The University of Jordan
THE LIBRARY

הצפה

עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל

ב"ה, יום ששי ח' אלול תשל"ה (15.8.1975)
שנה ל"ח — גליון 12027 — המחיר 2.20 ל"י

ישראל מצפה לקבל היום, באמצעות ואשינגטון, הבהרות נוספות ממצרים

הנקודות הטעונות עדיין הבהרה נוגעות לרוחב החייץ במעברים ולמספר הטכנאים האמריקאנים

מאת סופרנו בקריית ירושלים

היום מצפים לקבלה הבהרות נוספות ממצרים, דרך ארה"ב, ל... ספר נקודות השנויות בהסכם ה... ביניים התנופה, שעודם שנויים ב... מחלוקת. הנוסח של ההבהרות ש... ישראל מצפה להן יקבע אם, אמ... והיכומו של ההסכם הנוסף ... יום או לאו.

ההבהרות יידונו בצוות הישראלי ... ו"ם האחרי כן יובאו לדיון וסיכום ... או לכאן. בישיבתה השבועית ... הממשלה ביום ראשון.

סיכום זה יועבר מיד לידיעתו של ... ארה"ב לפי ,,הקצב המהיר" שקיסינ'... קבע לפרים בימים האחרונים, ... מגמה להביא את ההסכם לידי גמר ... כינוסה של עצרת האו"ם בת... לת ספטמבר ולפני החגים.

דיוני הממשלה ביום ראשון, יק... גם אם תוכן באותו הודעתו של ... ש הממשלה, רבין, שתימסר ביום ... , בישיבה המיוחדת של הכנסת ... רישת ,,הליכוד", כתשובה להצבי... ה האופוזיציה לדחות את ההסכם ... צע. לקראת אותה ישיבה מיוחדת ... הכנסת יתכנסו הסיעות לקביעת ... התצבעה.

... הממשלה ייעסר גם דיווח על הד... נים הנערכים על ידי שני ה... ונים הישראלים בוושינגטון ב... ... צבאיים ובכלכליים. כאילו ... מקרה קשור מועד סיכומם של ... נים אלה במועד סיכומו של ה... ים להסכם הביניים הנוסף...

תביעת ישראל מארה"ב

בהסכמים הנדונים בין ישראל ל־בין ארה"ב כאמור, תובעת ישראל סכום של כשלושה מיליארד לירות במענק, ובאשראי לצרכים דחופים אלה: בניית קו הגנה חדש בסיני, אספקה סדירה של נפט לאחר ה־נסיגה מאבו רודס, הקמת מאגרי נפט גדולים בנגב, אספקה סדירה של ציוד צבאי חיוני (בכלל זה מטוסי פ. 15, טילי ,,לאנס" ועוד). וסיוע כלכלי רגיל. בנוסף לכך מדובר גם על הסכם מדיני בין שתי המדינות לתיאום עמדות בעתיד.

ההבהרות שישראל דורשת

ההבהרות שישראל מצפה להן נוגעות לנושאים אלה:

מצרים תובעת לאפשר לה לקדם את כוחותיה עד לפתח המעברים ממש, בעוד שישראל הסכימה שכוחות מצרים ייכנסו כעשרה קילומטרים בתוך איזור המהווה כיום איזור החייץ בין כוחות הצדדים שבו מצוי עתה כוח החירום של האו"ם. קיסינג'ר מרמז שאין להתעקש על ,,מספר קילומטרים" בעוד שישראל עד עתה אמרה שהתקדמות כזו תהווה סכנה צבאית בשבילה ולכן אינה מסכימה לה.

מצרים מתנגדת לנוכחות ישראלית במעברים

מצרים מתנגדת לנוכחות ישראלית במאוחזים ובעמדות תצפית נוספות לנוכחות באום השיבה. באום השיבה אין מצרים מסכימה אלא לנוכחות ישראלית מצומצמת ביותר. גם לגבי נוכחות טכנאים אמריקאנים אורחים תובעת מצרים שמספרם יהיה אפסי ממש ובמסגרת האו"ם דווקא, דבר המעמיד בספק את יעילותה של נוכחות זו והסיכוי לקבלת מידע בקצב הדרוש.

מצרים אף מוסיפה לתבוע כי בתום הסכם הביניים עמה יוחל במו"מ לנסיגה ישראלית נוספת ברמת הגולן, ולאחר מכן עם ירדן. הבריאה זו, שמשום מה נציגי ישראל מתעלמים ממנה, באומרים שאין התחייבות לקשר בין הסכם עם מצרים ל... עם סוריה — מהווה עילה להפרת התחייבות מצרים ל,,שקט" שימשך שלוש שנים.

קיסינג'ר מתכוון להחיש את השלב האחרון

נראה שקיסינג'ר גמר אומר להחיש את קצב השלב האחרון של המו"מ, הוא השלב המסובך ביותר, ועל כן בדעתו להודיע בראשית השבוע על מסע דילוגים באזורנו. נראה כי באמצע השבוע הבא (ביום רביעי) ייצא למצרים. משם בדעתו להביא ,,ויתורים אחרונים". צעד זה צלול להצמיד את ישראל שוב במצב שתהיה אנוסה לקבל את ההצעה, או להתנגד ולהסתבך בהרדעה כמעט קיסינג'ר ש,,ישראל אחראית להשגיה נוספת של המו"מ...

לונדון, 14 (עססיא) — בישיבה של המכון למשפט בינלאומי שנערך בוויסבאדן במערב גרמניה, נבחר היועץ המשפטי של משרד החוץ הישראלי שבתאי רוזן לחבר מלא. מאז 1963 כיהן כחבר נלווה במכון.

ברגע האחרון:

ההבהרות חלקיות כבר נתקבלו

משרע בקריית ירושלים מוסר: הבהרות חלקיות למספר שאלות שהוצגו ע"י ישראל לגבי ההצעות המצריות נתקבלו בירושלים אתמול ... הצוות הישראלי ל... (רבין, פרס, אלון) התכנס ... בלשכת ראש הממשלה, כנ"א ... בהבהרות אלה. ישראל עדיין ... לקבלות ... בקודות נוספות ... ויגיעו במשך היום.

הצוות דן גם בפרטים ראשונים ... נתקבלו מהצוות של המתחם ה... ישראלים עם נציגי ארה"ב בסיוע ... כלכלי.

השיחות הכלכליות־צבאיות בין ישראל וארה"ב מתקרבות לסיומן

ושינגטון 14 (עסטיא) — השומחים הכלכליים של ישראל וארה"ב מתקרבים לסיום דיוניהם על הסיוע הצבאי והכלכלי של ארה"ב לישראל בשנה המתחילה ב־1 ביולי 1975.

שגריר ישראל ש. דיניץ אמר היום לאחר התייעצות הבוקר שנמשכה שעתיים בסטייט דיפרטמנט על האספקטים הפוליטיים של הסכם הביניים בסיני, כי חלה התקדמות. דיניץ הוסיף כי התייעצות נוספת תהיה בשעות מאוחרות יותר היום במשרדו של סיסקו. המומחים המדיניים של שתי המדינות משתתפים בהתייעצויות אלה.

השתתפות הטכנאים האמריקאניים — לאישור הקונגרס

הקונגרס האמריקאני יצטרך לאשר את ההשתתפות של טכנאים אמריקאניים בביצוע הסכם הביניים בין ישראל ומצרים, יעד אז לא ייכנס ההסכם כולו לתוקף — מסר דובר ה,,סטייט דיפרטמנט". הדובר רוברט פאנסת, אמר כי מטרת ההתייעצויות של הבית הלבן והסטייט דיפרטמנט עם מנהיגי הקונגרס, היא לשמוע את דעותיהם לפני שתתקבל החלטה. בהתייעצויות משתתף יו"ר ועדת החוץ של הסינאט, סנטור ג'ון ספרקמן. הקונגרס עומד לחדש את מושבו ב־3 בספטמבר.

ברז'נייב קיבל משלחת של הקונגרס האמריקאני

מוסקבה, 14 (ע"פ) — ליאוניד ברז'נייב, המזכיר הכללי של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית קיבל היום בקרים משלחת חברי בית הנבחרים האמריקני, על כך הודיעה סוכנות הידיעות ,,טאס".

השיחה של ברז'נייב עם האמריקניים התנהלה ,,באווירה של עבודה ורצינות", ונגעה לבעיות בתחום היחסים בין שתי המדינות וכן לשאלות בינלאומיות — מודיעה סוכנות ,,טאס".

ואלדהיים מציע למנות את הגנרל סילסוואו כמתאם ראשי של כוחות האו"ם במזה"ת

מרכז האו"ם 14 (ע"ר). המזכיר הכללי של האו"ם ד"ר קורט ואלדהיים הציע את הגנראל אנסיו סילאסוואו, מפקד כוח האו"ם בסיני, כמתאם ראשי של כוחות האו"ם במזה"ת — אמרו מקורות דיפלומאטיים.

בתפקידו החדש יתאם הגנראל הפיני בין הפעילויות של שלושת כוחות האו"ם במזה"ת: כוח החירום של האו"ם, אשר מונה 3,900 איש שבפיקודו עתה, כח המשקיפים המונה 845 איש והמוצב ברמת הגולן בין קווי סוריה וישראל, וכן 296 משקיפי האו"ם לפיקוח על שביתת הנשק וכוח אשר הוקם ב־1949.

מר ואלדהיים אמר, כי הציע את השינויים, הכפופים אישור מועצת הבטחון, מפני שיהיו יתרונות רבים בקיומו של מתאם ראשי לשלושת הכוחות.

תקציב ההוצאות של האו"ם הולך וגדל

מרכז האו"ם 14 (יתפ"א) — תקציב ההוצאות של האו"ם הולך וגדל — מתברר מהצעת התקציב של המזכיר הכללי קורט ואלדהיים לשתי השנים 1977-1976 ואשר הוגש לעצרת הכללית הקרובה.

לפי הערכת ואלדהיים תקציב האו"ם יגדל בתקופה זו ב־2.6 אחוז לעומת השנתיים שקדמו — 737 מיליון דולר לעומת 606 מיליון דולר.

בהתחשב בהכרעות המדיניות והדתיות העומדות על הפרק

מועצת הרבנות הראשית מחייבת הצטרפות צעירי המפד"ל לממשלה

מאמינה שיפעלו בתוך הממשלה למען שלמות התורה, העם והארץ ויעשו הכל לזרז את תיקון חוק השבות

מועצת הרבנות הראשית החליטה שלשום, בהיענות לפנייתם בכתב של ח"כ זבולון המר וה"ר יהודה בן־מאיר, לקבל חוות דעת בעניין הצטרפותם לממשלה — כי בהתחשב עם ההכרעות המדיניות והדתיות החמורות — הראה מועצת הרבנות צורך לחזק את מסגרתה של ממשלת ישראל.

להלן הנוסח המלא של החלטת מועצת הרבנות הראשית:

,,מועצת הרבנות הראשית לישראל בישיבתה מיום ו' באלול תשל"ה, דנה בפנייתם של חה"כ זבולון המר וד"ר יהודה בן־מאיר, אל הרב הראשי לישראל ולמועצה בדבר הצטרפות צעירי סיעתם לממשלה. המועצה מחליטה כי בהתחשב עם ההכרעות הלאומיות המדיניות והדתיות החמורות העומדות על הפרק, כאשר עתידה של מדינתנו וארץ אבותינו תלוי בהכרעות אלו, שומה עלינו לבטוח בהקב"ה מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה. לכן יש לחזק את מסגרתה של ממשלת ישראל. בזה נגביר את האחדות הפנימית של העם ונכשל את רצונו, כוונו ותקותנו.

חובה על שליחי ציבור אלו שידעו יחד עם חבריהם לפעול שכם אחד בתוך הממשלה למען שלימות התורה, העם והארץ ולעשות כל אשר לאל ידם לשמור על נחלת אבותינו ועל קדושת אמונתנו, ולזרז את תיקון חוק השבות, שיאמר שיהודי הוא אך ורק לפי ההלכה המקודשת בישראל מדור דור, שלצערנו טרם תוקן עד היום הזה.

נזכה לשלום בארץ ולקיום דבר ה' בתורתו ,,ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי". בימינו תיוושע יהודה וישראל ישכון לבטח בארצו.

הדלקת הנר

	קריש	מוצ"ש
ירושלים	6.46	8.02
תל־אביב	7.04	8.04
חיפה	6.58	8.05
אילת	6.59	8.00
באר־שבע	7.02	7.59

שניים נהרגו וחמישה נפצעו קשה בתאונות דרכים

כל הנפגעים — חברי קיבוץ עלומים

שתי צעירות, רבקה סימון, בת 23 ועליזה גולדברג בת 21, נהרגו, והמישה צעירים נפצעו קשה, בתאונת דרכים שארעה אור ליום ה' בכביש קסטינה־אשקלון.

התאונה ארעה אור הצות, כאשר טנדר פיגו נהוג בידי שמואל קורצמן בן 23, מקיבוץ עלומים שבנגב המערבי, נתקל בשרון צר ליד הצומת של מרכז שפירא. כתוצאה מכך נהרגו שתי הצעירות. כמו כן נפצעו קשה הנהג והנוסעים שלמה גלידאי, שמעון קצבורג, אמנון אראלי ונעמי שפירא — כולם בני 21 מקיבוץ עלומים.

למקום הגיעו מיד אנשי מרכז שפירא ושוטרי צנף התנועה של משטרת אשקלון שעמלו זמן רב עד אשר הצליחו לחלץ את הנפגעים. הטנדר נסע מירושלים לכיוון משק עלומים.

משטרת אשקלון פתחה בחקירה.

הרה"ג אלתר שמחה טייטלבוים נפטר בארה"ב; ארונו יגיע הבוקר לקבורה בירושלים

בארה"ב נפטר אתמול הרה"ג הרב אלתר שמחה טייטלבוים זצ"ל וארונו יגיע ארצה הבוקר.

הלוויה תצא מבית הלוויות בסנהדריה, ירושלים, בשעה 2 אחר הצהריים.

המנוח היה מפעילי ,,המזרחי" והסתדרות הרבנים בארצות הברית.

הרב טייטלבוים נולד לפני 44 שנה לאביו הרב ר' אהרן טייטלבוים מראשי המזרחי וממייסדי ,,הסנטרל רליף קומיטי" ע"י הגירנים.

גדל וחונך בישיבות בירושלים ובגיל צעיר התגלם בכשרונותיו המזהירים ובמידותיו הנעלות. בתקופת מלחמת השחרור נסע מישיבת חברון להשתלם בארה"ב ושם תום לימודיו בישיבת ר' יצחק אלחנן נכנס מיד לעול ההוראה והיה לאחד מגדולי המחנכים בארה"ב.

בשנים האחרונות לאחר שקיבל את ניהול בית הספר בקווינס חלק את ביה"ס לבנים לחוד ובנות לחוד דבר שהוא חידוש בארה"ב. את בית הספר לבנים בנה במתכונת ישיבות בני עקיבא בארץ. תכנן וביצע עם גורמי החינוך בחו"ל המחלקה לתרבות תורנית בסוכנות את שנת י"ג שבו התלמידים והתלמידות ממשיכים בחינוך שנה בארץ. דבר שהצדיק השקפה והמאמצים מרובים בשינוי תבנית הלימודים.

קאהיר: קו ההפרדה עדיין שנוי במחלוקת בין ישראל למצרים

קאהיר 14 (ע"ר ויתפ"א) — מצרים וישראל עדיין חלוקות ביניהן לגבי קו איזור החייץ לפי הסכם ההפרדה השני — אמרו היום מקורות מוסמכים בקאהיר. אולם פקידים מצריים מקווים, כי חילוקי דעות אלה ואחרים ניתן יהיה ליישב בשבוע הבא, דבר שיאפשר הסכם עד סוף החודש על הסכם ביניים חדש.

נשיא מצרים אנואר סאדאת אמר בינתיים בראיון לשבועון הלבנוני ,,אל אוראס" כי יהיה זה משגה רציני, הגובל אפילו בבגידה, לסרב לקבל בחזרה חלק משטחים ערביים כבושים. הוסיף, כי יהיה זה מסוכן, אם לא תימשך התנופה לקראת שלום. לכן נסיגה ישראלית מסיני ,,שווה הרבה מאד לדעתי".

מצרים וישראל הסכימו כפי הנראה ביניהן, שכוחות ישראל יסוגו מעמדותיהם הקדמיות הנוכחיות בקרבת תעלת סואץ אל קו שמאחורי מעברי הגידי והמיתלה. אולם עדיין חילוקי דעות, איזה חלק מן השטח המפונה ייהפך לאיזור חיץ שבו יסיירו כוחות האו"ם — אמרו מקורות מהימנים.

המקורות אמרו, כי איזור החייץ יהיה קרוב לוודאי גדול יותר מן השטח הצר הנוכחי המפריד בין כוחות מצרים וישראל בסיני לפי הסכם ההפרדה הראשון לאחר מלחמת אוקטובר.

גנראל אנסיו סילאסוואו, מפקד כח האו"ם בסיני, אמר היום בראיון לעתון הקאהירי ,,אל אהראם", כי אזור החייץ החדש יהיה יותר ארוך ורחב מאיזור החייץ הנוכחי.

בעוד אשר פקידים מצריים הביעו בטחון בהשגת הסכם בקרוב, אמר דובר הנשיא שהסכן באשיר, כי עדיין לא נקבע מועד לחידוש שליחות הדילוגים של קיסינג'ר בין מצרים לישראל. בקאהיר מצפים לבואו של ד"ר קיסינג'ר לקראת סוף השבוע הבא, כדי להשלים את הניסוחים הסופיים של ההסכם, שהשיחות עליו מתנהלות באמצעות ארה"ב.

ביקורו של קיסינג'ר במזה"ת עשוי להימשך 10 ימים — אמרו מקורות מהימנים.

מצרים לוחצת להתקדמות גם בחזית הסורית והירדנית

פקיד מצרי בכיר אמר היום, כי מצרים לוחצת כמובן למען התקדמות בחזיתות האחרות של ישראל, עם סוריה וירדן, בעקבות הסכם ביניים המצרי־ישראלי.

אמנם לא תהיה התחייבות של ישראל בהסכם לשאת ולתת על נסיגה בחזיתות האחרות, אולם זהו חלק מן ההסכמה הכללית בין מצרים וישראל, — אמרו מקורות יודעי דבר בקאהיר.

מוואשינגטון נמסר, כי גורמים הסימנים שהשיחות בין ישראל ומצרים הגיעו לנקודה, אשר בה יכול שר החוץ קיסינגר לחדש את דיפלומטיית הדילוגים שלו.

העתון ,,אל אהראם" מתח היום ביקורת על כמה מדינות ערביות בלי לנקוב בשמן, המתנגדות למו"מ באמצעות ארה"ב ולהשגת הסכם ביניים בסיני.

העתון כותב, כי כשלון השיחות על הסכם ביניים פירושו הקפאת הסטאטוס קוו. כי אין להעלות על הדעת שיחות ישירות — כדרישתם של 47 אנשי קונגרס בושינגטון" — כל עוד ישראל מוסיפה להחזיק בשטחים ערביים כבושים.

ציר הקונגרס מוריס יודל

על ישראל להסכים להסדר

על ישראל להסכים להסדר הביניים גם אם הסיכון שבקבלתו יהיה כבד כמו הסיכון שבדחייתו — אמר אתמול איש הקונגרס הדמוקרטי מוריס יודל, אחד המועמדים לרוץ לנשיאות ארה"ב. בדבריו במסיבת עתונאים במלון ,,הילטון" בתל־אביב, בתום ביקור רשמי שבו נפגש עם ראש הממשלה, שר הבטחון ואישים אחרים הסביר איש הקונגרס, שכידיד ישראל והתומך בה הוא מעריך, שהסדר הביניים ייחתם. ,,הסכם זה בוודאי, שאינו פתרון כולל וקובע לסכסוך המזרח התיכוני, אך הוא צעד על מלחמה נוספת. יתר עם זאת הוסיף: ,,אני מבין היטב לליבם של הישראלים ומכבד את סיעותם כי לא יקום שלום בר קיימא עד אשר תוכר ישראל הכרה מלאה וינהלו עמה מו"מ ישיר".

על עמדתו בדבר הצבת צוות אמריקאני במעברים לפיקוח על הסדר הביניים השיב האורח, כי הוא מן התומכים בכך. בוודאי שיש לקבל זאת אם מדובר באזרחים אמריקאנים, אך הוא מוכן להסכים אף להצבת חיילים של ארה"ב אם הדבר יתבקש על ידי שני הצדדים.

הקונגרס יאשר את הסיוע לישראל הדרוש

לשאלת כתב עתיים, אם ניתן לצפות, שהקונגרס יאשר את הסיוע לישראל עד סך 3 מיליארד דולר בעקבות הסכם הביניים, השיב איש הקונגרס: ,,אני מאמין שכן. וזאת על רקע הסיוע הנדרש בהמשך המאמצים להסדר שלום". כאן ציין, שההתנגדות לסיוע, אשר נתבקש על ידי קיסינגר לטורקיה, בא על רקע העדר שיתוף פעולה שבין מזכיר המדינה לקונגרס. חברי הקונגרס אינם אוהבים לעמוד בפני עובדות מוגמרות ולהיות חותמת גומי.

אפשר להביס את פורד

בשאלת סיכוייו הוא להיות נשיא, השיב מר יודל: ,,על אף כללי הצניעות, אני חושב שיש לי הסיכוי הטוב ביותר מכל המועמדים לקבל את המינוי של הדמוקרטים.

אשר להתמודדות עם הנשיא פורד, יש לזכור שאין זה נשיא נבחר. ואני מאמין, כי הוא ניתן להכנעה. פורד עשה כמה שגיאות גדולות, ואין לי ספק שניתן להביסו בבחירות", אמר.

קיסינג'ר מזהיר את ברה"מ מפני התערבות במאבק הפוליטי בפורטוגאל

בירמינגהאם, 14 (ע"ר) — שר החוץ האמריקאני, הנרי קיסינג'ר הזהיר היום את ברה"מ לבל תתערב במאבק הפוליטי המתחולל כעת בפורטוגל, שם ממריה לפתע המפלגה הקומוניסטית למצב של הגמוניה.

,,אל לה לברה"מ להניח כי יש לה אופציה להשפיע באורח ישיר או בלתי ישיר על העניינים בפורטוגל בניגוד לזכויות העם הפורטוגלי להכריע על גורלו בעצמו", אמר קיסינג'ר בנאום שנשא כאן בפני אנשים עסקים.

שר החוץ האמריקאני גילה כי ב־25 ביולי הזהיר באורח ישיר את ברה"מ להסיר את ידיה מענייני פורטוגל. עוזרי שר החוץ אמרו היום כי אזהרתו של קיסינג'ר לברה"מ היא החלק החשוב של נאומו. הוסיפו כי האזהרה איננה מכוונת נגד פעולה ספציפית כלשהי של הסובייטים בפורטוגל, אם כי קיימה סברה שברה"מ העניקה סיוע כספי משמעותי למפלגה הקומוניסטית הפורטוגלית.

בינתיים מציינים פקידים אמריקנים, כי ברה"מ העניקה רק סיוע כספי לקומוניסטים בפורטוגל אולם לא שלחה יועצים פוליטיים כפי שעשתה בסין בשנות ה־20 ובספרד בשנות ה־30.

סעודיה אשרה מחדש התחייבותה לסייע למדינות העימות

ביירות, 14 (יתפ"ע) — ערב הסעודית אישרה היום מחדש את התחייבותה לסייע למדינות העימות הערביות בהכנתן לקראת מלחמה נגד ישראל.

ההתחייבות כלולה בהודעה שהופצה מטעם יו"ר העבר פאהד על ידי סוכנות הידיעות הסעודית הרשמית, עם שובו מביקור של 3 ימים בסוריה ובירדן.

בהודעה נאמר, כי פאהד הבטיח לנשיא אסאד ולמלך חוסיין סיוע מלא — ,,כלכלי, צבאי ומדיני" של סעודיה, עד להחזרת השטחים הכבושים.

ביקורו של פאהד בסוריה בראשית שבוע זה נועד גם להשלים הסכם בתיווך סעודיה בסכסוך בין סוריה לעירק על חלוקת מי הנהר פרת.

בהודעה משותפת נאמר, כי סעודיה הצליחה לתווך בסכסוך, וכי פקידים סוריים ועירקיים ייפגשו בקרוב כדי לחתום על ההסכם שהושג.

חוסיין יבוא לדמשק ביום א'

דמשק, 14 (ציר, רע"צ) חוסיין יפתח ביום א' ביקור ממלכתי בסוריה — כך נמסר הערב רשמית בדמשק.

בצער ויגון רב אנו מודיעים על הסתלקותו בדמי ימיו של
בעלי, אבינו ואחינו — הגה"צ הרה"ר
אלתר שמחה טייטלבוים זצ"ל
בהגה"צ ר' אהרן הלוי זצ"ל
הארון יגיע מארצה"ב היום יום ששי ח' אלול תשל"ה (15.8.75)
הלוויה תצא מבית הלוויות בסנהדריה, בשעה 2.00 בצהרים לביה"ע בסנהדריה
מכיריו ומוקיריו יבקשים לחלוק לו את הכבוד האחרון
המתאבלים:
אשתו, בנו, בתו,
המשפחות הרב נשר
טייטלבוים
זרצקי
השבעה בבית הרב נשר רח' ניסנבוים 14 (מול רח' בן ציון 2)

ישיבה תיכונית סנטרל קווינס ניו־יורק
הננו מודיעים בצער רב
על פטירתו של
הרב ר' **שמחה טייטלבוים** ז"ל
ראש הישיבה התיכונית דקווינס ניו־יורק
הארון יגיע ללוד היום יום ו' ח' אלול בשעה 10.30 בבוקר טיסת אל־על 002.
הלוויה תתקיים בבית העלמין סנהדריה ירושלים בשעה 2.00 בצהרים.
תלמידיו ומוקיריו מתבקשים לחלוק לו הכבוד האחרון.

הננו מודיעים בכאב ובצער עמוק על הסתלקותו ללא עת
של עובדנו הותיק
ר' ראובן אלחיאני
הלוויה היום בשעה 13.30 מבית־הכנסת הגדול,
רח' רוטשילד פתח־תקוה.
הסתדרות נשי מזרחי אמריקה
כפר בתיה
ההנהלה והעובדים

חברה קדישא — כפר־סבא
הננו משתתפים באבלו של כבוד מו"ר
הרב יעקב פנחס שיר שליט"א
רב העיר ויו"ר כבוד של החברה קדישא של כפר־סבא
על פטירת אביו היקר
הרב **אביגדור ראובן שיר**
בן הר"ר חיים אריה זצוק"ל

אם חתונה מכובדת
אז אך ורק עם
התזמורת המפוארת
הממשלתית־החסידית
בהנהלת ברוך שורץ
תל־אביב, שינקין 33
טלפון 284381
— מחירים נוחים —

הרבנות המקומית — הרצליה — המועצה הדתית
ב"ה, אלול תשל"ה
הרינו שמחים להודיע לציבור שביום שני י"א באלול תשל"ה (18.8.1975) יתקיים אי"ה בבית הכנסת הגדול בהרצליה
בר בי רב דחד יומא
בתכנית:
בשעה 14.00 הרב יצחק יחיאל יעקובוביץ שליט"א רב העיר — פתיחה וקבלת פנים
בשעה 14.15 הרב שמחה הכהן קוק שליט"א הרב הראשי ואב"ד רחובות — מצוות שבין אדם לחבירו
בשעה 15.15 הרב חיים יצחק הלוי שליט"א רב העיר — האומר איזהו ויזה הכיפורים מכפר
בשעה 16.00 הרב יעקב אדלשטיין שליט"א רב רמת השרון — הלכות לקיחה בלולב
בשעה 17.00 תפילת מנחה
בשעה 17.30 הרב אליהו בקשי־דורון שליט"א הרב הראשי לעיר חיפה — דין הדר בארבעה מינים
בשעה 18.15 הרב יצחק פרץ שליט"א רב לרעננה — גדרי כל תוסיף בד' מינים
בשעה 19.00 הרב עזרא ניסים עדס שליט"א חבר לשכת הרבנות — ראש השנה שחל בשבת — הלכות יום־טוב
בשעה 19.45 הרב יצחק יחיאל יעקובוביץ שליט"א רב העיר — בדף היומי מסכת ברכות דף נ"ו
בשעה 20.15 תפילת ערבית
בשעה 20.45 הרב משה א. פישמן שליט"א חבר לשכת הרבנות — הלכות סוכה (אוצר השאלות והתשובות) — שו"ת ומורה־חיים פי תרל"ב הרל"ב
בשעה 21.15 סעודת מצווה והדברי סיום ע"י יזום ומיסד הרעיון כ"ק האדמו"ר מקאליב שליט"א
הנהלה: מר יעקב יוסף יו"ר המועצה הדתית
ההרשמה במועצה הדתית ואצל גבאי בתי הכנסת

זה עכשיו הופיעה ההוצאה החדשה של הספר
,,חמש דרשות"
מאת הגאון
ר' יוסף דוד הלוי סולובייצ'יק שליט"א
כולל מסות מעמיקות ומבריקות על הבעיות העומדות ברום עולמנו היהודי: תורה וחיים, תורה ומדינה, יחסים בין דתיים וחילוניים, תורה ומדע, פילוסיפיה ומוסר, וכו'.
תרגם מהמקור: דוד טלזנר
ההפצה בידי ,,מורשת", רח' אבן־גבירול 166, תל־אביב, טל. 449485

מכון ,,הלכה ברורה ובירור הלכה"
לבירור ההלכה ממקורותיה בסוגיות התלמוד ומפרשיו
עפ"י חזונו ותוכניתו של מרן הרב זצ"ל
יצאה לאור
מסכת סוכה
המסכת כוללת את כל הראשונים והאחרונים, כאשר בש"ס ווילנא, הלכה ברורה, על הדף, מתוך עריכת מרן הרב זצ"ל, ובסוף המסכת בירור הלכה.
הכרך כולו, בפורמט נוח, ומרהיב עין בהידורו, מכיל כ־400 עמודים.
מסכתות התלמוד עם ,,הלכה ברורה ובירור הלכה" כוללות —
הלכה ברורה — מתוך כתבי היד של מרן הרב זצ"ל, על כל הש"ס, מובאת על דף הגמרא במקביל ובתוספת לציוני ה,,עין משפט": כל הלכה והלכה, מדברי הרמב"ם, השו"ע ונושאי כליהם, בתמצית מסקנותיהם ולשונם.
בירור הלכה — הבחנת ההבדלים ובירור מקורותיהם של הפוסקים, הנובעות מסיבות שונות כגון: מחלוקת בפירוש הסוגיא, חילוקי גירסאות, דחיות של סוגיות אלו מפני אלו, מחלוקת בכללי ההלכה, מחלוקת בהכרע הסברא וכיו"ב.
— המחיר: —.70 לירות
בהזמנות נא לפנות:
מכון הלכה ברורה, ת.ד. 5010 ירושלים

נמצא למכירה במספר מצומצם הספר החשוב
,,בן לאשרי — ברכה משולשת"
קהילת עיר פריש — מאת הרה"ח הרה"ג
מוהר"ר יצחק הכהן הוברמן שליט"א — מרעננה
לפנות: ת.ד. 501 קרית־אונו — עבור מ.
רצוי לציין מס' טלפון לקבלת תשובה; אלה שפנו בעבר יענו בקרוב

ליושב ראש מועצת הסניף
ראובן בן־דוד ומשפחתו
ברכת מזל טוב נאמנה
להולדת הנכד
תזכו לרוות הרבה נחת מתוך שפע אורה ושמחה
מועצת התנועה המפד"ל
הפוהמ"ז — בתל־אביב
א. פישלר — המזכיר

לידידנו
ראובן בן־דוד וביתו
ברכת מזל טוב נאמנה
להולדת הנכד
ירוו ממנו רוב נחת
יהודה ספקורייני
ומשפחתו

לחברנו
אריה גלזר ורעיתו
חבר הנהלת המפד"ל
ברכת מזל טוב לבבית
להולדת הנכדה
יזכו ביחד עם ההורים לגדלה ולחנכה לתורה לחופה ולמעשים טובים מתוך אושר וכבוד
המפלגה הדתית־לאומית — ההנהלה
הסתדרות הפועל־המזרחי — הועד הפועל

בס"ד
ברכת מאליפות להאי גברא רבה
הרה"ג יוסף וינר שליט"א
לרגל היבחרו לרב ראשי בנס ציונה
ממשפחת קוניצקי, רחובות
ח' אלול תשל"ה

לחברי הנהלת ישיבת בצרון
ה"ה א. הבטלינגר וי. שאומן וב"ב
ברכת מזל טוב לבבית
לנשואי הצעירים
סופי ... חנה
יזכו לרוות מהם הרבה נחת, אושר וכבוד
הנהלת ישיבת בצרון

مكنز من الاهل

هكذا من الاهل

של המצפה

החלטה ומשמעותה

מועצת הרבנות הראשית, שדנה בפנייתם של חוגי הצעירים במפלגה הדתית־לאומית בדבר הצטרפות נציגם לממשלה, קובעת בהחלטתה, שההצטרפות רצוייה.

ההחלטה מנומקת בהיווקה של מסגרת הממשלה בימי הכרעות לאומיות, מדיניות ודתיות, „כאשר עתידה של מדינתנו וארץ אבותינו תלוי בהכרעות אלה".

השלמת נציגותה של המפד"ל בממשלה מרחיבה את הבסיס ומוסיפה למגמת איחוד רוב העם מסביב לממשלה.

בעוד המצב המדיני החמור מחייב הצטרפות, גם בטרם תוקן תיקון מלא חוק השבות, מציינת החלטתה של מועצת הרבנות הראשית, חזקה על שליחי ציבור אלה שיפעלו בממשלה „למען שלימות התורה, העם והארץ... ולהרז את תיקון חוק השבות, שלצערנו טרם תוקן עד היום הזה".

החלטתה של מועצת הרבנות הראשית, שבימי־חירום רצויה ביותר שותפות פעילה מבפנים בשכנוע ובמאבק, מן הדין שתתקבל על דעת החוגים בציבור שומרי־מצוות, שעוסקים במערכת מיהו־יהודי. מערכה זו, ככל שתתרכז בענייני הסברה, הרי תסייע בידי נציגות הדתית־לאומית בממשלה בעשייתה לזירוז תיקון חוק השבות לפי ההלכה בישראל. המועצה בהחלטתה לא זו בלבד שמאפשרת ייצוג של כל חלקי המפד"ל בממשלה, אלא קובעת עמדה תורנית מוסמכת שעשוייה להשכין יחסים יותר מתוקנים בקרב גורמים בציבור הדתי.

מוסדות המפד"ל שידונו בהתפתחויות אלו, במיוחד לאחר החלטת מועצת הרבנות הראשית, יבדקו כל צידי הבעייה, העקרונות המדיניים והדתיים, והנציגות בהרכב שהוצע בעת כינון הממשלה, ארבעה שרים לסיעה הדתית־לאומית.

„אימרת כנף" ותומכיה

ראש הסיעה האגודאית שהריץ לשונו מעל במת הכנסת כנגד הרב הראשי, בפירסומים שונים מוסיף סיפורי־בדים, לשון־הרע ורכילות. הוא בא לתבוע, כביכול, עלבונן של מצוות בין אדם וחברו, ובכלל קיפוח של ההלכה, כשבדבריו בליל חציפות, התחסדות ורהב. הצגת־ראווה מכוערת זו, ערוכה לדבריו בשם „גדולי התורה", שהוא משתמש בהם כמוצג פרטי הנתון לרשותו הבלעדית. זו קאריקטורה מפלצתית של ציבוריות חרדית, שראש הנהגתה מפגין בפומבי כל המנוגד למה ששומרי־מצווה מעתירים בתפילתם שלוש פעמים ביום: „אלוקי, נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מירמה".

לא איש זה ולא שכמותו מפתיעים. לאורך הדרך של הרבנות הראשית בארץ־ישראל, מן הראשון לרבנים הראשיים ועד לימינו, מלאכת מקטרגיהם נעשית בגאומי־שימצה ובכתבי־פלסתר. הם גם התנגדו בשעתה למערכת בתי־הדין הרבניים, שעתה התייצבו כמגינים על מועמדים לדיינות המסרבים להבחן אצל הרב הראשי.

הפתעה מסויימת גרמה הזדהותו של ראש פועלי־אגודת־ישראל עם דברי הביזוי של חבריו ל„סיעה התורתית" בכנסת. ההשוואה לאותו עריץ רודן בקאמפלה היא בעיניו „אמרת כנף שהצליחה". הצלחתה מפוקפקת ביותר. היא גררה אמנם כותרות וכתבות, אך הן הציגו את היהדות הדתית כולה בצורה נלעגת. מכל מקום מנהיג פא"י הפריח מחמאה ומבזה את הרב הראשי: אמרת כנף.

ראשי פא"י, בכללם בעל המאמר בגנותו של הרב הראשי ובשבחו של המגדף, חשו היטב חימתה השפוכה של קיצוניות שלוחות־הרסן. בחרמות ובשמתאות לחמו בהם. בקטיגוריה כנגדם פעפעה איבה קשה כשאול. עד היום, גם כשקמה „החזית התורתית", מתפרסמים בעלוני החוג הקיצוני דברי־נאצה נגד פא"י. בבחירות האחרונות לכנסת ניהלו בחוגים הקיצוניים תעמולת־זוועה כנגד שותפות „האגודה" עם אנשי פא"י, שלדעתם „ניתעלו שערי־תשובה בפניהם".

ראש פא"י דהיום, הסבור שיש לו סמכות לערער על כמה וכמה מפסקיו של הרב הראשי, ומוסיף לכך הערות מעליבות, שמא ייזכר שבנוסח דומה פירסמו כנגדו וכנגד חבריו, שכאילו נוהגים „גמישות" בעניינים הלכתיים. פירסומי־הגנאי הללו כונסו בחוברות וגם בספרים. ספק רב אם הקיטורג על הרב הראשי ינקה אותו בעיני מקטרגיו מחוג בעל „אימרת הכנף".

פא"י היתה שונה בדרכה מן ה„אגודה", במיוחד מאגפה הקיצוני, הן בזיקה לרבנות הראשית ולנשיאות, הן ביחס למדינה וחובותיה, והן בכיוון החינוכי שהוא תורני במגמה חיובית לחייט הבלכתיים. ישיבת־הסדר הקיימת באחד מיישובי פא"י מעידה על דרך משלה.

כלקמה „החזית התורתית" קבלנה בסיכוי, שחוגים מתונים בהקפתם, כמגמת פא"י, השפעתם תהיה ניכרת ב„חזית" כולה. דבריו הקשים של ראש פא"י, מעידים להיפך, שהקיצוניות משתלטת גם בפא"י.

חברי תנועה זו, בהתיישבות ובמוסדותיה החינוכיים, כבמערכת הנוער שלה, האם מקבלים הם דברי ראש מפלגתם כמות שהם, במגמתם ובלשונם כקבלת התכתיב של החוג הקיצוני ב„אגודה". או מוסיפים לילך בדרכם הבאותות, בסוברם שדברי ראש פא"י יוצאי־דופן מהמסלול התקין?

יש להניח, שדברי ראש פא"י שנויים במחלוקת במפלגתו.

בין הרוב למיעוט בפורטוגאל

המאבק על השלטון בפורטוגאל בין רוב העם המתנגד לדיקטאטורה קומוניסטית לבין קציני צבאלנים, שבעזרת כח צבאי מנסים לכונן משטר קומוניסטי, גורר מהומות קשות באזורים רבים של הארץ. בצפון פורטוגאל תוקפים המונים את מועדוני הקומוניסטים וריכוזיהם. באילו מקומות מצטרפות יחידות הצבא להמוני־העם האנטי־קומוניסטיים.

הקליקה הצבאית־שמאלנית, שניסתה לבסס את שלטונה, מסוכסכת בתוך־תוכה, כשכל גנראל מציע „תכנית מהפכנית" כשלו למשטר הארץ. התפשטותה של התקוממות אנטי־קומוניסטית טרם הקיפה את מטרתה להוציא מידי הגנראלים השמאלנים את הגה השלטון.

שר־החוץ האמריקני ד"ר קיסינג'ר פנה בקריאה אל ברית־המועצות לא להתערב בענייני פורטוגאל, בכיוחד בסיוע כספי רב, בניגוד לעמדת רוב תושבי הארץ. קיסינג'ר מסיף־כוסר לכוסקווה, שזמן קצר לאחר ועידת־ההיסאנט בהלסינקי, בה החלט לא להתערב בכוח לשנות גבולות ומשטרים, ברית־המועצות מסייעת בידי הקומוניסטים הפורטוגזיים לתפוס את השלטון.

יש להניח, שברז'נייב וחבריו קיבלו בחיוך את תוכחת קיסינג'ר, שהרי „הכיחוך הה סטודיו" של הלסינקי מכוון לאשר כיבושי ברית־המועצות ולא להפריע לה בבדידיות התהרנית שלה בכל מקום שידה מגעת.

המאורעות בפורטוגאל, שאין כמותם עדות לבזימת מיעוט קומוניסטי אלים להשתלט על רוב מכריע אנטי־שמאלני, הצלו גל של ביקורת קשה נגד ברית־המועצות. קונגרס הסוציאליסטים בשטוקהולם כוון בעיקר לדון בענייני פורטוגאל. נאום קיסינג'ר נגד ברית־המועצות קורא לסלק מיגבלות מהגבלת סיוע לעם הפורטוגזי ברובו, שנאבק על הופש הכרעותיו מול מיעוט קומוניסטי מזויין.

בכל צמחוריך המשבר בפורטוגאל, יש סיכוי שהרוב יגלה כוח מספיק לרחק מן השלטון את סוכניה של ברית המועצות. המערב עוקב במתיחות אחרי ההתפתחויות בפורטוגאל.

פרס: ההסדר המוצע עם מצרים – ניסיון הססני לצאת מדרך הפעולה המלחמתית

למרות כל הספקות המלווים את המו"מ הנערך בין ישראל ובין מצרים, יש לשפוט אותו לא רק על פי סעיפיו המוגדרים אלא על פי מגמתו היסודית, כניסיון הססני, אבל רציני לכדי מצד שני הצדדים כאחד, להשתחרר ולו רק זמנית מדרך הפעילה המלחמתית לעבר ההתמודדות הדיפלומטית אמר אמש שר הביטחון למען פרס, בעצרת היל הנדסה בחיל התרבות בתל אביב.

שר הבטחון ציין, כי אם ההסדר ייצא לפועל לא תקבל מצרים את כל אשר דרשה וגם ישראל לא תקבל את כל אשר דרש לה. פרס הדגיש, כי גם אם ייחתם ההסדר לא תצא ישראל לנופש. היא תצטרך לערוך הסדר ביניים עם עצמה ותואילך להגביר את מאמציה הבטחוניים, שכן גם בעתיד תיעשה הגנת הארץ בידי צה"ל ולא בידי זרים.

משמר כבוד ליד ארונו של פ. ספיר שהוצב ברחבת בנייני האומה. משמאל נראים נשיא המדינה א. קציר, ראש הממשלה יצחק רבין ושר הפנים ד"ר י. בורג

קהל רבבות בלוויית פנחס ספיר

הובא למנוחות בעיר מגוריו כפר סבא

קהל רבבות, ובראשו נשיא המדינה, ראש הממשלה, יו"ר הכנסת, הרב הראשי לישראל, שרי ממשלה, חברי כנסת, חברי הנהלות הסוכנות, ראשי עיריות ומועצות מקומיות, משלחות ציוניות כחו"ל, ראשי מפלגת העבודה, נציגי ההסתדרות והתאחדות התעשיינים ואישי ציבור רבים, ליוו אתמול למנוחות את פנחס ספיר, יו"ר הנהלת הסוכנות, בבית העלמין בעיר מגוריו כפר סבא.

מסע הלוויה יצא מירושלים. בשעות הבוקר הוצב ארונו של ספיר בחצר הסוכנות היהודית וחבריו לעבודה חלקו לו את הכבוד האחרון.

הרב קירשבלום: ספיר פתח אופקים חדשים בתחום העליה והקליטה

הרב מרדכי קירשבלום, חבר הנהלה הסוכנות היהודית, ציין מול הארון, כי ספיר לחם תמיד נגד הביורוקרטיה והעיכובים בדרכו של העולה החדש והוא פתח אופקים ודרכים חדשות לפני כל עובדי הסוכנות, בתחום העליה והקליטה גם יחד.

לפני הצהריים הוצב ארונו של ספיר ברחבת „בנייני האומה" והקהל עבר על פניו. בין העוברים אנשי מושב נבטים שבדרום, שם מצא ספיר את מותו.

סמוך לשעה 12 עברו על פני הארון חברי הממשלה והנהלת הסוכנות היהודית וכן משלחות ציוניות מחו"ל ואישים כמו הרב הראשי, שלמה גורן, מבקר המדינה ד"ר יצחק נבנצל, השופטים העליונים וחברי כנסת.

בשעה 12 פתח הרב הראשי לצה"ל, האלוף הרב מרדכי פירון, את טקס האזכרה.

דולצ'ין: אחד מגדולי בוניה של המדינה

אחריו העלה קווים לדמותו של המנוח, גזבר הסוכנות וההסתדרות הציונית, אריה דולצ'ין. הוא הגדיר את ספיר כאחד מגדולי בוניה של מדינת ישראל, אחד מדגולי מגשימיה של התנועה הציונית, ואחד מענקי המעשה של תנועת התחיה.

רבינוביץ: העם שיכל אחד מבניו הגדולים

שר האוצר יהושע רבינוביץ, אמר כי במותו של ספיר שיכל עם ישראל את אחד מבניו הגדולים, מנהיג ציוני רב פעלים, שרישומו והשפעתו היו הרחק מעבר לכל המסגרת המפלגתית. חייו היו זרועים מעש ומאבקים בתוך הציבור ולמען הציבור, החתירה מתמדת לבניינה של הארץ ולביצור המדינה.

סגן הרב הראשי לצה"ל, תת אלוף הרב גד נבון, קרא פרק תהילים ועמוס בנו של ספיר, אמר „קדיש". תפילת „אל מלא רחמים" אמר החזן הצבאי הראשי רב סרן אברהם כרמל.

הלוויה בכפר סבא

בהגיע הארון לכפר סבא הצטרפו למסע אלפים מתושבי העיר ומשלחות מעשרות ישובים בארץ.

בשעות לפני הצהריים התמקמו חיילי צה"ל, שמתחו חבלים לאורך הרחוב המרכזי, בו צריך היה לעבור מסע ההלוויה.

חצי שעה לפני הלויה הגיעו במסוק נשיא המדינה, פרופ' אפרים קציר וראש הממשלה יצחק רבין. בשעה 3 וחצי הגיעה שיירה עם ארונו של ספיר, שנישא על קומנדקר צבאי עם משמר כבוד. אחריו נסעה שיירה של עשרות מכוניות עם אישי ציבור רבים, שהגיעו מירושלים.

בין המלווים נראו רעיתו של המנוח, רבקה, הבן עמוס והבנות רינה וצפורה יחד עם בני משפחותיהם וילדיהם. ראש הממשלה לשעבר גב' גולדה מאיר נעדרה מההלוויה בגלל מחלה. בין המלווים היו גם הח"כ מ. בגין וד"ר א. ריימלט, וכן משלחות של עיירות הפיתוח, שאותן הקים וטיפח המנוח.

בנו של המנוח, עמוס, אמר „קדיש" הרב הצבאי הראשי של צה"ל תת אלוף פירון קרא פרק ב„תהילים". חזן צבאי אמר „אל מלא רחמים".

ראש העירייה ז. גלר, ספיר היה בחיר תושביה של כפר סבא

המספיד היחידי ליד הקבר היה ראש עיריית כפר סבא זאב גלר, אשר בדברים נרגשים נפרד מהמנוח בשם תושבי כפר סבא ומוסדותיה. בין היתר אמר: „שר גדול בישראל נפל על משמרתו, אזרח הכבוד הראשון של כפר סבא, בחיר תושביה והאזרח שבחבורה. פנחס ספיר לא נשא כתר רשמי מקומי בכפר סבא, אולם במעשיו ואהבתו למקום זכה להיות בין האנשים המרכזיים בהתפתחותה של כפר סבא".

בסיום דבריו אמר זאב גלר: „בתולדות כפר סבא יירשם ספיר כארי שבחבורה, בעל זכות הבכורה אשר על היסודות האיתנים והמוצקים שהוא הניח תמשיך כפר סבא לבנות ולהיבנות עדי עד.

בתום דברי ההספד הונחו עשרות זרי פרחים של הממשלה, צה"ל, רשויות מקומיות ההסתדרות מפלגת העבודה, בעלי מפעלי העשיה, עיירות פיתוח. בין הזרים בלטו זרים של מושב נבטים, שבו נפטר המנוח בטקס בבית הכנסת של המושב.

בלוויה השתתפו אישים ומשלחות ממנהיגי היהדות בחו"ל. את יהדות גרמניה ייצג מר יהודה ספוקויני, חבר ההנהלה הראשית של מרכז הקהילות בגרמניה, יו"ר המגבית של אגוד הקהילות בבוואריה וראש קהילת אוגסבורג.

בישיבת אבל של הממשלה

רבין: עקבות פועלו של ספיר ניכרות בכל תחומי העשיה

„לאן שלא תפנה במדינה הזאת, תמצא עקבות פועלו של ספיר. אין אף מגזר אחד של פיתוח, יצירה ועשייה, שידו של ספיר לא היתה בו. החל מימיו הראשונים בארץ, כפועל בפרדסי כפר סבא, וכלה ביומו האחרון, כיו"ר הנהלת הסוכנות היהודית, חי ספיר בתחושה, שאין לאבד ולו יום אחד ללא מעשה יצירה". דברים אלה אמר ראש הממשלה, יצחק רבין, בישיבת אבל של הממשלה, שכונסה בירושלים אתמול לפני הצהריים, בהשתתפות חברי הנהלת הסוכנות וההסתדרות הציונית.

מר רבין אמר, כי האמונה העמוקה וההתרפקה של העם היהודי דוחק הזמן וכי אין בשום אופן להחמיץ כל רגע כדי לממש את גאולת העם ובניית המדינה, הם שדירבנו את ספיר לקצב העבודה המסחרר שלו.

„תפיסותיו בקברניט הכלכלה הישראלית היו תכליתיות ומעשיות. כאיש תנועת העבודה הוא שאף ליותר ויותר קיבוצים ומושבים, ויותר ויותר פועלים עבריים על קרקע המולדת, אולם בעת ובעונה אחת כיתת את רגליו אל בעלי היכולת והעצמה הכלכלית בעם היהודי, כדי להפוך אותם לשותפים במלאכת היצירה היהודית. ספיר היה אבי ערי הפיתוח בכל רחבי הארץ" — אמר רבין.

יו"ר מחלקת ההתיישבות של הסוכנות, פרופ' רענן וייץ, אמר בישיבת האבל: „הוא ידע גם את כוחו וגם את מגבלותיו. הוא ידע את הכוח והשתמש בו בבלוא יכולתו ובבלוא העוצמה, שידע לרכז בידיו".

הודעת הגר"ע יוסף על פטירת פ. ספיר

הרב הראשי לישראל הרב עובדיה יוסף, השוהה בימים אלה בבקור בין קהילות יהודיות בדרום אפריקה שלח את ההודעה דלהלן על פטירת פנחס ספיר.

אתכם בצער מהסתלקותו הפתאומית של האדם הגדול, בונה ויוצר, מבוני היסוד למדינת ישראל מר פנחס ספיר ז"ל. פעליו ומפעליו הרבים של פנחס ספיר מהווים עדות היה לרמסכת עשירה של יצירה ומבצע אדירה רקם במיטב שנות חייו. במיוחד עלי לציין את עזרתו הכבירה ביסוד בהחזקת ישיבות ומוסדות תורה כפעלי הנוה דתיים ורוחניים כוסדות חסד ובתי חולים להם הקדיש מיטב כוחותיו ומאמציו וזכות זו תעמוד לו לחסד ולרחמים להכרון צילם. כיושב ראש הסוכנות היהודית בשנים האחרונות פעל ברבופה ובמרץ להגברת העליה ההתפתחות למדינת ישראל. תנחומי הנאמנים לעם בישראל ובתפוצות למשפחתו הכבודה.

צוואה של יהודי שנספה בשואה נמצאה בשעון לאחר 30 שנה

סן רמו, איטליה, 14 (יופי"ע) צוואה קורעת לב של יהודי אשר ניספה בשואה הנאצית באירופה — נתגלתה כאן כי תוך שעון עתיק לאחר 30 שנה.

„אני יודע כי אני עומד למות", נאמר בצוואה על חתיכת נייר צהוב. „חברי היקר פראנץ, יברך האלוקים את שמו, הזהיר אותי כי הס.ס. קיבל מפולין תיק בקשר למשפחתי. הם אומרים כי אני מיפוס מסוכן וכי פקודה המפוהרר היא להשמיד אותי".

מלים אלה הן צוואתו של יהודי פולני בשם גורי שביינסוקשיסקי, שנרצח על ידי הנאצים בתקופת מלחמת העולם השניה. הצוואה נתגלתה על ידי אספן של שעונים עתיקים בתוך שעון מסולסלת מן המאה ה־18, אשר שביינסוקשיסקי השאירו עם יתר חפציו בתוך הווילה.

כיצד הגיע יהודי זה בתקופת מלחמת העולם השניה להווילה הזאת בעיר הקייט סן רמו, בריביירה האיטלקית, לא נודע עד היום. הוא לא סיפר את קורותיו ורק ציין כי הוא עומד למות.

מסתבר כי פראנץ, ידידו של קרבן הנאצים, היה חייל בצבא הגרמני ובצוואה נאמר עליו כי היה „איש יערות, איש טוב ושקט שנוייס אל הגורמאכט כדי להרוג.

בהמשך הצוואה נאמר: „אינני רוצה לברוח. אינני יכול להשאיר את אנה היקרה שלא ראתה את זוועות המלחמה.

אני יודע כי בעיר הולדתי וולוצלאבק (עיירה ליד ורשה) לא נשאר איש מבני משפחתי. במכתבו האחרון של הרבי אלי, הוא לא הסתיר את האמת.

„מה הערך אם כן לחיי נוכח שואה איומה זו. אני אתן לסוכני הגיסטאפו לצלצל בדלת הבית ולקחת אותי מכאן. אני כותב שורות אלה בעת שאני מרגיש כבר את הצעדים הכבדים של רוצחי".

המילים האחרונות שלי, הוא כותב, באות לשמש נחמה לכל אלה אשר יקיריכם נקרעו מתוך לבם ואשר כבר הקדימו אותי בדרך אל־המוות. הן גם מופנות לכל אלה שילכו בדרך היסורים הנוראה אחרי".

רוברטו ויאני, האספן שמצא את הצוואה בתוך השעון, בעת שתיקן אותו, אמר כי ישלח את השעון ואת הצוואה לקרובים של שביינסוקשיסקי בבידיה ועד נשאר מי שהוא מהם בחיים.

קולו המוקלט של ברונפמן נשלח להוריו

ניו יורק, 14 (עי"צ, ע"צ, יופי"ע) — הוספיו של סמואל ברונפמן, בן ה־21, בן למשפחת המליונרים היהודים, שהם בעלי חברת הוויסקי הגדולה „סיגראמס" הוספיו שלחו אתמול סרט ובו קולו המוקלט של ברונפמן הצעיר, להוריו.

נראה כי עדות זו שהנחטף הוא בחיים, נדרשה על פי תביעה האב אדגר ברונפמן כהוכחה שהבן עדיין בחיים.

בני עדות המזרח במפד"ל דורשים למנות שר מחבריהם

מאת סופרנו לענייני מפלגות

כנס בני עדות המזרח חברי המפד"ל קרא אתמול לבחירת שר לממשלה מבני עדתם.

הכנס קורא לכל הסיעות להתעלות מעל החישובים הצרים „ולהיענות לדרישתם הצבורית והמוסרית". בכנס השתתפו 150 חברים, ביניהם רבנים. הכי"ם, סגני ראשי ערים, ראשי מועצות דתיות ופעילים מכל הסיעות. הוקמה ועדה מיוחדת שהוטל עליה למצות את ההליכים למילוי דרישותיהם כולל דרישה לכנס את המרכז של התנועה.

הכינוס מביע מחאה נגד עמדת עורך „הצופה" שתקף את הדרישה הציבורית והמוסרית של בני עדות המזרח במפד"ל.

השתתפו בוויכוח: עו"ד משולם, ישראל נכון, ד"ר אדרי, יעקב מכלוף, מנחם ועקנין, חגי מויאל, שלמה בוקאי, ח"כ א. אבוחצירא, מלכה שלום, אשר לזימי. הנחה את הכנס דוד סלוק.

נמשכת התסיסה בפא"י נגד הזדהותו של הרב ק. כהנא עם התבטאות השחץ של לורנץ

מאת סופרנו לענייני מפלגות

התסיסה בפא"י נגד הזדהותו של מנהיגה — ח"כ הרב קלמן כהנא עם ההתבטאות השחצנית של ח"כ שלמה לורנץ כלפי הרב הראשי הגר"ש גורן — נמשכת בחוגי „עזרא" וצעירי פא"י.

במאמר ב„שערים" מאתמול, יוצא שמעון מאיר, חבר הועה"פ של פא"י, בהתקפה על ח"כ הרב כהנא. בעל המאמר מגנה את התקפותיו על הגר"ש גורן והגרצ"י קוק — שהוא אישיות תורנית, אשר לאורה היינו צריכים לחנך את בנינו.

שמעון מאיר מציין כי „כאשר רבנים מסויימים רדפו אותנו בזמנים קשים, התנחמנו ברבנות הראשית. ואם הרבנות הראשית היתה חלשה, הרי לפחות מוסד רבני היה כאן, אשר בו אפשר להיתלות.

בעל המאמר משבח את ישיבות ההסדר, ואת ישיבת „מרכז הרב" ומציע אותן כפתרון אידיאלי לחינוך הבנים שלנו. לדעתו, על הדור הצעיר של פא"י להתחנך בישיבות כבני תורה, שבשבילם בנין הארץ, לא רק שאינו עומד בניגוד לדרכם בישיבה, אלא אף משלים אותו.

נודע, כי בישיבת הוועדה המדינית של פא"י נשמעו קולות גינוי נגד התמיכה בח"כ לורנץ. במיוחד התבלט בכך יוסף לוי שקרא להזדהות עם הרב הראשי שלמה גורן.

מועצת הרבנות הראשית מינתה ועדו בחינות לרבני עיר

מועצת הרבנות הראשית לישראל דנה ביום ד' השבוע בנושא מינוי ועדת בחינות לרבני עיר.

מועצת הרבנות הראשית החליטה למנות את הרב אליהו כץ, הרב מנחם יהודה אושפיזאי, הרב יוסף שרבי, הרב מרדכי לופז, כחבר ועדה בוחנים לרבני עיר. שלשה מתוך הארבעה הם קוורום חוקי.

המועצה החליטה להעניק כתר לרב עיר לרבנים: נחום זרין, דוד פרץ, שילה רפאל, יוסף גליקסברג, ישעיה הולמיש, נתן אורטנר, יהושע אבוחצירא, משה ב"צ אושפיזאי, מנשה ואעקנין, דוד כהן, טוב צדוק, ציון צוברי.

מצרים מבקשת הלוואות בהיקף של 800 מיליון דולר

קאהיר 14 (עי"ר) — מצרים מבקשת הלוואות בשיעור של 800 מילי דולר ממוסדות פיננסיים בינלאומיים כדי להתגבר על קשיים במאזן התשלומים ובכדי לממן תכניות פיתוח — מוסר העתון „אל אחבאר".

העתון כותב כי פקידים מצריים יבקרו בוואשינגטון בחודש הבא לשיחות עם קרן המטבע הבינלאומית ועם הבנק העולמי בקשר לכל אלה.

מצרים מקווה להשיג מלווה של 400 מיליון דולר מן הקרן כדי לכסות את הגרעון במאזן התשלומים של היא מקווה לקבל סכום דומה גם מהבנק העולמי.

רשיון סורי על האבידות שנגרמו לישראל במלחמה אוקטובר

דמשק, 14 (עי"ר) — שר ההגנה הסורי, גנראל מוסטפה טלאס אמר היום כי סוריה גרמה לישראל יותר כ־4 אלפים הרוגים ועשרה אלפים פצועים במלחמת יום הכיפורים.

טלאס, שהוא גם סגן מפקד הכוחות המזויינים שבסוריה, אמר הדברים בהרצאה.

אגודת חסידי חב"ד באה"ק ת"ו

בזה הננו מפרסמים את מכתבו של הרבי מליובביטש שליט"א, שהגיע זה עתה, לקראת חודש אלול

ב"ה, ראש חודש אלול, ה'תשל"ה
ברוקלין, נ. י.

אל בני ובנות ישראל
אשר בכל מקום ומקום
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

חודש אלול, חודש הסיום של השנה, הוא, כידוע, חודש הרחמים והסליחות, ביחד עם זה הוא חודש של חשבון־הנפש מהשנה העוברת — מכל המעשים והפעולות שנעשו ומהכשלונות והאפשרויות שנתחמצו וכו' — חודש התשובה, חרטה על העבר וקבלה טובה על להבא, הכנה לשנה החדשה, שתהי' השנה הבאה לטובה, טובה מזו שחולפת, ובכל הענינים.

וענין ימי סגולה אלה דחודש אלול מבאר כ"ק רבנו הזקן, בעל התניא והשלחן ערוך ז"ל:

משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה, ואז רשאין כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם ובלכתו העירה הרי הם הולכים אחריו כו'. כך בחודש אלול כו', יאר הוי' פניו אליך שהוא ענין הארת י"ג מדות שיהי' פנים בפנים כו'.

ועל פי האמור לעיל, מובן גודל האפשריות דימי חודש אלול, אשר אז מאירים י"ג מדות הרחמים, פנים בפנים, ועת רצון היא לכל אחד ואחת מבני ישראל — בלי הבט איך הי' המצב קודם לכן — לדבקה בו (ית') בלב ונפש, ושזה יביא לידי מעשה — הוספה רבה (בכמות ובאיכות) בלימוד התורה ובקיום מצוותי'.

ויהי רצון אשר כל אחד ואחת, בתוככי כללות אחב"י, שליט"א, ינצלו במילואם כל ימי סגולה אלה כולם בכל האמור לעיל.

ויתבוננו התבוננות נפשית עד אשר יחדו בה והיא תנחה תנהגתם היום יומית — בהאמור ע"י דוד נעים זמירות ישראל במזמור שמתחילים לאומרו בר"ח אלול פעמיים בכל יום:

הוי' אורי וישעי ממי אירא גו' צרי ואויבי לי המה כשלו ונפלו אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי גו' ועתה ירום ראשי גו' הורני הוי' דרכך גו' קוה אל הוי' חזק ויאמץ לבך וקוה אל הוי'.

ואלקים מלכנו מקדם יפעל ישועות בקרב הארץ, כולל אשר באור פני מלך חיים — יתברך כל אחד ואחת בשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בכבוד ובברכת כתיבה וחתימה טובה
מנחם שניאורסאהן

ראש חודש אלול: יום עלות משה להר סיני לקבל לוחות האחרונות (סדר"א פכ"ו. הובא בפאר"ת בהקפ"א. וראה פרש"י עה"ת עקב, ט, יח). התחלת ארבעים יום האחרונים שברצון (רש"י שם. יטב ידיד. יחי"ד). הרבים הסליחות: ראה טור שם: ויש מי שמרבין לומר סליחות ותחנונים מר"ח אלול ואילך. חודש של חשבון: ד"ה לך אמר לבי, תרצ"ו, פ"ה. סה"מ אידיש ע' צה. בכל המעשים: ויל שלכן נרמזו בשמו כל סוגי המעשים דכל השנה (תורה, עבודה, גמ"ח, תשובה — נסבן בהקדמה קונטרס צד. ראה שם בארוכה). ואף שאמחז"ל (הבעש"ט — הובא בתניא רפ"ק הי"ב. והה"מ בארית ס"פ בראשית) דכם הדבר מהווה אותו וכו' הוא דוקא בשמו בלה"ק (צי"ש) ושכית ההסידים שלד עצמם מבבל (ירוש' ר"ה פ"א, ה"ב) ושמות פרסיים הם (רמב"ן בא יב, ב) — יהי"ה מה מביט (שבה צו. ב) דישא דרך שם כו'. ואולי הובא בנחמי' ואו, סו. שנתגבש: תרתי מיכבש: ע"פ בירייל אין מיניצין את המצות (מכילתא בא פרשה ס') ומלי החמיץ, נצפה ריצ (ר"ה ג, ב ובפרש"י). חודש התשובה: טור שם (ובב"ח). לי"ת להאריז"ל פ' תצא. סידור ש' האליל (ע' רכו ואילך). אלה"ת נצבים (ע' א' רע ואילך). וח"ל: לקו"ת ראה לב, ב. לכלך... רשאין כל מי שרוצה: להעיר כיכב"ם הל' מלכים (פ"ג, ה"ו) שהמלך „לבו הוא לב כל קהל ישראל". וציין אגה"ק סל"א. ראשון: בסה"מ לך אמר השי"ת מוסיף (מבאר): ויכולים. י"ג מדות הרחמים: שנותנים בה לביא לבהי השיבה. משא"כ יגבהיר דעשי"ת ש (עיקר) ענינם סליחה ומחילה (סי' שם, סדה כיצבר, תיי"ל). ובאוה"ת ראה (ע' התו ואילך) נת' גם ענין דיגמה"ד דכל השנה. התבוננות... תנהגתם היום יומית: להעיר מקטפרם העבודה פ"ט. במזמור שבתהלים: סי' כז. הוי' אורי וישעי: אורי — ע"י התיה דיבעי — ע"י הבצית (יהל אור להצ"צ — לתהלים שם). הוי' אורי... אם תחנה עלי מחנה לא יירא: להעיר משיעור חיבים דיום זה: וראית עם רב ממך לא תירא מהם (גם — לי הבהנה, כי הוי' אלקיך עמך. עה... וקוה: ראה ברכות לב, ב. אלקים... הארץ: ע"ד תהלים עד, יב. אלקה וזבעיצה: י"ל: עניינים טובים בצ"ע ואלו שבמחקו (ע"ד — בין לטובה) וראה תניא פכ"ו דוגמתם בעבודת האדם. וראה הה"א רפ, סע"א. והה"ג ר"פ חוקת ובלקוטי לוי יצחק שם בפי' ומתוקים מדבש. ולהעיר בליל א' דר"ה „נוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש" „ואח"כ יאמר יה"ר מלפניך שתחדש עלינו שנה טובה (כן הוא בכל הסידורים שראיתי) ומתוקה".

ב"ה

בר בי רב דחד יומא

מיסודו ובחסותו של כ"ק מרן האדמו"ר מקאליב שליט"א
סיפור קרית קאליב באזור"א

בית מדרש גבוה להוראה | המועצה הדתית
כולל אברכים קרית אתא | קרית אתא

תכנית הלימודים למחזור הראשון של

בר בי רב דחד יומא

שיתקיים בעזה"י ביום ראשון ח' אלול תשל"ה בהיכל הכנסת המרכזי, רחוב שלום עליכם

8.30	הלכות ראש השנה ע"י הרב חיים ספר שליט"א, ראש הכולל
9.30	לימוד דף היומי בצוותא ע"י אברכי הכולל שליט"א
11.30	שיעור על דף היומי בענין איסור כניסה להר הבית וביצת מורא מקדש בזמן הזה, ע"י הרב צבי פרקוביץ שליט"א, רבה של רמת־גן
12.30	מגנייתא דיומא ע"י הרב שאול שלזינגר שליט"א מרא דאתרא
1.15	ארוחת צהרים הגיגית (כשרה למהדרין) באולם חדר האוכל בביה"ס בית יעקב, בהשתתפות כ"ק אדמו"ר מקאליב שליט"א
3.54	תפילת מנחה
4.00	לימוד הלכות תקיעת שופר ע"י אברכי הכולל שליט"א
4.30	שיעור בענין ארבע רשויות בשבת ע"י הרב צימבליסט שליט"א, חבר בית הדין בחי"א
5.30	שיעור בענין מסייע לעוברי עבירה ע"י הרב אליהו בקשי־דורון שליט"א, הרב הראשי לחיפה

בסיום עצרת התעוררות ע"י הרב יעקב גלינסקי, ראש ישיבה חדרה

שוחרי התורה מוזמנים

בברכת כתיבה וחתימה טובה
המארגנים

מקומות ההרשמה: במועצה הדתית רחוב מצאצאות קרית אתא
או לפי מספרי הטלפונים: 527168 — 725588 — 701159

ב"ה

בר בי רב דחד יומא

מיסודו ובחסותו של כ"ק מרן האדמו"ר מקאליב שליט"א
סיפור קרית קאליב ראשון־לציון

הננו שמחים להביא לידיעת הציבור את הבשורה המרנינה, כי אי"ה ביום ראשון ו' אלול (17 אוגוסט למס') יתקיים בעה"ת

בר בי רב דחד יומא

יום מיקדש להכנה והתעוררות לתשובה
בביהכנ"ס של הפועל המזרחי סמטת פלמח מס' 5
בכפר ע"י טירת הכרמל

בהסכמת ובמגמת ישיבת אבדי תורה בקהילות יהודיות ביחידות ע"י גדולי תורה וחבר שליט"א

סדר היום:

2.30	פתיחה ע"י רבני המקום שליט"א
3.00	הרב יצחק דוד גרוסמן שליט"א, רבה של מגדל העמק (בנושא: חינוך הבנים לתורה)
4.00	הרב יהודה זילברשטין שליט"א רבה של קרית טבעון
	הרצאה ושאלות התשובה
05.00	כיבוד קל
5.15	לימוד בצוותא עם רבנים ואברכי הכולל הישיבה
6.00	הרב נסים טולידאנו שליט"א ראש ישיבת שארית יוסף באר יעקב על הנושא: התעוררות לקראת ימים הנוראים
7.00	תפילת מנחה
7.15	הרב אליהו בקשי־דורון שליט"א רבה הראשי של חיפה והסביבה
8.15	עצרת תפילה ודברי התעוררות ע"י יום הרצון כ"ק אדמו"ר מקאליב שליט"א
	תפלת ערבית ומסיבת סיום

אחינו בני ישראל בלא הבדל גיל התקבלות מוזמנים ליום בכל

בברכת כתיבה וחתימה טובה
הנהלת ישיבת כולל אברכים והתלמידים
טירת הכרמל

← אתה קיסינג'ר והטלפון

קיסינג'ר הוא אדם פיקח מאוד, מוכשר מאוד, ואת כשרונותיו הוא מנצל להרפתקאות פוליטיות אכזריות. „אטימות מצפונית", „חסר מוסריות", „מאמין רק בכוח", „תסביך היהודי הנרדף" — אלו רק מקצת התארים שאתה קורא בכל יום בעתון, ושמקורם במוריו, בתלמידיו ובאנשים שהכירוהו מקרוב. אתמול קיבל פרס־נובל על מעשי השלום שהשמידו את וייטנאם. היום נמצאת אצלו על הכוונת מדינת־ישראל: — אנחנו ואתה.

ואתה יושב בביתך, צופה באדישות הפנטית במתרחש, ושואל: „מה אפשר לעשות?" אבל, תסלח לנו, זו איננה סתם שאלה — זו הצהרה, הישראלי המצוי עובד קשה לפרנסתו ביום ורצופה בטלוויזיה בלילה. כך נוצר רושם (לפחות אצל קיסי) שבעיית קיומה של מדינת־ישראל איננה מטרידה אותו במיוחד... לא נעים, אבל אנשים שהיו באירופה ערב השואה טוענים שהאווירה היום מזכירה להם משהו.

מה אפשר לעשות? הרבה מאוד. אבל כדי „לצאת מהשלוה" בוא נעשה זאת בשלבים. שלב א' — גש אל הטלפון ובקש מחברי „הצוות הישראלי" שלנו שיחזיקו מעמד ואז גם אתה „תעמוד חזק" אחריהם: אם אתה רוצה תוכל לקרוא לזה: — „מבצע טלפונים". זו אולי הטרדה קטנה אבל בסופו של דבר, כולנו מסכימים שזה יכול להועיל לענין.

מספרי הטלפון:

רבין – 02–39231 ; 02–39211 ; 03–256111
פרס – 03–256111
אלון – 02–531111 ; 02–521042 ; 067–22166

מה לעשות בשלב הבא? — אנו נשמור על קשר ונודיע.

גוש אמונים

ג.ב. חייג בעקשנות...

החוק לביטוח נפגעי תאונות יחייב העלאת עריף צד שלישי ב־200%

מאת סופרנו הכלכלי

[...]ת החוק החדש לביטוח נפגעי [...] שיכנס לתוקף בעוד חצי ש־[...]יב העלאת העריפי ביטוח צד [...] במאתיים אחוז לפחות.

[...]ה שנעשתה באחרונה בקרב הביטוח הראתה כי מאה אחוז תידרש רק בכדי לשמור על הקיים שלפני החוק החדש. [...]בלאה דומה יודרש בכדי לכסות למנעים החדשים שנכנסו ל־ ביניהם מונים את ביטול [...]ה הגורמת, כשעד כה אפשר הוריד חלק מתשלומי הפי־[...] נזקי גוף שהחברות היו צרי־[...]לם אם הנפגע „תרם" לתאו־[...]ה ירד בכלל אלמנט זה. כבהיק למסגרת הביטוח נוסף לנהג [...]עים במכונית. עתה יקבע גם [...]בה יותר בעד כאב וסבל.

רמה התרום אף היא להגדלת הפיצויים לנפגעים, כי בעק־[...] יעלה השכר הממוצע במשק, שולמו הפיצויים (פי שלושה [...]הזה).

[...]היום להקים חברת־גג להקטין את הנזקים

להקל על המבוטחים יאלצו הביטוח להוריד את התעריפים [...]זוה הרכב, כי אחרת יהיו רבים במחו אותו בכלל — אמר ל־ הכלכלי, מר א. אביגאון, „הסנה". הוא מסר כי חברות הביטוח מתכוונות להקים חברת גג לביטוח רכב בכדי להקטין את הנזקים הצפויים שלהם ולפזרן יותר. התאגדות זו תמנע פגיעה קשה מדי בחברה בודדת. עם הפעלת החוק ה־ חדש יהיה גם צורך במעורבות יותר גדולה של החברות בהתקשרויות עם מוסכים מרכזיים, פיתוח אמצעי ב־ טיחות והתקשרויות עם מפעלים ל־ חלקי חילוף בכדי להוזילם. החברות ידאגו גם יותר לכך שהרכב יהיה במצב תקין. בין היתר חידוש פעי־ לות משטרתית תקיפה יותר למניעת נסיעות של רכב לא תקין.

מר אביגאון מסר לסופרנו כי בת־ חילת ספטמבר יצא „הסנה" בהנפקת מניות לציבור. יוצעו מניות שירות, זכויות ומניות בתנאים מיוחדים לעו־ בדים. היקף ההנפקה כולה יהיה 10 מיליון ל"י ערך נקוב. הכסף נועד להמשך פעולת החברה להתרחבות, כולל רכישה והשתתפויות בחברות ביטוח וסוכנויות ביטוח, בכדי לבסס את מעמד „הסנה" בשוק הביטוח.

השוק בבאר שבע הושבת אתמול

ירקני השוק בבאר שבע מנעו כניסתם של סוחרים ערביים מהש־ טחים אל השוק המסורתי המתקיים מדי יום חמישי בבאר שבע.

הירקנים מבקשים למנוע בכך תח־ רות מצד הסוחרים מהשטחים בהר־ צפה ומהר חברון, המוכרים ירקות, פירות ומוצרים אחרים במחירים נמו־ כים. לטענת הירקנים המקומיים הם קונים את הסחורה בתנובה, ואילו לסוחרים מהשטחים מקורות זולים יותר.

יו"ר ועד הירקנים ברוך בנימין, קרא לעירייה לתמוך בירקנים מאחר ומדובר במשפחות ברוכות ילדים ו־ באנשים ששקמו.

עלייה בתפוקת המים של „מקורות"

תפוקת המים של הב' „מקו־ רות" תגיע בשנה הקרובה ל־ 1130 מיליון מ"ק ותעלה בשי־ עור של 8 אחוזים לעומת השנ־ נה שעברה — על כך מסר אתמול דובר החברה, מר מ. יעקובוביץ, במסיבת עתונאים שנערכה בירושלים.

הדובר ציין, כי אספקת המים לצרכנים תגיע השנה לכמות של 933 מיליון מ"ק ותגדל בשיעור של 3,2 אחוז בהשוואה לאשתקד. 200 מיליון ל"י יוקדשו לתקציב הפיתוח של החברה.

בהתייחסו להידלדלות מקורות ה־ מים בישראל, אמר מר יעקובוביץ, כי אם יהיה החורף הקרב והולך עני במשקעים, יהיה מצבם של התהום בישראל בכי רע. „מקורות" נהגת אמנם להחדיר לקרקע עודפי־ מים כשאיבותיה המצטברים בעונת הגשמים — והשנה יוחדרו לקרקע 200 מיליון קוב מים — כדי להעשיר את מי התהום, אולם אם יהיה החו־ רף שחון, לא תהיה ברירה אלא להגביר את קצב שאיבת מי התהום, שילכו וידלדלו.

לטווח ארוך — תחילת שנות ה־ שמונים — רואה מקורות את הפת־ רון למצוקת המים בפיתוח ארבעה תחומים: א) השבת מי ביוב לשי־ מוש חוזר; ב) תפיסת מי שטפונות על ידי הקמת מפעלים נוספים למט־ רה זו; ג) התפלת מי ים; ד) חסכון במים.

מר יעקובוביץ ציין, כי באמצעות הגדלת החסכון במים מצד אחד, והגברת היעילות בשימוש במים מצד שני ניתן לחסוך כ־10 אחוז מצריכת המים.

חברות־הבת של מקורות „בינוי ופיתוח" ו„שחם" יבצעו השנה עבו־ דות בסכום כולל של כ־400 מיליון ל"י, רובן עבור מערכת הבטחון.

עבודות פיתוח בעופרה

במחנה המתנחלים של גוש „אמונים" בעופרה שליד הר בעל חצור, נמשכות עבודות פיתוח במלוא הקצב.

כתב עתיים בגדה מוסר, כי במ־ קום הולכים ומוקמים בית כנסת, וחדר אוכל גדולים, נבנים בתי מגו־ רים נוספים ואחד המבנים מוכשר עתה לשמש בית ספר שדה „אכסניית נוער". כן מניחים מתנחלי עופרה קווי מים וחשמל לכל המבנים ו־ סוללים כבישים ושבילים.

בעופרה נפתח לאחרונה סניף של תנועת הנוער הדתית „בני עקיבא", ולקראת פתיחת שנת הלימודים עומד להפתח במקום גן־ילדים וכולל לאב־ רכים. תלמידי בתי הספר יאלצו לנסוע ללימודים בירושלים.

מתנדבים מכל רחבי הארץ עושים עתה בעופרה כדי לסייע בעבודות הפיתוח. מתנחלי עופרה עצמם מת־ פרנסים מעבודות בשכונות באיזור. לאחרונה החל לפעול קו של אגד המגיע מספר פעמים ביום לעופרה ונפתח סניף דואר במקום.

פרסים על תרומות דם – ליחידות שריון מצטיינות

מאת כתב צבאי

35 אחוז מכלל תרומות הדם של אז־ רחי המדינה לבנק הדם של מגן דוד אדום, נתרמים על ידי חיילי צה"ל — אמרה אתמול הפרופסור ברכה רמות, יושבת ראש שרותי הדם בהתנדבות שליד מרכז מד"א, בטקס חלוקת תעודות ופרסים ליחידות מצטיינות בתרומות דם של עוצבת שריון, ש־ נערך אי שם במרכז סיני.

עוצבה זו על יחידותיה השונות זכ־ תה במקום הראשון במיבצע התרמת דם של יחידות צה"ל אשר נערך ב־ חודש יוני השנה. אלפי מנות דם נתרמו על ידי חייליה ומפקדיה של היחידה. מיספר זה של תורמים הוא כ־85 אחוז מכלל החיילים ששהו אותו יום ביחידות ובבסיסים של ה־ עוצבה, והוא הגבוה ביותר מכל ה־ יחידות בצה"ל.

היו יחידות בעוצבה שהגיעו בת־ רומות הדם שלהם ל־100 אחוז תור־ מים ול־95 אחוז.

הצרכן הגדול ביותר

קצין רפואה ראשי, תת אלוף דן מיכאלי, אמר כי צה"ל הוא, בדרך כלל, הצרכן הגדול ביותר של דם ממד"א בימי חרום. לכן רואה הוא השג לא מבוטל בכך, שאחוז התור־ מים של דם למוסד זה הוא כה גבוה בימי רגיעה והישגה של העוצבה היה אף יוצא לדופן עד כדי כך, שבמקום לחלק את הפרסים במרכזו בת"א, כנהוג מדי שנה, החליטה הפעם הנ־ הלת מד"א וקצין רפואה ראשי לרדת לסיני ולקיים את טקס חלוקת הפר־ סים לעוצבה המצטיינת בנוכחות נציגי כל היחידות.

מפקד העוצבה אמר לנציגי היחי־ דות כי היה זה מיבחן לעצבנו שהר־ כיח באיזו מידה אפשר להפיח רוח התנדבות, ולאו־דוקא למעשה צבאי. כן ציין, כי היה זה מיבחן למורל היחידות.

שוד בחדרה

[...]יה נתפס אתמול בצהרים חד־[...]רה, בן 59, כחשוד בפריצה [...] שעתים ברחוב הראשי, רחוב [...]

[...]ב עתיים נמסרו הפרטים: ה־[...] בשעות הצהריים התך הח־[...] מספריים של ברזל את מנעול [...] ופתח את הדלת במפתח, אותו [...]פי הנראה מראש, לאחר ש־[...] שבועיים האחרונים מספר פע־[...] חנות. הוא החל לרוקן את ה־[...] מחלון הראוה ושם אותם [...]ים.

[...]תו עם החבילה עורר את חש־[...] אורחים שעברו ליד החנות. [...]סו לעצרו. הוא שלף אולר [...] ואיים לדקרם. לאחר מכן [...]ת החבילה ונמלט.

מבוקש אינו מדריך בפנימיה צבאית

[...]"ר בפנימיה הצבאית, עליה [...] בעתונים לפני שבוע, שהוא [...] כחשוד בפרשת פיצוץ כס־[...] דירתו של עורך דין מתל [...] — אינו רס"ר וגם לא מדריך, [...] לא שירת בפנימיה צבאית.

— חבר הקונגרס האמריקאי דויד הנדרסון, סיים ביום ה' ביקור בן יומיים בישראל, שאת רובו בילה עם יחידות החי"ן של צה"ל.

— החזן נפתלי הרשטיק, מלונדון הגיע אתמול לארץ, כדי לערוך סד־ רה של מופעים בארץ.

350 אלף יהודים בניו־יורק – עניים

מאת סופרנו בתל אביב

במחקר שפורסם לאחרונה על מצ־ בם הכלכלי סוציאלי של יהודי ניו־ יורק, התברר כי מתוך שני מיליון היהודים החיים בניו יורק, 350 אלף מהם עניים כי אין באפשרותם להת־ קיים בכוחות עצמם.

מספר זה של היהודים הנזקקים המהווה 17,5 אחוז מכלל יהודי ניו־ יורק, נזקקים באורח מתמיד לעזרה סוציאלית. במחקר, שפורסם לאחרו־ נה ב„עלון הידיעות" המוצא לאור על ידי הקונגרס היהודי העולמי, צו־ יין כי לאחר הכושים והנתונים הס־ פרדיים, מהווים היהודים את הקבוצה העניה, הגדולה ביותר בניו יורק.

במחקר צויין עוד כי מבין 41 מיליון הדולרים שעירית ניו יורק מחלקת מדי שנה כתמיכה לעניים, מקבלים היהודים העניים 475 אלף דולר בסך הכל. קיפוח בולט זה ב־ חלוקת כספי הסעד, בא כתוצאה מכך שהללו ניתנים לפי איזורי מגורים, בהתאם למספר הלידות בבתי החו־ לים של האיזורים הללו ובהתאם למספר הפשעים המבוצעים על ידי בני הנוער, ולפיכך גם מחלקים את כספי הסיוע התמיכה.

משה אלמוג ז"ל

משה אלמוג, מ"מ מנהל נמל ה־ תעופה בן גוריון, נפטר אתמול ב־ בית החולים בילינסון, אחר ניתוח בכיס המרה. בן 51 היה במותו. הניח אשה, שתי בנות ואם.

מתנכלים לסניף הדואר

תושבים מקומיים מכפר דורה, ה־ שוכן באיזור הר חברון, החלו באח־ רונה להתנכל לסניף הדואר בכפר. שלשום נזרק בקבוק תבערה לסניף, ובעת האחרונה נתגלה גם מטען קטן של חומר נפץ ליד דלת הכניסה לסניף. כוחות הבטחון חוקרים.

זכו בהגרלת הפיס

בסך 500,000 ל"י זכה מס' 471859
בסך 100,000 ל"י זכה מס' 607609
בסך 50,000 ל"י זכה מס' 469483
בסך 10,000 ל"י זכו המספרים: 282915 275669
בסך 5000 ל"י זכו המספרים — 143494 272076 301546 321468 37245 463223 531291 589071 721730 767948
בסך 1000 ל"י זכו הכרטיסים, שמספריהם מסתיימים ב — 08388 09438 35637 52676 55200 59513 66633 67051 78462
בסך 500 ל"י זכו הכרטיסים, ש־ מספריהם מסתיימים ב — 07251 07655 08919 10695 30557 45726 56615 64950 76610 78030
בסך 200 ל"י זכו הכרטיסים ש־ מספריהם מסתיימים ב־ 0465 4275 6490
בסך 100 ל"י זכו הכרטיסים שמס־ פריהם מסתיימים ב — 0434 0660 0680 0708 0833 0845 0903 1042 1049 1342 2176 2233 2707 2717 3202 3213 3241 3722 3745 3809 4814 4840 4931 5099 5143 5387 6231 6305 6442 6652 6858 6992 8070 8104 8118 8211 8341 8889 9600 9880
בסך 6 ל"י זכו כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה — 1.

פרוייקט לאתור וקידום בני נוער חסרי מסגרת נסתיים ברחובות

פרוייקט מחקר ומעשי לאיתור וקידום בני נוער חסרי מסגרת נס־ תיים בימים אלה בהצלחה ע"י לש־ כת הסעד ברחובות. הפרוייקט, ש־ תכליתו למנוע התדרדרות צעירים לעבריינות, בוצע בשני שלבים: איתור הנערים שאינם עובדים ואינם לומדים ומאמץ לשלבם במסגרה לימודית או מקצועית.

צוותי הסעד ריכזו רשימות של בוגרי בתי הספר היסודיים בשנים 70—71, ולאחר מחיקת השמות ה־ מופיעים בבתי הספר התיכוניים ובבי לשכת העבודה אורגנה רשימה של כל השאר. אלה נתבקשו למלא שא־ לונים ועובדי מחקר יצאו לבצע איתור ההחלכת הרשמית. ל־ אחר השלמת התהליכים התברר כי אוכלוסית הפרוייקט מנתה 16,500 נערים. רק 10 אחוז מן השאלונים הוחזרו ועובדי המחקר ביקרו בל־ מעלה מחמש מאות בתים.

בעקבות הממצאים טופלו 92 בני נוער, אשר הופנו לקורסים שונים או קיבלו סיוע בהתמודדותם עם בעיות ההתבגרות החריפות של גיל ער השוליים.

עם סיום הפרוייקט ציינו עורכיו במסקנותיהם, כי מספר הנערים ש־ נמצאו מתאימים להגדרה של נוער שוליים נראה להם גדול מדי וכי הנערים חסרי המסגרת מצויים ב־ סכנה חריפה של ההדרדרות.

חסר גורם מעורר ומכוון

עובדי הסעד מוסיפים, כי לאחר יצירת הקשר עם הנערים והפרט אחר פתרונות, התברר כי קיימים קורסים ומסגרות ליכוד רבות לנער אך חסר גורם בין נציגי עשר הרשויות ה־ ממלכתיות השונות המטפלות בנוער. בהמלצותיהם מציעים עורכי ה־ פרויקט מנוי עובד מיוחד אשר יע־ סוק בטיפול והנעה של נוער השו־ ליים, בפיתוח השירותים הקיימים ו־ בניהול כרטסת מעודכנת על כל נער בעיר והעסקתו.

בקצרה

● משטרת חיפה חשיכה בליל יום ד' מבצע ביצור נגד ההבר־ חות, שמצא את ביטויו בביהוד ב־ הגדות היבאות בחיפה. שני חשו־ דים נוספים נעצרו בשעה הלילה לחקירה בפרשה זו, נוסף ל־5 ה־ סוחרים שעצרה המשטרה עוד ב־ שעות הבוקר.

● 5.000 ל"י קנס ושישה חודשי מאסר על תנאי גזר בית משפט השלום בעכו על דאוד נור מכפר יאסיף. מר דאוד נור, השותף עם אחיו במפעל ל„יצור בלוקים, לא הגיש דו"ח על הכנסותיו לשנת ה־ מס 1972 ו־1973.

● המשטרה עצרה צעיר מת"א החשוד בהצתת מכונית של נערה עמה היה בקשר. שופט השלום יהו־ שע בן שלמה הורה לשחרר את החשוד גבריאל יפת, בערבות כסף אלף ל"י. רס"ר המשטרה חיים לוי־ דג'י אמר, כי לפני חודש בשעה 4 בבוקר הוצתה מכוניתו של תושב גבעתיים. יפת, המשרת בצה"ל, היה ידיד של בתו, והואשם בשעתו ב־ בעילת קטינה.

מסים מופחתים על קופות רושמות

הפחתות ניכרות במסים יהנהו מעתה על קופות רושמות מאושרות תקניות, אשר יאושרו בהתאם לסטנדרטים הנקבעים בצווי מכס ומס קניה — שיכנסו בימים אלה.

קופות רושמות השונות לסטנדר־ טים המפורסמים בצווי המכס והתנ־ אים הרשומים בתקנות הפיקוח ו־ יאושרו ע"י ועדה יזכו לביטולו של מס קניה בגובה של 27.5 אחוז. כמו כן יוכל רוכש הקופה לנכות את מחיר הקופה עד לסכום של 10 אל־ פים ל"י (כהוצאה לצרכי מס הכנ־ סה), בשנה בה רכש את הקופה, היתרה בארבעה חלקים שווים, הנ־ כר כהוצאה בשנים הבאות.

נחשפו שרידי מבנה מתקופת שאול המלך בחפירות שקמונה

מאת סופרנו בחיפה

שרידי מבנה מתקופת שאול המלך ובו 3 תנורי אפיה ומצבור כלי חרס גדולים בני 3000 שנה נחשפו בימים האחרונים בחפירות שקמונה שב־ מבואות חיפה.

במהלך החפירה המתנהלת ע"י ד"ר יוסף אלגביש נתגלו 3 קדרות יין מעוטרות בצבע שחור ומספר רב של כדים ששימשו לאיכסון תבו־ אה, יין שמן, כלי ברזל שהזהתם טרם הוברורה וגוש זכוכית מיובא מאותה תקופה החוף.

לדעת ד"ר אלגביש יוצר כלי ה־ ברזל כ־100 שנה בלבד אחרי גילוי שיטת הפקת הברזל ולמציאותו ב־ חלק זה של הארץ יש חשיבות מרו־ בה כבחינת ליסוד ההתפתחות הר־ שבי האיזור.

שרידים דומים מאותה תקופה טרם נתגלו לאורך חוף הים. ע"פ הממ־ צאים בריצפת הבניין שנחשף השתלט עליו כנראה צבא זר שהרס אותו והשמיד את כל שהיה בתוכו.

ד"ר אלגביש מציין כי העיר ש־ שכנה במקום היתה שייכת לאחד מאיי הים וצפונה ממנה כבר שכנו אנשי צור. להשערת הארכיאולוגים העוסקים בחשיפת התל נכבשה ה־ עיר ע"י הישראלים כמה עשרות שנים יותר מאוחר בימי דוד.

מטרת החפירה הנערכת עתה ב־ מקום היא לאמת השערה זו.

נאשמת בשהייה במחנה או"ם בקונייטרה

חיילת צה"ל המואשמת ביציאה משטח ישראל בחברת סמל או"ם אוסטרי, לשטח המוחזק על ידי ה־ סורים, כפרה ביום ה' באשמות המ־ יוחסות לה, עם היפתח משפטה ב־ בית המשפט הצבאי בחיפה. החיילת בת ה־19 שוחררה מצה"ל בעקבות הפרשה, ומשפטה החל להתברר בפ־ ני הרכב של שלושה שופטים, ב־ ראשותה של סא"ל חוה עינבר ושני קצינים אחרים.

פרשת אהבתה של הצעירה לסמל האוסטרי, מצאה את ביטויה בכתב האישום, בו נאמר כי היא יצאה בידיעין את ישראל לסוריה, בניגוד לחוק מניעת הסתננות, ושהתה יומ־ יים במחנה האו"ם בקונייטרה הנמצא בשטח סוריה.

הצעירה כפרה באשמה. בית המש־ פט נענה לבקשתו של התובע סרן דורון מייבלום, וציווה על שמיעת המשפט בדלתיים סגורות.

המשך המשפט נדחה למועד מאוחר יותר.

● משפטם של שני צעירים מנת־ ניה ומראש העין, הנאשמים בגניבת נשק של המשמר האזרחי בראש העין, נפתח אתמול בבית משפט השלום בת"א. השניים הם רחמים בידני בן 18 מנתניה, ויגאל זהבש בן 18 מראש העין.

תל־אביב

מסיבת הילולא בביהמ"ד בוהוש, שד"ר 112

מסיבת הילולא של כ"ק האדמו"ר פסח יצחק זי"ל מבוהוש ובנו אדמו"ר הרה"ק מפאשקאן תתקיים אי"ה ב־ יום ראשון י' אלול ב־5.30 אחה"צ בבית המדרש בוהוש בשד' רוטשילד 112 ת"א.

ימי כלה במשנתו של רבי יהודה הלוי

ימי כלה במשנתו של רבי יהודה הלוי יתקיימו בניר עציון ובישיבה של מערת אליהו הנביא בימים י"־י"ד אלול בהשתתפות ד"ר ש.ז. כהנא, יו"ר הועדה לשנת רבי יהודה הלוי. המעוניינים להשתתף צריכים להת־ קשר עם המזכירות במערת אליהו הנביא.

חיפה

בית כנסת לנוער בבי"ס ממ"ד „יבנה — נצח ישראל"

התפילות בכל ליל שבת לפני זמני הדלקת הנרות ובשבת בבוקר בשעה 7.30 לפני התפילה שעור בתלמוד ע"י המורה הרב ישעיהו נגר ב־ 8.15 תפילה. לפני הקריאה לימוד משניות ע"י הרב הנ"ל לזכר תל־ מידי ביה"ס שנפלו במערכות ישר־ אל ושמם נקרא בית הכנסת.

תורנות בתי מרקחת

יום ששי:
תל אביב — „פרנקל", רח' המלך ג'ורג' 28 טל. 223721.
בת ים — „גני בת ים" רח' הנ־ ביאים 3.
נתניה — „המגן" רח' ויצמן 13, טל. 22985.
רמת גן — „עכוית" רח' מודיעין 130, טל. 732954.
באר שבע — „יונה" שכון ב' רח' ביאליק 5.
פתח תקוה — „מרכז השרון" — חובבי ציון 40.
חולון — „גני בת ים" רח' הנבי־ אים 3, בת ים.
הרצליה — ד"ר ברניקר, רח' סו־ קולוב 28.
שבת:
תל אביב — במשך היום: גוסמן, רח' אחד העם 91 טל. 285301; „תרו־ פה", רח' דיזנגוף 217, טל. 223488.
במוצאי שבת:
גוכמן — רח' אחד העם 91, טל. 285301.
בת ים — „גני בת ים" רח' הנבי־ אים 3.
נתניה — „הנשיא" רח' ויצמן 36, טל. 23639.
רמת גן — „רמה", רח' ז'בוטינסקי 65, טל. 793483.
באר שבע — „רמבם", שכון ד' מרכז.
פתח תקוה — „רסל" רוטשילד 89, טל. 911406.
חולון — „אסותא" רח' סוקולוב 4.
הרצליה — „כנר ריבליך" רח' ויג־ ניס 142 הרצליה פתוח.

לצה"ל
דרושים באזור ת"א
1. [illegible]
2. [illegible]
בדבר פרטים יש לפנות לת. ד. 2129

הועדה המקומית לתכנון ולבניה מרחב רמת השרון

בהתאם לסעיף 149 לחוק התכנון והבניה 1965 תשכ"ה, מפרסמת הו־ עדה, כי לגבי גוש 6614, מגרשים 29, 30 החליטה הועדה להמליץ על תוספת בניה לקומת הגג בשטח 183,7 מ"ר המהווה הגדלה לשתי יח' דיור (פנטהאוז) לכל בנין.

כל המעונין להגיש ערעור לתכנית הנ"ל יפנה למשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה, מרחב רמת השרון, תוך 15 יום מפרסום הודעה זו.

התום — בלקין כפה
יו"ר הועדה המקומית לתכנון מרחב רמת השרון ת. ד. 3086, 3087, 95.

במפלגה ובתנועה

ב„היכל שלמה" ירושלים

השיעור ב„פרשת השבוע לאור ימינו", מטעם ארגון ותיקי התנו־ עה, יתקיים מחר, ש"ק, ב־4.30 אחר הצהרים. את השיעור יתן הרב אבר־ הם צ"יל, מחבר הספר „טעמי ה־ מצוות" (באנגלית).

הרצאה על „מוסר היהדות לפי פרקי אבות", מאת הרב מרדכי קירשבלום, תתקיים מחר, ש"ק, ב־6 אחה"צ, בבית הכנסת של „היכל שלמה".

השיעור ב„חומש ומפרשים", ה־ ניתן מאת ר' משה גבירצמן, יתק־ יים בשבת, ב־7.30 בבוקר, לפני התפלה בהיכל שלמה.

השיעור ברמב"ם, הלכות סנהדרין, מאת הרב חיים צימרמן, יתקיים ביום הראשון, בשעה שמונה בערב, בבית הכנסת של „היכל שלמה". הקהל מוזמן.

ערב התייחדות עם זכרו של השר ר' מיכאל יעקב חזני ז"ל יתקיים ביום א' ב־8.30 בערב ב־ מועדון סניף בית הכנסת, רח' בית ציון 3, בשכונת הפועה"מ בהמשך שינקין. דברים לזכרו החו' פ. שינ־ מן, החו' ש. דניאל, הרב משה סלו־ מון. לימוד משניות הח' זאב הרש־ קוביץ. דברי פתיחה הח' יאיר פרי־ זנס.

הפועה"מ — הפועה"מ בת"א

במועדון סניף נוה שרת ב־11 שעור במדרש ע"י הרב י.ש. שפירא.

בבית הכנסת שולי אפנביססן נוה צה"ל ב־4 שעור תורה ע"י הרב י. יודי.

בבית הכנסת שולי אפנביססן בב. שלום א' ב־4 שעור תורה ע"י הח' יצחק רבי.

בבית הכנסת „תפארת ישראל" רח' המעפילים ב־4 שעור תורה ע"י ר' זכריה כהן.

בבית הכנסת „זכרון קדושים" ב־ יפו שעור בפרשת השבוע לפני קב־ לת שבת ע"י הרב אלעזר הגר.

במועדון רמת ישראל, דם המכ־ בים 19, שעור בפרשת השבוע ב־ 2.30 שעור בגמרא ב־3.30 ע"י מר א. ארנברג.

בבית הכנסת „בר אילף" ב־10 שעור במסכת בבא מציעא ע"י הרב עזרא בר שלום.

בבית ישעיהו צ'לנוב 18 ב־11 שעור במסכת בבא מציעא ע"י הרב מ. נוף.

תנועת האשה הדתית לאומית ירושלים

עונג שבת במכון הרי פישל. פר־ שת השבוע הגב' מלכה סרגן, ציו־ נים בתפילה הגב' שושנה הולצברג.

בבית הכרם לפנסיון מרגוע פר־ שת השבוע הרב דוד שפירא.

בגבעת שפירא בבית הגב' פרידה חסנר, רח' בר כוכבא 6, בשעה 4 אחה"צ. פרקי אבות ותפלה הרב־ נית חנה גרוסשיין.

תנועת האשה הדתית לאומית המטה לקליטה חברותית לעולים ליל שבת:

תל־אביב — מעון עולים „קסט־" — בן יהודה 14. מסיבת עונג שבת וסעודה עם החזן יצחק שפירא.

מעון עולים „הירקון" — רח' היר־ קון 66 מסיבת עונג שבת וסעודה. שירה ושיחה על פרשת השבוע עם החזן יוסף דיו.

אשקלון — בשכון הקרבנים מסיבת עונג שבת בהשתתפות חברי מושב שפיר ובני ישיבת „אור־ עציון".

רמת־גן — מעון עולים „צדי־" מסיבת עונג שבת עצרה ושיחה עם החב' מ. וולפמן שירה וזמירות ב־ השתתפות העולים.

יום א', י"א אלול

אשקלון — בשכון הקרבנים עצ־ רת התעוררות מסיבת סיום ותודה לפעילים־מתנדבים מארה"ב, בהשת־ תפות מר מרדכי גרוס מהמועצה הדתית באשקלון. שירים ופרקי חז־ נות. כבוד קל, חלוקת שי לקראת ראש השנה, מתנת המועצה הדתית. המארגנת אסתר זוסמן.

יום ה' י"ד אלול

בת־ים — חוג ליהדות לעולים חדשים בבית משפחת קאדר רח' רובינשטיין ביפו ד', שיחת התעור־ רות לקראת הימים הנוראים.

אשקלון:

י' אלול, 17.8.75 — כנס התעור־ רות ומסיבת פרידה לפעילות מ־ ארה"ב בשכון הקרבנים. המרצה: דוד פרנקל ממשואות יצחק. הופעת להקת תלמידי הישיבה. המארגנת אסתר זוסמן.

היא יפו:

י"ד אלול, 21.8.75 — פתיחת חוג לימודים לאקדמאיים המרצה: הרב גולדשמיד — חשבון נפש של ה־ יהודי. המארגנת הניה רוזנבלום.

הקורס המהיר לחזנים לקראת הימים הנוראים מטעם הסמינר „פלהי"

המעונינים להשתתף בקורס המ־ זורז לחזנות לקראת הימים הנוראים צריכים להתקשר ביום א' ב־7, עם החזן מר ש. רבין, בסמינר סלה, בבית הספר בילו, שד"ר 124 לקבי־ עת הזמנים.

בסניף המפד"ל חיפה

שיעורי תורה: בבית הכנסת הפועל המזרחי בבית התנועה, רח' החלוץ 59 בשעה 7 בבוקר שיעור בגמרא ע"י הח' מנחם הכר, ב־10.30 שיעור ברמב"ם ע"י החב' מאיר אוריין. בכל יום רביעי ב־8 בערב שיעור בגמרא ע"י הרב ג. ראסה.

בבית הכנסת בשכון הפועל המז־ רחי בקרית־אליהו בשבת ב־10 שי־ עור בגמרא ע"י החב' יצחק לבנון. אחה"צ שיעור בגמרא ע"י החב' ישראל פילקבין, בכל ימות השבוע לפני תפילת מנחה שיעור במסגרת לימוד דף היומי ע"י הרב בהרב ליבר.

בביהכנ"ס המרכזי בקרית אליהו בשעה ב־3.30 ברמב"ם בהדרכת החב' דוד אורבך. ביום ראשון ב־17.30 שיעור ברמב"ם וביום חמישי 17.30 שיעור עיוני בספרי נביאים בהדר־ כת החב' דוד אורבך בביהכנ"ס ה־ מרכזי קרית אליעזר.

בבית הכנסת „מקור ברוך" פינת שפירא 3, חיפה בשבת 5.30 אחה"צ יהדוש רפאל סוליצאנו על הנושא: פרשת השבוע ועניני היום.

בחוג „יגאל ללימוד תנ"ך", חיפה

בהרצאה רבת משתתפים, שהת־ קיימה ביום רביעי בבית כנסת „אבות ובנים", במרכז הכרמל חיפה, העלה פרופסור יהודה אליצור, קוי יסוד למכוונה של ארץ ישראל במחשבת המקרא, בהדגישו ש„ארץ ישראל" היא יסוד אמונה ויכוח היה לישראל ובלעדיה אין אמונת ישראל ואין קיום לישראל. היא נתנה לישראל לאחוזת עולם".

ההרצאה התקיימה במסגרת פעי־ לותו של „חוג יגאל ללימוד תנ"ך" שנועד להוות יד ושם לסמל יגאל רוזנבלום הי"ד, שנפל במלחמת „יום הכפורים". פתח, לפי משניות הנהלה, משה גבון.

לוח הצופה

● בהזדמנות טייפ קסטות, נשיד־ גל + אחריות + קסטה חינם, חייב להימכר 786321.

● במצוה חיים ב־30 לירות לחו־ דש! בו ג"ל יסביר כיצד, 786321.

● בבני ברק דרושה מטפלת ליל־ דה לחצי יום טלפון 784860.

● להשכרה דירה מרוהטת 2 וח־ צי חדרים ברמת אהרן בבני ברק, טל. 785849, 782107.

● למוסד חשוב בבני ברק דרוש פועל נקיון בתנאים טובים ונוחים 781857.

● דירת 2 + הול מרוהטת באה־ רונסון 11 טלפון 793848.

● פליט הקונה רהיטים אנטיקות, פרידרים, טלויזיות וירושות — 804938 בערב 876852.

● לחנות רהיטים דרוש נהג ו־ מחסנאי, משכורת גבוהה 54104.

● בבני ברק חדרים מרוהטים לתקופות שונות + מרפסות + פנס־ יון + מזגן. טלפון 98 71 76 (03).

● למשפחות מסורתיות, בקרבת אוניברסיטת בר־אילן דירות בגדלים שונים במחירים ותנאי תשלום נו־ חים, משכנתא עד —48,000 ל"י, כניסה בעוד 10 חודשים. אפריקה ישראל להשקעות בע"מ, 03—751540, 03—755719, 03—50281.

● ברחוב מלצ'ט, 4½ מרוהטת ארונות, קומה שלישית 03/389918.

● ברחובות בסביבה דתית דירה פינתית מרווחת 4 חדרים 2 נוחיות כניסה מידית ובתשלומים ניתן לר־ אותה כל יום בין 6—4 אחה"צ הפלמ"ח 2/1 או לטלפון 762194 בין 7—5 אחה"צ.

● דרושה מטפלת ל־3 פעמים ב־ שבוע טל. 03—794127 בני ברק.

● „הבונה" דו"ל שמש וחשמל 1800.— ל"י ובתשלומים נוחים טל. 794208.

● למסירה חדר עם שרותים בר־ מת גן לאשה מבוגרת או סטודנטית פרטים בטלפון 798656 או 224602.

● דרושה מטפלת ל־3 ימים ב־ שבוע ברמת־גן 766658.

לוח ירושלים

● דרושות בירושלים: מפעילה למכונת להנהלת חשבונות למשרה שלמה, ופקידה למחלקת הנהלת הש־ בונות, למשרה שלמה. 02—64548.

● משכנן הכר, בהזדמנות דירת 3 חדרים גדולים (83,5 מ"ר) כיוונים דרום מזרח קיר, ב־240.000.— + 3 ארונות קיר 527875.

● מתקבלות הזמנות לחתונות, בר מצווה, ברית מילה, כנסים ואירו־ עי חברה, באולם החדש המפואר „היכל דוד". מטבח כשר. דשותא. רח' אהליאב 41, טל. 534251.

● למכירה, בירושלים, דרושה מט־ פלה + עבודות קלות 5 ימים בש־ בוע. טל. 02—523536.

לוח חיפה

● דרוש חדר בחיפה אצל משפחה שומרת מצוות עבור אשה כבת 80 בריאה המשרתת את עצמה להתקשר לכשפחה טל. 04—527587.

היום

יום ששי, ח' אלול תשל"ה 15.8.75

פר' תצא

הפרק: עזרא ג"ד; המשנה: טהרות ח, ד"ה; הדף: ברכות נד; ההל־ כה: אורח חיים תקפה"ו, ד"א.

שבת — הפרק: עזרא ה"ו; המש־ נה טהרות ח"ט, ט"א; הדף: ברכות נה; ההלכה: אורח חיים תקפו, ב"ד

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א', ב', צ' — כל שעה.

09.55 (א) חדשות באנגלית
10.55 (א) חדשות בצרפתית
17.55 (א) חדשות באנגלית
18.50 (א) חדשות בצרפתית

שידורי הגבורה לעולים (ב)
עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית 20.30; רוסית — 20.45

רשת א'

08.10 „קונצרט בוקר" 10.05 „קונצרט שלי" 11.15 שידורים להלכידים בחופשה 12.05 בהקלטות התזמורת הסימפונית ירו־ שלים 14.10 „מה בכותיקה" 14.10 לאם ולילד 15.05 „קבלת שבת" — פר' „כי תצא" 16.10 „דף חודי" 17.05 „ביננה מוסיקאלית" 18.30 מוסף לרדין לספרות

רשת ב'

06.00 מה טובו אהליך יעקב 08.10 בוקר טוב. 10.05 כאן בבית. 11.45 כמה דקות עם... 13.05 במקצב יוצר. 12.30 שירים משלנו 13.05 בחצי היום 14.10 „כאן, שם ובכל מקום" 16.10 „סופשבוע" 17.05 „ספוד איפי" 18.05 „לא על הנפש לבדה"

גלי צה"ל

05.58 ברכת השחר. 08.05 יומן הבוקר. 09.05 ד"ש עם שיר 10.05 חמים וטעים 12.05 כוכב עם שלוש פינות 12.40 הנהגה היהודית 12.55 הסיפור החסידי היצור 13.05 בידור 75 — הבבה בידור מרבבית 14.05 כמעט הברגנית 15.05 שלום לפני שבת 16.55 הפטרת השבוע 17.05 אש צולבת 17.55 בת השבוע 18.05 יומנים מבזק

טלוויזיה כללית

15.00 לרוכא באהבה 15.30 שלום לבוא שבת, מנחים: צבר רעים.

טלוויזיה לימודית

16.00 מתי מתוק בלש מתבסי 16.24 מה שאמיר כספר על קלופסי ואחרים 16.40 הספן הקטן.

רשת א'

20.50 פרקי היום בתנ"ך: עזרא ז', ח' — קריאה כפי צביקם גורביץ ושיחה מאת אריה ברסל 21.05 יומן השבוע 22.05 „המבדיל" — „מלוה מלכה" 23.05 כליזמת בווסת יהודי מצרים 00.35 רגע של שיר.

רשת ב'

21.05 „מוצאי־סטורדי" 22.05 שבת אחים. 23.05 „רדיוסקי" 00.10 בצחוק תגדולה של להקת „ליל שלושת הכלבים".

גלי צה"ל

21.05 כסותה, מסורת 21.30 תיבת נגינה 23.05 שירי עם 23.54 יומן חצות 00.05 ציפורי לילה.

טלוויזיה כללית

20.30 מבט לחדשות 21.00 „להיות יהודי" 21.30 בבת ספורים 22.00 חצות סגוס 22.30 פסוקו של יום והדיבות.

נתפס צעיר נמלט

צעיר באשקלון, מיכאל שרביט, שנמלט לפני למעלה מחודש ממעצר בבשטרת אילת, נלכד ביום ד' אחר הצהרים ע"י משטרת אשקלון. הצ־ עיר יוחזר לאילת ושם ייחקר על מסיבות בריחתו. הבורח נלכד שעה שערך ביקור אצל אחד מידידיו ב־ אשקלון.

נדרס למוות

יונים אל קאדי, ילד בן 3 ממחנה הפליטים רפיח שבדרום הרצועה, נד־ רס למוות סמוך לבית הוריו, שעה שניסה לחצות בריצה את הכביש. הפעוט נפגע על ידי משאית מקו־ מית ונהרג במקום.

בתי קולנוע

ירושלים

שעות ההצגה
בימי חול — 4.00—7.00—9.00

אורנע — שבוע 5 — אליס לא גרה כאן יותר
אדנון — בילבי
הבירה — שבוע 4 — זרע התמרין
מיטשל — שבוע 8 — סנוקר

תל־אביב

אסתר — שבוע 2 — עמנואל
גורדון — שבוע 8 — פוליאנה
גת — אלף לילה ולילה
חן — וולדו פפר הגדול
סינרמה — שבוע 8 — סנוקר
פאר — שבוע 6 — האיש שהימר על חייו
דרייב אין — 10.15 — קוראים לי טריניטי

חיפה

ארמון — הגנב מבגדד
חן — שבוע 3 — החיפושית דוהרת שוב
אורלי — שבוע 5 — זהר בדור
אודה — שבוע 2 — דצמבר החם
אמפי — שבוע 2 — קוראים לי טריניטי
פאר — שבוע 8 — סנוקה

הצפה
עתון יומי
HATZOFE
DAILY

בנק המזרחי המאוחד בע"מ
מחיר קניה | מחיר פדיון
120.32 123.32
סלע
קרן נאמנות צבירה
המנהל: חברת השקעות של בנק המזרחי המאוחד בע"מ

למוסד חינוכי־דתי בירושלים
דרושים:
✱ מנהל חשבונות בעל נסיון
✱ מפקח מחוזי בעניני מינהל
לפנות ת.ד. 819 ירושלים או בטלפון 527728 לגברת מזרחי רות

דרוש מנהל חשבונות
למוסד ציבורי דתי בירושלים
בתחום החינוך המשלים
תפקיד: אחראי על הנהלת חשבונות
פיקוח תקציבי של המוסד
אחראי על מחלקת המשכורות
✱
בעלי מקצוע הרואים את עצמם מתאימים לדרישות יפנו לת.ד. 2542 ירושלים, או טלפונית: 02—66090, 02—34426 בין השעות 8.00—15.00

למוסדות חינוך פנימיתיים — ממלכתיים לנוער קשה־חינוך בכל הארץ
דרושים
✱ עובדים סוציאליים
✱ מדריכים חינוכיים
✱ מדריכי חוגים.
●
עמדים בעלי השכלה ונסיון יפנו ל־ת.ד. 28 חדרה

לצה"ל דרושים באזור חיפה ות"א:
חשמלאים כלליים
● בדבר פרטים יש לפנות לת.ד. 2310 — אזור חיפה
ת.ד. 2400 — אזור ת"א

רכוש מקצוע!
למד בפנימית חיל הים למקצועות הפעלה
חיל הים פותח קורסים במקצועות הפעלה ימיים בפנימיה ללמודים המקצועות הימיים
משך הלימודים כ־3 חודשים. המסיימים בהצלחה יגויסו לשרות סדיר בחיל הים.
פרטים והרשמה בלשכות הגיוס האזוריות ובדואר צבאי 1074. לקבלת פרטים מלא את התלוש המצורף.
גזור ושלח
אל דאר צבאי 1074
מבקש לקבל פרטים על הכשרה קדם גיוסית בחיל־הים.
שם ____
כתובת ____
בית ספר טכני חיל הים

י.א.א.שרון

مكبر من الاصل

مكذا من الاحل

שבעה רבני שכונות נבחרו בבני־ברק

מאת סופרנו בגוש דן

המועה"ד בבני־ברק בחרה אמש בשבעה רבני שכונות, לאחר שמו־סם המכרז הגישו עשרות רבנים מכל חלקי הארץ את מועמדותם. לאחר שראיינו החליטה המועצה פה־אחד לבחור את הרבנים האלה.

יש לציין שכל שבעת הרבנים שנבחרו הם תושבי העיר ופועלים זה שנים רבות להרבצת תורה בין הנוער והמבוגרים בשכונותיהם. כו־לם הם רבנים צעירים בוגרי ישיבות גבוהות בארץ.

הרבנים שנבחרו הם:

● הרב שמואל דרור — נבחר כרב שכונת מרכז בעלי מלאכה. הרב דרור הוסמך להוראה ע"י הרב הראשי הרב עובדיה יוסף, הרב מ. י. שלזינגר ראש בי"ד בתל־אביב.

● הרב דוב זרצקין כרב שכונת קרית הרב הרצוג. הרב זרצקין הוא בוגר ישיבת חברון והוסמך לרבנות בין היתר ע"י הרב יחזקאל סרנא והרב ש. ז. לנדרס, הרב המנוח של רמת־גן.

● הרב יחיאל זיאד כרב שכונת פרדס־כץ. הוא הוסמך לרבנות, בין היתר ע"י הרב י. נסים, הרב אלי־מלך בר־שאול ועוד.

● הרב יהושע מגנס, כרב שכונת הפוהמ"ז בבני־ברק. הוא תלמיד ישיבת מרכז־הרב וחתנו של הרב שלום צוקרמן, רבה המנוח של ה־מועה"ד ב"ב. הוא הומלץ ע"י הרב צבי יהודה הכהן קוק.

● הרב שלמה צדוק, כרב לשכונות הרומיות של ב"ב. הוא הוסמך לרבנות ע"י הרב שלום יצחק הלוי, הרב י. ם. אהרנברג ראב"ד בת"א ועוד.

● הרב שמואל סיגלר, כרב לעולי רוסיה העולים החדשים בקרית הר־צוג. הוא הוסמך להוראה ע"י הרב י. מ. אהרנברג ראב"ד בתל־אביב. הומלץ ע"י האדמו"רים מסדיגורא, בוהוש וקיידנוב ועוד.

● הרב שמואל קול, כרב שכון העובדים בשכון צה"ל. הוא בוגר ישיבת פוניבז' הוסמך להוראה ע"י הרבנים הראשיים לשעבר הרבנים י. נסים וא. י. אונטרמן ועוד.

יש לציין שכל הרבנים שנבחרו הגישו תעודת כושר מאת שני הרב־נים הראשיים לישראל הגר"ש גורן והראשון־לציון עובדיה יוסף.

שנת הלימודים תשל"ו תיפתח ב־31 באוגוסט

שנת הלמודים תשל"ו בבתי הילדים, בבתי־הספר היסודיים והעל־יסודיים ובסמינרים למורים ולגננות, תיפתח ביום א', 31 לאוגוסט 1975 — ולא ב־3 בספטמבר כבשנים קודמות — על כך הודיע היום דובר משרד החינוך והתרבות.

משרד החינוך החליט על הקדמת פתיחת שנת הלימודים, בתאום עם ארגוני המורים, כדי להאריך ביום אחד את הכנת התלמידים לקראת החגים, שכן ערב ראש השנה תשל"ו חל כבר ב־5 בספטמבר.

המשנה למנכ"ל משרד החינוך מר אליעזר שמואלי, יקיים ביום א' הקרוב בלשכתו ישיבה מיוחדת של מנהלי המחוזות והיחידות במשרד, כדי לתאם את ההכנות הסופיות לק־ראת פתיחת שנת הלימודים החדשה.

שנת הלמודים בישיבת בני־עקיבא כפר־הרא"ה נדחתה למספר ימים

שנת הלמודים בישיבת בני־עקיבא כפר־הרואה תפתח אי"ה ביום ד' י"ג אלול תשל"ה ה־20.8.75, ולא כפי שפורסם מלכתחלה.

הלמודים נדחו במספר ימים מחמת שפוצים נרחבים שנעשו במקום ואשר נועדו לאפשר לתלמידים ה־רבים שיבואו לישיבה ללמוד בהר־חבת מקום ובנוחיות מכסימאלית.

התלמידים מתבקשים לבוא כאמור ביום ד' י"ג אלול באותן השעות שנמסרו להם בכתב.

הנהלת „חרות": הנסיגה בסיני לא תתן רגיעה

מאת סופרנו לעניני מפלגות

„האמת היא כי הנסיגה בסיני לא תתן לנו שנים של רגיעה והחומר מכלל היא האשליה שזורע ראש ה־ממשלה כי אכן נגפנות הסיכוי של הדברות לשלום עם מצרים" אומר בהחלטת הנהלת תנועת „החרות".

עוד אומר בהחלטה כי „במהלך האומלל מאבדת ישראל גם שטחים, גם בטחון וגם את הסיכוי לשלום. תנועת ה„חרות" תובעת מהממשלה לא לתת הסכמה להסכם המצרי־אמריקני, כן תובעת ההנהלה כי הממ־שלה תדחה את בקורו של ד"ר קי־סינג'ר באשר מטרת בואו אתה ג ל־דרדר את במתנגו עוד יותר.

מתיחות לקראת „יום מערת המכפלה" בחברון

ערב „יום מערת המכפלה" מורגשת תכונה רבה במועצה המוסלמית ה־עליונה, שמקום מושבה במזרח ירו־שלים.

המועצה שלחה מינשרים לתושבי הגדה להתנגד להסדרים החדשים ב־מערת המכפלה ולמחות על כך ב־תוקף וללא פחד. לאור החלטה זו נראה, כי היום יגיעו מאות מוסל־מים מערי הגדה ומרצועת עזה ל־תפילה במערת המכפלה. יצויין, שגם אישים בעזה קוראים לתושבים ל־התנגד להסדרים הללו.

מתיחות רבה שוררת בחברון מ־אחר שגם אתמול ידו תושבים מקו־מיים אבנים על אורחים ומכוניות ישראליות התבכלו לתושבי קרית ארבע שעשו בעיר.

הרמטכ"ל בסיום קורס לקצינים

חיל הרגלים הולך ותופס מקומו כחיל מרכזי בצה"ל

הרמטכ"ל רב אלוף מרדכי גור אמר אתמול כי חיל הרגלים הולך ותופס את מקומו כחיל מרכזי בצה"ל ובעל חשיבות עיקרית. ומרכזית בקרב ה־משולב ובצורות הלחימה הרגליות השונות.

איש חיל הרגלים הוא הפותח את הדרכים, מבצע את העבודות העיק־ריות ומביא לידי הכרעה בקרב" אמר. ראש המטה הכללי שדיבר ב־פני בוגרי קורס קציני חי"ר של צה"ל בבית הספר לקצינים א' שם.

הרמטכ"ל גור אמר לקצינים ה־חדשים לתת תנופה ליחידות החי"ר, ללמוד את מצב האויב ואת תנאי הקרקע וליישם בנאמנות את התורה שלמדו בבית הספר. הרמטכ"ל הרחיב את הדיבור על נושא תפקידם של הקצינים הרגליים בזרועות השונות של החיל והזכיר גם את באמצם ל־עתיד, לאור לקחי הרגיל בגולה. שהוא חזה בו השבוע.

הרמטכ"ל העניק את דרגות הקצו־נה ל־3 קצינים בוגרים מצטיינים של קורס הקצינים.

● צעיר שהתפרע במרפאה הפי־רונית בחיפה בדרישה לספק לו סמים נעצר ביום ה' ל־5 ימים ל־חקירה.

הרב ד.ת. כהן נבחר רב שכונה בבת-ים

המועצה הדתית בבת ים בחרה אמש פה אחד ברב דוד חי כהן כרב שכונה באיזור הדרום של העיר. הרב דוד חי הכהן הוא חניך הישיבה התיכונית „נהיב מאיר" בירושלים. המשיך את לימודיו ב„ישיבת כרם ביבנה" ו„מרכז הרב" בה הוסמך להוראה. לאחרונה עמד בראש הד־כולל ע"ש הרב.

בתום הבחירה בירך הרב יהודה גור מנהל המחלקה לרבנות במשרד הדתות את הרב הנבחר.

המדריכים החקלאיים שבים לעבודה

מאת סופרנו הכלכלי

המדריכים החקלאיים שבים היום לעבודה סדירה לאחר סנקציות של כחודש ימים.

הם שבים לעבודה בעקבות הסכם שנחתם אתמול ע"י נציגי הסתדרות העובדים ומשרד החקלאות. לפי ה־הסכם יקבלו העובדים מפרעה של 2000 ל"י ברוטו על חשבון הוצאות הרכב בעבר, שבגינן פרצה השביתה.

נציגי ההסתדרות התחייבו כי וע־דת המעקב לרישומה תגיש להסדר הוצאות ריאלי בעבור השימוש בר־כב המשמש את צרכי העבודה. אם הדיונים בנושא ימשכו זמן רב תשו־לם מפרעה נוספת לעובדים.

העובדים הבהירו כי הם שומרים לעצמם את הזכות לחדש הסנקציות תוך 3 שבועות אם ועדת המעקב לא תענה לדרישותיהם.

אנו שרויים באבל כבד על מותו של

פנחס ספיר

בונה הכלכלה הישראלית ומניח היסודות למוסדות חינוך, תרבות ומפעלים כלכליים וסוציאליים.

איש רב פעלים ורב זכויות אשר כל חייו היו קודש לפעילות למען המדינה והעם היהודי בתפוצות

הנהלת האיגוד הארצי של עתונאי ישראל
ועדת העורכים של העתונות היומית
מועצת העתונות בישראל
נשיאות האיגוד העולמי של העתונאים היהודים

המועצה המקומית חצור הגלילית

אבלה יחד עם כל בית ישראל

על פטירתו של יו"ר הסוכנות היהודית

פנחס ספיר

אזרח כבוד של חצור הגלילית

אליהו כלפון
יו"ר המועצה

המועצה המקומית ירוחם

אבלה

על פטירתו הפתאומית של

פנחס ספיר ז"ל

אזרח הכבוד של ירוחם

על פטירתו של

פנחס ספיר ז"ל

יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית

ומידידי חברתנו

מרכינה ראשה ביגון

דיור לעולה בע"מ

איגוד אורט העולמי   אורט ישראל

מתאבלים

על מותו של

פנחס ספיר

רע וידיד

חזן בעל תפילה
ותיק ומנוסה
מעונין להתפלל בימים הנוראים
לפנות טל' 03-478835
בשעה 4.00 בבית

למסירה
חנות מכולת וירקות מבוססת
בקרית־אליעזר, חיפה
לדתיים
בדבר פרטים לפנות טל' 04-522736.

חברת
ראיית הנולד
לבנין בע"מ

נשארו

בשלבי גמר
ברח' פרל 27 בני-ברק
דירה בת 3 חדרים
דירה בת 5 חדרים
במחיר הזדמנותי
*
כל הדיירים
שומרי מסורת
טל. 728620

בס"ד

מכללה ירושלים לבנות
בית וגן, ירושלים

תוספת לחומר הבחינות בבקיאות שנה"ל תשל"ו

בהמשך להודעותינו על חומר הבחינות בבקיאות בשנת הלימודים תשל"ו, הרינו להודיעכם על תוספת החומר.

א. כתובים — תהלים: א, ג, ח, טז, יט, כ, כב—כד, כז, כט, ל, לג—לח, מב, מג, מה, מו, מח, נ, נא, סג, סו, עב, עד, עח, עט, פ—פג, צ—ק, קב—קז, קיא—קלז, קמב, קמה—קנ, סה"כ 69 מזמורים.
— חמש מגילות
הבחינות בכתובים נערכות עם תנ"ך שלם פתוח.

ב. משנה, יחידה ב' —
מסכת שבת: פרקים י', יב, יג, טו, טז.
ביצה: א—ג.
אבות: א.
יומא: ח.

ג. המבחן בדברים רמב"ן — עם ספרים פתוחים.

המזכירות האקדמית

לרגל חנוכת בית־מדרש
לקראת הימים הנוראים הבעל"ט

מחפשת האגודה לבנין בית־הכנסת
ליד „משהב" ו„קרת"
רח' הרב הרצוג, גבעתיים

לקבל בהשאלה ריהוט לביכנ"ס

לפנות: טלפון 745053

בס"ד

מרכז ישיבות
בני־עקיבא
ת. ד. 40025 תל־אביב

לישיבת בני־עקיבא נתניה
דרוש

מרכז הדרכה / פנימיי

תנאים טובים למועמד המתאים.
*
נא לפנות לת.ד. 140 נתניה טלפון 053-22256.

משחטת „הוד חפר" בע"מ

מפעל שחיטה ומוצרי בשר
אזור התעשיה עמק חפר

דרושים משגיחי כשרות

למשרה מלאה
למשחטת עופות והודים
שכר טוב למועמדים מתאימים

*

לפנות בכתב לפי הכתובת: „הוד חפר", ד. נ. השומרון
או טלפונית 26532, 063—26973, ולבקש את צוריאל

להרב דוד שטיגליץ וב"ב שליט"א

מייסד וראש התלמוד תורה

ברכת מזל טוב לבבית
לאירוסי בתכם המהוללה שרה פיגה עב"ג
תזכו לראות מכל צאצאיכם רוב עונג ונחת

ועד תלמידי תורה קדושי עציון
ועד המתפללי ביהכ"נ קדושי השואה
נ ת נ י ה

גם אנו בין המברכים:
אליעזר ריגלר, אברהם ביגר, דוד ריביק, דוד ישראל, עו"ד ישראל ביטרינג, ישראל גליקסברג, יהושע אבגל, ש. כהן

למכובדנו הנעלה — המנהל הכללי של מוסדנו

הרב דוד שטיגליץ וב"ב שליט"א

ברכת מזל טוב לבבית
לאירוסי בתכם המהוללה שרה פיגה תחי' עב"ג

בורא עולם בקנין השלם זה הבנין

ההנהלה יצחק העובדים של חברה קדישא בהשו"א
נ ת נ י ה

הנהלת קופת גמ"ח שע"י חברה קדישא
נ ת נ י ה

לרוטקס בע"מ

רח' דיבוטינסקי 7
בני־ברק
טל. 789191

דרושות

תופרות בעלות נסיון
ונשים המעוניינות ללמוד
מקצוע מעניין

* תנאים טובים, כולל פרמיה
* תחבורה נוחה

„משהב" עמודי עד

חברה לשכון בנין ופתוח בע"מ - דיור מעולה

מציעים למכירה

דירות לזוגות צעירים בכפר סבא

רח' הגליל

הדירות מיועדות לזוגות צעירים בעלי תעודת זכאות של משרד השיכון או זוגות העומדים להנשא.

* הדירות בנות 3 חדרים בשטח של כ־75 מ"ר.
* המחירים קבועים ואינם צמודים למדד.
* רוכשי הדירות יקבלו משכנתא ע"פ תעודות הזכאות שברשותם.
* המשכנתא המינימלית תהיה —.50,000 ל"י.

הרשמה: במשרדי עירית כפר־סבא — בשעות העבודה הרגילות.
במשרדי משהב בע"מ
בתל-אביב רח' ליליגבלום 27, טלפון 58144.

הארגון לפרסי רוטשילד בישראל

הודעה

1. הקרן לפרסי רוטשילד תעניק לשנת 1975

חמשה פרסי רוטשילד

במקצועות הבאים: —
* כימיה
* פיסיקה
* מדעי היהדות
* חקלאות
* מדעי הרוח

2. כל פרס יהיה בסכום של —.25,000 ל"י.
3. הרכב המועצה לפרסי רוטשילד לשנת 1975 הוא: —
פרופ' גרשם שלום — יו"ר
פרופ' ש. נ. אייזנשטדט
פרופ' ש. אירמאי
מר י. ארד
מר א. לוריא
מר י. שוהט
פרופ' י. תלמי
פרסי רוטשילד יוענקו על ידי הקרן לפרסי רוטשילד, בהמלצה המועצה.
4. הפרסים יוענקו עבור עבודות מצטיינות ומקוריות אשר יצאו לאור מאז הקמת מדינת ישראל.
5. הצעות מועמדים לפרסים תתקבלנה על ידי המועצה לפרסי רוטשילד בישראל, שדרות דוד המלך 1, תל-אביב, עד ה-1 בדצמבר 1975.
הצעות למועמדים לפרסים מתקבלות מאת —
א) המוסדות להשכלה גבוהה במדינה,
ב) דיקני הפקולטות (או השווים להם) של המוסדות להשכלה גבוהה,
ג) חברים באקדמיה הלאומית הישראלית למדעים,
ד) כל אדם אשר הוענק לו פרס רוטשילד, בתנאי שיציע מועמדים אך ורק לגבי עבודות בשטח הלימוד שבו הוא קיבל פרס רוטשילד.
6. לא תתקבלנה הצעות מאת אישים או מוסדות אחרים.
חלוקת הפרסים תהיה בערך בחודש יוני 1976.
7. בכל ענין הנוגע לפרסים אלו אפשר לפנות בכתב אל מזכירות הארגון לפרסי רוטשילד בישראל, שדרות דוד המלך 1, תל-אביב.

אוגוסט 1975

המועצה הדתית   הרבנות הראשית
פתח־תקוה

קרן פרסי דגל ראובן
בשיתוף
המחלקה לעלית ילדים ונוער

מכריזים בזה על מתן
הפרסים השנתיים
בסך —.4,000 ל"י לשנת תשל"ו, ע"ש מרן הגאון
רבי ראובן כץ' זצ"ל,
הרב הראשי לפ"ת המנוח, ראש אבות בתי הדין
וראש הישיבה הגדולה ישיבת פתח־תקוה

פרס ראשון: ע"ס —.1,500 ל"י: ינתן עבור חבור תוכני ב' ההלכה ושו"ת, או בחיבור הדן בבעיות אקטואליה לאור ההלכה.

פרס שני: בסך —.1,000 ל"י — שיחולק לשני פרסים: —.500 ל"י כ"א, ינתן עבור עבודות בכתב בנושאים הנידונים בספרי מרן זצ"ל בהלכה ובאגדה „דגל ראובן" ו„הדאי־ראובן".

פרס שלישי: בסך 1,500 ל"י שיחולק ל־5 פרסים בסך —.300 ל"י כ"א, ינתן עבור עיבוד לתלמידים מצטיינים בישיבות שהם בוגרי עלית הנוער, יה' הישיבות „הישיבה הגדולה — ישיבת פ"ת ו„נחלה ראובן".
עליהם להמציא עבודות בכתב מחידושי תורה בסוגיות שונות.

ההצעות להענקת הפרסים יש להגיש ב־5 עותקים עד ט"ו במר־חשון תשל"ו, יום הזכרון להסתלקות מרן, לפי הכתובת: ועדת השופטים למתן „פרסי דגל ראובן", המועצה הדתית פ"ת, ת.ד. 613 פ"ת.

ועדת השופטים
למתן פרס
„דגל ראובן"

לישיבת בני-עקיבא נחלים

דרושים:

1. מזכיר/ה בכיר/ה
2. אם־בית
3. לבורנט/ית
4. טבנאי מעבדה

תנאים מיוחדים
למועמדים/ות המתאימים/ות
נא לפנות לטל': 15831 10968

המועצה הדתית רחובות

מכרז

המועצה הדתית ברחובות מכריזה בזה על משרות פנויות כלהלן:

1. שוחט - משגיח בשרות
2. שוחט - מנקר

המעוניינים להציע מועמדותם למשרות הנ"ל עליהם להמציא:
א. תעודה כושר מהרבנות הראשית לרחובות
ב. תעודות קבלה לשחיטה, ניקור וכן תעודות ממקומות עבודה קודמים.

התנאי לקבלת המשרה, מגורים במקום.
ההצעות תוגשנה להאי א. פרשני, מזכיר המועצה הדתית רחוב' במשרדי המועצה רח' גולדברג 2, בשעות העבודה, לא יאוחר מ' חמישי כ"ח אלול תשל"ה (4.9.75).

הרב ש. ירושלמי
ראש המועצה

עירית בני-ברק / המחלקה לעבודה קהילתית
בשיתוף עם

המכון להשתלמות מקצועית משולבת

לנשים ונערות
נפתחים קורסים מיוחדים בבני־ברק

* גזירה ותפירה
* עיצבי דירתך
* צורפות ורקוע
* שפות
* נברשות ואהיל
* תכשיט ואת
* אמאיל
* עבודות נוי 5x3

פרטים והרשמה: בימים א', ג', ה' בשעות 19.00—5.00 במחלקה לעבודה קהילתית ברח' חבקוק 4, טל. 287300.

בס"ד המועצה הדתית כפר־יונה
מכריזה בזה על משרה פנויה של

מזכיר המועצה הדתית

דרגה יט—י"ב (דרוג מנהלי)

דרישות המשרה:

השכלה תיכונית תורנית בתוספת קורסים המקביל לבי"ס על תיכוני ד"דשנתי בבנהל ציבורי; ניסיון של 3 שנים בעבודה בינהלית; כושר לארגן לפקח כושר לפתח יחסי עבודה תקינים; כושר לנ־ הל; כושר הבעה בכתב ובע"פ; כושר הדפסה בסכונה כתיבה. ● חייב לגור במקום

היום האחרון להגשת הבקשות הוא כ"ד אלול תשל"ה 31.8.75
הכתובת: המועצה הדתית כפר יונה.

זכור!

הראש עומד על הכתפים
הכתפים על המתנים
המתנים על הברכים
הברכים על הרגלים
הרגלים על —
הנעל נושאת את כל גופך ההגנה הנכונה את כל אבריך
הנעל היחידה המאוזנת והעונה על כל בעיות
הסמויות בגוף ומיצבת את אפך — זו הנעל
של ד"ר פלסון
במכירה במבחר גדול ביותר המתקיימות בסיום אלה
אם ברשותך חשובה לך — פנה עוד היום אל
א. צ. שבתי — ירושלים
רח' מאה שערים 7, טל. 285938 — בדיקה במקום

ב"ה

חברה קדישא „המרכזית" ע"י המועצה הדתית רמלה
מודיעה על

השכרת שתי חלקות אדמה

צמודות משטח בית העלמין החדש ברמלה
חלקה אחת בערך של 1350 מ"ר
וחלקה השניה בערך של 2650 מ"ר

פרטים אפשר לקבל במשרד חברה קדישא „המרכזית" שד' הרצל 8 רמלה, כל יום בין השעות 12—8 לפנה"צ.

אין אנו מתחייבים לקבל הצעה היקרה ביותר.
הצעות אפשר למסור במעטפה סגורה עד כ"ה אלול תשל"ה (4.9.75)

חברה קדישא „המרכזית"
ע"י
המועצה הדתית — רמלה

„בר הלל-קראוס" פרסום סחר ושרותים. קבלת מודעות לכל העתונים גם באמצעות הטלפון: 786321-783507

ההסדר והלחץ...

מאת יעקב אדלשטיין

הסדר־הביניים עם מצרים מתקרב לסיכומו. גם אם נשארו ...רים בין עמדות הצדדים, מתקבל הרושם שאפשר יהיה לגשר ...הם. אולם מבחינה של ישראל, טוב היה, אילו ההסדר לא היה ...קרב כה מהר לסיומו, משום שלפני הנתונים הוא לטובתה של ...צרים, והרושם הוא שזהו הסדר כפוי, לנ...ות התעקשותה של ...ראל על מספר סעיפים.

הלחץ האמריקאי, פעל כאן כמכ־ ...ש, עד כדי כך שלאחר כשלון ...צי"ס במארס, - אומרים, התחננה ...ראל, באמצעות שר החוץ יגאל ...ון, שביקר בוושינגטון, שד"ר ...סינג'ר יחדש את פעילותו. במבט ...וחר נראה שלא היה מקום למסע ..., למרות הרגזו של קיסינג'ר ...ה. כל הנבואות השחורות שניבא ...סינג'ר לא התגשמו ולא היה מה ...והר.

השינוי המכריע שחל בעמדות שני ...דדים מאז כשלון השיחות במארס, ...א ההיתור הישראלי על המעברים ...הסכמה המצרית שההסכם יהיה ב־ ...קף למשך 3 שנים, המנדט של ...ח האו"ם יחודש אוטומטית מדי ...נה. הידוש נוסף שנכנס למסגרת ...טים הוא הרעיון של שר הבטחון ...משון פרס בדבר מעורבות האמרי־ ...אים בתחנות ההתראה במעברים. ...ולם מעורבות זו איננה וודאית כלל. ...מצרים מנסים לכרסם בה על־ידי ...זי צעדים — הפיכת המעורבות ...זעירה ביותר ומחוסרת חשיבות, ...פיכת הייצוג האמריקאי לכוח ...או"ם — דבר שמבטל למעשה את כל ...כוונה על נוכחות אמריקאית.

...שיניות המגים האמריקאית פשוה ...בוא לעזרת מצרים. בתי הנבחרים ...אה"ב לא יאשרו בנקל שילוח כח ...מריקאי אפילו בלבוש אזרחי לסיני, ...חשש למעורבות אמריקאית בזמן ...לחמה. הם יסכימו רק בוסות ה־ ...ורים, ובמצב כזה אין ערך לייצוג ...אמריקאי, כשם שאין ערך לכוח ...אורים, שכן ברגע שמצרים תרצה ...לבטל את המנדט שלו, יש בכוחה ...לעשות זאת.

המאבק על המעברים נמשך

המאבק על המעברים עדיין נמשך. מבחינה אסטרטגית, המעברים, הם מקום החשוב ביותר להגנת סיני. מי שמחזיק בהם, שולט על סיני. ...תרה כלי המלחמה המודרניים. ...ות שאפשר כיום להגיע על מעברים כוחות צבא בהליקופטרים. מצרים דורשת החזקת שתי פלוגות חי"ר במעברים. היא מוכנה להתפשר על פלוגת חי"ר אחת. הכוונה המצ־ רית כאן היא שקופה למדי. ברגע של המוטטות ההסדר, אפשר בנקל לתגבר את הכוח הצבאי במעברים, מבלי ליצור מצב של מלחמה, בעוד שישלוח כח למעברים בהם אין נמצא כח מצרי, יוצר מצב של מלחמה. בדיוק לכך מתכוונת ישראל כאשר היא מתנגדת לכוח מצרי סמלי במעברים. משום שעל־ידי הכוח ה־ צבאי הזה, יוכלו המצרים לתגבר את המעב־ רים בנקל, מבלי שישראל תוכל לד־ עת בכך הפרת ההסכם.

המאבק בנקודה זו איננו רק על כוח סמלי במעברים, אלא למנוע רחוק יותר. כאשר יוצר מצב של מלחמה. אז יש לפלוגות הללו, כוח כפול. לא רק צבאי אלא מדיני. אך גם בכוח הצבאי אין לזלזל. במלחמת קדש בשנת 1956, מאבק גדוד צנחנים של צה"ל נגד כמה פלוגות חי"ר מצריות שהתבצרו במעברים, ושילם מחיר יקר עבור מאבק זה. מחיר של 40 הרוגים. היה צורך להסתער על הבכים שבהם התבצרו המצרים ו־ להוציא אותם משם בקרב פנים־אל־ פנים. זה היה קרב עקוב מדם. לא ניכנס עתה לוויכוח צבאי, על מעצמו של דיין בספרו על מלחמת קדש, שהקרב היה מיותר, ושהצנחנים ערכו אותו לצורך הפגנת ייצוגיות, והם דהרו לקרב בלי שיקבלו פקודה. בעניין, שאלה שערכו קרב זה מאלוף אריק שרון ורב־אלוף משה דיין, אחראים כיום לזהירה, ומשרבים בהיכלה על גורל המעברים. שעתם היתה, שהצנחנים נכנסו למעברים, והתקעו בכוחות מצרים, וכדי להלצם היה צורך לערוך את הקרב. היא זה אחד הקרבות המרים ביותר בתולדות מלחמות ישראל, קרב שצריך ללמוד אותו לקח על חשיבותם של המעב־ רים.

אילו נחתם הסכם במארס

אילו הממשלה היתה מוכנה לוותר על מעברים בחודש מארס, יתכן המצרים היתה מוכנה לשלם את אותו מחיר שהיא משלמת היום — מחיר של שלוש שנים. אבל אז היד־ שה ישראל מחיר של 10 שנים תמורה נוסף של אי־לוחמה. בשתי נקודה אלה, ויתרה ישראל מאז חודש מארס ויתור משמעותי, נסיגה כמעט מלאה לאורך כל החזית. המאבק על שיפולי המעברים ועל מאחזים בצד המזרחי שלהם, איננו משנה את המצב העוב־ דתי שישראל ויתרה על היתרון ה־ אסטרטגי של ההחזקה במעברים. הד־ מוה שנתגבשה שאפשר להגן על המעברים מן הצד המזרחי, באמצעות מאחזים קטנים באגפים, עדיין לא הוכיחה את עצמה.

ישראל מוותרת על שדות הנפט ועל המעברים תמורה שמצרים משלמת בעד זה הוא מחיר של שלוש שנות שקט. אבל לא ברור אם מצרים תוכל לעמוד גם בתשלום זה. אם לא יושג הסדר עם סוריה, תעמוד מצרים במצב קשה, והיא עשויה למצוא נקודה תורפה כדי להפר את ההסכם. משמע, ההבטחה של שלוש שנים, אף היא מעורפלת למדי.

בניתוח יסודי של ההסדר, מתברר שמצרים עומדת במצב של עדיפות בשטח לעומת ישראל. ההתחייבויות שהיא מבקשת לתת, הן מילוליות בלבד. אם התנאים משתנים, עלולה גם ההבטחה של שלוש שנים להתי־ שיעך. ואז כל ההסדר אינו כדאי. כמובן שיש לישראל יתרונות אחרים כתוצאה מן ההסכם. יתרונות של קבלת ציוד צבאי מארה"ב. ישראל הגישה בקשה לקבלת סיוע בסך שניים וחצי מיליארד דולר. בינתיים התייקרו המטוסים החדישים, ומאחר שישראל לא הורשתה לערוך הסכמים לרכישתם, ערך מהסכום הזה שוב אינו מספיק. סביר להניח שבמה־ העבותיים יקצצו בו ויהא ישאר מילי־ ארד וחצי דולר.

ההסכם על הבטחות אספקת נפט, כלול בעסקה המסחרית, הוא נחתם ללא קשר עם הסדר־הביניים, כלולה בו הבטחה לשיתוף פעולה בענייני אספקה דלק בעתות חירום. כן יש בהסכם זה, סעיפים לשיתוף פעולה בעניין הקמת מאגרי נפט, ושוב ביקשה ישראל מעורבות אמריקאית ונציגת שמבטיים. אלה יהיו משות־

פים, בבעלות ישראלית האמריקאית, אך ארה"ב צרתה מבעלות כזו ומ־ שיתוף כזה, והיא הציעה שהבעלות תהיה ישראלית בלבד. מומחים יש־ ראליים יצאו לבדוק מאגרים תת־ קרקעיים כאלה בשבדיה. זהו סעיף חשוב שאין לזלזל בו, אך השאלה היא אם חשוב יותר מאשר החזקת שדות הנפט באבורודיס המספקים 60 אחוז מן הצריכה של ישראל. ברור שאין פיצוי זה יכול לכסות את ה־ הפסד.

הגיוני היה אילו הציעה ישראל, שההסכם הוא בתוקף לשלוש שנים, אבל אם אחרי שלוש שנים, לא תמ־ שיך מצרים בהארכת המנדט של כוח האו"ם, כי אז יש לישראל, ה־ זכות לחזור אל אותם המקומות ש־ נטשה במקום זה. הכנס בהסכם סעיף האומר, שההסכם הוא בתוקף עד שיחתם הסכם חדש. זהו ציון מילולי בלבד.

מצרים תוכל לומר במקרה הצורך שאכן הכוונה של סעיף זה הוא שיש צורך בחתימת הסכם חדש וכיוון שלא נחתם, הרי אין הוא בתוקף, בדיוק כפי הפירוש שהיא מפרשת כיום את המנדט של כוח האו"ם, והיא טוענת שכוח האו"ם צריך להי־ ות כוח דוחף להסכם שלום, ולא להשאיר את הסטטוס־קוו.

לאור הסכמים קודמים

הנסיון של הסכמים קודמים מורה, כי לאור הסכם מעין זה באה תקופת רגיעה למשך כמה שנים. לכן התוקף של שלוש שנים, גם אילולא היה כלול בהסכם, היה בא ממילא, בלי סעיף מיוחד. לכן הויתור המצרי בנקודה זו איננו ויתור משמעותי. הבעייה היא מה יהיה לטווח ארוך. האכן עתה מנסה ישראל להגיע לידי הבנה עם ארה"ב, בדבר האסטרטגיה לטווח ארוך. מה יהיה לאחר שלוש שנים. המימות תהיה זו להביא ש־ ארה"ב תהא מוכנה לקבל את העמ־ דות של ישראל בכל הנוגע לרמת־ הגולן, גורל יהודה ושומרון. לכן כמעט ואין אפשרות להגיע להבנה כזו.

לאור תחומת הסכמי ההפרדה ה־ ראשונים לא היתה הבנה בין ארה"ב וישראל. מה יבוא לאחר מכן. סבר שהסכמי ההפרדה הללו יחזיקו מעמד מספר שנים. עתה רוצה ישראל לה־ גיע להבנה כזו עם ארה"ב, והיא כמעט בלתי אפשרית, משום שאר־ צות הברית משחקת התפקיד של מע־ צמת על, ויש לה אינטרסים הקשו־ רים בשיקולים בדבר יחסיה עם ברית המועצות, וכשם כך עומדת ברית־ המועצות מן הצד, מול המרוני קי־ סינג'ר, ואין שום אפשרות לקשור את ארה"ב להבנה עם ישראל במי־ שור הגלובלי.

יש סעיפים נוספים בהסכם, כגון צמצום המלחמה המדינית של מצרים נגד ישראל, צמצום החרם הערבי.

בעניין זה יכולה מצרים להסכים לצמצומים, אבל ערכם מוטל בספק, משום שלשכת החרם הערבי הנמצאת בדמשק תמשיך בשלה בבלי שלמצ־ רים תהיה השפעה על ההחלטותיה.

הניסוח של ההסכם, בצד המדיני שלו, של אי שימוש בכוח, הוא נצחון מצרי, משום שמצרים הציעה מיד ניסוח מעין זה בביאנסים אחרים, של כפירה בתוצאות מלחמה ובמצעי איבה. מליצות שדופות שאין להן ערך.

הדרישה של ראש הממשלה יצחק רבין לאי לוחמה, ירדה מן הפרק בקול דממה דקה. שוב לא מדברים על כך וזהו אחד הויתורים שאילו ישראל עשתה אותו במארס, אפשר היה להגיע להסכם־ביניים בלי הנזק של עיכוב האספקה באמצעה העיון מחדש. כלומר, סגירת הדרך בפני הסכם במארס, לא הביאה לישראל הרבה תועלה. למעשה היא נסוגה מרוב העמדות שהחזיקה במדם, עמ־ דות של אי־לוחמה ומעמדות המעב־ רים. היתרון הבאר בדבר ההסכם בתוקף של שלוש שנים איננו יתרון כלל. כל הסכם מעין זה בוודאי ש־ היה מחזיק מצדו לפחות שלוש שנים.

הסכם בלחץ..

יש להניח, שאם יושג הסכם, ויש לנראה כל הסיכויים לכך, תצא מע־ רכת התעמולה הממשלתית, במסע הסברה לצי־בור כדי להסביר את ה־ תועלת של ההסכם. מוטב שהצי־בור ישמע גם דברים נוקבים, שזה הסכם שנאלצנו להיכום עליו בלחץ ארה"ב, שאם לא כן, היתה ארה"ב מצבצבת את הסיוע הצבאי והכלכלי, דבר שעדיין לא ברור לגמרי, משום שהיה בידינו להגיע את מתי הבחרים ל־ התגבר על כשלון זה. ההועלת ש־ תפיק ארה"ב מן ההסכם תהיה מדי־ נית. ראשית, תורחק הסכנה של אמברגו נפט ויצירת משבר כלכלי חדש. שניה, תתגבר ההשפעה האמ־ ריקאית בערב, ובייחוד במצרים. שלישית, ההסכם יהיה חלק מהסכם הדטאנט, למרות שמלחמת יום הכי־ פורים ערערה אותו והשפה את ה־ עמדה הסובייטית, זאת כאשר ברית המועצות איימה לשלוח כוחות צבא לאיזור, אם ישראל לא תתיר את המצור מעל הארמיה המצרית הנצו־ רה. זה יהיה סייח נוסף על הסכם הדטאנט שאינגו קיים למעשה במזרח התיכון. אלא בשעה שזה נוח לברית המועצות. בשעה זו נוח לברית המו־ עצות שיהיה הסדר עם מצרים, משום שהיא התייאשה מן האחיזה שלה במצרים, והכוח כי ההשקעות הכדו־ לות שלה, במדינה זו. יצרו תוצאות מפוקפקות למדי. בחשאי מסכימה מצרים לסיכום של מטוסי מיג־23 רוסיים מעל שדות התעופה של מצ־ רים, בחשאי מקבלת מצרים ציוד מ־ ברית־המועצות, ובחוץ טוען סאדאת שהוא מקופח, שברית־המועצות לא שולחת לו נשק, וזו חלק מן התמרון של סאדאת, לזכות באהדה המערב ולקבל סיוע מערבי. בטענה של כפ־ כנות, ויחד עם זה לקבל סיוע צבאי מברית־המועצות, בטענה שהודות ל־ מצרים יש לברית־המועצות אחיזה במזרח־התיכון היא, מצרים, הפת־ תח לאחיזה זו. זהו משחק מדיני מבריק של סאדאת, הוא הכניס ל־ משחק זה את שתי מעצמות־העל, ויצר התחרות בין שתיהן, כשהוא מוצא את שלו במערכה. גם בהיים על הסכם הביניים הפעיל סאדאת את כשר התמרון שלו וזכה בה.

הסכם הביניים: סיכויים וסיכונים

מאת ד"ר יצחק בן גד (מכלוף)

בהתיחסו למצבה של ישראל, השווה אבא אבן לאחרונה את מצבה לאדם הנופל ממטוס. עליו לתמרן בזהירות בצורה כזו שהנפילה תגרום מה שפחות נזק. אכן, אין לקנא בצוות השרים אשר מנהל את המו"מ להסכם ובאחריות העצומה שהוא לוקח על עצמו. ברור שההסכם עשוי להיות צעד מסויים לקראת השלום, אך גם אין להתעלם מן הסכנות הטמונות בו לשלומה ובטחונה של ישראל.

רק ימים יגידו: אם המצרים מת־ כוונים לכבד את ההסכם, או שמא ישמש להם כתחבולה לזכות בווי־ תורים, כדי לשפר את מצבם ה־ אסטרטגי בכלל לקראת מלחמה ח־ דשה. עתה כאשר נראה שסיכויי ההסדר הם טובים וקיסינג'ר צפוי לבקר באיזור בקרוב ראוי לבחון מה הם הסיכויים והסיכונים הכרו־ כים בו.

מתוך פרסומים זרים ואחרים אנו למדים כי תקופת ההסכם היא שלוש שנים, כאשר המנדט של כוחות ה־ או"ם מתחדש באופן אוטומטי כל שנה. ניתן לקוות שהצוות הישרא־ לי עשה כמיטב יכולתו לסגור את הפרצות בסעיפי ההסכם אשר היו מאפשרות למצרים לפרקו כמעטה ולקצר באופן חד צדדי את תקופת ההסכם. מאידך גיסא, רק ימים י־ גידו אם אכן מצרים תשמור, או תוכל לשמור, על תנאי ההסכם, ב־ עוד יותר הבעיות התלויות ועומ־ דות טרם באו על פתרונן. הסורים בשיקולים שלהם, עלולים לא לחדש את המנדט לכוחות האו"ם באוקטו־ בר הבא וליזום פעולות הטרדה, או אף מלחמה התשה נגד ישראל כדי ללחוץ עליה לסגה מן הגולן. הפ־ לסטינאים משוכנעים שרק מתיחות או אף מלחמה חדשה בין ישראל ושכנותיה, עשויות לשרת את ה־ אינטרסים שלהם. לאור זאת הם לא יהססו ליזום פעולות ראווה פרו־ בוקטיביות כדי לגרום להתפוצצות. פעולות אלה הזומהן יכריחו את ישראל לפעול נגד המפורעים ב־ דבר, וקשה להניח שמצרים, ולמ־ רות ההסכם החתום עם ישראל, תו־ כל או לשבת בחיבוק ידים. מצרים המתיימרת להיות מנהיגת העולם ה־ ערבי, לא תוכל לנער את חוצנה מן הבעיות האחרות התלויה ועו־ מדות מבלי לאבד את יוקרתה ואת התמיכה הפיננסית מן המדינות ה־ ערביות העשירות. בל נשכח שהסי־ בה להתערבות המצרית במלחמת ששת הימים היתה ההתגרות של ה־ סורים בנגדנו. לו הסורים לא הפרו את השקט, ישראל לא היתה מא־ ימת, מצרים לא היתה מתערבת ו־ מלחמה ששת הימים קרוב לוודאי לא היתה פורצת.

הסעיף על הנושא הסורי בהסכם יש בו כדי להדאיג אותנו. בסעיף מצויין שאם תפתח סוריה במלחמה נגד ישראל לא תצטרף אליה מצ־ רים. מאידך כאמור כי ישראל תת־ חייב לנהל מו"מ עם גורמים ער־ ביים נוספים, אחרי מצרים. עצם קשירת ההסכם עם מצרים בהתחיי־ בותה של ישראל לגורמים ערביים נוספים, היא החשוק הגדול שלו. בבוקרה של קשיים במו"מ להסכם המיוחד עם סוריה, יכולים המצרים

לטעון כי ישראל מפרה את ההסכם עמם ולהצדיק את הפרת ההסכם מ־ צידם.

בהופיעו בשבוע שעבר בתנויה הזר שר הביטחון על הקביצה ה־ ידועה, כי לישראל אין מה להציע לסורים בהסדר ביניים נוסף, וב־ וודאי אין לדבר על פינוי ישובים מהגולן. ויתורים מצומצמים בגולן, קבע השר, ייתכנו רק במסגרת של הסדר כולל עם הסורים. מול עמדה ישראלית זו, ידועה היטב עמדתם של הסורים הגורסת נסיגה מושלית מהגולן, מבלי להזכיר אף במילה את רצונם לחיות בשלום עם יש־ ראל, אם אכן היא תמלא אחר תבי־ עתם. קשה לגשר על תביעות מנו־ גדות אלה.

הידיעות בעתונים השבוע על לח־ צים אמריקאיים על ישראל לעשות ויתורים לסורים בגולן גם תמורת הסכם ביניים, יערערו ללא ספק את אמינות דבריה של ישראל. שינוי המדיניות המסורתית שלנו כלפי ה־ סורים ישמש מקור למחסנות אמרי־ קנית נוספת בעתיד. מאידך ספק אם ויתורים לסורים יקרבו את ה־ שלום, להיפך הם עלולים לחזק את אמונתם כי ישראל חלשה ולכן כוב ללחוץ עליה עוד.

נמסר כי מצרים מתחייבת כלפי ארה"ב לבטל את החרם על חברות אמריקניות ואירופיות אשר פועלות בישראל. לצעד הזה יש משמעות כפול ומעבר לתאום הכלכלי והמש־ קי. אם אכן יכבדו המצרים את הב־ טחתם, כי אז נהיה עדים, ובפעם הראשונה, לצעד השוב בדרך הא־ רוכה לנורמליזציה של היחסים בין מצרים וישראל. צעד זה עשוי להי־ ות הוכחה למחווה של רצון טוב של מצרים כלפי ישראל.

החלשת הלוחמה המדינית והתעמולתית

דומה שהסעיף החשוב ביותר הוא ההתחייבות המצרית, המעורפלת ב־ מידה מסויימת, למתן את התעמו־ לה נגדנו במצרים ומחוצה לה. עמ־ דתה של מדינה ומדיניותה כלפי רעותה איננה נקבעת אך ורק על פי הצהרות של מנהיגים שנועדו לצרכי תעמולה. אידיאולוגיות, א־ מונות ושאיפות בציבור הן חלק אינטגראלי של המציאות עליה ה־ מדיניות תצפה והן חייבות להילקח בחשבון. כל מי שעקב אחר ההיבט האידיאולוגי־תעמולתי של הסכסוך

יודע עד כמה הרחיקו המצרים לכת בנושא זה. ישראל הוצגה בכלי ה־ תקשורת המצריים כמדינה עויינת המתנכלת לשלומן ובטחונן של אר־ צות ערב, כוונותיה כלפי הערבים זדוניות ובוגדניות ושיטות פעולו־ תיה אכזריות וקנאיות. היהודים בכ־ לל ותושבי ישראל בפרט הם ה... בים של אללה האגושות ומטבעם רעים ומשחתים. תעמולה הרסנית זו הופצה ביסודיות ובשיטתיות מ־ אז הוקמה מדינת ישראל ותרמה רבות להעכרת האוירה ולהגברת ה־ מתיחות.

אם אכן תבצע מצרים את הת־ חייבויותיה והפסיק או תמתן את ה־ תעמולה העויינת נגדנו ברדיו ובט־ לוויזיה, כי אז נהיה עדים לצעד חשוב להשתתת היחסים בין מצ־ רים וישראל על בסיס של קונפליקט מדיני, ולא כפי שתואר עד עתה.

התמורה הישראלית

כנגד הבטחות מצריות אלה נת־ בעת ישראל לוותר על המעברים ו־ טריטוריאלי משמעותי מן הקו ה־ שדות הנפט באבו רודס. לתת רצף מצרי החדש עד לשדות הנפט. ל־ סגת בצפון סיני, לחוף הים התיכון עד אזור ברדוויל.

ויתורים מרחיקי לכת אלה ע־ לולים להקשות על ישראל להגן על עצמה אם המצרים יפרו את ההס־ כם. ישראל מוותרת על המעברים שהם מכשולים טבעיים נגד כל צבא שירצה לחדור למרכז סיני. איוש המעברים בדיוויזיות חיילים מצרים הקשה מאד על צה"ל את כיבושם כדי להכריע את הצבא המצרי ב־ מקרה של מלחמה חדשה. הקו ה־ ישראלי החדש בסיני יהיה ארוך ו־ קשה להגנה. מומחים צבאיים מדב־ רים על הצורך באוגדה ישראלית או שתיים נוספות בקו החדש כדי לאיישו. הויתור על שדות הנפט יהווה לא רק מעמסה כלכלית על ישראל אלא אף מקור לדאגה ל־ הבטחת הספקת נפט סדירה לישר־ אל בשעות חרום.

קשה להשתחרר מן ההרגשה כי היתה זו לישראל שהתקרבה לעמ־ דתה של מצרים מאשר ההיפך. עמ־ דות ישראליות שהיו במרס השנה בבחינת עקרונות בסיסיים התכרסמו במרוצת הזמן. ישראל ויתרה על דרישתה המוצדקה לאי לוחמה, ויתרה על דרישתה שההסכם יעמוד בזכות עצמו ולא יהיה קשור במ־ דיניותנו בעתיד כלפי סוריה. הס־ כימה להרשות כניסתם של כוחות צבא מצריים לאיזור החייץ הנתון היום בשליטת האו"ם והסתפקה ב־ נוכחות סמלית ישראלית במבואות המזרחיים של המעברים. מאידך ה־ הבטחות הזעומות של מצרים ליש־ ראל (או יותר נכון לאמריקה) ני־ תנות בסוד כדי לאפשר לסאדאת להופיע כיותר בפני עמו ולטעון כי קיבל את המעברים והנפט מבלי ל־ התחייב בכלום.

הנה איפוא לפנינו הסכם אשר סיכוייו אולי טובים אך סכנותיו גדולות. נקווה שההסכם לא יהיה נסיגה לשם רגיעה זמנית אלא צעד אי שלב לקראת השלום המיוחל.

יומן ניו־יורק

היהודים נחלקים ביחסם לסוכנויות הביון בארה"ב

מאת ד"ר הלל זיידמן סופר „הצפה" בארה"ב

בשבועות האחרונים רועשות כות־ רות העתונים בגלויים של מעשים מסר־ יימים של סוכנויות הביון האמריקא־ ניות, שמוקיעים אותם כבלתי־חוקיים. ליברלים לסוגיהם השונים מרעישים את דעת הקהל על העבירות של „אפ. בי. איי." ושל סי. איי. איי", סוכנויות מודיעין וריגול נגדי, העוקבות אחרי מרגלים זרים ואחרי פושעים שונים, והמגינים על העולם החפשי מפני ח־ תירותיהם ומזימותיהם של הקרמלין וגרוריו.

ליברלים לסוגיהם, ביניהם יהודים רבים, ועתונות עם „ניו יורק טיימס" בראשה, מרעישים נגד מעשים אלה, דורשים גלויים מלאים והענשת הא־ שמים בעבירות נגד החוק.

בולטות בין המרעישים שתי נשים יהודיות קולניות, חברות הקונגרס, בלה אבצוג (העו־ מדת להיות מועמדת לסינט ממדינת ניו יורק בשנה הבאה) ואליזבת הולצמן. שתיהן תופסות עמדות חשובות בוועדות העוסקות בנידון זה, בבישרין ובעקיפין. הראשונה כיו"ר ועדת מש־ נה לחקירת פעולותיהן של הסוכנויות האמורות, השניה כחברת הוועדה המשפטית של הקונגרס.

ואמנם נתגלו אי־אלה עבירות על החוק. „סי איי. איי." רשאית לפעול רק בחו"ל, ולא בארה"ב. „אפ. בי. איי." גם מוגבלת באשר לזכויותיהם של אזרחים, שכידוע רבות הן, ו־ בתי משפט מקפידים בשמירה עליהן.

מאידך מביעים יודעי דבר הרדה שההשתערות זו העלולה לערער את פעולותיהן של סוכנויות אלה, שהן חיוניות לבטחונם של ארה"ב ושל העולם החופשי, מול השתלטות הסובייטית.

כיון ש„סוכנות הביון המרכזית" קשורה מטבע הדברים עם ממשלות וגורמים זרים במספר רב — אלה הראשונים חוששים מקשרים חשאיים ו־ עדינים אלה, שמא יתגלו בחקירות הקונגרס. זה מכביד, כמובן, על פעולותיהן של הסוכנויות האמריקאניות, ומקל על אלה של הקומוניסטיות.

נזק לאמריקה — רווח לבריה"מ

מובן, שירותי אלה האחרונים מהחקירות, ה־ יות והחשפים סודות, שהם ינצלו אותם, המודיעל של הביון המדיניין האמריקאניים יריד תהליש מאוד. בעת ובעונה אחת עם הביקורת הדריפה מצידו של הקונגרס ושל העתונות נגד סוכנויות חשאיות אמריקאניות נודע מה שהיה ידוע ל־ „יודעי דבר" מכבר — שבריה"מ מנהלת הקשבת לשיחות טלפוניות בארה"ב במכשירים צבועים ע"י הסטליטים ומכשירים אלקטרוניים.

מובן, שזה רק אחת הדרכים של ריגול קו־ מוניסטי. מאות מרגלים מאלה פועלים בארה"ב ובארצות אחרות. בפרוזדורי בנין או"ם מראים לי „עתונאים" סובייטים, שעסוקים ב„עניינים" שאין ביניהם ועתונות ולא כלום. ומי יספור את מאות ה„גננים", נספחים למסחר, ל„תרבות", וכיו"ב המהווים רק זרועות של סוכנות הביון של בריה"מ, המסתובבים ברחבי ארה"ב!

אלה סבלו עידוד מהסתערות על הסוכנויות לאנטי־ריגול האמריקאניים העוקבים אחריהם ו־ אשר מפריעים למעשיהם — כפי שאומרים לי אנשים ה„מתמצאים בעניינים"...

ההיבט היהודי

כמו בכמה נושאים קיים גם פה היבט יהודי ישראלי. שני מארצות שמשום מה סורסקו ו־ התעלמו מהם מטילים אור, כברק בסערה חשו־ כה, על ההיבט הזה. לפי ידיעה אחת פרצו סוכני „אפ. בי. איי." למשרדה של ה„ליגה ה־ ערבית", בדלס, במדינת טקסס, בחיפוש אחרי רשימה של טירוריסטים ערביים, של אש"ף, שהחדרו גם לארה"ב ושורצים בקמות שונות. פריצה זו היא „בלתי־חוקית", כמובן.

לפי ידיעה אחרת נפגשו סוכני „סי. איי. איי." וש.ב. באיה שגרירות, והאחרונים שמרו את ה־ בנין. היה להם, כפי שנוכחו לדעת, על כי לס־ מוך...

יש להעיר פה שמוסדות ישראליים פה, ה־ שגרירות, קונסוליות ואחרים, נשמרים, כידוע, לא בלבד על ידי אנשי בטחון ישראליים. כמו כן אורחים ישראליים הטעונים שמירה. אנשי שרות הבטחון האמריקאניים עושים את מלאכתם באמונות, בכשרון וביעילות. וכורני שהוזמנתי כאשר נפגשתי בביתו של השגריר יוסף תקוע עם בחורות מזויינות משרות הבטחון האמרי־ קאני, שליוו את גב' גולדה מאיר בהיותה ב־ רחיים בביקור פה. זהו בפעם הראשונה שראיתי נשים בתפקיד זה.

אבל גם יהודים אמריקאניים זקוקים ל„אפ. בי. איי." מי יודע לאן היינו מגיעים בלעדם! הרי יהודים הם הקרבנות הראשונים התמידיים של התנפלויות של כל מיני פושעים ובריונים — לבנים ושחורים. סוכני המשטרה הפדרלית ה־ חשאית ממלאים תפקיד חיוני בשמירה מפני א־ לה.

המסקנה: יהודים, ביניהם ישראליים, זקוקים לסוכנויות אלה במידה מרובה מזו של אזרחים אחרים, ונציגויות ישראליות הרבה יותר מאשר נציגויות דיפלומטיות של מדינות אחרות.

לכן יש לתמוה על יהודים מסויימים המרעי־ שים גם הם נגד הסוכנויות החשאיות האמרי־ קאניות, אם מ„ליברליזם" שלא במקומה, אם מהעדר ידיעה בשטח זה. הם חושבים לתומם, שמגינים על זכויות האזרחים מפני הסוכנים ה־ חשאיים, ולא הוא, אלה מגינים על האזרחים, על בטחונם, זכויותיהם, ועל חייהם, מפני פו־ שעים ורוצחים.

לא פעם שומעים השוואה בין הסוכנויות החש־ שאיות האמריקאניות לבין „גסטפו", לבין „ג.פ. או." הסובייטית מרמזים ברמזים די שקופים, שסוכנויות חשאיות אמריקאניות מהוות סכנה ל־ דמוקרטיה. לחופש, לזכויות האזרח וכדומה, ב־ דוגמא לאלה של ממשלות טוטליטריות. (משום מה שוכחים להזכיר תפלויותיהם של המרגלים החוקרים והמענים הסובייטיים) מכאן זכותם, לא, חובתם, להגן עלינו מפני „שונאי החופש" אלה...

נסיון אישי

היו לי אי־אלה נסיונות אישיים בנידון זה, שיש ללמוד מהם לקח.

מעשה שהיה כך היה. נלכול מאפ. בי. איי. הודיע שמרצונם לבקרני בבקורים להבהיר אי אלו שאלות. תוך השיחה נשאלתי אם הייתי באות להסרית את עצמי לבקר במשרדם. עניתי בחיוב, כיוון שרציתי למנוע את הרושם בבי־ קורם אצלי, וגם מתיחות או דאגה מבני מש־ פחתי (ואולי גם את ה„בושה" בחקירה מעין זו...).

הגעתי למשרד המרכזי של „אפ. בי. איי." עניין החקירה: התמהי על מודעה של עמוד שלם ב„ניו יורק טיימס" תחת הכותרת „העם של ארה"ב נגד נ.י. טיימס". במודעה נאמר על־ יסוד של משאל, שכפי שהוכח אה"ב היה מסוב־ רק, שבעוד שהעתון כותב שרוב העם הוא נגד הנשיא ניקסון, המשאל מוכיח ש־83 אחוזים הר־ מכים בו ובמדיניותו בדבר וייטנאם, ביחוד בני־ רזן הפצצת הייפונג וכו'. המודעה הופיעה במאי 1972 בחתימתי.

נשאלתי מי בקש זאת מידי? מדוע שלמתי בעד המודעה במזומן ולא בהמחאה? (המחיר שמונת אלפים דולאר).

עניתי שאיני מוכן לגלות את יחוס המודעה שפנה אלי בלי רשותו של זה. (קודם החקירה אמרו לי, שהרשות בידי לענות או לא לענות, וגם להביא עוה"ד שלי, או על דרישתי הם יסדירו לי עו"ד. עניתי שאין לי צורך בו.)

אחרי שאלתי את האיש שפנה אלי בבקשה לחתום על המודעה והוא הסכים, מסרתי את שמו. (היזמה יצאה מן הבית הלבן ומהנדה לבחירתו של הנשיא בוואשינגטון).

ואשר לתשלום בעד המודעה אמרתי שלא אני שלמתי אלא זה שמסרה אל ה„טיימס", וממילא בטלה השאלה על תשלום במזומן. (היה חשד שמקור הכסף הוא אחד בכם נ. ווסקו, שהואשם בעבירה על חוק הכספים, וביניתים ערק מ־ ארה"ב.) זה הודו לי באדיבות על אשר באתי ובקשו את סליחתי על הטירחה, ובזה נגמרה החקירה.

טרם שהלכתי לחקירה גיליתי זאת לידידי הסופר הרולד ריבלוב, כי לא ידעתי איך יפול דבר, ולא רציתי להודיע למשפחתי על עניין זה. כאשר שבתי „בשלום" ומר ריבלוב שאל אותי „איך זה עבר שם", עניתי לו כדרך גבורין יהוד־ דאין בשאלה על שאלה:

האם נחקרת פעם ע"י „אפ. בי. איי."? לא. ענה. וע"י „גסטאפו"? לא. וע"י השרות החשאי הפולני?! לא, היתה כמובן התשובה.

ואז עניתי אני: אני נחקרתי ע"י כל אלה. (בפולין נלחמתי נגד גורמים ממשלתיים בדבר השחיטה הכשרה, כאשר הייתי מנהלו של הועד הכללי להגנתה). גם שמעתי מפי קרבנות על חקירה ע"י „ג.פ. או." הסובייטי, ואני מב־ טיח אותך שקיים „הבדל קל" בין אלה לבין „אפ. בי. איי."

אבל ההבדל אינו רק ביחס, בטכסס, בשיטות, אלא הוא יסודי מאוד. בצד שאלה הראשונים היו שונאי ישראל מובהקים — אם כי איני משי־ וה את המרחים החשאים הפולניים לגרמניים או לסובייטיים — האמריקאניים שומרים עלינו, מגינים עלינו, עומדים על המשמר מפני התי־ רתה של הקומוניסטים, מפני התנפלויות של פו־ שעים, רוצחים.

חבל שליברלים יהודיים שוכחים זאת, מתעל־ מים מזה, או בבורותם כי רבה „אינם מבחינים בין בעל־ברית טבעיים — שאלה הם סוכנויות אמריקאניות — לבין שונאינו בנפש. אשר סכ־ נה התשויות נשקפות מהם.

האם האשה מופלית ע"י ההלכה?

מאת ג. גולן

תחום דיני האישות מהווה שדה מערכה קבוע להתגוששות בין המחנה החילוני ובין ציבור שומרי המצוות ב־ ישראל. בשנים האחרונות נוטלות גם הנשים, בעיקר מהליגה לשוויון זכויות האשה והאזרח, חלק קולני ובולט ב־ מערכה זו. הן ששות לפרסם ולהבליט כל מקרה בו, לדעתן, מפלים הדיינים לרעה את האשה, לעומת הגבר. ואילו בחודשים האחרונים ממש לא עובר כמעט שבוע מבלי שיוגש בג"ץ המער־ ער על תחום מתחומי העניינים המסו־ רים לשיפוטו של בית הדין הרבני. בין היתר נתבקש בית המשפט העליון ל־ דון בפסק דין של בית הדין הרבני ש־ התיר נישואים אזרחיים של זוג עולים מרוסיה בטענה שאינם תופסים לפי המשפט העברי. במקרה אחרון זה, אגב, המערער על פסק הדין הוא דוו־ קא הבעל, הרואה את עצמו מקו־ פח בשל הפסיקה ההלכתית והטוען שהדיינים היפלו לטובת האשה... יתכן שכאן המפתח לבעיה כולה. האמנם מופלות נשים לרעה בבית הדין ה־ רבני?

כדי לברר סוגיה זו, פנינו אל משפטנים ש־ המשפט העברי הוא העיקר בתחומי עיסוקם, פרופ' אהרון אנקר, ראש ביה"ס למשפטים באו־ ניברסיטה בר־אילן ואל פרופ' מנחם אלון. ש־ אלנו גם לדעתן של נשים המקורבות לנושא, הגב' טובה סנהדראי, שבמשך שנות חברותה הממושכת בכנסת טפלה הרבה במעמד האשה ובזכויותיה, הגב' פנינה הרצוג, יו"ר מרכזת אירגוני הנשים בארץ ומן הלוחמות לזכויות האשה ומעמדה, ואת עמדת ההלכה שמענו מפי הרב חיים פרדס, רב אזורי בת"א.

פרופ' אלון ביקש אמנם שלא להשתתף במיש־ אל, אבל הדברים שכתב בנושא שלנו — יש בהם כדי להאיר כמה מרשויות.

השאלות שהפנינו אל המשתתפים היו:

א) האם האשה שווה בזכויות ובחו־ בות לגבר, בעבודה בפני חוקי ההלכה?

ב) אם איננה שווה — האמנם השוני פירושו קיפוח?

ג) האם יש לקוות למען ביטול ה־ שוני בדרך של תקנות חכמים או כל דרך אחרת הפתוחה בפני מורי ההלכה?

לא ההלכה, אלא החקיקה החילונית מקפחת האשה

עונה הגב' טובה סנהדראי:

אלה הטוענים לחוסר שוויון הזכויות של ה־ אשה הם בדרך כלל אנשים שלא העמיקו בלימוד ההלכה והם מסיקים מסקנות חפוזות ומגיבים תגובה חיצונית על פי מוסכמות המאה ה־20. אני משוכנעת שגם החילוניים ביותר שבהם, לו למדו את דין ההלכה לעומקו — היו מתייחסים אחרת לבעייה. יותר על כן, הם היו מגלים אפילו ש־ הכתובה לקיפוח האשה איננה בהלכה אלא ב־ חקיקה החילונית שהתקבלה בכנסת! אני מתכוונת למשל לתיקון החוק הנוגע ל„ידועה בציבור" ומקפח בצורה אכזרית את זכויות האשה הנשו־ אה.

לפי תיקון זה יש זכות ל„ידועה בציבור" להשתתף בירושה ולהיטל חלק ברכוש הגבר, הרי בכך מאפשרים דרך החוק החילוני, לגבר, להחליף נשים. ועל כך לא הועלתה צעקה גדולה מצד אלה הדואגים כביכול לזכויות האשה בדיני אישות. מי שבודק דינים אלה מגלה שיש בהם הקפדה רבה על שמירת חיי המשפחה ורוב ה־ תקנות ההלכות מוסברות על רקע חרדה זו לש־ למות התא המשפחתי. ניקח לדוגמא את העניין שהגיע לאחרונה לכותרות: האשה מבאר־שבע שהתגלתה בגידתה בבעלה והחוק העברי קובע שהיא אסורה לבעלה ולבועלה. אין ספק שחוק זה מונע הפקירות בחיי המשפחה ותורם הרבה לשמירתה — יהיה נוקשה ככל שיהיה. בכלל הייתי מפנה את המתלוננים על נוקשות ה־ הלכה אל הנהוג בדתות אחרות כדי לגלות, בהשוואה, עד כמה היהדות היא בלתי נוקשה והוגנת בגישתה. בקתוליות למשל, אין בכלל גירושין. באיסלם — די שהבעל יאמר משפט מסויים, והאשה מגורשת. אני זוכרת שבזמנו טענו חברות הכנסת מן המפלגות החילוניות שהקצבת מזונות לאשה גרושה מירושה השפלת האשה וקיפוחה. הבעל והאשה גם יחד הקימו את הרכוש המשותף והנה — ממנים לה אפוט־ רופוס שמקציב לה כך וכך לחודש. העליתי את הבעיה בפני הרבנים וקיבלתי את רשותם ל־ הסכים לחוק הקובע ירושה לאשה (תקנה ש־ איננה בהלכה) — בבלי לוותר גם על מזונות.

הדיין צריך לבדוק ולקבוע מי מסוגלת לגלגל בכספים ולטפל ברכוש הבעל, או שעדיף לטו־ בתה זו ולטובת ילדיה שתוקצב לה משכורת חוד־ שית.

יש כמובן עניינים ספציפיים כמו כהן וגרושה, כמו התהליך הלא־נעים של חליצה, כמו העובדה שגבר יכול לקבל היתר לשאת אשה — אם אשתו הראשונה חלתה, ואשה איננה מקבלת היתר כזה — והייתי רוצה לקוות שהרבנים ימצאו דרך לטפל גם בהם. אבל צריך להבין — שום חוק איננו מספק מאה אחוז של אז־ רחים. כל חוק מיועד לטובת הרב, כלומר תמיד יש מיעוט העלול להנזק. ולעומת הנזק המועט הזה — החיוב שבהלכה בדיני אישות איננו מוטל בספק. ההסטוריה היהודית הוכיחה שוב ושוב שדווקא ההקפדה על המסגרת ההלכתית בדיני אישות שמרה על קיום העם בכל תפו־ צותיו, בכל הלחצים האכזריים שעבר בהם, ו־ עובדה, ברגע שפורק מעליו את העול, ברגע שהפסיק לציית להוראות ההלכה בדיני אישות — אנחנו עדים להופעה של נישואי תערובת המוניים. ולפי הסטטיסטיקה כ־40 אחוז מן ה־ צעירים היהודים היום נישאים לא לבני עמם. אני רואה אם כן בדיני אישות, כפי שהם, את ההגנה הפיזית והרוחנית של עם ישראל כולו אפילו אם יש בהם דבר פלוני או אלמוני הפוגע בבודדים. הרוח הכללית היא כיבוד ה־ אשה ושמירת זכויותיה, ומי שמעיין בכתובת הקידושין, או לומד שחייב אדם לכבד את אשתו יותר מגופו — רואה את הדברים בבירור. מי שרוצה להיאבק — הייתי מציעה לו להתחיל בתיקון עניין הידועה בציבור... אשר להקנות ב־ הלכה. אם יש בהם צורך, יחליטו הדיינים."

על עניין התיקונים בהלכה בדיני אישות כותב פרופ' מנחם אלון כי באלף השנים האחרונות לא תקנו חכמים ולא שינו ממנהג קדמונים. הסיבה לכך, הוא מסביר, היא כנראה הפזורה. יהודים היו מפוזרים בארצות רבות, והרבנים חששו שאילו תקנו בקהילה אחת תקנה מסויימת ובקהילה אחרת לא היו מקבלים אותה, והיה יוצא שיהודי ארץ אחת לא היו מתחתנים ביהודי ארץ אחרת, ושלמות העם היתה נפגמת. אשר לדורנו — מדינת ישראל היא בבחינת מרכז עולמי לעם. סביר להניח שמה שיתוקן כאן — יתקבל בכלל קהילות ישראל, כפי שהיה הדבר במרכז היהודי בבבל לפני תקופת הגאונים. פרופ' אלון מציע איפוא לרבנות להיות את מלאכה תקנת התקנות היא בדיני אישות. ללא חשש לפגיעה בשלימות העם.

יש בעיות, אבל יש גם פתרונות

הגב' פנינה הרצוג ענתה על שאלותינו כש־ היא מבחינה בין מעמד האשה וזכויותיה בתחו־ מים הכלכליים והסוציאליים ובין מעמדה בדיני אישות. אשר לתחום דיני אישות: „יש בעיות, נכון: בעית העגונה, בעיית החליצה, אבל אלה בעיות קשה כאור האבי משוכנעת שהדיינים עושים הרבה לפתרונה. מאז מלחמת יום הכי־ פורים לכשל, נפגשתי עם הרבנים הראשיים וש־ ניהם הביעו דאגה רבה לבעיות שונות הנוגעים לנשים, כגון עגונות מלחמה הנדון שהם עושים הרבה לפתרונן. הייתי כיבאירה אם כן את הבר־ שא לברי סמכא. בעיני — חוק עברי או כללי כמו רפואה, כמו בקבוצות ספציפיים אחרים, הוא עניין לברי־סמכא לעסוק בהם ולא לציבור כולו. כשם שלא אתערב בחקר הסרטן ואצא לומר שהחוקרים אינם עושים מספיק לגילוי תרופה לחולה, כן אינני מבינה את העזת ה־ ציבור, פרט לדיינים ומורי ההלכה, להתערב בענייני החוק העברי ועבודת הדיינים ולהחליט שיש צורך לשנות או לתקן. שיש קיפוח האשה או העדפה הגבר, וכדומה. זה עניין של ידע, תחום עבודת משפטנים, ולא נושא להוות דעת של הציבור. אבל באשר לזכויות החברתיות ו־ הכלכליות של האשה — אין ספק שעדיין צריך לעשות הרבה לקידומה, עדיין היא מקופחת באפשרויותיה להשיגים כלכליים ומדיניים, ולמ־ רות שבחקיקה נעשה הרבה לקידומה, (כמו ב־ חוק שכר שווה לעבודה שווה) — יש עוד בעיות בסיסיה המצפות לפתרון."

יש תקנות המצמצמות אפליית האשה

פרופ' אהרון אנקר התייחס בראשית דברי־ אל כעמדה של האשה כפי שהוא כהיאר בחוק העברי.

„נתחיל בקידושין. בתחום זה נמצאת האשה בעמדה מוגנת מאוד ע"י החוק. הכיד צריכים את הסכמה המלאה והחופשית לקידושין היא יכו־ לה להתנות הסכמה זו בבה שהיא רוצה. אבל לפי דין תורה, לאשה אסור להנשא ליותר מגבר אחד ואילו גבר רשאי לשאת יותר מאשה אחת. אין ספק שכאן יש הבדל מהותי. אמנם אצל האשכנזים התקבל חרם דרבינו גרשם וגם בעדות הספרדים לא נהוג בזמנו לשאת מספר נשים — אבל ההבדל נותן את אותותיו בהרבה סוגיות.

דוגמא קלאסית: לפי ההלכה חייבים שני ה־ צדדים לתת את הסכמתם לגירושין. ובכן, כאשר האשה משתגעת, ואין לה כשרות משפטית להביע הסכמה או סירוב, אפשר לתת לבעל היתר מן הרבנים בארץ, מאה רבנים (ראשיים) לשאת לו אשה שניה על אשתו. ואילו כאשר הגבר משתגע, אשתו מעוגנת אליו. אי אפשר להתיר את הקשר. בדאורייתא, ואין בידי הדיינים שום דרך, שהרי לאשה אסור לשאת שני גברים...

דוגמא אחרת. אמנם צריכים הסכמת שני ה־ צדדים לגט, אבל מה אם הבעל מסרב? החוק יכול רק להביאו לבית הסוהר (כמו במקרה המפורסם של יחיא) אבל האשה נשארת עגונה. ואילו — כאשר האשה מסרבת לגט. אחרי שבית הדין מנסה לכפות עליה והיא עומדת בסירובה — יכול הדיין להתיר לבעל לשאת אשה אחרת. בעניין זה הוגשו בעבר שני בג"צים לבית הדין העליון. עורכי הדין של הנשים הסרבניות טענו על ההיתר שנתנו הרבנים לבעליהן לשאת נשים אחרות, ובית הדין העליון דחה את הבג"צ ואישר את סמכות הרבנים לפסוק כך (אם כי השופט חיים כהן נשאר בדעת מיעוט). אבל להבדל זה יש השפעות בכלל היחסים במשפחה, שכן הבעל יכול ללחוץ על האשה לוותר בהס־ דרים כספיים הכרוכים בגט אחרת — יסרב ל־ גירושין ולא יהיה מי שיוכל לאלצו.

תחום אחר הוא החליצה. כשאשה נפטרת בלא ילדים — בעלה חפשי להנשא. הבעל נפטר ו־ אין ילדים — חייבת האשה בחליצה מידי אחיו. והנה אם האח קטין? עליה לחכות עד שיגדל. מה אם האח מסרב, או שהוא בארץ רחוקה ו־ אין להגיע אליו?

סיכום כל הסוגיות הללו מביא אותנו כמובן למסקנה שיש הבדלים גדולים בין גבר לאשה במעמדם בעיני החוק העברי."

שאלנו: האם הבדלים אלו פרושם אפליה?

פרופ' אנקר: — זו כבר שאלה אחרת, ולא אני אפסוק בדבר הנתון לפירושם ושיקול דעתם של הדיינים. אני רק מתנגד להכללה שההלכה נוהגת ביחס שווה כלפי הגבר והאשה. נכון שבמשך הדורות תקנו הרבה תקנות לצמצום ההבדלים בין שני המינים, והדוגמא מובהקת נמ־ צאת ביחס לעגונות. אילו רצו הפוסקים — ודאי היו מתקינים תקנות נוספות גם בתחומים האחרים שהזכרתי. יתכן שסירובם לתקן תק־ נות נובע מחשש להתרת הרצועה דווקא בדור הזה הנוטה לפריקת עול. לפעמים יש לי הר־ גשה שהרבנים אומרים שהאשה איננה מופלית משום שהם רוצים להתחמק מהויכוח החוששים ממחלוקת. הסמכות, הן החילונית והן הדתית, לתקן תקנות — נתונה בידיהם. אלא שהם עדיין לא מוכנים להפעילה. נדמה לי שטעות מצידם לחשוב שבכך ימנעו מחלוקת בישראל. אדרבה, מציאות השנים האחרונות מעידה שבכך מתער־ רים היכוחים מרים בציבור ונעשים צעדים שו־ נים להצרת סמכויות הדיינים. יכול להיות ש־יש שיקולים שאני לא ער להם המכריעים את הכף לכיוון של שמירת הקיים וסירוב לשנות את ניבות ההלכה. אין ספק שעדיף היה ששיקולים אלה יתעלו בפני הצורך כדי למנוע את הגביר רבות התורים חושבים לפגוע ביהדות והדת ול־ הצר את סמכות בתי הדין הרבניים."

ההבדל המהותי בין חוקת התורה לבין המשפט החילוני

תשובה לפניה נמרצת זו אל הדיינים ופוסקי ההלכה ביקשנו מפי הרב חיים פרדס. לאחר שציטטנו באוזניו את עיקרי דבריו של פרופ' אנקר ושל יתר המשתתפים אמר הרב:

„נקודת המוצא לדעתנו היא שקיים הבדל מהו־ תי בין ראיית התורה, ההלכה והיהדות כמשפט עברי לאמור, קיים משפט תורני, עותומני, מב־ דשורי, פעם היה קיים גם משפט רומי ויש גם משפט עברי, שווה בין שווים: זאת גישה אחת שמתבקש ממנה כפועל יוצא, להשוות במקרה שלנו, למשל, את האשה לגבר, או כל שינוי אחר ברוח הזמן.

אבל, לפי הגישה השניה, הגישה הבסיסית של המאמינים בכל הדורות, ההלכה איננה סתם משפט, היא תורה משמים שניתנה לגבר ולאשה בידי בורא העולם אשר ברא את נשמות האשה

(סוף בעמוד 7)

هكذا من الاصل

עיטורי

סופרים וספרים

ניגונו של הרב הנזיר

מאת ש. קורא

שני קבצי אגרותיו של רבי דוד כהן הנזיר, אחד שיצא במלאות שנה לפטירתו, „קול צופייך", ואחד שיצא עתה, „דודי לצבי", עיקרם המיתר הנפשי של השומע שמיעה פנימית, בעל „קול הנבואה", את קול חזונו של הרואה ראייה פנימית אותות העיתים. אגרות קצרות, כתובות בלשונו הייחודית, גלוייה ונסתרת, מלים מודגשות ושתיקה מדובבת בין משפט למשפט. רובד בתוך רובד לעומק הכוונה.

בקטעי מכתבים וזכרונות מבהיקות שורות של צופה־ישועות תמיד, מאזין ומבחין ברגישות דקה נופי ארץ הצבי. הרי רשמי עלותו בפעם הראשונה לירושלים, בתשרי תרפ"ב, שבהם רוטטים מעמקיו:

„הנה אני מתקרב לעיר הקודש. ההרים מסביב לה בהדרם ההדור, המשונה כל־כך מהרי האלפ בארץ החופשית, עצלו עלי רושם, נערץ, המזכיר לי את רחשי הקדושה שבנבואה. אלה הם המקומות, שבהם התבודדו, הפרושים ובני הנביאים ובלבי, שלהה המחשבה, לתור לי מערה במקומות נאדרי קודש כאלה, בצפייה".

להלן דברים חוויתיים, שיפיים כאמיתם, ירושלים כמפעימתו במראותיה ובמשב רוחה:

„הנני משוטט בחוצותיך וברחובותיך, צניעות ורוממות שפוכה על כל פינותיך וחומותיך. הנני קצת רעב, רעב כל היום, אבל שמח אני ללכת רעב וצמא בחוצותיך, לרוות עיני ממראה קדשיך. הנני בך, לב האם ישראל, זה המקום הזר שלנו, בתור עם ואומה, רוממה, חיה, פועלת, קרובה לד', המגלה דברו לנביאיו, והמדריך כל עמו ישראל. פה הכל טבעי, הכול ברוח אחרת מבחוץ־לארץ. מי שזוכה לקלוט רוח ירושלים כמוני, אשריני".

בדבריו פתח אשנב לצפונותיו, צעידה בפעמי בני־הנביאים שהיו מתבודדים במערות שבהרי ירושלים, התבודדות שקיים למעשה בארחותיו גם בבית מדרשו. בזמנותיו המרובים מיומו הראשון ועד האחרון בירושלים, לא היה רעב וצמא, כבדונו, שכולו רוויה לב העיר ורוחה.

בשהותו בחוץ־לארץ, כך כותב, עסק בעשיית נרות, והיינו בלימוד ידיעות, מעשים וצרכים, בעוד בארץ־ישראל שקד להכין לו אורות מקיפים, היינו, סביבה של לימוד תורה וישיבה בבית־המדרש אצל ספרי־תורה. לינתו בתורה ובעבודה היתה בתוך עיגול של אור. העיגול הוא מחיצתו של הרב. בשהותו בתוכו לא חש כל פחד.

ברשימתו (ב' פרשת תצא תרפ"ב) הוא שח:

„רגלי הלכתי לחברון, בראש חודש אלול, לקבלת פני השכינה נשאני, בשירים ותשבחות, תהלים. אך הליכה היתה קשה לי, שאיני רגיל ללכת חוץ מד' אמותיו של בית־המדרש. העייפות תקפתני, הרגליים בצקו, ובינתיים ערב ליל, ושבתי ללון על יד הדרך תחת שמי ד'. קול יריות נשמע מסביב, כי רבו השודדים במקום ההוא. אך כל פחד לא היה בי, ובתמימות־לב אמרתי בשכבי, „ואתה מגן בעדי כבודי ומרים ראשי"".

רוב דבריו קשורים לדמותו של הרב ולהליכותיו. יש עניין ברשמי ביקורו הראשון אצל הרב בביתו בירושלים: „הרב מרבה לדבר, מרן שליט"א. יום ולילה הלכתי, ללא פחד־ללא יראה, כאילו הרוח אבל רוחו וחכמתו מליאה, ודרכו דרכי נועם, בסדר, במשטות, ברחבות, בגילה. ובעומק עומק עד לאינסוף, עד למקור סוד נשמת חיי שלום בחיי ד'".

במלים בעצות, מבוררות, מדוייקות, שירטט קווי־פתיחה של פני הרב.

בניסות כברש, גלוי וחבוי כאחד, רשם יום פטירתו של הרב, ג' באלול תרצ"ה, לפני ארבעים שנה:

„באו כולם למקום הרב, בבית ההבראה. אחרי הצהריים, לפנות ערב, עליתי אליו, בחדר משכבו, וראיתי פניו, המלאים צער ואכזבה, רמזו לי, הכהן, לצאת מחר. עמדתי נדהם ומוכה יגון, ופני המורים באילן, שנסמכתי עליו. ובעוד שעה, ואשמע קול בוקע שמים ומרעיש הלב, שמע ישראל. ומיד אחר כך התחיל ניגון שיר השירים".

בפנים חפורים באילן בכובד אבלו ובניגון שיר־השירים בצפייתו ליווה את הרב לבית עולמו.

באותו מיצוי עד תום של מעמד חוויתי בשפטים מדוקדקים מתאר ביקור אצל החפץ־חיים בראדין, שנת תרע"ג, לפני מלחמת־העולם הראשונה.

„הוא החיל לדבר אתי על משפחתנו הכוהנים, שמהם רבנים וגדולי התורה. וכן אמר: מתחילה, בהיותי מתפלל, ולירושלים עירך, ברחמים תשוב, חשבתי, זו תפילה, תפילה, וכן בהיותי מתפלל, את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח, חשבתי, זו תפילה, תפילה ותפילה. אבל עכשיו, כשאני מתפלל תפילות אלו, אני חושב, הנה זה, אם, אם, הנה עכשיו, עכשיו, קרוב, קרוב, ותוסיף, אם זה יהיה בימי איני יודע. הנני כבר זקן, אבל בימיך, ודאי, ודאי, ודאי. המשיך לומר: הנה יבנה המקדש, תהיה העבודה, ותהיינה שאלות להלכה, בהלכות קדשים, את מי ישאלו, את הרבנים הם למדו שולחן־ערוך יורה דעה, חושן־משפט, אורח־חיים, אבל לא הלכות קדשים. ובכן, עליכם הכוהנים להתכונן וללמוד הלכות קדשים".

באגרות בביטים בתוך באר נפשו של אישיות מורכבת, הגיונית־הגותית, ופיוטית־מסתורית, שגילתה ברב את דמות כיסופיה. באגרות עוקבים אחרי התקשרותו אל הרב, מראשית צעדיו ועד יומו האחרון. והאגרות מקשיבים לקולו הנאה והמעודן בכתב, זו מהנות ההוכן בצבורתו.

באחד ממכתביו הראשונים אל רבי צבי־יהודה הכהן, בו מבקש להביא את דבריו בפני אביו הרב, נאמר, „נפשי בסוערה וסערה ומדריך אותה שתהרוג והעזר אלי קודש, והיה לי למשיב נפשי". סערה פנימית זו, הגיעה אל הופה. בפגישתו הראשונה עם הרב: „נפתחה התקופה חדשה בחיי, נהפכתי והייתי לאיש אחר, לב חדש ורוח חדשה בקרבי. נפסקו היסוסים הנפשיים עם המשפחה, עם כל היקרים והחביבים. בטל לגמרי האני, בביטול היש, ובאהבה הכול, ושערי קדושה, ושערי בינה עליונה נפתחו לפניי".

בראש־חודש אלול תרע"ה נסע אל הרב בפעם הראשונה בחייו לסט. גאלן שבשוויץ. כעבור שבע שנים, בראש־חודש אלול תרפ"ב, הלך אל הרב לחברון, בה שכן בימות הקיץ. התאריך רשום אצלו כ„יום המהפכה בחיי".

בירושלים שהה בבית־מדרשו של הרב והביא לפניו בכתב הצעותיו לתעודות הישיבה המרכזית ותכנית לימודית, שעמדה להפתח בבית הרב. הוא הגדיר את התעודה לפי מהלכו וסגנונו: „הנבואה, שאינה שורה אלא על עם חכם, גבור ועשיר ועניו, גבה־הקומה, וישר הגוו והרות, זך־השכל. טהור לב ונקי־כפיים, האוהב את אלוקיו, בחלוני לעולם, השומע קול דבריו באמת ובצדק. זהו המקוה, פרי תנובת הישיבה הרוחנית, שתלמידיה ישובו להולד כמקדם, בני הנביאים, לזה צריכים להיות מכוונים פני כל המעשים, ההכנות כי ישוב ד' אל עמו והדה לבחיריו".

בהעודותו העילאה ועד למציאות היומיומית יש מרחק ניכר. הוא מספר:

„נפתחה הישיבה ואני יושב רובו של יום בבית המדרש סגור ומסוגר, עטוף בטלית ותפילין, ושוקד על תלמודי בקול ניגון ערב. והנה דופקים בדלת ושני צעירים לקראתי. לדבריהם מבקשים ללמוד בישיבה. כך הונח היסוד. כאן התלקטו אחד לאחד, מישיבות הגולה גם מישיבות הארץ, כנהרו למרכז הרב. אמנם לבי מהכחוץ בהעריכי התכלית העליונה במרחביה לעומת המסגרת הצרה של ההתחלה. אך „והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגא"".

בצרור אגרות וקטעי זכרונות מסופר איך הגיע לעריכת אורות הקודש של הרב, ספרים שבהם השקיע עשרות שנות חיים.

„הבעתי לרב את דעתי, ומבוקשי מאז, לחיבור שיטתי של כתביו בשלושה חלקים, אלוקי, מוסרי ולאומי. הרב אמר לי כי זה רצונו, אלא שקשה לו, גם נראה הוא לו, שהדברים יהיו נאמרים באופן טבעי, כמו שהם נובעים מעומק נשמת ד' שבאדם. העיבוד השיטתי ההכרחי שם מעצור ומכריע לזה".

לבסוף הסכים הרב לסידור דבריו.

בשלושה נימוקים מסביר התמסרותו לסדור כתבי אורות הקודש:

„א. הרב הכניסני תחת כנפי השכינה והנני מרגיש חובה לעשות בשבילו דבר; ב. הרעיונות המחשבות שלו קרובים למחשבות ורעיונות שלי; ג. אין טעם לאהבה מבלי דעת למה ועל מה".

עבודה־יצירה זו, שעסק בה בשקידה ובדיקדוקים מרובים ביותר, נתקבלה בהערכה רבה על־ידי הרב. היה אומר: „אני לומד את עצמי מתוך הספר". באחד משיעוריו הרוחניים החזיק בידו את הגליון הראשון הסביר לפיו עומק העיון בחכמת הקודש. אחרי שהופיעו כל כרכי „אורות הקודש" החלו ללמוד בספר חבורות מבקשי דעת משנת הרב.

מספר: „בערב שבת קודש, ראש חודש אלול תרצ"ה, שלושה ימים לפני פטירתו, נכנסתי אל הרב והגשתי לו את השער המצוייר של אורות הקודש, והכתוב, מאת רבנו אברהם־יצחק הכהן קוק, הרב הראשי לארץ־ישראל. הרב בכה ושמח, ויאמר, לא היה צריך לכתוב השם כלל, אבל לכל־הפחות, לא רבנו ולא הרב הראשי לארץ־ישראל. ויוסף לספר משל, מעשה באדם ערום מלבוש היה לוקט פרחי קוצים ועל ידיו כפפות, ויצחקו לומר: ערום מכל לבוש, וכפפות על ידיו. כך התוארים".

הספר אורות הקודש להרב בעריכתו, כמאמר בשער, ספר לדורות, שבו נעשה שותף ליצירה. באחת מרשימותיו כתוב: „הנני בא במגע ומשא עם רוחו הקדוש הנפלא פלאי־פלאים בכל יום, וביחוד על־ידי עבודתי בסידור ובירור כתביו העמוקים, על־פי שיטה קבועה העגויה בראש בעמקי לבי".

שני הקבצים כונסו וסודרו בציוני מקורות והערות בידי ר' יוסף מרידאבו, מבאמני בית הרב הנזיר, שהם חלקים ראשונים מספר בקף בשם „נזיר אחיו" הקובץ „דודי לצבי", שיצא באחרונה, רובו ככולו מכתביו אל רצי"ה קוק ראש ישיבת מרכז הרב.

מכתבו האחרון, נכתב ביום ה' אלול תשל"א, כולל ברכה לראש ישיבת מרכז הרב במערכותיו: „ד' יתברך יחזק אותו ויוסיף לו כוח ומזה וסייעתא־דשמיא להגיד דבר אמת לאמיתה לשלימות ארצנו הקדושה ויגדיל תורה ויאדיר".

בפגישתו הראשונה עם הרב בשוויץ חולל ניגונו את ההפיכה בנפשו. ניגונו של הרב: „על משכבי לא שכב לבי. גורל חיי היו על כפות המאזניים. והנה בוקר השכם ואשמע קול צעדים הנה והנה, בברכות השחר, תפילת העקדה, בשיר הניגון עליון, ושמי־שמי קדם, וכי לבו אהבת הקדמונים. ואקשיב, והנה נהפכתי והייתי לאיש אחר. אחר התפילה מיהרתי לבשר, כי יותר מאשר פיללתי מצאתי, מצאתי לי רבי".

בקטע מזכרונותיו הוא רושם סדר יומו: רוב הזמן עוסק בתלמוד תורה, בבבא, טור ושולחן־ערוך. ואילו חכמת האמת, ספרא דצניעותא ואדרא רבא ואדרא זוטא, בה עוסק, כדבריו „בשעות מסוגלות, בעלות השחר, ובשיר נגון עליון".

הרבה מאגרותיו ורשימותיו נרשמו בשעות סגוליות, בעלות השחר, בניגון תבוקע ועולה מהן.

החקיקה על־פי משפט התורה

מאת הרב בנימין רבינוביץ־תאומים ז"ל

כשהוקם בירושלים בית־מדרש למשפט התורה, ביזמת מרן הראי"ה הרצוג ז"ל והרב רי"ל מימון ז"ל הוקמה שם מחלקה מיוחדת לחקיקה, הועמד בראשה הר"ב רבינוביץ־תאומים ז"ל. הוא פרסם אז את הדברים הכתובים בזה, שהם אקטואליים גם עכשיו.

„מטרת מחלקת החקיקה היא, לפתור את כל הבעיות המשפטיות, העומדות על הפרק בחיי המדינה, על פי תורת ה' המסורה מאבותינו מדור דור.

בושה וחרפה היא לישראל עם עולם, הגוי הגדול אשר לו „חוקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת", שהוא הולך כיום הזה ללקט פרורים משלחן־זרים, לקבל עליו חוקי משפט של נכרים, זרים לעצם מהותו ויסוד נשמתו.

אמנם עבודה זו קשה היא מאד מאד, באשר חלקים גדולים וחשובים ממשפט התורה, לא היו יכולים להיות מקויימים למעשה בכל שנות גלותנו הארוכה, ולא נתבררו בכל הבהירות הדרושה. חיי ישראל העצמאיים היו מוגבלים ברשות היחיד וברשות רבים מצומצמת. השלטון ברוב שטחי החיים לא היה בידינו. שליטי האומות, אשר בינינו היינו נפוצים, קבעו את המשפט. ואף אם לא בטלו בתי־דינים מישראל, אשר דנו בין אדם לחברו, בכל זאת לא תמיד היה להם כח כפיה, וזה גרם שבהרבה שטחים (כגון גנבה וגזלה וכיוצא בהם) לא דנו כלל, ובני אדם מישראל היו נאלצים למסור דינם לערכאות של נכרים. וכך יצא שחלקים גדולים ממשפט התורה היו רק בבחינת „הילכתא למשיחא".

עם הקמת מדינת ישראל, בא שינוי יסודי, השלטון על חיי ישראל בארץ בכל השטחים הוא בידי ישראל. עתה הגיעה שעתם של אותם משפטי התורה אשר לא יכולנו לדון על פיהם לפני שהגענו לעצמאותנו. יש לברר את המשפטים הללו ולפתור על פיהם את כל הבעיות המשפטיות הקיימות בימינו. אמנם רבות מהן לא היו קיימות בצורתן העכשוית בדורות שעברו, אף על פי כן יכולים וחייבים אנו למצוא להן פתרון עפ"י הכללים אשר במשפט התורה.

לשם הפעלתם והחייתם של משפטי התורה בפועל בחיי מדינתנו, דרושה עבודת סידור תיסות, חיפוש, בירור וליבון, של המקורות המשפטיים שלנו. שנוכל לגשת להכנת ספר חוקים מעובד ומבוסס כראוי, בצורת ספרי החוקים שמשתמשים בהם אנשי המשפט בימינו.

בתכנית מחלקת־החקיקה הוא להקיף את כל הבעיות המשפטיות, האזרחיות והפליליות, וגם בעיות השלטון המדינה והתחיקה, ולמצוא את פתרונן על־פי התורה. אבל ראשית כל תתרכז עבודתה בסידור ספר־חוקים על־פי השלחן הערוך ושאר ספרי הפוסקים המקובלים, להחזיר עטרת „חושן המשפט" למקומה.

תכנית העבודה תתחלק בחמשה ענפי העבודה:

א. סידור מרוכז: — הרבה דברים ב„חושן המשפט" שלנו מצריכים סידור חדש, אם מפני שאינם מרוכזים במקום אחד, ואם מפני שאינם מובאים גם במקומם כל צרכם, שהרי „דברי תורה עניים במקום זה ועשירים במקום אחר". למשל: עיקרי הדינים של הסכמה על המכר, איך הם צריכים להיות, אינם מודגשים כלל, והם מפוזרים במקומות רבים. וכן תנאי המקח והמתיר חכיות הקונה והמוכר. דברים השייכים ליסודות הדינים אין מוצאים אותם אלא אחרי חיפושים רבים. גם פרטים רבים בלתי בהירים כל צרכם, לפי המושגים המקובלים בספרי המשפט. ויש פרטים רבים שהם ידועים לתלמידי חכמים, ומקובלים כבר כמוסמכות ראשוניות, ומשום כך אינם נזכרים כלל במקור. אבל הם נחוצים מאד להבנת העיקרים היסודיים של הדברים. כמו כן מונחים רבים השגורים בפי כל תלמיד־חכם, צריכים בירור הגדרה וניסוח בהיר.

ב. שפה מתאימה: — הטרמינולוגיה וגם הלשון בכלל, לא תמיד מובנים לחלק גדול מן הדור, שהתרחק מן המקורות. מצד אחד אין להכניס מונחים חילוניים לתוך העבודה. להיפך, יש צורך בזהירות יתרה לשמור על רוח הלשון והטרמינולוגיה התלמודית, של התנאים האמוראים, של חושן המשפט, של הראשונים והאחרונים. אבל עם זה יש צורך בהתאמה, להבנת הענינים בשביל הדור שלנו. וזוהי אחת מן העבודות הקשות ושבמקדש, כאילו „שבור החבית ושמור את יינה". הטרמינולוגיה, בלשון פוגמת הרבה פעמים גם בתוכן וגם ברוח הדברים. קשה למסור מושגים מקובלים מדורות בלשון חדשה, מבלי לפגוע גם בתוכן. לפעמים חושבים שהמונחים חופפים, אבל כשחודרים לתוכן רואים שאיזה דבר חסר כאן. יש צורך להזהר כאן הרבה יותר, מאשר בתרגום משפה לשפה. הזהירות צריכה להיות כזהירות בתרגום שירה, כדי לשמור על נשמת הדברים ותכנם הפנימי ומהותו.

ג. דינים מחודשים: — מזמן חתימת ה„שלחן הערוך" נתחדשו הרבה דינים על ידי רבותינו הגדולים בדורות האחרונים. הרבה דברים שנויים גם במחלוקת בלי הכרעה (ב„חושן־המשפט" ההכרעה היתה על פי הרמ"א, שכן ברוב תפוצות ישראל נוהגין על פיו). וכל אלה הדינים צריכים גם סידור וגם הכרעה. ראשית, סידור בלשון קצרה תמציתית כראוי לחוק. מה שמצריך עיון עמוק ושקול דעת מצד ההלכה ומצד הלשון גם יחד. ושנית, הכרעה מה להכניס בפנים, ומה שראוי רק לציין בביאורים למטה ובהערות, ושלישית — הכרעה בדברים השנויים במחלוקת, שהלא אי אפשר להשאיר מחלוקת בספר חוקים.

ד. בעיות חדשות: — כן העבודות והתשובות שלנו — לתת תשובה ממקורות התורה המרובים, על כל הבעיות של המשפט המודרני, על כל בדיו ושאלותיו. מתוך דיון בר־עמיק על כל הצעות פתרונותיו, אם הם מתאימים לדין התורה ולרוח התורה. חיפוש רב בבקורות, החל מן הפוסקים המוסמכים ועד לספרי שאלות ותשובות של אחרוני האחרונים, ואחר כך ניסוח זהיר וממצה, ולפעמים שיקול דעת של דימוי דבר לדבר אם אינו נמצא מפורש — כל זה נחוץ בענף עבודה זו. כל הבעיות של החיים החדשים, המביאים לנו שאלות חדשות להלכה, המבקשות את פתרונן לאור התורה, צריכות להיות לנגד עינינו. צריכים אנו לעקוב אחרי המשפט המודרני, לראות מה הן הבעיות המעסיקות אותו, כדי שנוכל להשיב עליהן תשובה ממקורותינו. משנה־זהירות צריך בענף זה של העבודה, שלא לסור מן הדרך ולא לקבל שום השפעה זרה, כי אם לשאוב בטהרה מן המעין הנובע שלנו, המתחדש יום יום, בבחינת „כל מה שתלמיד וותיק עתיד לחדש" וכו' (גם לבעית העובד והמעביד, וגם לבעית השוויון האזרחי, אפשר למצוא פתרון עצמאי־ישראלי ממקור התורה, ואין צורך לקבל אותם הפתרונות שעמים זרים מנהיגים בארצותיהם). לשם כך נחוצה גם התייעצות עם מומחי משפט של המשפט המודרני, וביחוד של המשפט השוויצרי המקובל במדינות רבות.

ה. הקבלות. הקבלות של דינינו עם חוקות העמים. ביחוד עם חוקי עמי התרבות בימינו, וגם עם חוקי עמי המזרח של היום, בכדי שנוכל להבהיר את עמדת המשפט שלנו לעומתם, ולפעמים גם להדגיש בתוך החוק הדגשה מיוחדת על השוני במשפטנו, בבחינת „להוציא מלבך" במקום שהמשפט שלנו הוא אחר משלהם. אין להזכיר דעה אחרת של חוקי משפט אחרים, אבל יש לנסח את החוק שלנו שיהא ההבדל בולט ומודגש במיוחד אליו.

לשם כל הנ"ל יש לבחור תלמידי חכמים מומחים, בעלי כשרונות של העיון ישר והבנה חודרת, של העמקה ושל היקף, של בקיאות בראשונים ובאחרונים, ובספרות הענפה של השאלות והתשובות. ולבסוף — של סידור בתוכן ובסגנון. כל הכשרונות האלה יחד יוכלו ר' יבררו וילבנו את הדברים כל צרכם. ויוגשו לעריכה סופית שתפורסם בהסכמת הרב הראשי שליט"א יחד עם גדולי הדור שבמקום אנו חיים".

מבוכה ושקיעה

מאת אברהם בלאט

רוברט מוסיל (1880־1942) בא כמהנדס ואיש המדעים המדוייקים של ישיבה מתמטית אל הספרות, ובמייחד אל הפרוזה המופגנת הלובשת אצלו מימד שירי. ספר חייו „האיש ללא תכונות" נשאר ללא סיום פורמאלי לאחר כתיבה מייגעת משך עשר שנים ומותו הפתאומי בשנת 1942, כי הוא חרג ושלל את ההשפעה האסתטית הכבויה על תורת הריאליזם. הגבור אולריך בסגנונו של מוסיל מגלם את הסיפור מציה של המציאות וערכיה, והורס את האפשרויות של הקומפוזיציה המודרנית.

היה מי שציין את האלמנט היסודי שבאמנותו קרוב לפיראנדלו (אך ללא אותה פנטסיה ביכהית) אך בעל לכל אנו מודעים שדמות האדם שלו ללא תכונות הותרה להיקף את המיסטיקה של האפשרי. אדם זה משימה גדולה לפניו לא בשל תשוקת ה„אני" שלו, כי העולם הוא בעיניו רב אנפין ואין סופי ללא מציאות אישית. בעין מעבדה מורכבת עם צוות אנשים ואירועים. ברומן „האיש ללא תכונות" אנו עדים לדמות שפקד את האדם אשר מעמיד את עצמו כסימן שאלה ואת האמנות המודרנית אשר נותקה מהכסברת ההיסטוריה.

✱

רוברט מוסיל בן דורם של הרמן הסה (1877), תומס מאן (1875), פרנץ קפקא (1880) ובהוך (1886) — היה מבכשרי התמוטה של המסורת האסתטית, והוא ציין את המעבר המיטפיזי שאת שרשיו הוא ניסה למצוא על דרך הריסוק והפיצול הסיפורי. גיבוריו מציינים את סימני הניוון אשר נתגלו בסוף המאה התשע עשרה ותחילת המאה העשרים. המציאות הריאלית כבר בטלה ומוטלת בספק ואין יותר ברומן עלילה וספור מעשה מקובל, וכל הפונקציה הסיפורותית מתמקדת בסגירות פרדיכסלית בשם מיסתיקה שאינה מובילה לאין שהוא, אפופיה ללא פיתרון.

עצם השם „האיש ללא תכונות" כבר את השינויים מרחיקי לכת בעיצוב הכיהוים העצמי של האדם ביובל השנים האחרונות. אולריך אין לו מבחינה נפשית שום קשר עם ההערכות הידועות והעיצוב העצמי המקובל. הוא משווה את תופעות החיים הרגילות באהדה, אך זה מתוך נקודת מבט עירונית בלבד. הוא אינו שותף לאותם ערכים והערכות שמציאותם מלווה באהדה אירונית. העמדה האירונית היא בישור בולם למרחק בין המחבר והגיבור האבטוביאוגרפי אולריך. עולמו של מוסיל אינו מזועזע, הוא במעט משועשע אף כי קורים שם דברים איומים, הכל כדי להוכיח את אזלת היד. עולמו של רוברט מוסיל הוא עולם מפורד בו כל ערך ותורפה הם בבחינת מוסכמות בעוד שכל מקרה קיצוני יותר, מביא לגילוי הדילות.

בסיפורי מוסיל אין עלילה בכוונה המקובל, וכמו שהתכונות אינן תכונות, כך המעשים אינם מעשים ורק מתווכחים על דברים שאינם קיימים. סיפורי מוסיל משקפים שקיעת המונרכיה האוסטרית הדגובית וקץ התרבות האורחית. כשם שתומס מאן גילה את הסימפטומים של תמונות התרבות האירופית בהבלטת היסודות הנפשיים אשר הכשילו את העם הגרמני, כן ניסה רוברט מוסיל לשקף את הפילוסופיה האירציונלית שהפכה לדימוגולוגיה, המויותיו של מוסיל נוצקו בתבנית מציאותית אך הוא נשאר אינטואיטיבי. יש בו משהו אוסטרי מובהק המתבטא בקלות מדומה שיש בה עומק הוא ניסה לחפש את האדם בדרכים אחרות והוא ויתר על המוסכמות. מהי בעצם נשמת גבורו אולריך? — הוא איש ללא תכונות, משום שתכונות עשויות להגדיר את האדם והן נראות מלאכותיות. הוא מעלה את הבירור העיוני על החוש למציאות והחוש לאפשרות, כשעני אלה אינם צריכים להתאים בינ'הם, בעוד שדווקא חוש האפשרות מרחיב ויוצר מציאות של מחר. רוברט מוסיל הוא סופר אכספרימנטלי אשר ניסה לחתור אל מציאות חדשה בעזר יצוריו מתווכחים על ערכי מוסר, אך הלך רוח זה בעל צביון ניהוליסטי חשף את האדם במערומיו, כעומד לפני חלל ריק. זוהי בעצם המבוכה של הקונפליקט הנפשי אשר לתוכו נקלע החניך טרלס *) שראה דברים בכפל דמות והיו לו שתי חזיות, של חוויה והויה, של מעשים ומחשבות. על חיים שאינם באים לידי ביטוי במל'ים, ועם זאת הם הוו את חייו.

רוברט מוסיל אשר פירסומו בא לו לאחר מותו, היה בן למשפחה אוסטרית אשר בנערותו נשלח לקנות השכלה לעיירה הרחוקה מביתו, כדי לשמור עליו מהשפעות הכרך. המתמטיקה היתה מקצועו בחייו, אך הוא הפכה גם לגורם טרנסצנדנטי במפעלו הסיפורותי אשר פתח לפניו שער לעולם קסום אך אטום.

התימטיקה של הספר סובבת על צירי הילדות והבגרות כאשר ברקע מהדהדה קריאתו הנואשת של ורתר הצעיר, אלא שהמלנכוליה ברוח גיתה הרוחה ההמלטית נוטה שכספיר, נסכו תוגה ודיכאון בלב הצעירים, ואילו גיבורי מוסיל דרכיהם מתפרדות. ריזינג מעריך את החיצוני, את הדמות הפומפזית של גוליין, בייגברג

(סוף בעמוד 7)

שירים

מתוך הלב

מאת רחל קרמפף

צחוק
צוחקים
עם הכל

בכי
בוכים לבד
בדמי;
בכי
בוכים.
בדממות.

צחוק
צוחקים
בקולי קולות.

בכי
בוכים
גם בלי לרצות.

עבריה: ב. מרדכי

שבת על ראשי הבנות

זכורתני: היום היה ערב־שבת
והזית סוור ומסדר כבר בדת
ואמא צבעה מסרקת כל בת

לכבוד השבת קלעתה תקשר
ביום בקשור משלש וכמין זר
את מחלפותיה הקלע וכלבד
שעל ראשי בנותיה תערה השבת

יושבות לשלחן אחיות פה שלש
העלתה השבת בלחין אור קדוש
בחכות שש עינים לקדוש על היין
צמוקים: עניי שחור צנועות הן

על השלחן אור־נרות לו יהל
מכסה החלה. ריח־דג ופלפל:
ממש נכנסה השבת. נר דיוק
משקף בת־זיוו בעינו של בקבוק

נשאים האורים בברכות שלהבת
ואמא סודה לחישה מדובבת
יחרש תחנה־לבבה מסלסלת
בחנה לבנה בשלה מתפללת

עברית: דב סדן

שיחה עם יהושע סטאניסלב ויגודסקי

סופר פולני בארץ אבותיו

מאת נעמי גוטקינד

בתוך המארג הספרותי של מדינת ישראל בעשור האחרון, מנסה להקלט קבוצה חדשה של סופרים עולים כותבי לועזית, ששמם הלך לפניהם בארצות מוצאם והם ממשיכים גם כאן לכתוב בשפת אמם. אלינו — מתוודים הם רק בתרגום. מטבע הדברים — קליטתם קשה. סופר העוקר ממקומו, שלא כאמן העוסק בציור, בפיסול או בנגינה, ניתק לא רק מקהלו, ממקורות יצירתו, מן האווירה התרבותית שעיצבה אותו. אלא מן הכלי החיוני ליצירתו — השפה עצמה.

כשהוא ממשיך לכתוב בשפה שאינה שפת הארץ — ממילא נגזרת עליו גלות חדשה, דווקא לאחר שנטש את הגולה.

מה שמעניין כל כך בתופעה זו: הסופרים הללו בחלקם הגדול מודעים היטב לקשייהם העתידיים כשיעלו — ובכל זאת לחמו קשה על זכותם לצאת (כמו דוד מרקיש הצעיר) או עזבו מאחוריהם מעמד ממלכתי, ציבורי וכלכלי מכובד (כמו סטאניסלב ויגודסקי).

יש מהם שהלם המיפגש עם הארץ החדשה ותנאיה (העדר מו"לים, מפיצים, מבקרים ספרותיים וקהל קוראים, בשפתם) הביא אותם לשיתוק יצירתי. אחרים, כמו עלי שכמכן, שהטרילוגיה הגדולה שלו „ערב" מתפרסמת עתה בתרגום עברי, מצאו את דרכם אל הוצאות הספרים הגדולות שלנו דרך תרגומים לעברית, או המשיכו לפרסם בשפתם, בהוצאות ספרים המצויות בפריז, לונדון וניו־יורק, שהקימו גולים.

עבודה פורייה

אחד הנציגים הבולטים בקבוצה זו הוא יהושע סטאניסלב ויגודסקי. סופר יליד פולין, כבן שבעים, עלה לארץ מתוך מחאה על האנטישמיות שגאתה בפולין בעקבות מלחמת ששת הימים, והוא מצטיין בשנים האחרונות בפוריות יצירתית רבה. שניים מספריו שתורגמו לעברית זכו להד. בחלקם גם הופיעו בהמשכים בעתונות היומית בארץ הם „מעצר לצורך בירור" ו„בכור שכף". בקרוב מופיע ספר נוסף שלו, „פוריסקין המף לכותר", בהוצאת אלף, סטירה גרוטסקית על המישטרים הטוטאליטריים דרך תאור מזוה כפייה פולני. בשבוע שעבר פורסמו סיפורים משלו בשבועון פולני היוצא בלונדון — „ואדומיעשי". בלונדון, אגב, יוצאים שני שבועונים פולניים בהם ויגודסקי משתתף בקביעות והוא גם מפרסם מיצירותיו ב„קולטורה", ירחון פולני הנדפס בפריז. מבחר, שהגלות הפולנית מקיימת במרכזה ענפה של עתונות והוצאות ספרים. בכוונה, הצליח ויגודסקי לפרסם בהוצאה פולנית את ספר שיריו: „עץ התחשך" בשנת 1972 וספר שירים אחר, „הסיפה החורפית", בהוצאה פולנית שנייה נדפס רק לפני שלושה חודשים, אף הוא בלונדון.

סופר פולני ויהודי ישראלי

„אבל למרות זאת אני לא גולה פולני" אמר לנו בהדגשה רבה מיד בתחילת שיחתנו. „אני יהודי שמצא את עצמו בארץ ישראל. אלא שחוץ מזה אני גם סופר — וסופר פולני. המקצוע שלי, כלי היצירה שלי — זו השפה הפולנית. בגילי אין למצוא כבר שפת יצירה חדשה. אבל אני לא רואה בבעיה שלי — משהו מקיף את כלל העולים החדשים בארץ. זוהי דילמה פרטית, אנושית, הנוגעת למעט אנשים — לאותה קבוצה של סופרים הכותבים בלשונות לועזיות ואינם מסוגלים להיות מהכתיבה, אחרי שהורגלו בארצות מוצאם להתפרנס ממנה. השוני בסטאטוס הכלכלי חשוב מאד. כשאדם מתלבט בקשיי פרנסה — ממילא הוא פונה מהכתיבה. עקרונית — יכול אדם להמשיך וליצור בכל מצב. למעשה — קשיים כלכליים מקשים על האדם בכל ענפי פעילותו, גם בכתיבה".

שאלה: ובכל זאת המשכת לכתוב, גם בארץ, לפני אתה עמל?

ויגודסקי: בדמיוני מצוי עדיין הקורא הפולני. אני כותב בשבילו — אפילו כשהנושא שלי ישראלי. הספורים שפורסמו לאחרונה בלונדון, למשל, עוסקים במלחמת יום הכיפורים. אבל הם נכתבו בשביל קוראי הפולנית. כשאני חושב על סיפור חדש — אני חושב אותו בפולנית, רואה אותו מזווית הראייה של משא הנסיון הראשי השקפות העולם שגובשו במשך חיי בפולין — ואת גם כשהנושא הוא ישראלי וגם כשאני יודע או מקווה, שיתרגמו אותו לעברית. אין פרושו של דבר שלא התאקלמתי בכלל. עובדה, אני ממשיך לכתוב — משום שיש לי מה להגיד, גם על המציאות הישראלית שגיליתי מאז עלייתי — אבל הדברים שיש לי להגיד — הם בשביל הקורא בפולנית".

שירה ישראלית

שאלה: כתבת בארץ גם שירה. האם [illegible] כאן עלייתך?

ויגודסקי: אין ספק שיש אלמנטים ישראלים בשירי. אדם חוי בנוף חדש — אפילו אם רוב חיי יצירתו ודמיונו עוצבו באקלים אחר — אי אפשר שלא יושפע במעט. בספרי האחרון הסיפה החורפית, למשל, מעידה הכותרת כיד על כך שאינני עוסק בארץ. הרי בארץ ישראל כמעט שאין חורף. נסיעתי החורפית היא אם כן לנופים אחרים, לעבר, לחורף שידעתי פעם. אבל בתוך השירים מופיעים עצי הארץ, נופי סיני, ירדן, אור הלבנה, השמש הצל המצויים פה — אלה יסודות שלא היו אצלי בעבר והם תוצאה של היקלטות מסויימת. אינני יכול לומר שבשמונת השנים שלי כישראלי אני מרבה לכתוב. בשנה האחרונה לא כתבתי שיר אחד. גם הגיל עושה את שלו. יש לי הרגשה שרוב כתיבתי כבר מאחורי. אבל זה לא רק עניין של גיל. קשה לי עכשיו להשתנות. נעשיתי עולה חדש בגיל שיבה ואחת. בגיל זה התחלתי ללמוד את השפה העברית, וגם אם אני מדבר בה, לכתוב בה כנראה לא אוכל אף פעם".

תמורות בהשקפות

בניגוד לדרכו כיוצר, בה אין ביכולתו להסתגלות, מסביר ויגודסקי, כי בהשקפת עולמו, בדרכי ראיית המציאות שלו, בנכונותו להסתגל לסביבה תרבותית חדשה — הוא השתנה הרבה. עצם עלייתו לארץ היא הביטוי המובהק ביותר למהפיכה שעברה עליו. לאחר שנים של אמונה עזה בשטר גיוס ושנים נוספות של ההתפכחות מאמונתו — בא האקט הסופי, זה של המרת מולדת. ויגודסקי מודה:

„לא עליתי לארץ מתוך דחף ציוני להגיע לארץ ישראל. מה שדחף אותי הוא הרצון למחות מחאה פוליטית נגד שלטונות ארצי. עזבתי את פולין כדי להפגין בפני ממשלתה את סלידתי מן האנטישמיות החדשה שהתפתחה בה בשנות הששים. עם זאת — כשעזבתי, לא הלכתי לפריז או ללונדון, שם יכולתי להיות קרוב לקהל של קוראים ומו"לים ותאטרונים יוצאי פולין, לא הלכתי לגרמניה — שם היו מציעים לי תנאי רווחה כלכלית, ידעתי מלכתחילה — אם אצא — אז רק לארץ אבותי. אחרת — לא היה הדבר ואף לא פעם ליציאתי מפולין, שהיתה כאמור אקט פוליטי. רציתי להפגין שכיהודי מתקשה אני יותר ויותר לחיות במולדתי — ואין לי ברירה אלא לשוב למולדת העתיקה של עמי, רק שם אמצא מקום כיהודי, למרות המלחמות, למרות הסכנה, למרות שאני מביא אליה את בני שעתיד להלחם במלחמותיה".

בנו של ויגודסקי, אגב, השירה עתה בקיבוץ בגולן, אחרי שלחם ואף נפצע במלחמת יום הכיפורים.

יוצא איפוא, וזוהי כנראה תכונה סימפטומטית לרוב הסופרים העולים, שבחיי היום־יום ויגודסקי הוא ישראלי. ואילו ליד שולחן הכתיבה — הוא סופר יהודי פולני...

כישראלי — נוהג גם הוא לעסוק בעיסוק החביב ביותר על רובנו; בקורת עצמית. „אני מבקר תופעות בארץ על רקע נסיוני כן המשטרים הדיקטאטוריים שהכרתי" הוא מדגיש. „הרבה תופעות בישראל מזכירות לי סגנון ההנהגות הזה מכאיב וכביני מאד. מכאיב לי שאחרי ששיניתי את השקפת עולמי, אחרי שבאתי לארץ נה אני מצפה לדמוקרטיה מקסימאלית — אני נתקל בסגנון לא דמוקרטים בחלק מהוגי החברה הקימת של בארץ".

בין האזרח לשלטון

היחסים בין האזרח לשלטון הם בין הנושאים שעסק בהם בכתיבה בשנים האחרונות. בספרו „מעצר לצורך בירור", לדוגמה, הוא מתאר עסקן קומוניסטי נאמן ומאמין שנשלח לכלא לתקופה ארוכה ללא משפט וללא הסבר — תופעה שכיחה בארצות הקומוניסטיות. שיש לה לפעמים הקבלות גם במשטרים דמוקרטים. בספרו שעומד להתפרסם בקרוב: „פוריסקין נעשה סופר" הוא מתאר גורל כל יכול (לפי כל הסימנים, כ־צ'אר, הדיקטטור לשעבר של פולין) האהדאי להדגית כפייה, והמתקנא במעמדו של המיניסטר לענייני יופי (מיניסטר התרבות) ומנסה לעשר בעצמו זה בדרך גרוטסקית. הגורל פונה לאסיר פלילי באתת הכתונות, וקוצה עליו לכתוב יומן. כדי להוכיח שגם הוא יכול לדאוג לענייני התרבות של המדינה, דרך מערכת הכתות שלו ולכן אין צורך בעשורר כיודה לענייני תרבות. האסיר פוריסקין אינו יודע כמובן לחבר אפילו משפט אחד, אסיר אחר, משכיל ומוכשר, מתנדב לכתוב בעבור פוריסקין את היומן. לשניהם מובטח שחרור עבור מאמציהם. כשהרומן נשלם — הוא נשלח למיניסטריון הכותאים — ולמרבה הפלא זוכה להצלחה עצומה, אבל כאשר מבקשים צבר האסירים למשש הבטחות השחרור בטלכות הצלחתם — הם נתקפים בביורוקרטיה אין סופית, ללא מוצא. אשר לגורל הכל־יכול — הוא הוכיח את תהייה שלו, ויורש את מקום המיניסטר לענייני יופי... הכתיבה הגרוטסקית הבלתי־ריאליסטית מאפיינת את ויגודסקי של השנים האחרונות. בפולין — התפרסם בעיקר בסיפוריו מן השואה, וכך לא הסתבך בעולם עם הצנזורה, ספרות שואה היא מן הזרמים הבולטים בסיפורת הפולנית החדשה, אבל גם סופרים שעזבו את סגנון הריאליזם הסוציאליסטי, מאלה שנאלצו לפתח סגנונות אחרות בגדרות הצנזורה — חדרים בשנים האחרונות לכתיבה, ואף זוכים להתפרסם. מסביר ויגודסקי:

אי אפשר לסתום את הפה

„כבר אי אפשר לסתום את הפה לאף אחד", והוא מוסיף בתוקף. „המקסימום שיכול השלטון לעשות זה — לסלק יוצר שאיננו לרוחו, ממקום העבודה או לסרב לפרסמו. יש סופרים השולחים את כתבי היד שלהם לחו"ל. והציוריהם בדירה כלל. הם בדמה כזה, שהשלטון לאין לבצע ולשתוק".

גם ספריו החדשים של ויגודסקי. אלה הנדפסים בלונדון, מוכנסים כנראה הנה לפולין. אבל ודאי שאין להם השפעה כה גדולה כפי שזכה לה כאשר כתב את ספרי השואה".

ספרות השואה

שאלה: על השואה כותבים וכתבו בפולין יהודים — ולא יהודים. האם ניכרים הבדלים בכתבא? האם יש „גל יהודי" בספרות הפולנית או ההיפך, כפי שיש, למשל, בספרות האמריקאית?

ויגודסקי: כאן צריך לדעת קצת היסטוריה. זה מאה שנה שהנושא היהודי התשרר חזק בספרות הפולנית דווקא ע"י סופרים לא־יהודיים. היהודים כתבו אידיש: פרץ, שלום־עליכם, אנסקי, שלום אש. בספרות הפולנית לעומת זאת, תארו את היהודים הרבה, וברוח אוהדת דווקא סופרים לא יהודיים. וכך, כאשר אחרי מלחמת העולם, החלו כותבים פולנית גם סופרים יהודיים — הם התקבלו כבני הארץ, כמעט ללא ציון מוצאם. הרי גם לא־יהודים הרבו לכתוב על השואה. בראייה ראשונה, הן בסגנון, הן בנושא, הן ברוח הדברים — אין שום הבדלים בין יהודים לגויים בכל הארצות הקומוניסטיות.

אגב, חיפוש הנקודה היהודית, בכל סופר, שהיא איננה מאוד בארץ, נראה לי קצת צר־אופק וקצת מסוכן לעתיד הספרות. יכול עוד להגיע יום שבו יקראו פה רק סופר יהודי, או יעריכו רק סופר שנמצאת אצלו הנקודה היהודית — וזה לא רצוי. הזכרת גל יהודי בספרות האמריקאית. לדעתי — כל עוד לא נשאר ביהודי משהו מן הגיטו, משהו מתחושת חיים של גבולות, של קיבוץ לעצמו — ימצא הדבר ביטוי גם בכתיבתו. בפולין אחרי המלחמה לעומת זאת, נותרו כמעט יהודים. ואלה שנותרו — חייהם היו בכל כחיי בני שנכתב לפני שנים רבות, לא בריה הכתיבה המודרנית כביכול — אבל מה יותר מודרני ויותר עמוק מתיאור זה של נסיכת הזקן? הנה סיפוריהם של צ'כוב, של לפסקא, של בנוין — אלה הסופרים האהובים עלי, מהם אני מחפש השראה — והאם אפשר לומר עליהם כל הגדרה אחרת פרט לכך שכתבו ספרות מעולה?"

לכתוב טוב ונכון

וכאן הוא מסיים ב„אני מאמין" שלו: „הסופר לא חשוב אם שפתו היא שפת הרוב בו הוא גר, או אם סגנונו תואם את מושגי הבקורת של דורו, או אם נושאיו דומים לנושאי חבריו האנגים, סופר אמיתי שואף רק לדבר אחד לכתוב היטב, לכתוב נכון. כאן מקור קשיי בארץ. ממילא כתיבתם היתה פולנית, ולא יהודית. אבל בראייה מעמיקה יותר, כשבונים בניין סיפור של על השואה, וסיפור של סופר פולני — עדיין מרגישים בהבדל. הוא יכתוב על התנסותו האישית בכל תא הגיגים. אני כותב על ההתנסות איקית לאומית. אתי הלכו למוות גם אמי ואבי. אותו הלכו ילדינו ונשותינו — זה הבדל בתוכן וגם בבהות. וכמובן, יש גם סופרים כמו יצחק בבל, שכתבו רק רוסית אבל הרוסית שלהם היתה יהודית מתורה".

עם שהוא מודה בביטוי ליהדותו הנמצא בתוכן הכתיבה, מסרב ויגודסקי להודות בכל תכונה אחרת הטיפוסית לסופר היהודי.

כידוע, נטה הבקורת המודרנית לגלות בספרות שכותבים יהודים במאה העשרים תכונה טיפוסית: רגישות יתר לתופעה של עוולה, ראיה אובייקטיבית יותר של סגבים ומומים מתוך התושבם כ„זרים" בחברה וכו'. ויגודסקי שולל את כל ההבחנות הללו כמבצאות של מבקרים. „אני מתנגד לקריקטורות. כמו שאינני מאמין שיש ספרות פרולטריאליסטית וספרות קפיטליסטית כך לא גליתי ספרות יהודית או גויית. יש רק קנה מדה אחד להערכת יצירה: טוב או רע. יצירה טובה נשארת טובה לנצח, ולא חשוב לאיזה סוג משייכים אותה המבקרים".

לפרשת השבוע

כי תצא

כי יהיה לאיש בן סורר ומורה (כא — יח)

חז"ל (סנהדרין עא) דרשו: הנושא יפת תאר סופו להיות לו בן סורר ומורה. הראשון למדים את זה מגוף הפסוק. מסמיך היה לאמר: „כי יהיה בן סורר ומורה, איננו שומע בקול אביו"... ולמה נאמר: „והיה „לאיש"? אלא שכתוב בן כסיל תוגת אמו (משלי י) שהבן הכסיל נמשך אחר אם כיון שאשה מזרעת תחילה, ילדת זכר (ברכות) ולכן נמשך אחר אמו והלה בה יותר מ רשעת בנה. אבל הנושא יפת תואר, שיש לו בן סורר ומורה זה אינו מכח האם — שזו הוא אינה ישראלית, ולא הם — רק הוא האשם והגורם ש יהיה לו בן סורר ומורה. לכתוב: „כי יהיה לאיש ב — הוא מתייחס לאביו (ר' ש מה קלוגר)

ביקש דוד לעבוד עבודה זרה שנאמר: (שמואל ב — ט ויהי דוד בא עד הראש ה ראש אלא ע"ז. אמר לו חו מלך שכמותך יעבוד ע"ז? אי מלך שכמותו יהרגנו בנו? אי דרשת סמוכין: „כי יהיה לאיש בן סורר ומורה" (סנהדרין קז כל הרגשות ענייני העולם הם רק בתחלתם וראשיתם, כו המתעשר מתגאה ... אשר יודגל בעושר התמעט שמחת לא כן בהשגות אלוקות כ־זה בות, כמבואר בעיקרים (מאב ב' פט"ו) על הכתוב: הצדיקים ישמחו יעלצו לפני האלוקים ישישו בשמחה — גם לאחר ה — ואמרו תמיד יגדל (תהלים סח). ולכן כל השמחות הבאות מצד הגשמי אות ראש. כי רק בתחלתו הוא נשגב. האולם מלכותו של הח שלקחו הי מאמריי הסטן, זה רום קרנו, היתה מד ה' בעצם והובטח לו שיהיה כסא צ לעולם. ובראותו מרד אבשל טעה לאמר כי מלכותו בע המזלות ונקראת ראש — ם בחינת עבודה זרה — עד עם רע לו כי חטא ביפת־תאר ה שגרם לו שבנו ימרוד בו. אב דוד מלך ישראל חי וקיים. (תכלת מרדכי [illegible])

✱

למען ייטב לך והארכת ימים (כב — ז)

כתוב (תהלים לט): „הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא" כי אדם שהולך צדקות בחכמה, הימים שהוא חי, הם טובים וערבים, ויפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא (אבות פ"ד), אבל כאשר ההמב אל הרע, הלא טוב לו מות מ חיים. משל הנוסע על יריד, א יצליח שם בעסקיו, גם אם יהא שם זמן רב, יהיה בעיניו כימים אחדים. ואם לא יצליח — ג אם ישהה זמן מועט, יהיה ב עיניו כימים רבים. והווי הי צדיקים, שלא יאבדו בעצם שטובה וישרים הם. והוא שאמר דוד: א) „הודיעני ה' קצי — כמה ימים יש לי על פני הא מה; ב) „ומדת ימי מה־היא — מהות הימים, אם טובים א רעים יהיו, למען — „אדעה מה חדל אני". והנה ענין שתי הברכות: „למען ייטב לך, והארכת ימים" — אבל אם לא ייטב לך בחייך — הקיצור בזה ישובה — (המגיד מדובנא)

✱

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך, ולא תשים דמים בביתך (כב — ח)

מסופר בירושלמי (שקלים ה — ד) ר"ח ור' הו"ר הוו מטיילים. אמר לו כמה ממון שקעו כאן בבתי כנסיות (שבלוד). א"ל: כמה נפשות שיקעו אבותיך כאן, וכי לא הוו אנשים העוסקים בתורה. א"ל: וישכח ישראל את עושהו ויבן היכלות (הושע ח). ובזהר הפלג זוהר בענין זה, על הבתים בתי־כנסת, להתגדל ולקשות שם — שהם מדור הפלגה: „הבה נבנה לנו עיר, ונעשה לנו שם" (בראשית יא). וזה ירמזו הכתוב: „כי תבנה בית חדש" — היינו, בית־כנסת, או בית־מדרש — והזהר שלא תתגאה — „ועשית מעקה לגגך" — לגדלות וגבוה; „ולא תשים דמים בביתך" — שלא תשקיע את נפשות. ומפרש מהם הדמים שהזהיר מהם? „כי יפול הנופל ממנו". [illegible] (גומט מגריס)

✱

כי תועבת ה' כל עושה אלה כל עושה עול (כה — טז)

אחרי שחזר משה על רוב מצוות התורה, ואמר להם בסוף ודיני משקלות, הוכיח ואמר: דעו שהעובר על איסורים אלה של המשקלות, לא רק שהוא בשלקצמו, אלא שהמפסיד גם את המצוות שקיים במכון זה של רמיה ואונאה — שאותו עליו, כי תועבת ה' כל עושה אלה — אפילו כל עושה אלה — שקיים את כל המצוות, שבתורה ובמשנה־תורה, בכל זאת הוא תועבת השם, אם כל עושה עול... בכסף של רמיה, האין המצוות האלה רצויות למען ה' שם. (כתב סופר)

(הערת הכותב: כבר אמר בעל „התולדות", על הנאמר: „קדשי קדשים שוחטין בצפון", „קדשי קדשים" — אלו הצדיקים; „שוחטין בצפון" — ה' יצר וכול להכשילם בעוון ב„צ.פ.ו.ן" בעינוי ממון כמתוב: מצפון זהב יאתה (איוב לז)

ליקט שלמה יהלומי

קהילה ואנשיה

מאת מ. אונגרפלד

ספר סטנוביץ' והסביבה ב־זאגלמביה, בעריכת מאיר־שמעון גשורי, הוצאת ארגון יוצאי סוסנוביץ בישראל, תשל"ה, 743 עמ'.

בדפי הספר מקופלת מגילתה של קהילת סוסנוביץ והיישובים הסמוכים על עברם המפואר ועל קיצם המר והנמהר. הספר נפתח בסקירתו ה־מקיפה של עורך הספר על קורות העיר סוסנוביץ והסביבה. היא ה־צעירה מכל הערים והכפרים המושבים הנתונות שבשטח זאגלמביה לאחר שהתקיימה כמה עשרות שנים ככפר, אושרה רשמית כעיר בשנת 1902, הודות לקירבתו של הכפר סוסנוביץ לערי התעשיה קאטוביץ ומיסלוביץ והאחרים, הפך כפר זה למושב תע־שייתי ומסחרי ולצומת דרכים חשובה.

הרבה מפורסמת המהיר של סוסנו־ביץ, יש לזקוף על חשבון היותה נקו־דה התחברה גיאוגרפית חשובה ל־מדינה ולארצות השכנות. בראשית שנת 1863 פרץ מרד הפולנים בצאר הרוסי ובעיירות הסביבה התחוללו גדודי המורדים. רוסיה התנכלה ל־פיתוח העיר סוסנוביץ. הישוב היהודי בסוסנוביץ היה מורכב בראשיתו מ־כמה מניינים של חסידי ראדומסק ואלכסנדר, קצת מאנשי „עמך" ו־עשרות משפחות צעירות מחוגי ה־מתבוללים. לאחר שנבנתה מסילת הברזל עם בית נתיבות גדול וכרוזה בסוסנוביץ, הפכה העיר ל־אחת מערי המסחר המוצאות ביותר בפולין ולכאן נמשכו סוחרי התבואות הגדולים כמו: זולפסון, קאבאק, הריך ליפשיץ, אורלובסקי, שתפסו מקום חשוב בחיי המסחר והתברה של יהודי סוסנוביץ כך הלכה העיר והתפתחה במהירות וקיבלה את השם „אמריקה הפולנית".

העליה בפיתוח והורשת והמסחר בסוסנוביץ נשברה בתקופת השוד של הכיבוש הגרמני בשנים 1914—1918. בשנת 1880 נתמנה הרב אריה ליב גיטלר כמורה הוראה בסוסנוביץ אחרי מותו ירש את מקומו בנו הרב אברהם מאיר גיטלר. לפי דרי־שת חברי מועצת הקהילה, מן „הנאו־רים" נתמנה בשנת 1900 הרב דוד שטיינואלץ „רב מטעם" ומטיף.

במבקים מיוחדים מסופר על סופ־רים וספרים ועתונים וקוראים ב־סוסנוביץ, פרקים מיוחדים מוקדשים ליהודי זגלמביה המפורסמת ולמוסדים יהודים בזאגלמביה.

בעניין רב נקראים זכרונותיו של גרשון סטבסקי, משנות ביאליק ב־סוסנוביץ. הבעל הבית הזיסטורי יוסף זאוינץ, שלו נמסרה זכות ההכרעה במי מהמציעים לבחור כמורה לילדי ויישומיר, בחר בביאליק, שכתב ב־מכתבו את המשפט „כמה בעלי בתים יכוסו עליי". בכל מוצאי שבת היו ביאליק עם ר' מכה (פולדשטיין) מבקרים אצל סטבסקי ומתווכחים ב־ענייני ספרות. ביאליק קורא כאן את שיריו החדשים שכתב, או פרק חדש מ„אריה בעל גוף".

יישובים בזגלאמביה

חומר היסטורי רב מקובץ בפרק „ישובי יהודים באיזור זגלאמביה" ובו נסקרות תולדותיהם של 64 ישו־בים באיזור זגלמביה.

רבנים וחזנים

עורך הספר, מוסיקולוג שהירבה לכתוב ולפרסם מסות והגברות וספ־רים על מלחינים וחזנים וחוקר מו־סיקה מפורסמים ובעלי מוסיקה ד' נגינה יהודיים, והוא מצאצאי חזנים, מספר על בני משפחתו וכן על כלי קודש האישים בעולם התורה, על הרבנים באיזור זגלמביה, כמו הרבנים: מאיר גיטלר, ר' יהושע גליקמן, הרב מנחם מנדל הגגר, אבי"ד דקיק סוסנוביץ, הרב משה המבורג מבנדין, הרב דוב בעריש הרציגר אבי"ד בבנדין, הרב חיים דוד לאנגנוס הרבנים יצחק יקותיאל, ולמן גרידברג, צבי הנוך הכהן לוין.

בבנדין ישב כמה שנים הרב ר' יוסף אנגל ומובאים ספרי שאלות והתשובות כמו „דברי יששכר" להרב מבנדין שבהם מדובר על ערי זגלמביה וכן בשו"ת „ארץ צבי" להרב אריה צבי ועוד.

חומר רב מכונס בפרקים: „תנועת החסידות וגלגוליה במסכת זגלמביה" „צדיקי החסידות בסוסנוביץ, כמו ר' שלמה חנוך רבינוביץ הרדומסקאי מ־סוסנוביץ, חתנו הרב דוד רבינוביץ, ר' דוד פרדס, הרבי מסטאשוב, ר' מרדכי אליאב, ר' פנחס בירדמן ור' יששכר פינקלר מסוסנוביץ.

כאן באה השימה 46 בתי תפילה בסוסנוביץ.

יוסף קלארמן חי כמה שנים בעיר זו והוא מספר במאמרו „העיר של ח. נ. ביאליק" על חוויותיו בביקורו עם ביאליק בשנת תרצ"א בעיר. על ביקור זה מספר גם ש. לבקוביץ.

מאלפות הן הרשימות „סופרים ד' ספרים בזגלמביה", „ספרות תורנית וחסידית", „מי ומי בספרות ובעיתו־נות בזגלמביה". ובפרקים מיוחדים מסופר על מפלגות ואגודות מכל ה־תנועות. הפרקים מצויירים בציורים ובצילומים מאת אישים רבים.

בכשרון רב כתובים הפרקים „מפנקסו של מוסיקולוג עברי" מאת מ. ש. גשורי, שבהם מוביל אותנו המחבר בפרדסיהם הפורחים של בני משפחותיו הנגנים והחזנים, ומציג לפנינו את כל אחד על הינו ומהגה את כיבושיו בעולם הנגינה. ביחוד מרתקים דברי זכרונותיו על עצמו. גלריה שלמה של מאות ראשים עוברת כאן לפנינו וכל ראש גלוף בחן רב, נחמד לעין. כשרון פיוטי כובש לב מושקע בפרקי הספר, הכתובים ב־לשון נלבבת.

„המורה לעברית"

גדול משוררי הדור, ח. נ. ביאליק, ישב בסוסנוביץ שלוש שנים משנת תרנ"ו עד תרנ"ט ועסק בהוראת עב־רית. הוא בא לשם לאחר שהורע מצבו החומרי. המזונות על שלחן חותנו פסקו, וכסף הנדוניה שלו אבד בסחר העצים. בסוסנוביץ כתב ביאליק את השיר הסאטירי „רבי זרח" שהיה מכוון נגד הציונות של ה־מדינית של הרצל וכן את השיר ה־ליגלוגי השני נגדה בשם „בברכי יס־", שניהם דהה אחד העם, וסירב לפר־סמם ב„השלח" „כדי שלא לפגוע ב־כבודו של מנהיג תנועה גדולה ש־רבים הסידיה". מטעם דומה לא הביא ב„השלח" את השיר של „לבבכם ששמם". יחד עם זה חיבר כאן ביאליק שני שירים מלאים הערכה לקונגרס הציוני הראשון „מקראי ציון" ו„שומרים לבוקר". בקיץ אותה שנה השלים את „המתמיד" שנדפס ב„השלח". כאן כתב את שירי ה־תוכחה הראשונים.

כן כתב כאן את סיפורו „אריה בעל גוף".

בסוסנוביץ פיתח ביאליק עבודה חינוכית ותרבותית רחבה, כינס אסי־פות הרצאה בפני בני נוער ומבוגרים עד שהזמין בתרס"ס לבוא לאודיסה לכהן כמורה ראשי ומפקח בחדר המתוקן.

אין עשירי למניין

מאת ישראל ארליך

היום יום ששי בשבת, הרי־בינו כבר בסיורינו בעיר הראשה של האי, היא פאלמה די־מאיורקה. סיירנו במקומות מעניינים, פגשנו באנשים רבי־עניין. אלו מתחום ה־שלטון, ואלו מתחום הכנסיה; אלו מתחום האמנות, ואלו מתחום ה־פולקלור. גם ראינו בעינינו ובאזנינו שמענו מה נותר כאן מלפני חמש מאות וארבעים שנה, עת גורשו היהודים מן העיר ומן האי: רחו־בות ובתים ישנים, אומרים: כאן גרו פעם יהודים; כנסיה ישנה, אומרים: הנה זה בעבר בית־כנסת; כותרות לשרביטי בישופים, אומ־רים: היו אלו רימונים (כתרים) לספרי־תורה; מספר משפחות של „צ'אטאס", אומרים: אלו צאצאים של יהודים אנוסים...

זהו. תו לא.

אך הנה אתא יום ששי שהרית. האם במשך השבת לא נתפלל ב־מנין ולא נקרא בתורה? האם לא נסעד סעודות של שבת ולא נריע קולנו בזמירות של שבת? — כאן במלוננו זה, מלון „אלמודאיינא" שברחוב על שם חיימה השלישי, אשר במרכז העיר — כאן אין סי־כוי שנפגוש בעוד יהודי. גם מוב־נו כבר אזל והלך, ועלינו לחדש את המלאי במיני מזונות המותרים בפי יהודי: ירקות, סרדינים וכדו'. האם יהא טעם לשבתנו? — הוי־לסנו לחפש — ולמצוא. ליגע ולמ־צוא.

אותה שעה זכרנו את שמו של אחד המלונות המפוארים ביותר ב־עיר, השוכן בחוף־שליים, הוא ה־מלון „הוטל־דה־מאר". מכונית הבי־אתנו עד פתחו של המלון, השוכן באיזור בתי־המלון הנאים, בינות שפע העצים הירק, צעדים מספר מן הים. הבענו — ומספר שרותים קבלו את פנינו. בשיחה קטועה סופר לנו כי זהו המלון המפואר שבאי, שוכן בתוך גן של שטח ענק של גן מפותח, כמאה וארבעים חדרים, גם עשרים „סויטאס" מפוארים, מסעדות מפוארות, ברכות מתוקשות, אולמות לועידות, תזמורות, חנויות. כמובן, שנוסף לכל אלו בקשנו את „משל־גר": יהודים, שבת. איש ה„קבלה" מחייך: מובן, מובן. הוא ידע כי ישמחו לקראתנו מאד, שכן היהו־דים מבקשים להיות יהודי ב„עש־רה"... מיד הוא יקרא למשגיח.

ר' אלק קסלמן הופיע. לבוש ב־קפידה: חליפה כהה, עניבה מותאמת בכיס העליון, עניבה מותאמת שמגמו עשוי — וכיפה רקומה על ראשו. מעתה — ישרה דרכנו וה־יינו בני־טפוחיו. וכי קטנה היא ב־עיניכם: אורחים מארץ־ישראל!

סיירנו בבית־המלון המפואר. ב־מקום מרהיב זה, בלשון עטוף ירק, ניצב המלון הסט־גוני על כ־עשר קומותיו החמישה „בונגלו" בנוי בזוויות זוית, כאשר מרפסות כל חדריו פונות אל עבר ים־התכלת. כאן ה„סויטה" שלנו. חדר המגורים הענק, שולחן הכתיבה ואביזריו, חדרי השירותים המבהיקים — וה־נוף מחדרנו העליון, קשה להינתק מיפי־מראהו...

כן, הכשרות נשמרת כאן בקפידה. ר' אלק קסלמן הוא המשגיח, והשג־חה העליונה היא בידי ר' שלמה בן־שבת, רבה של קהילת בארצלו־נה, שמעבר לים, המגיע לכאן מעת־לעת לצרכי שחיטה והשגחה. אין כל המלון כשר — אלא „מחלקה של כשרות" יש בו. שתים־שלוש מזוית אולם־האוכל הענק, אחד מן האולמות המפוארים, משמש כחדר־האוכל הכשר. מעתה — אנו במלון „הוטל־דה־מאר", ב„סקשן הכשר" שבהשגחת ר' אלק קסלמן.

המלון הזהור שובה את עינינו. אנו ממשיכים ומסיירים בו, במסדרו־נותיו — השמש המבהיק, הברונזה הזוהרת, האולמות הרבים — כאי־שר תוך הססה הרילאות הכבדים, מתגלה מעל המראה אל מול הים; מטה־מטה בלשון־הים השופעת ירק, אתה משגיח בדייגים, הניצבים ב־פינות השקטות להלוטין, והכותי־הם בידיהם...

החילונו סיורנו מן הקומה העל־יונה. הגענו לקומת הקרקע — ר' באנו לאחד החדרים. ראשון נכנס ר' אלק קסלמן, המשגיח. הוא פ־תח את האורות כולם, הנה: זהו בית־הכנסת. כסאות סביב־סביב, שולחן־קריאה מכוסה מפה רקומה, כנהוג; עמוד תפילה, כנהוג; אר־רון־קודש נאה — ובו שני ספרי־תורה.

מספר לנו המשגיח: המלון „הו־טל־דה־מאר" שייך לרשת מלונות־מאר ספרדיים. כאן הקצתה ההנה־לה מחלקה מיוחדת — כשרה, בהש־גחתו ובפקוחו של הרב שלמה בן־שבת מבארצלונה. הדבר בא עקב בואם של תיירים יהודיים רבים — מארצות־הברית, מאנגליה. לאחרו־נה הוחלו לבוא תיירים גם מארץ־ישראל. המלון פתוח כל ימות ה־שנה, אך בימי הפסח גודלים אנו את המחלקה הכשרות, משום חשש ב„משוה חמץ". אנו נענים לכל בקשה, כגון: סוכה בימי חג ה־סוכות, שרבים הסועדים בה, מן ה־אורחים שמעבר־לים. את ספרי־התורה נדבו ושלחו לנו שני נדב־נים מארצות־הברית, פעילים ב„יש־ראל הצעיר", שבקרו כאן.

ואתה, ר' אלק קסלמן — מי אתה? ובכן, המשגיח שלנו, הוא כבן חמשים ושבע, יליד ליוורפול, עיר הנמל הגדולה שבלאנקשיר ש־במערב אנגליה. למד מפי רבני ה־מקום, התמחה בהלכות כשרות ד' ניקור, שהפכו למקצועו. במשך עש־רים שנה ויותר היה מפעילי הקהי־לה היהודית בבורנמוט. משפחתו, אשתו, בתו ושני בניו, יושבים דרך־קבע באנגליה — הוא מבקרם לעתים מזומנות, וכן באים אלו אליו. בחורף 1968 הגיע ר' אלק קסלמן לכאן, כאשר מינוהו משגיח, ומאז קשר גורלו למקום. כאשר ערך כאן, במלון „הוטל־דה־מאר" בפאלמה־די־מאיורקה את ה־חונת בתו בחודש ינואר 1969, היתה זו חופה „היסטורית": חופה יהו־דית ראשונה מזה חמש מאות שנה ומעלה...

אז, כאשר הגיע ר' אלק קסלמן לפאלמה־די־מאיורקה, בא עמו ל־כאן ר' שלמה בן־שבת, רבה של בארצלונה. העכהם חברי הנהלת ר־שת בתי־המלון, עשרים ושנים ב־מספר, וכולם בדרגה גבוהה. המט־רה היתה: פתיחות המחלקה הכש־רה במלון זה, אותו יום, 22 באוק־טובר 1968 הקדיש העתון המקומי „באלירואס" (על שם קבוצת הבאלארים) את כל עמוד־החזית שלו, ועוד קטעים בעתון, עם ר' שלמה בן־שבת מבארצלונה ועם המשגיח החדש ר' אלק קסלמן, בשיחות שפורסמו בעתון, והביאו להתעניינות רבה בין התושבים, פר־פר בפרוטרוט על מהות הכשרות, ה־שחיטה היהודית והמאכלים היהו־דיים. היתה זו הפתעה לכל משכילי האי, ואולי גם מעבר לו, על פתי־חת מחלקה כשרה במלון־פאר זה, „הוטל־דה־מאר"...

ואכן, ההצלחה האירה פנים למח־לקה הכשרה בהוטל־דה־מאר. אור־חים יהודיים רבים, דורשי מאכל כשר, הגיעו לכאן — ומצאו את אשר בקשו. בעונת התיירות מגיע לכאן אחת לשבוע גם ר' שלמה בן־שבת, לצרכי שחיטה, והבוד ה־משגיח מטפל בענייני כשרות ו־רוח במשך כל הימים.

החמה מראש האילנות נסתלקה. בחדרנו המפואר שבדיוטא העליונה במלון, היינו כבר רחוצים ולבושים בבגדי־שבת. מן המרפסת נשאנו עי־נינו מזרחה, שם הרחק־הרחק שוכן ביתנו, השבת יורדת עתה על תל־אביב — יאנו בפאתי מערב. הזהוו בלבותינו דברי השירה המופלאים של גדול משוררינו בספרד, ששר לא הרחק מכאן: „לבי במזרח ו־אנכי בסוף מערב / איך אטעמה את אשר אוכל ואיך יערב /— — — / יקל בעיני עזוב כל טוב ספרד, כמו / יקר בעיני ראות עפרות דביר נח־רב — — —"

חדר בית־הכנסת. אנו מצפים ל־יותר היהודים שיבואו. חצי שעה, שעה. לא בא איש. התפללנו ביחי־דות בבית־הכנסת המוצף אור. אנו צועדים לאולם האוכל, ל„פינה ה־כשרה". כן, ישנם עוד שלושה זו־גות של צעירים יהודיים, חרדים בנוסח השכונות החרדיות של לונדון שבאנגליה... אף הם התפללו ביחי־דות — כל אחד בחדרו. עוד רגע ונסתברה לנו צהלתו של איש־הק־בלה במלון שאמר ש„היהודים מבק־שים להיות יהודי ב„עשרה". אותו גוי חשב, כי העשרה — טובים ל־מנין גם כאשר מצוות עמנו הגב־רות... כן. כך ישבנו עשרה אוכלי כשר בהוטל־דה־מאר בפאלמה־די־מאיורקה. אוכל יהודי של שבת: קידוש על יין ישראלי, דגים, מרק, בשר — וזמירות של שבת בין מנה למנה. ולאחר הלפתן — שיחה ארו־כה.

שיחה ארוכה בינינו לבין עצמ־נו, שכן קטענו אותה שיחה עם ה־זוגות ה„חרדיים" מלונדון, שפצחו פיהם בפירוס דיבת הארץ רעה, כדי להצדיק ישיבתם קבע בלונדון, כדי להצדיק את שהיית חופשתם לא בארץ, אלא כאן, בפאלמה־די־מאיורקה שבשלטון ספרד...

הוא הדין שחרית. ישבנו בבית־הכנסת עטופים בטליותינו, התפ־ללנו שחרית, מוסף. קראנו לעצמנו את פרשת השבוע מתוך חומש. ר'

עתה — שעה ארוכה לנו עד ל־סעודת־שבת. טיול רגלי לאורך ה־חוף, גילו לנו פינות גני הדורות. וילות נאות בנויות בתוך גינות ירק מופלאות. בתי־מלון גדולים וקט־נים. תיירים וטיילים המהלכים עקב בצד אגודל — והגנים מעולמו של הקדוש־ברוך־הוא...

סעודת שבת. יין, סעודה, זמירות של שבת. אנו צופים החוצה, אל מרחבי הים, מפנים מבט לעבר מז־רח. גם בתל־אביב שבת עתה... גם בירושלים... „יפה נוף משוש תבל קריה למלך רב / לך נכספה נפשי מפאתי מערב — — —"

* * *

שעת מנחה היא שעה מופלאה בפינה נהדרת זו בפאלמה־די־מיור־קה. עינינו לא שבעו מראות את הנוף — ולבנו אל עבר מזרח.

אנו מסובין עם ר' אלק קסלמן. שומעים מפיו אודות „חידוש ה־קהילה היהודית בפאלמה־די־מאיור־קה". היכן? כאן, בבית־המלון.

מספר לנו ר' אלק קסלמן:

— בשנת 1435 גורשו מכאן ה־יהודים. הנותרים כאן, נשתמדו. מ־הם אבדו בתוך התושבים הנוצ־ריים, מהם והם המעט־מן־המעט — הסכו להיות ל„אנוסים", צ'ואטס, שמרו על זהות מטושטשת. „צ'וא־טס". אך קהילה יהודית לא היתה כאן במשך חמש מאות שלושים ו־שש שנים. עד —

היה זה ביום ראשון בשבת, 22 באוגוסט 1971, בשעת לפני־צהרים מוקדמת, באולם הגדול של מלון „הוטל־דה־מאר" נתאספו כמאה מי־הודי ספרד, מספר מבני ה„צ'ואטס" — הם הכריזו על חידוש הקהילה היהודית בפאלמה, באומים, שירת „התקוה".

דגל ישראל התנופף ליד שולחן הנשיאות. את „אסיפת היסוד" פתח המשגיח ר' אלק קסלמן. אחריו בר־כו נציגי השלטונות ונציג הכנסיה. הכל סיפרו כי ארגון „הקהילה" בא על־סמך החוק החדש מכ"ח ביוני 1967, בו מסדירה החוקה הספרדית את פעילותן של הדתות שאינן קא־תוליות בספרד. הפעילות מבוססת על „חסדי" מצד הכנסיה הקאתולית השלטת בספרד. ר' אלק קסלמן, שנבחר בו במקום כנשיא ראשון של הקהילה המתחדשת סיפר את הדרך בה עבר עד אותו בוקר. ב־אמצע חודש אוגוסט 1971 קיבל מכ־תב מאת משרד המשפטים במאדריד הבירה, בו אישור המשרד כי קיבל את הבקשה מחודש מרץ, ונענה ל־בקשה לפתיחת פעילותה של הקהי־לה היהודית — הלא־קאתולית. מה קדם לכך? כן, עורך־דין מקומי ערך את הבקשה. הוצרכו עשרות חתימות של „חברים", ואלו מאין ימצאו. רבים מן ה„צ'ואטס" חששו לחתום. אך אט־אט, והרשימה נת־מלאה. הבקשה אושרה.

ר' אלק קסלמן פותח לפנינו אל־בום מלא תמונות וקטעי־עתונות. ה־תמונות מספרות על אותה „אסיפת יסוד", שמשתתפיה — יהודים מ־ספרד, צ'ואטס מפאלמה, אורחים־יהודים מארצות־הברית שלעת־זקנה קבעו כאן את מקומם. בקטעי־העתו־נות מסופר אודות קבלת־הפנים ה־חמה שהעתונות, השלטונות והאפי־לוסיה המקומית קבלו את פני ה־קהילה „הלא־קאתולית", חידוש ה־קהילה היהודית בפאלמה־די־מאיור־קה. הדבר מעיד כי גם השלטונות חושבים על כך לטובה. והצעד ה־בא? אומר מר קסלמן: עלינו ל־בקש עכשיו הקצאת שטח לבית־עלמין יהודי — ראשון מאז הגירוש ו־ל...

ר' אלק קסלמן רואה עצמו נשיא לקהילה, אך חברי הקהילה הם מעט־מן־המעט. כל שישנו אינו אלא — המחלקה הכשרה במלון הוטל־דה־מאר ובית־הכנסת הזעיר שבמלון על שני ספרי התורה שבו...

מנחה ביחידות. בטרם נתפלל ערבית ונבדיל בין קודש לחול, יו־צאים אנו שנית לטייל לרוח־ערבית של שפת־הים. ממרחק נשמעים קו־לות פעמוני הכנסיות שבעיר. קו־לות ממרוחק, קולות עמומים — קו־לות מלפני חמש מאות וארבעים שנה, כאשר לצלילים אלו גורשו מ־כאן יהודי הקהילה...

האם אפשר לומר כי חודשה ה־קהילה היהודית בפאלמה־די־מאיור־קה?

* יצא לאור *

— דרך חיים, פירוש למסכת אבות למהר"ל מפראג, נדפס בקרא־קא בשנת שע"ט — קראקא, ויוצא עתה לאור על־פי כתב־יד עם מבוא, הקדמות למשניות, הערות, מקורות ומפתחות, מאת הרב חיים הלוי פרדס, הוצאת מכון יד מרדכי ע"ש הגאון הרב מרדכי־יהודה־לייב זקש, זצ"ל, ת"א תשל"ה, תשפ"ב עמ'.

— מן המעיין על התורה, רעיו־נות חדשי הגות לפרשיות השבוע, מאת הרב חיים הלוי פרדס, ת"א תשל"ה, שצ"ב עמ'.

— הר הבית, מקומו וגבולותיו, קובץ הרצאות בימי עיון, בעריכת י' גליס, הוצאת המחלקה לתרבות, אגף תרבות תורנית של עיריית ירושלים והמכון ללימודי היהדות שע"י המדרשה לתורה.

— נעים וזמירות, לחנים של ה־קהילה הפורטוגזית באמסטרדאם, קדישים וקדושות, פסוקי המקרא, מאת דוד ריקרדו, ראשון־לציון, תשל"ה.

— קופרניקוס באספקלריה של דורנו, ת"ק שנה להולדתו, מאת שמואל סמבורסקי, ירושלים תשל"ה.

— ימים בדרך, מימי יציאת רומניה לאחר תבוסת היטלר ועד ל־יסוד המדינה, ספר שני, בלשון אידיש, מאת סוני סלוסוד־מערבי, הוצאת מנורה, ת"א תשל"ה 495 עמ'.

— אילוף הסוררת, הכלכלה ה־מודרנית ובעיותיה, מאת אבא לרנר, ספריית אפקים — עם עובד, 192 עמ'.

— קאראמזין, רומאן, מאת ולאדימיר מקסימוב, תוסית צבי ארד, עם עובד, ספריה לעם, 263 עמ'.

הילדים עסוקים מאד... / סיפור

מאת יחיאל גרנטשטיין

אפשר לומר שהיום מתנהלים כמעט על מי מנוחות. כאלה הם: ללא דרישות מרובות, ללא תביעות גדולות מן החיים, ואיכשהו מסתדרים עם תבעיות הקטנות. הנה יש להם כבר טלפון בדי־רתם החדשה אליה עברו לגור באחרונה. קטנה היא מקודמתה, כך יעצו להם ילדיהם הטובים, שלא תצטרך אמא הישישה והחולשה, לטרוח יותר מדי בשעוקות, ניקוי, וכיוצא באלה. התקנת הטלפון שימחה מאד את הבנות ואת הכלות. המן־דברים אשר יהיה לסדר בטלפון, בשיחה בערב בבוקר, ממש כמו ביקור, ואף יותר מזה.

ציפי הקטנה השנת הטלפון לזכותה. אמנם רד־נית הגתה את הרעיון, אבל ציפי ביצעה את ההישג. כתבה מכתב מפורש ומנומק לשר התק־שורת ומסרתו בעי ידיה למזכירתו הראשית בלש־כתו. זו שבדה. אפשר לסמוך על ציפי. בדוחה מלבה כל מיני דברים ומנתה במכתבה הארוך סוגים שונים של מחלה שהתהורים כביכול סוב־לים מהן — ולא מגיה ולא מקצתה. במכתבה המודפס במכונת כתיבה, הוסיפה וסיפרה ששבעה ילדים להוריה, אמנם רובם מתגוררים באותה עיר, אולם מפוזרים הם — וזו אמת לאמיתה — ומטופלים בילדים שלהם עצמם. כך למשל גרה אחת בגבעת המבתר, ואחת — בעמק רפאים, זו בימה־נוף אשר בבית־הכרם, וזו בתלפיות. אשר לשני הבנים, אהיה המבוגרים, הרי מתגו־ררים הם בפרוזדור העיר, אחד במוצא עילית, ואחד — בקרבתו. כולם עסוקים למדי, לא יום להם ולא לילה. ומה יהיה אם חלילה יקרה משהו להורים, איך ידעו, אם לא יהיה להם טלפון? באמת, איך? ציפי זו אשת־לפידות בין הבנות. לא הניחה להם שם במשרד התקשורת, בלשכת השר, בערותי ההנדסה, והמכשיר התקנו אצל ההורים הזקנים מוקדם מכפי ששיערו.

הטלפון הזה תועלתו רבה, שיבחו כל הילדים לפני ההורים, את ההישג. בכל רגע, בכל שעה, מתי שרק ירצו, ומתי לא ירצו? יוכלו להתקשר עמם, לשאול בשלומם ולספר להם על עצמם.

תועלתו בכך, הסכימו ביניהן ציפי ורדנית ד' אהובה, רותי ושתי גיסותיהן בעת הפגישה ה־שבועית הקבוצה אצל אחת מהן, אם עסוקה את ומתוחשק לך לצאת לאיזה מקום, את מריצה את השעמורת, שואלת בשלומם, והכל בסדר, בסדר, שיחזו להם עד מאה ועשרים. באמת, ישישים שקטים, צנועים, אינם מפריעים. באמת, אינם מפריעים.

*

בשבתם לפני החלון הפתוח, או במרפסת הדירה־בת, רואים הם לפעמים ממולם, על ענפי־עץ שבגינת החצר, או על הגג המרופף של הבית הנמוך מעבר למדרכה, שני בני־יונה יושבים להם צמודים זה לזה או זה לזו — מי יכול להבי־חין בגינם? — מהגים ומשתעשעים. יונים אלה תמיד הן מסתכלות, כך נדמה להם, ישר בהם, כאילו ביקשו לרמוז שהן מזמינות את עצמן אל ביתם, סתם להתארח אצלם, כדי להכניס קצת חיים, קצת קולות חיים בבית השרוי בשקט, יותר מדי שקט.

לפעמים באות מלים בפיו של הזקן אותן היה רוצה לומר לרוחלה אשתו, אלא אינו עושה כן שלא להכאיב לה. להן, ליונים, כך הוא מהרהר, קלים יותר החיים. אי־שם ודאי יש להן קורות־גג, רהצות, יושבות להן לבדן, נחות, שרות, מתגות, רוצצות, מתרוממות, מצטרפות ללהקות אחרות והברתן גדולה יותר. הדאי אינן יודעות דאגות. אין להן על מה לחשוב. לא על ימי־אתמול, לא על המחר וגם לא על כאבים. מה הפלא שהן המיד עליזות, יושבות להן על הגג, או על עצי־העץ ומצטופפות?

אליבא דאמת, גם דאגותיהם שלהם אינן חמו־רות. לפעמים כואב לו הגב ולה קשה להתכופף. לשניהם כואבים הפרקים. הרגלים נעשות כבדות. אבל זה עובר, ברוך השם, עובר. בולעים כדור, אחד לבן בשביל הגב ואחד אדום, מין כל־בו הכאבים פוסקים. חסד גדול. ואם הילדים אינם באים הכופות לבקר אצלם והטלפון אינו מצלצל, הרי אין זה אלא משום שאין להם פנאי. רצון טוב ודאי יש להם.

שומרים הם זה על זו כעל בבת עינם. כשרוחלה מצטננת ונשארת במיטה, מה לא יעשה הזקן שלה? ירד למכולת, יכנס לירקן, יכתה רגליו לבעל האטליז הנאמן על כשרות הבשר, יביא הכל הביתה ויכין כל מה שנחוץ להם. העיקר שתהיה בריאה, תקום ממיטתה, תהיה עמו כל הזמן, כל הזמן.

כאשר קרה שהוא עצמו נופל למיטה, הרדה אותות בה. מאה פעמים ביום תגש אליו, סתם כך ולא סתם כך. רגע אחד ידמה לה שלא שמעה אותו נושם, סקט יותר מדי בחדר. ברגע אחר תבהל בשומעה אותו כביכול נושם בכבדות. אין היא מגלה את דאגותיה לו. להיפך, משתדלת להסתירה ממנו, אבל מגוחתה כמנה והלאה. בפינה, במטבח, שלא ישמע אותה, שופכת היא צקון לבה לפני ד' שבשמים ומתפללת ללא הרף שיחזור לאיתנו, שיבריא מהר, שיתן לשניהם כוח ושיהיו תמיד יחד, רק יחדיו. כל הזמן, כל הזמן.

*

חולפים ימים, ציפיים, וסוהבים עמם לחשבון עוד ימים. רגליו מציקות לו. אינן נשמעות לו כמקודם. לאן לא הגיעו רגליים אלה. עושה הוא השבון הימים, כדי לקרנס את הבית שהתמלא ילדים? קשה היה למצוא אז עבודה בגרוש, והוא לא בחל אפילו בקשה ביותר. מניין כל הקמטים החרושים בפניו ומניין אצלו הידים המגויידות, השדופות? ממתי כל זה? מלפני עשרים או שלושים השנים האחרונות? לא! הרבה הרבה יותר. הימים שהיה עובד בפרדסים באם־הפו־שבות, כאשר לסירוגין היה עולה לפיגום וסוחב עמו בחום ובשרב שקי חול ולבנים.

בימים שהתחיל לסחור בשקיות־נייר ובגרות, ונדד עם מרכולתו על פני הארץ כולה, השתפר מצבו. הילדים אכלו תפוחים לשובע, אבל גם טעמו טעם בשר ומאכלים טובים אחרים, שלא היו מצויים בבתים אחרים ולא היו עולים על שולחנותיהם.

שני בניו, עודין נערים, היו מתלווים אליו ועוזרים לו. ברוך השם, בהמשך הזמן הגיעו למעמד די מבוסס. ממסחר בשקיות־נייר, הפך ראובן הבכור איש־עסקים גדול, נעשה בעליו של בית־מסחר סיטוני למוצרי־נייר, ואילו אלי־עזר, הבא אחריו, היה שותף לבית חרושת גדול לגרות. טוב עשה, מהרהר הזקן, שעודיין לפני שהתחתנו משכם למסחר. לכל אחד מהם נתן מנה יפה, ואמר להם: די, לכו והתפרנסו בעצמכם. זה יתן עינו בנייר, וזה — בנרות, למען לא ישיג זה את גבולו של זה, ותחיו בשלום.

אם לומר את האמת יש בלבו קצת תרעומת עליהם. אין הוא מעלה אותה אפילו בפני רוחלה. כלום כבר הגיע לגיל שכזה שלא כדאי לספר לו דבר על עסקיהם וענייניהם? כלום אין הם חשים כלל צורך להיוועץ בו? אלא שתמיד, במבעט, מרחיק הוא מאליו הרהורים מסוג זה

ומחלים שהצער אינו שוה את הנזק שהוא יכול לגרום לעצמו. אך מה עושים ההרהורים? הוא מגרש אותם, מתבער מהם, ואחרי זמן קצר בלבד הם שבים ומתמקמים מודע בראשו ומענים, מייסרים.

*

זה מקרוב ביקר בבית־המסחר של ראובן. המקום המה כרגיל פקידים, פועלים, זבנים ולקו־חות רבים. בכל עת הביקור לא ראה את ראובן שלו. עסוק היה. אנשים ישבו בחדרו, דיברו ודיברו. בכניסה להדר שלו מצא הפסם שלט שהכיל שתי שורות ואותיות מוזהבות תרוטות עליו: ראובן לבבי, מנהל. תרגום מתוכם של שם המשפחה. הרצמן היה ללבבי. לואי והיה כך. חלף בו הרהור. השהרך לו לאיטו במשרד ובי־מחסן ולא מצא לו מקום. עד שניגש אליו אחד פועל, לקחו בזרועו והושיבו על שרפרף שהעמיד ליד הכניסה, בחוץ, על המדרכה. אפשר, שינשום מן האויר הצח, ואפשר, „—לא יפריע בפנים, בבית המסחר. הדבר הרה לו במקצת, מכל היו מרמזים לו: זקן, אין לך כאן מאומה, המנהל עסוק, אנשים רבים פה, אל תתפוס מקום.

כשכאב מכרסם בלב חזר הביתה שלו. וכאן היה צריך לרכך את תרעומותיה של רוחלה אשתו.

ישבה היא כמעט שעונה אליו ומילמלה חרי־שית: שבעה ילדים הבאנו לעולם, כבעס כולם עמנו כאן, והבין הם, היכן? מתי אתה רואה אותם, מתי אתה שומע אותם? פניה נעוו. עיניה החלו מתלחלחות. ראה בעלה ולבו נצבט בקרבו. מה מעיק עליך, רוחלה, שאלה. מה היית מבקשת מהם? שיבקרונו מדי יום? שכל ערב ידברו עמנו כאן, היכן הם, היכן? מתי אתה רואה לדרוש מילדים דברים שלמעלה מאפשרותם.

היא חזרה על דבריו והוסיפה: מה האסון בכך, אם שבעה ילדים מחלקים ביניהם את ימי ביקוריהם אצל הורים? ומה אם מרימים שפופרת כל יום ושואלים: מה שלומך, אמא, מה שלומך, אבא, מה דרוש לכם, מה חסר לכם? אמרו לי, שיחה טלפונית באמת עולה הון? הנסיעה ב־אוטובוס אלינו או במונית, יקרה למדי? הד־רים אינם שווים הוצאה זו? לאן הם אינם מגיעים במכוניותיהם שלהם?

בעלה המתין רגע, היא צדקה למדי שימציא מיד דברים שיתקבלו על לבה, ואף על פי כן.

הדבר אינו בדיוק כך, דיבר כביכול, אל עצ־מו. הנה לכמיל ימי־קיץ עכשיו. בתי־הספר סגו־רים, הילדים בחופש. עד שאהובה תגמור להאכיל את ילדיה וצד שרונית תשכיב את שלה, כבר הערב מאחוריהן, מתי יבואו? מאוחר בלילה? וציפי כל העת בחוץ לארץ. איני יודע מה מע־שיה שם. איני יודע. אולי חם לה כאן בקיץ וקר לה בחורף. אולי מניין אדע כשאינם מספ־רים לי? ורותי, הרי אף היא אינה יושבת כאן יותר מדי. אולי פתות מב־יבי ואולי אף יותר מכמנה. גלויה מכאן וגלויה משם. אפשר להת־בלבל. שואלת את, רוחלה, פנה אליה ברכות לשם מה טלטולים אלה? אין מענה בפי. כאשר אנחנו ישבנו על ארגז שבור בחדר אחד עם כל הילדים, היינו יותר בטוחים באדמה שמתחתנו, מאשר הם בדירותיהם המרווחות. מה אני יודע, אולי יש היום משהו שמגרש אנשים מבתיהם וממלץ אותם לנדוד ממקום למקום. לא! קצרה בינתי.

רצתה רוחלה להבין ולא השכילה.

יום אחד. בראשית הערב. ישבו ישיבה ניצוחה על הספה. זה לא הרחק מזו והעלו זכרונות מימים עברו.

שונה היום הכל, אמר. שונה מאד. בלכתי אז מישוב לישוב, בשאתי עמי כל התוי: חבילות עם שקיות־נייר על לוח לבי חבילות עם נרות על גבי. זוכרת? הצרורות קשורים היו בחבל עבה. כסבל הייתי. הידעה היתה נוספת מעל פני, משל הייתי מתהלך ובוכה על גורלי. אך לא כן היה הדבר. שמחתי ביגיעתי. מוכר הייתי פה קמעה ושם קמעה הרוחתי את לחמי. הרי גם שניים־שלושה נרות בחדים הייתי מוכר לעקרות־בית שכבר הכירוני מנודדי על פני הכפרים וה־ישובים הקטנים, והיו יודעות מתי אני עובר לפני בתיהן. היו אלה נרות שבת שקנו. לא הספיק להן הכסף לקניה יותר גדולה. אך כל זה היה לפנים, לפני שנים רבות מאד, ואילו היום הכול אחרת. עוד תראי רוחלה, יום אחד אקה אותך לבית־המסחר של ראובן, או לבית־החרושת של אליעזר ותביני במה שונים הימים של עכשיו מאלה של אתמול. כמה טרודים היום האנשים, כמה עסוקים. אגיד לך את האמת, יקירתי, יש דברים אשר אני איני מבינם. מדוע ארצנו ה־קטנה צורכת כל כך הרבה נייר? מדוע מלאים כל־כך המחסנים של ראובן? לשם מה דרוש כל כך הרבה נרות? בשביל מה עובד בית־החרושת של אליעזר בשתי משמרות פליאות? הרי יש בארץ חשמל, נפט וגז, כלום יש צורך הרבה נרות? והרי הלילות אינם כאן כל כך ארוכים והחושך אינו רב כל כך. או שמא טועה אני?

הביטה רוחלה בבעלה ובלבה אמרה לה: משכיל גדול הזקן שלי. שיהיה בריא. שניהם יהיו ברי־אים לכל הימים.

*

שוכבת רוחלה, האם הזקנה במיטה, מצוקקת ומתפתלת ביסוריה. אנחותיה כמעט אי. בשמ־עה. בעלה יצא לבית־המרקחת להביא תרופה שהרופא הפרטי רשם עבורה. פניה ילוות. אמש ביקרוה הילדים. מלבד ציפי, רונית ואהובה ה־עשות בטיול משותף בחוץ לארץ. גם ראובן ואליעזר היו. עתה היא לבדה. רחמנות לה על בעלה. הרי כמעט שאינו יכול לעמוד עוד על רגליו. מה יהיה? מה יהיה? הרי צלול הוא הלילה להתמוטט, מה יהא אז? מה יהא?

יש לו כוחות למכביר, מסביר הוא לה, אלא שהיא רואה, השה שאין הדבר כך. מבעד לזקן שלו אינן נראה פניו הנפולות. הוא עצמו יודע זאת ומתכחש לכך. לכמה זמן?

קרבה הוא לשבת ליד מיטתה, להגיש לה למי־מות תה או חלב, לשוחח עמה על זה ועל הא כדי להשיח דעתה ממחלתה.

קצת קשה נעשה להם להסתדר לבד אף עם הבעיות הקטנות. מחשבות עצובות מטרידות מ־נוחתו. האמנם? מדוע, באמת, הילדים לא יהיו לידם? מה יש? שיתפנו קצת מעיסוקיהם, ק־יבואו, שיגשו לכיריים ויבשלו דבר־מה, שיביאו איזה דברים מן המכולת, מן הירקן, שיביאו הכביסה מן המכבסה. מה יש? הרי כמעט ש־אפסו כבר כוחותיו.

נכנס לחדר המיטות ומצא את רוחלה שלך מנמנמת ופניה בהירות־בהירות, חלוקות כבולדין שאין עליהם כל קמט. יצא בשקט שלא להעיר אותה. התיישב בכורסה ושקע בה. עיניו נישאו אל מחוץ למרפסת. שתי היונים כבר המתינו לו. צפצפו הביטו בו, צפצפו הביטו בו, משל היו שואלות אותו, בפעם־מי־יודע־כמה, אם יכולות הן לצוור לו בבשתו.

לא חייך לעברן. ילדים טובים לנו. היו כאן ועוד יבואו. יבואו. והרי גם טלפון בבית, יצלצלו. ירצו לדעת מה שלום אמא, מה שלום אבא. אכנס עסוקים הם מאוד, אבל יתפנו, יתפנו כאשר קצת ירווח להם, או כאשר...

שיחות הראי"ה (ב')

כבוד התורה

לקטו וסדרו על־ידי הרב משה־צבי נריה

לי רבי שמואל הכהן ויינ־ הרץ: נזדמנתי פעם לבית הר־ שראני הרב, חש מיד לקרא־ שאלני אם יודע אני להשתמש ת־כתיבה, כי בידו תשובה ב־ היתר־עגונה, שהוא רוצה למ־ שלוח אותה לתעודתה, והמז־ ששום־מה נעדר באותו יום. יבתי היתה חיובית, וכיד הת־ להעתיק את הדברים. הנה כבי כתיבה גוכרתי, שבנושא ן מין ה„חתם סופר" ז"ל ב־ מתשובותיו, והתפלאתי שהרב בקי בתשובות גדולי הפוס־ בכלל ותשובות החת"ס בפרט, מוכיר את החת"ס.

ר' שמעתי, הרשיתי לעצמי ל את הרב על כך, ותשובתו: „במהלך הדיון בתשובה ה־ הנני סותר כמה מהוראות של ס באותה תשובה, ומשום ש־ של החת"ס גדול בעיני, סבר ואין זה ראוי להזכיר את שמו ידא, שלא לפגוע בכבוד תו־ קל לי הדבר, וכך נעצרתי ונשבבתי עד שפעלתי בלבי שגם ביחס אליו מוכן אני לקיים מצוה זו.

כבוד הבריות

סח לי ר' אריה־לייב גלמן ז"ל: כשביקר הרב באה"ב, לידוי את הרב בדרכו לאחת המסיבות הגדו־לות שנערכו לכבודו, והיתה שם שירה שלמה של מכוניות נכבדים שנסעו אתו, והנה קרה תקר ל־מכונית שבה נסע הרב, והמכונית נעצרה להחלפת גלגל.

הוצע מיד שהרב יעבור למכונית אחרת וימשיך בדרכו, אולם הרב לא הסכים להשאיר את הנהג עם המכונית בדרך (עיין חולין דף ד' א. „כך ששים לבני לויה? פירש רש"י: לבני חבורה, שמניחן הה־לך ד'), והוא חיכה בסבלנות עד גמר התיקון.

(וידוע בירושלים, כי כשהרב ה־יה מוזמן לקבלת־פנים לנציב ה־עליון או למושל ירושלים, היה דו־אג לכך שהשמש המלוה אותו לא ידחק לקרן־זוית, אלא שימצא גם הוא סמוך לו, ושיתכבד גם הוא בלהיצת ידי ראש השלטון.) —

*

בבית החולים „הדסה" נפטרה אשה גלמודה, ובאין לה קרוב וגו־אל רצו כמה רופאים לנצל את ה־מקרה לצרכי ניתוח־לאחר־המות ו־שימוש מדעי.

אכן נמצא מי שנזדרז והודיע על כך להרב, הרב מיהר לטלפן מיד ל„הדסה", למנוע את ביזוי המת, ד־הודיע ברורות: דעו לכם שדין ה־אשה הזאת הוא כמת־מצוה, ואעפ"י שכהן אני ואסור לי להטמא למ־תים, הרי אם תעמדו על דעתכם, אהיה נאלץ לבוא להדר־המתים ו־לטפל בעצמי בהוצאת המתה וק־בורתה. ומובן שהדברים הועילו ו־האשה נקברה כהלכה.

„לבי חרד לו..."

בכל ערב־סוכות היה נגר קבוע עולה לגג, להוריד את הקרשים ד־שקי־החול שכיסו את נסרי הסוכה (הבלפונים צבועי הירוק), ולהת־קין את הסכך הכשר כהלכתו.

באחת השנים נזדמן למקום ה־רמ"ל שחור ז"ל, והתעכל בעבודתו של הנגר. הוא סבור היה שאולי הרב סומך על הנגר שהוא רוחק בעבודתו בסוכה, הרי כשנכנס אחר כך אל הרב, מצא לנחוץ להזכיר את דעת הבית, שראוי להרים גם את הקרשים (הלאטיש), שעליהם מונחים הנסרים המשמשים כסכך ל־סוכה (ורצה לרמוז בזה שהנגר אי־נו מקפיד על כך).

והנה חזר הרב לפניו בעל־פה על כל דברי הביה"ל הארוכים (סוף או־רח־חיים סי' תרכ"ט, ד"ה ומה שכתב בעל העיטור וכו'), אולם סיים ואמר: „כל אימת שהנגר עולה ל־גג להתקין את נסרי הסוכה לבי חרד לו, כי הגג ישן והגובה רב, ואיני בטוח עד שהוא יורד מן הגג. להשהותו על הגג זמן נוסף, בגלל הידור של חומרא — זאת איני מר־שה לעצמי."

*

בביקור הרב בארה"ב ב־ תרפ"ד, בראש משלחת רבנית הישיבות, שבה השתתפו גם ראי"ד שפירא ז"ל רבה של ז, והגאון ר' משה־מרדכי אפ־ ז"ל ראש ישיבת סלובודקה חברון (מישיבת ולוזין), הר־ הרב שבהופעותיהם המשותפות ש הציבור תשומת לב מיוחדת הוא התליט שהוא צריך לה־ כבוד חבריו למען יכירו בערכם בותם.

הוא היה פותח דבריו האומר: נתאספתם לכבוד חברי הר־ הגדולים, רבה של קובנה ד' ישיבת סלובודקה, ולכבודי. דעו לכם שאני עברתם מייצג ירושלים עיר־הקודש, וירושלים כבודה בזכות עצמה, ואין היא ה כלל שמישהו יהיה בבודה. כן שני חברי הגדולים, הנה הנה היא עיר לא גדולה כלל ד מדינה קטנה היא, ורק באר־ כמו ר' לייבלה שפירא ז"ל ד יצחק־אלחנן ז"ל הם שפירסמו קובנה שבליטא בעולם היהודי, רבה של קובנה, חברי ה־ ר' אברהם־דב שפירא, מחבר „דברי־אברהם", הוא המפרסם קובנה בעולם. כיוצא בזה סל־ ה — עירה קטנה היא ת, ורק בזכות הגאון ר' משה סקי ז"ל, בעל „באר משה", ינו בזכות הישיבה הגדולה ר' הישיבה ר' משה־מרדכי אפ־ ין, מחבר הספר „לבוש מרדכי" סמה סלובודקה בעולם. וכך הגדולים הם המציגים כבוד הנוסיפים יקר למקומותיהם, ל־ נים, ואילו אני — כאמור של ירושלים הנני מתכבד, של ארץ־ישראל, הם אינם ם לי כלל. אדרבה הם המעני־ לי כבוד ויקר.

המהרש"ם — גאון יוצר

ספר הרב רפאל הכהן קוק רבה של טבריא: שאלה בשאלה ויאו שהובאה לפני מרן הרב זצ"ל בירושלים השוחטים, רבי אליהו ראם יעקב מחלבים, ורבי יעקב בך ששאלה כזאת עוד לא היתה כשראה הרב את השאלה, לי שאלה זו כבר נזכרת בספר של הגאון המהרש"ם ז"ל כשואן, ומיד הביאו את הספר ד' שהוא מכשיר. לאחר העיון הצ־ גם הרב לדעת המהרש"ם ל־ את הריאה.

אן העיר השרים רבי יעקב מג־ ים שחיבר בעל „דרכי־תשובה" יש בספרו שלא לסמוך על פס־ של הרב מברזואן, כיון שהוא יותר מדי, נענה על כך הרב ישנם שני סוגי גאונים, ים יוצרים וגאונים מאספים, מי ים עדיף? והוא אומר הגאו־ היוצרים. ראוי לנו אפוא לקבל של הגאון בעל „דעת תורה" א גאון יוצר, ולא דעתו של בעל „דרכי תשובה" שהוא מאסף (הרבנים מובאים ב־ של הראי"ה ברומברג ז"ל „ התורה והחסידות" — ספר ירושלים תשכ"ה — עמ')

ההערצה לגאון מברזואן, ובא אצל הרב עוד מבית הות־ הגאון האדר"ת ז"ל. ומסופר כי פטירתו של הגאון רבי יצחק־ ז"ל מקובנה, פנה האדר"ת המהרש"ם והודיע לו, שמכאן הוא מקבל עליו פסקיו, ד' שאלה אשר הקשה ממנו יענה (ואמנם התשובה הראשונה הראשון של שו"ת המהרש"ם ואדרשא תרס"ה — מופנית אל האדר"ת ז"ל).

מקום להביא דברי ממלא של הרב, הגאון ריאי"ה הר־ ז"ל, בספרו „היכל יצחק" (אהע"ז סי' מ"ה, עמ' קס"ח): מת מספיקה דעת הגאון המשיבים אחרי רבינו יצחק־ ז"ל — מהרש"ם ז"ל בלבד קדוש היה הרב מברזואן ז"ל, מובהק עד להפליא, שהשיב לאלפים לכל תפוצות יש־ היה עמו שולחנו במותו שהיו ראוית שהסכימו ע־ מן השמים בידו."

אהבת ישראל

סיפר מרן הרב זצ"ל על הגאון צבי ברודא ז"ל מטלנס, שהיה „דער גריסער ר' הירש": אחד בא לפניו קצב עם שאלה בהלכות טרפות, ותוך כדי עיון עם תלמידיו, כשהרגיש הקצב נוטה לאסור ולהטריף, הוד־ הקצב בפני הרב בהתמצאות ב־ ופגעה ומעליבות.

היה הרב מגיע בוקר בר־ להתפילה, מתעטף בטלית ומניח ומתחיל מיד בתפילתו. הנה המקרה הנ"ל, הגיע הרב ל־ כרגיל, אולם לאחר ששם על כתפו נעצר פתאום וש־ בהרהורים, ונשאר עומד כך כ־ דקות. כשכל הציבור מהכה לו, ושהתעורר ובהירות התעטף והניח תפילין והתחיל בתפי־

אחר שסיים התפילה, הסביר ל־ מה שקרה: האריז"ל הקדוש שלפני התפילה יאמר א־ מישראל מוכן לקבל עליו מצות של ואהבת לרעך כמוך, והנה במה שהיה אתמול עם ה־ והתעוררתי להשוב האם גם הקצב מסוגל אני לקיים של ואהבת וגו'? ולא היה

יד הרב הרצוג
מכון התלמוד הישראלי השלם

הופיע

משנה זרעים ח"ב

למסכתות שביעית — בכורים

עם שינויי נוסחאות

מכתבי־היד של המשנה והבאות המשנה בחז"ל וראשונים, עם מסורת המשנה, ציונים מקיפים לראשונים, הערות ומבואות עם פקסימיליות של כתבי־יד עתיקים וקטעי הגניזה.

סודרו ע"י חברי המכון
בעריכת: הרב ניסן זקש

מכיל 560 עמ' כולל 48 פקסימיליות
בכריכה הדורה

מסדרות המשנה והתלמוד עם שינויי נוסחאות הופיעו קודם לכן:

משנה זרעים ח"א — 484 עמ'
תלמוד כתובות ח"א — 544 עמ'
מחיר כל כרך — 64.— ל"י

מכון התלמוד הישראלי השלם — בית־הרב, ירושלים

מכירה ראשית:
ברמים חיים גיטלר, בילו 4, תל־אביב

مكذا من الاجل

* בשדה הרפואה והבריאות *

מרכז חדש למחלות לב כליליות

מאת ברוך אדלר

לפני חמש שנים נפתחה במרכז הרפואי בילינסון בפ"ת יחידה לטיפול נמרץ בחולי לב. קומה של יחידה זו תרם תרומה נכבדה להפחתת שיעור התמותה הגבוה ממחלות לב כליליות, שהגיע ל־30 אחוז. הטיפול שניתן ביחידה זו הוריד את שיעור התמותה ל־15 אחוזים. נוכח הצלחה זו בטיפול בחולי לב הורחבה המסגרת ובאחרונה הוקם מרכז למחלות לב כליליות, הכולל כמה יחידות העוסקות בנושא זה.

ריכוז זה של הטיפול במחלות לב יתרום ודאי תרומה נוספת למלחמה במחלה שכיום הינה אחד הגורמים העיקריים לתמותה בארצות המפותחות בעולם, כולל ישראל. במרכז בכללו היחידה לטיפול נמרץ, שלה היו עד כה 10 מיטות ועתה יהיו לה עשר מיטות.

יחידת ביניים בחולים שהועברו מהיחידה לטיפול נמרץ ושממנה יעברו למחלקות הרגילות, המכון לשיקום הלב, לטיפול בחולים שעברו התקף לב. שלוש היחידות משלימות אחת את השניה ועתה הטיפול בחולי הלב יהיה מרוכז במסגרת אחת.

הסיבות למחלות לב

מהן הסיבות למחלות הלב? אומר על כך ד"ר אגמון, מנהל מחלקה פנימית א' בבילינסון וראש המרכז החדש: אני תומאים בריבוי אכילה, בעישון ובחוסר פעילות גופנית. והוא קורא לכן לשינוי דפוסי ההתנהגות ולעסוק יותר בפעילות גופנית להמעיט באכילה ובעישון.

על היקפה של בעיית מחלות הלב אפשר ללמוד מדבריו של מ"מ יו"ר מרכז קופ"ח, ד"ר ד.ח. דורון, המציין כי הנתונים האחרונים שיש בידינו מורים כי מתוך 23053 מקרי מוות 6353 הם כתוצאה ממחלות לב. מספר זה מעלה את מחלות הלב למקום הראשון בתמותה של מבוגרים מ־מחלות. המקום השני 17 אחוזים, הוא סרטן והשלישי, הפרעות וסיבוכים במח, 9 אחוזים.

במרפאות קופ"ח 9.8 אחוזים מ־כלל הדיאגנוזות הן מחלות לב ו־לחץ דם גבוה. אחוז זה הוא כפול מהאחוז שנמצא בסקר שנערך ב־אנגליה והוא גדל פי שלוש בעשור האחרון.

מיכשור אלקטרוני מתוחכם

כאמור, עם הגידול בהיקף מחלות הלב גדלה גם ההצלחה בטיפול. אחד הגורמים להצלחה זו הוא ה־טיפול המהיר הניתן לחולים בשעות הראשונות של התקף הלב, שהן קריטיות לחולה. דבר זה מתאפשר תודות ליחידה לטיפול נמרץ שבה מיכשור אלקטרוני מתוחכם ביותר. בכלל האלקטרוניקה היא השלטת ב־מרכז החדש ושורה של מכשירים טלביזיה, מכשירי קשר ואקיג, ש־עליהם מפקחים באמצעות שולחן פי־קוד אלקטרוני, מאפשרים לצוות ה־רפואי לעקוב באופן מתמיד אחרי מצבו של כל חולה וחולה, ובהתאם לכך לתת לו את הטיפול הדרוש.

סכנות בצריכת רפואות

צריכת התרופות מתפשטת והולכת במדינות רבות ומקבלת ממדים מבה־תיים. ישראל היא מן המדינות, שבהן נמצאת צריכת התרופות בעלייה מתמדת. אם לא יחול שינוי בתחום זה עלולה התמונה בשנים הבאות להיות דומה.

בכמה ממחוזות קופת־חולים עברה ההוצאה הכספית על תרופות לחודש את מיליון הלירות. ניתוח המספרים, על כמות התרופות הנצרכת בקופת־חולים, מראה, שאצלנו נוטים לרשום פריטים מסוימים בשיעור גבוה מ־אשר בכל מקום אחר.

בעקבות הצריכה המוגברת של תרופות — גם בהיותה מוצדקת — מופיעות תגובות־לוואי בלתי־רצויות. אין כמעט תרופות, בעיקר אלו ה־נחשבות יעילות, שאינן גורמות תופעות־לוואי כאלה. מקורן מצד אחד בהרכב התרופות ומצד שני בתכונות ייחודיות של חולה זה או אחר.

5%—6% מן החולים המאושפזים בבתי־חולים הגיעו שמה כתוצאה מ־תגובה בלתי־רצויה על תרופות, ש־קיבלו מסיבה זאת או אחרת. ידוע, שאפשר לגלות דם סמוי בצואה אצל 62.5% מן המשתמשים בקביעות ב־כדורים המכילים אספירין.

אצל 7.8% מן החולים המקבלים אינדומד מתפתחים כיבים במערכת העיכול.

סכנת התגובות הבלתי־רצויות גדו־לה יותר אצל חולים המשתמשים ב־יותר מסוג אחד של כדורים בעת ובעונה אחת. עובדה זו מלמדת, שעל כל אדם להיזהר מלהוסיף על דעת עצמו הכשירים „בלתי־מסוכנים" ל־אלה שנרשמו לו על־ידי הרופא מ־סיבה רפואית מובהקת.

תגובות בלתי־רצויות מתגלות ל־עתים לאחר שנים מספר ולאחר ש־הציבור התרגל לקחת ללא כל ביקו־רת תרופות הנחשבות בלתי־מסוכנות. פנצטין, הנכלל כמעט בכל תכשיר המיועד לשכך כאב־ראש, גורם פגי־עה חמורה ברקמת הכליות. אלה המשתמשים על דעת עצמם בכדורים לכאב־ראש חייבים לדעת זאת.

ניתן למנוע סבל מיותר על־ידי ריסון עצמי מצד הציבור, שהתרגל לחפש פתרונות לשיגרים גופניים בעלי ערך מועט על־ידי שימוש ב־תרופות ללא כל צורך והצדקה. כאן המקום לשתף פעולה עם רופא ה־משפחה ולא ללחוץ עליו שיתן תרו־פות, כי בכך מאלצים אותו להתמודד עם רשימות ארוכות של תרופות, ש־אינן ניתנות ביהמתו הוא.

יש לשרש הרגלים פסולים, כגון טיפול עצמי בכאב שאינו מערער את שיווי משקלו של האדם עד כדי אי־יכולת להפקד באורח רגיל בחברה.

על הציבור לפרש בצורה נכונה את גישתם של הרופאים הנמנעים מלהר־בות בטיפול על־ידי תרופות דווקא בגלל סיבות רפואיות ולא אחרות, ולהחזיר לרופא את יוזמת הטיפול בהפרעותיו של החולה.

(ד"ר א"א, „איתנים")

נשימה נכונה

תהליך הנשימה מורכב משאיפה, שפירושה הכנסת אוויר לריאות, ומנשיפה, שפירושה הוצאת אוויר מהן. בתנאים רגילים קולט המבוגר לריאות כחצי ליטר אוויר עם כל שאיפה. על־ידי תירגול נכון של הנשימה הוא עשוי להגדיל פי כמה וכמה את כמות האוויר הנשאפת לריאותיו בבת־אחת.

הנשימה היא בעיקרה פעולה בלתי־רצונית והיא נעשית בעזרת שלוש מערכות שרירים: השרירים העליונים של בית־החזה הקשורים לעורף, השרירים שבין הצלעות ושרירי הסרעפת. כדי להמריץ את פעולת הנשימה מבצעים גם פעולות רצוניות בעזרת אותם שרירים — כאמצעי להרחבת נפח הריאות. לכך נעזר האדם בשלוש פעולות נשימה:

נשימה תחתונה או נשימת בטן — שאיפת אוויר על־ידי ניפוח הבטן וכיוון הסרעפת;

נשימה עליונה — שאיפת אוויר על־ידי הרחבת בית־החזה;

נשימת הצלעות — שאיפת אוויר על־ידי שינוי התנוחה של הצלעות.

כללים ללימוד הנשימה

הבא ללמוד נשימה נכונה חייב להקפיד על הכללים הבאים:

הרפייה — הדבר הראשון, שיש לעשותו לפני תרגילי נשימה. הרפייה לענין זה פירושה מניעת הפעלתם של אברים, שאינם קשורים בתהליך התירגול. לשם כך ישכב המתרגל בכיבת פרקדן נוחה על הריצפה וישים לב לאזורי המגע של הגוף עם הריצפה, כי אזורים אלה ישמשו בסיס להשתחררות האברים שמעליהם.

נשימה דרך האף. — השאיפה והנשיפה בתרגילי נשימה יהיו דרך האף, המכיל אמצעי הגנה לסינון האוויר מזיהום, מחום ומקור ומגנים מרעילים לצורך זה משמש מנגנון הבנוי משערות דקיקות, מעבר ארוך ומפותל המכוסה עור ריירי, בלוטות הנלהמות בהידקים ומנגנון הרחה.

נשימה תחתונה. — המתאמן יניח את כפות ידיו על הבטן, כשהמרפקים מורחקים במידת־מה מן הגוף, כדי לשחרר מתח מן הכתפיים ובתי־השחי; תוך שאיפת אוויר דרך האף ינפח המתאמן את בטנו לכל הכיוונים (כמו בלון) כנגד כפות הידיים המונחות על הבטן, כשהגב נשאר צמוד לריצפה. בסבלנות יניח לריאות להש־תחרר מן האוויר כשהוא חש באוויר היוצא מן הנחיריים. באותה שעה צונחת הבטן מאליה מטה.

נשימה עליונה. — המתאמן יניח את כפות ידיו על בית־החזה, כשהמרפקים רפויים על הריצפה. תוך שאיפת אוויר דרך האף ירחיב המתאמן את בית־החזה. על־ידי־כך מתרחבות גם הריאות והאוויר חודר אליהן. פליטת האוויר תיעשה על־ידי הרפיית שרירי בית־החזה.

נשימת הצלעות. — המתאמן יניח את כפות ידיו על הצלעות משני צידי הגוף, כשהמרפקים רפויים על הריצפה. תוך שאיפת אוויר דרך האף ירגיש המתאמן את הצלעות תופחות לצדדים.

נשימה נכונה תוך פעילות

אדם המבצע פעילות הדורשת מאמץ ימצא עצמו מעבר, או מאיץ, את תהליך הנשימה — דבר המפריע לו להמשיך את פעילותו כרגיל. כדי לארגן את הנשימה כהלכה, תוך פעילות, עליו לזכור:

* בעת התכווצות הגוף מוגבלת האפשרות להרחיב את בית־החזה באמצעות הצלעות, או הסרעפת, ומאחר שתהליך הנשימה חייב להימשך בכל מצב, יש לשאוף אוויר כשהגוף מתיישר ומתמתח ולנשוף אותו כשהוא מתכופף ומתכווץ.
* במצב של כיווץ הגוף לאחד הצדדים (בכפיפת גו הצידה, למשל) תקטן הנשימה בצד הכפוף. על כן אפשר להכניס ולנשום בצד השני, החופשי מלחץ.
* כשהגוף כפוף באיזור בית־החזה ניתן להמשיך נשימה תחתונה בעזרת הסרעפת, ואילו כשהגוף כפוף באיזור הבטן ניתן להמשיך נשימה עליונה בעזרת הצלעות.
* בשעת הליכה וריצה עושים כמה צעדים בשאיפה אחת וכמה צעדים בנשיפה אחת.

(מוגש על־ידי המדור לפעילות גופנית למבוגרים בקופ"ח)

סיבות נפשיות לכאבי גב

על כאב הגב נכתבו מאות מאמרים וספרים ונעשו מחקרים נרחבים ומעמיקים. הסיבה להתעניינות ה־מרובה בבעייה זו נעוצה בתופעה, שאין לך כמעט אדם, מעבר לגיל עשרים שנה, *שלפחות פעם אחת* ב־חייו לא סבל מכאב־גב עם הקרנה לאורך הרגלים או בלעדיה (מותנת — היא הלומבגו הידוע לשימצה — ופירושה כאב הגב התחתון. לעומת זאת מפרשים את המונח היוני איס־כיאס — או אישיאס, בלשון העם — כאב־הגב התחתון עם הקרנה לאורך הרגל).

סיבה נוספת להתעניינות היא ה־עובדה, שהמותנת היא מן הבעיות הסוציאליות החמורות ביותר בתקו־פה שבה אנו חיים — כותב ד"ר ק. ויגל ב„איתנים".

התקף של כאב־גב עלול להוציא אדם ממעגל סביבתו ומעבודתו ו־לגרום שינוי קיצוני שלילי באורח חייו. כבר בתקופת התנ"ך סבלו א־נשים ממחלת „גיד הנשה", והמונח איסכיאס אינו אלא שם־תואר מקו־צר לתרגום המלים „גיד הנשה" ש־הפכו לשם המחלה.

קבוצות של סיבות

ידועות כמה קבוצות גדולות של סיבות לכאב־גב. מהן כדאי לציין: שינויים ניוונים בפרקי החוליות, חבלות למיניהן, זיהומים, גידולים, הפרעות בכלי הדם בתוך עמוד ה־שידרה והאגן ובסביבתם. כל אלה עלולים לגרום כאב קשה וממושך.

עם הסיבות המכניות לכאב־גב יש לציין כמובן את פריצת הדיסקוס הבין־חולייתי — בריית סחוסית, ה־עלולה ללחוץ על שורש העצבים ואפילו לגרום הולשת השרירים עד לשיתוקם והפרעות נוירולוגיות נו־ספות.

חולה הסובל מכאב הגב התחתון טעון בדיקה יסודית ומקיפה לצורך איבחון מדויק, שבעקבותיו ייתכן טי־פול מתאים ומועיל. הרופא המנוסה יידע להבדיל היטב בין קבוצות הכאב השונות ולטפל בהן בכל ה־אמצעים העומדים לרשות הרפואה המודרנית כיום.

בצד כל הקבוצות שמנינו לעיל יש גם קבוצה גדולה של אנשים, שלמרות כל הטיפולים נשארים מוג־בלים וסובלים ממותנת וממיחושים לאורך כל הגב. המיחושים עלולים להתגבר לאין שיעור עד כדי רי־תוק החולה למיטתו והפיכתו לנכה. תסמונת זו של כאב־הגב נוטה ל־הפך לבעייה נפשית — או במונח מודרני יותר: בעייה פסיכוסומטית — עם כל הסיבוכים הכרוכים בכך.

כאבים בכל הגוף

בלא להיכנס לתחום הפסיכיאטרי יודע כל רופא אורתופד, שיש חו־לים הסובלים ממותנת או מכאב־גב קשה ומגביל בלא שנמצאו סיבה אובייקטיבית, סימן גופני או סימ־נא רנטגני. חולים אלה מתלוננים על „כאב בכל הגוף", על חוסר תחו־שה או על התחושה־יתר ללא יחס להולכה האנטומית של העצבים, על חוסר יכולת להזיז את הגפיים או את עמוד השידרה — כל זאת ל־לא הפרעה בתיפקודי השרירים בש־עה בדיקה. לרוב מגיבים חולים א־לה — אפילו למגע עור בלבד — בצורה מופרזת והדגמת סימני ס־בל. הבלויים לפעמים התרגשות ו־צעקות.

קום העבודה, קשיים בהסתגלות הח־ברתית וכן הלאה. לא תמיד בולטים סימנים אלה, כפי שצויין לעיל, אך מתברר שגם כאב־הגב ה„פשוט" מקורו לא אחת במתח נפשי.

איך נוצר כאב־גב כתוצאה ממתח נפשי?

מתח נפשי גורם הפרשת חומרים לדם המגבירים את מצב הכיווץ של סיבי השרירים. תגובה זו מעי־דה על התגוננות, או על הכנה ש־בוקט הגוף לקראת „בריחה מן ה־מקום" — בין במודע ובין שלא במודע. תכונה זו היא ירושה עוד מימי אדם הראשון. התגובה המתו־ארת כאן מקובלת גם אצל כל ה־חיות בעלות השרירים הרצוניים, אלא שהאדם אינו זקוק לה לצורך השתחררות ממתח גופני או נפשי.

התכווצות שרירים גורמת לחץ על קצות העצבים שבין סיבי השרירים, ובעקבות זאת הרגשת כאב חד ב־שריר החזק והגדול שלאורך עמוד השידרה. כאב זה עלול להופיע ב־דרגות שונות וליהפך למגבלה רצי־נית עד להגובות היסטריות ולבעיה, שרק רופא פסיכיאטר עשוי לטפל בה.

כיצד להתגבר על הכאב

כיצד להתגבר על כאב שמופיע עקב סיבה נפשית?

בדרך כלל בודק הרופא את החולה, כדי להוציא מכלל חשבון סיבה גופנית. לעתים חש האיש במתח נפשי ומצביע עליו כגורם הכאב. ברור שבמקרים כאלה ידע הרופא, שאין טעם להתחיל בטיפול תרופתי במנוחה ממושכת או בטיפול ממושך על־ידי אישפוזו בבית־חולים. ניתן לבלום התקף של כאב על־ידי תרופות קלות ותרגילי שיחרור של השרירים. יפים לכך טיול קצר, הליכה, פעילות גופנית הכוללת שחייה וכו׳. כל תירגול השם קץ לכיווץ השרירים — שם קץ לעתים קרובות ל„כיווץ הנפשי".

חולים, שמקור בעייתם בבעיות נפשיות קשות, זקוקים לטיפול מתאים על־ידי רופא פסיכולוג או פסיכיאטר. ההחלטה על כך בידי הרופא המטפל.

„נפש בריאה בגוף בריא" אמרו הרומאים הקדמונים. הקפדה על פעילות גופנית מאוזנת תמנע מתח נפשי ואת כאב־הגב העלול לנבוע מהם.

כיצד לחטא ירקות?

המצב האידיאלי הוא כאשר ירקות מושקים במים נקיים וחופש מזיהום. ייתכן שמצב כזה קיים בגידולי ירקות בקיבוצים במושבים, מה שאין כן בגידולים פרטיים הואיל ואין שליטה מלאה על הנעשה בהם. מאחר שירקות כאלה מובאים לשווקים יחד עם ירקות מקיבוצים — יש לנהוג ב*כל* הירקות, בייחוד אלה המובאים העירה על־ידי רוכלים, כאילו הם מזוהמים.

הנוהג הנפוץ בשוקי הארץ — „לנקות" את הירקות על־ידי טבילתם בקערת מים — סכנתו מרובה במיוחד הואיל והניקוי הוא למראית־עין בלבד. בדרך זו מאפשרים לחיידקים לעבור מירק אחד לירקות אחרים, שהיו תפושים מזיהום. כדי לנקות במידת־מה את הירקות יש לשטפם במים זורמים.

הקונה ירקות באחד משוקי הארץ מוטב שיהיה מודע למצבים, שבהם עלולים חיידקי תולירע להישאר זמן ממושך על הירקות.

* ירקות, ששטח הפנים שלהם מחוספס והם עשירים בחרכים, דוגמאות לכך: פטרוזיליה, חובייזה וחסה. ניסויים הוכיחו, שלשטחים אלה בירקות דבקים חיידקי תולירע ובהם החיידקים גם נשארים חיים על שטחים אלה זמן רב יותר מאשר על שטחי־פנים חלקים.
* ירקות „פצועים". הוכח, שחייהם של חיידקי תולירע על ירקות כאלה ארוכים יותר מאשר על גבי ירקות שלמים, בשל הלחות שבמקום ה„פציעה".

מכל מקום, הקונה ירקות חייב לדאוג לשימם בשקית פלסטיק כדי למנוע מגע ישיר ביניהם לבין חומרי־מזון אחרים (כמו גבינה וכדומה) הנאכלים ללא בישול.

כדי למנוע הפצת זיהום מירקות המובאים הביתה, יש להישמע לכמה מנהגים פסולים:

* אין להכניס את הירקות למקרר בטרם נוקו היטב — לבל יזוהם המקרר. כידוע נשמרים החיידקים, הנלווים לירקות, זמן מה יותר בתנאי קירור. יש גם לזכור, שאין להסתפק בשטיפת ירקות במים זורמים בלבד (לפני הכנסתם למקרר), כי השטיפה מסירה רק חלק מן החיידקים של הירקות; החלק הנותר עלול לזהם מאכלים אחרים המצויים במקרר ולהתרבות בהם.
* יש להימנע מלשים את הירקות המובאים הביתה בקערה: חומר אנטיספטי, שכן הלכלוך שעל גבי הירקות מונע פעולת החומר האנטיספטי על החיידקים ואת השמדתם; במקום הטוב ביותר מבטלת הלכלוך את פעולת החומר האנטיספטי.
* כתוצאה מניסויי מעבדה — שנועדו לבדוק את יעילות השיטות השונות לטיהור ירקות בבית — ניתן להציע שיטה, הגביה לחיטוי מלא של הירק ועם זאת אינה גורעת מערכו התזונתי ואף לא ממראהו החיצוני: שטיפת הירק במי־ברז — להסר הלכלוך; טבילת הירק במים עם דטרגנט ורחיצתו באצבעות מברשת; טבילת הירק במים עם חומר אנטיספטי למשך זמן דקות; שטיפת הירק במי ברז; ייבוש הירק באוויר או בנייר מגבת נקייה.

(ידיעון היחידה לאפידמיולוגיה משרד הבריאות)

מחזורי נופש לפעילות גופנית

במגמה לסייע בשיפור בריאותם של חברי קופת־חולים, מדבון מר־כז קופת־חולים חוגים לבריאות הגוף. מטרת החוגים להביא את המשתתף לידי מודעות להערכה של פעילות גופנית ולחשיבותה כגורם למניעת מחלות וקידום בריאותו של האדם. התוכנים יקנו למשתתף דר־כים ושיטות לפעילות זו במגמה שימשיך בה בעצמו — בביתו וב־סביבתו.

לביצוע מטרה זו יתקיימו מחזורי נופש, אימון ולימוד בני שבעה ימים כל אחד (מיום ראשון עד יום ראשון) בבית ההבראה של עובדי ה־מדינה בביתן אהרן ובבית ההבראה של מבטחים בזכרון יעקב בתאריכים הבאים:

מחזור א' מיום 5 באוקטובר 1975 עד 12 באוקטובר 1975. מחזור ב' מיום 12 באוקטובר 1975 עד 19 באוקטובר 1975. מחזור ג' מיום 19 באוקטובר 1975 עד 26 באוקטובר 1975. מחזור ד' מיום 26 באוקטובר 1975 עד 2 בנובמבר 1975. מחזור ה' מיום 2 בנובמבר 1975 עד 9 בנובמבר 1975. מחזור ו' מיום 9 בנובמבר 1975 עד 16 בנובמבר 1975.

זכאים להשתתף בחוגים חברי קופת חולים (גברים ונשים) המעוניינים בתנאי שהם מסוגלים לכך מבחינה בריאותית. רופא בכקום ייעץ להם מבחינה זו.

תכנית הפעילות כוללת: הרצאות עיוניות בנושאי בריאות, אורח חיים נכון, שמירה בפני מחלות, היגיינה וכן מושגים בתורת הגוף ותיפקודיו. כמו־כן מתקיימים שיעורים מעשיים הכוללים: הדגמות וביצועים של סדרות תרגילי התעמלות והרפיה — צעדות בקצבים מקובצים ובתנאי שטח שונים. תרגילי גב מיוחדים למניעת ליקוי יציבה, תרגילי התעמלות בצורת מכשירי־עזר ביתיים. הדגמה ולימוד של משחקי תנועה לפרט. בתכנית גם ייעוץ אישי בפעילות גופנית בהתאם ליכולותיו הגופניות והמיוחדות של המשתתף.

בחוגים הללו יפעלו צוותים של מורים ומדריכים לחינוך גופני ו־מרצים לחינוך לבריאות.

מחיר ההשתתפות זהה למחירו של שבוע הבראה, כמקובל במוסדות ההבראה של קופת חולים. ההרשמה היא: במדור לפעילות גופנית במר־כז קופת חולים, רחוב ארלוזורוב 101, תל־אביב, טלפון 262211.

פעילות עממית במחנה נופש

טיפול בחולים כרוניים בבתיהם

חולה במחלה כרונית, המאושפז במחלקה פנימית בבית־חולים כללי — התפקיד המחלקה לפתור את ה־בעייה, שלשמה הוא נתקבל. עליה לעשות זאת ביעילות הגבוהה ביותר ובתקופה הקצרה ביותר, כדי לאפשר לחולה נוסף, הזקוק לאשפוז באותה מחלקה, להתקבל ולקבל גם כן את הטיפול הדרוש. כל המחלקות בבתי־החולים הכלליים משתדלות לבצע התפקיד זה בנאמנות והחולה הכרוני נשלח אל מחוץ לכותלי בית־החולים עם תום הטיפול בו.

לאן? יש כמה אפשרויות למתן טיפול לחולים כרוניים מחוץ לבית־החולים הכללי — כותב ד"ר ת. רוזן ב„בידע לרופא", כתב עת לבעיות רפואה של קופ"ח.

בתי־חולים לחולים כרוניים (בית רבקה, בה"ח הרצפלד, כפר מנשה). מוסדות להחזקת חולים כרוניים. תכניות שונות לטיפולי בית.

בתי־חולים לחולים כרוניים מוגב־לים במספרם ובמספר המיטות שהם יכולים להעמיד לרשות האוכלוסיה. מטבע הדברים נוצרה סלקציה, ובתי־החולים קיבלו אופי של מוסדות ל־אישפוז ממושך לחולים הצפויים להפיק תועלת מן הטיפול שיקבלו. דוגמה לכך היא חולה הזקוק לטיפול פיסיותרפי ואשר אם יקבל אותו — יתאפשר שיפור תיפקודי. אם כעבור זמן־מה יגיע חולה זה למצב, שבו לא יוסיף מצבו להשתפר — יהיה בית־החולים מעוניין לשחררו.

המוסדות הרבים והשונים לטיפול בחולים כרוניים הם לרוב מוסדות פרטיים, חלקם בפיקוח ציבורי. מיכ־לול השירותים והתנאים, שהם מצי־עים, אינו מספיק ואין בו תשובה על הדרישות של טיפול מודרני ומכובד. אנה יפנה איפוא החולה הזקוק להמשך הטיפול במחלתו ה־כרונית?

יתרונות הטיפול בבית

גורמים שונים הפעילו תכניות שונות, שמטרתן אחת — לטפל ב־חולה הכרוני בביתו. לשיטה זו ית־רונות רבים ונימנה חלק מהם.

החולה נמצא בסביבתו הטבעית — בביתו. אם תימצא הדרך ליצור ב־בית את מיכלול התנאים, שיאפשרו למשפחה להמשיך בחיי היום־יום שלה ולחולה יינתן הטיפול הדרוש — ברור שמבחינה נפשית ירגיש ה־חולה טוב יותר מאשר בכל מוסד שהוא.

עלות הטיפול בבית זולה לאין ערוך מאשר בבית־חולים, שבו יש השקעות ראשוניות גדולות ואחזקה שוטפת ענקית.

הטיפול בחולה בביתו מותנה בכמה תנאי־יסוד:

קיום בית במובנו הרחב, דהיינו משפחה פעילה המקיימת פעילות משפחתית מלאה ומחזיקה בית מסודר.

הימצאות גורם רפואי, המוכן ו־מסוגל לקבל עליו את הטיפול ב־חולה.

קיום מערכת משאבים, שתדאג ל־ספק לחולה צרכיו, שאותם אין ה־משפחה מספקת (שינויים בדירה ו־בחדר המדרגות, מיטה מיוחדת, כיסא גלגלים וכו').

קופת־חולים החליטה להרחיב את תחום הטיפול בהבריה ולדאוג גם לטיפול בחולה הכרוני בביתו, בצד קיום המערכת הטיפולית הקיימת.

מערכת הטיפול הראשוני בחברי קופ"ח פועלת, כידוע, באמצעות ה־מירפאה השכונתית, שבה פועלים צוותים רפואיים (רופא ואחות). המדובר ברופאים כלליים ורופאי ילדים ולעתים גם רופא מקצועי זה או אחר.

כל רופא כללי, או רופא ילדים, בקופ"ח אחראי לטיפול הראשוני ב־חברי קופ"ח לפי הרשימה שבידו, והוא משמש להם כרופא משפחה. כמאליו מובן, שלכל חבר קופ"ח יש רופא „בלרי" הקשר הוא חד־משמעי.

רופא המשפחה מטפל בחבר בעת חוליו — במירפאה או בבית החולה.

רשימת חברי קופ"ח כוללת גילים ובעיות הקשורים לקהילה אותה משרת רופא זה. בטווח התפקידים, שבהם עוסק הרופא הכללי, גם הטיפול בחולים כרוניים המרותקים למיטותיהם ולבתיהם הנמצאים באחריותו.

ברור היה, שאין באמור לעיל שום פתרון לבעייה של הטיפול בחולה זה הכולל צרכים בסוגיות שאותם אין הרופא הכללי מסוגל לפתור משום שלא הוכשר לכך וגם מחמת המצר בכוחות ובזמן של הרופאים השונים, והן בעיות שאינם בתחום עיסוקיו (בעיות משפחה וכו').

צוות להדרכת הרופאים

כנסיון לפתור את הבעייה הוקם בכל מחוז צוות, שתפקידו להדריך את הרופאים הכלליים, לתמוך ולעודדם ולגשת לעזור להם בדרכים שונות ובמגמה להגיע לטיפול יותר בחולה הכרוני. הצוות כולל רופא ואחות, העוסקים בהדרכה בהכשרה מקצועית של הסקטור הללו, וכן מעובדת סוציאלית, התפקידה להגיע למקומות השונים שבקהילה ולתאם את מיכלול הגורמים של הטיפול בחולה, שאינן רפואיות אלא קשורות במשפחה, בקהילה ובחברה.

מערכות כאלו הוקמו ברוב מחוזות קופ"ח והן פועלות בצורה המניחה את הדעת המשך ההשקעה בתחום זה. תרמה הרבה לכך העובדה, שעלה בידן להשאיר בבתיהם חולים רבים, אשר אילולא צוות־טיפול זה היה נהוג לאשפזם במוסדות.

לאחרונה הוחלט בוועדה להכשיר חברים למסד את נושא הטיפול בחולה הכרוני בבית החולה ולהתקין תקנות, שיאפשרו מתן עזרה סיעודית לחולים אלה.

מערכת זו של טיפול בחולים כרו־ניים בבתיהם ע"י רופא המשפחה עשויה להשלים מערכת מקבילה שתופעל ע"י בית־החולים האיזורי כשלוחה של מחלקה פנימית, או מחלקה לחולים כרוניים. כך גם ניתן לדאוג לשחרור מוקדם יותר של חולים מן המחלקות הפנימיות, דבר שיקל את מצוקת האישפוז ויגביל אישפוזם־מחדש של החולים שהוחזרו מבתיהם.

הוצאות קופ"ח עלו בשיעור גבוה יותר מהעליה במדד

בתקופה שבין 1971/3 ל־1973/5 גדלו הוצאות קופ"ח ב־333 אחוז. ההוצאות לנפש גדלו ב־296 אחוז. גידול זה עולה על עליית המדד באותה תקופה, כשזו גדלה רק ב־285 אחוז. במיוחד עלו הוצאות ה־אישפוז — 378 אחוז וההוצ־אות על תרופות — 378 אחוז.

ממצאים אלה כלולים בדו"ח של המחלקה לחקר ולכלכלה רפואית בקופ"ח הסוקר את פעילות הקופה בראשית שנה זו.

14 מרפאות חדשות לשנה

בתקופה שבין 1963 ל־1975 נוספו לקופ"ח 163 מרפאות חדשות, ב־ממוצע של 14 מרפאות לשנה. קצב גידול זה נשבר גם בשתי השנים 1973־1974, שבה נוספו 36 מרפאות. ב־1975 נוספו 6 מרפאות בלבד.

בניין המרפאות לפי הסוג מראה, שבשנים 1968־1975 ניכר הגידול במיוחד במספר המרפאות האזוריות מקצועיות — ב־29.0% (מ־52 ל־67) לעומת 13% במספר המרפאות האזוריות (מ־226 ל־256). הגידול במספר המרפאות היסודיות הסתכם ב־7.0% בלבד (מ־729 ל־782).

יש בכך ביטוי לשתי מגמות — תוספת רפואה מקצועית אזורית ו־הקמת מרפאות גדולות יותר עם שירותים מפותחים ורבגוניים. בתקו־פה זו קשורה העובדה, שכמעט כל המרפאות שנוספו בין 1968־1975 נוספו ביישובים עירוניים — בהתאם למגמת גידול האוכלוסיה ו־הציור המוגבר במדינה.

מספר מרפאות הצוות, שפעלו ב־1974, הגיע ל־94 לעומת 65 מרפאות ב־1972. במרפאות אלו עובדים 235 רופאים ו־253 אחיות (228 משרות של רופאי משפחה ו־231 משרות של אחיות). במרפאות הצוות נית־נים שירותים של רפואה ראשונית מקיפה ל־547,545 נפשות — לעומת 377,000 נפשות ב־1972.

גידול חל גם במספר בתי־המרקחת וחדרי הרפואות עם רוקחים — ב־שנים 1963־1975 נוספו 109 מוס־דות. ב־1975 אוישו 15 בתי־מרקחת נוספים בכוחות מקצועיים — לעומת 5 בלבד ב־1974. הצריכה המוגברת של תרופות וכן הזמנה והגברת ער־מיות חלוקתן לציבור המבוטחים ד־

בהכשרת כוח־אדם מתאים וגיוסו משורות העלייה החדשה — אישרו שיפורים חיוניים אלה.

במספר המעבדות במרפאות חלה ירידה — עקב המגמה של ריכוז העבודה המעבדתית וייצול ביצועה במעבדות גדולות ומצוידות במכ־שירים הדרושים. לעומת זאת חלה התפתחות במספר מכוני הרנטגן, הפיסיותרפיה והריפוי בעיסוק, וכן במוסדות לרפואה מונעת — תחנות אם וילד ובבתי־ספר בפיקוח רפואי. בשנים 1963־1975 גדל היקפן של מרפאות השיניים ב־50.0% בערך — מ־72 ל־109 מרפאות.

4462 מיטות במוסדות האישפוז של קופ"ח

מספר המיטות בתקן בתי החולים בבעלות המוסד הסתכם ב־4,462 בראשית 1975, תוספת המיטות לעומת ראשית 1974, הגיעה ל־240 מיטות, מתוך 183 כלליות ו־47 מיטות לטי־פול ממושך.

בשנת 1974 — לעומת 1973 — נוספו 299 מיטות — מהן 123 ל־מחלות ממושכות. במקביל למאמץ הכספי והארגוני הכרוך בתוספת מי־טה במוסדות קופ"ח יצויינו גם ה־שינויים האיכותיים בסוג השירותים כגון פתיחת מחלקה הפסיכיאטרית ולגריאטריה על יד בתי החולים ה־כלליים. זה שלב ראשון בתכנית מקיפה — שמטרתה רה־ארגון שרו־תי האישפוז של קופ"ח על בסיס של שילוב אזוריות, תאום תיפעול אפקטיבי של השירותים לטובת ה־חולה ולטובת המשק כאחד.

בשנת 1975 מופיעות ברשימת ה־מחלקות יחידות חדשות שלא היו קיימות לפני 10 שנים — כגון מח־לקות כוויות, כליה מלאכותית, טי־פול נמרץ, וכאמור פסיכיאטריה ו־גריאטריה.

מעניין לציין שהחלוקה באחוזים של המיטות לפי הסוג — משקפת גם רציפות בסוגי היחידות וגם שי־נויים המתחייבים ממצב תוספת ה־מיטות — כגון ביקוש מוגבר ל־מחלקות פנימיות, עיניים, וקטן יו־תר למחלקות ריאות, ילדים. כש־אחוז המחלקות האחרונות ירד מ־18.0% מכלל המיטות הכלליות ב־1963 ל־14.6% ב־1975.

ירידה במועמדות לבי"ס לאחיות

קופ"ח, מקיימת ליד בתי־החולים הכלליים שלה, 6 בתי־ספר לאחיות מוסמכות, 5 לאחיות מעשיות ו־4 קורסים לאחיות לאחיות מעשיות אמהות לילדים.

בתי־הספר לאחיות הם מקור חי־שוב לכוחות סיעודיים למוסד מ־בחינה מקצועית — איכותית וכמו־תית כאחד — הואיל והכוחות אלה נו־טים בדרך כלל, כפי שהראו סקרים של מחלקת המחקר, להישאר בעבו־דה ולהתמיד במקצוע הסיעוד במס־גרת קופ"ח.

משנת 1948 ועד לסוף 1974 סיימו את בתי־הספר של קופ"ח 2,230 אחיות מוסמכות ו־1,675 אחיות מע־שיות, בסה"כ 3,905 אחיות.

בחמש השנים 1970־1974 החלו את לימודיהן בקורסים לאחיות מוס־מכות 734 תלמידות ובשלוש ה־שנים האחרונות — שבהן תרחש הקורסים לאחיות מעשיות — החלו את לימודיהן בהם 499 תלמידות. קורסים מיוחדים נפתחו לאמהות ל־ילדים ולומדות בהן 229 תלמידות. למרות הנשירה המגיעה בבתי־ה־ספר לאחיות במדינה לכדי שליש מכלל המתחילות ללמוד, מציין מא־גר זה של כ־1,500 בנות, לידות ישראל ועולות חדשות, שבחרו לל־מוד סיעוד במסגרת מוסדות הוכש־רה של קופ"ח.

סקר מחלקת המחקר העלה, ש־מספר המועמדות על כל מתחילה ללמוד בבית־הספר לאחיות מוסמ־כות ירד ב־1974 והגיע ל־2.98 ל־עומת 3.8 ב־1970. בקרב האחיות המעשיות לא חל למעשה שינוי ב־שעור המועמדים — 4.35 ב־1974 לעומת 4.37 ב־1972. (ראה טבלה בנדון).

בשנת הלימודים הקרובה יהפכו בתי־הספר לאחיות של קופ"ח ל־מוסדות־לימוד גבוה. התלמידות בהם תלמדנה לימודים תיאורטיים גם באוניברסיטה הנמצאת באיזור בית־הספר, תוך צמצום העבודה ה־מעשית למינימום המתחייב בתכנית הכשרתה.

עם שילובם של בתי־הספר במס־גרת לימודים אקדמיים תקצר תכנית הלימודים את הדרך לקבלת תואר ראשון באוניברסיטה לתלמידות ה־מעוניינות בכך. הכוונה היא שהשי־נוי המהותי הנזכר גם ימשוך מספר רב יותר של מועמדות וברמה השכ־לתית גבוהה.

האוכלוסיה המבוטחת — 2.35 מיליון נפש

לפי אומדן — מנו מבוטחי קופת־חולים 2,350,000 נפש בראשית מרס 1975. בנובמבר 1974 היו בקופה 1,765,000 נפשות שפרטי הגיל הזמין עליהם לא ידועים. 50.3% מהם היו נשים ו־49.7 גברים — לעומת 50.2% גברים ו־49.8% נשים בקרב כלל האוכלוסיה במדינה.

אחוז בילאי 65 שנה ומעלה בקרב הנפשות המבוטחות במחוזות הסקר היה 7.0%. ברם, עם הכללת המחו־זות העירוניים בעתיד (ת"א, דן ו־ירושלים) יש להניח, שהאחוז יתק־רב לזה שבקרב האוכלוסיה בכלל — 7.3% בסוף 1973 — אף יעבור אותו הואיל ואחוז חברי קופ"ח ב־קרב הישוב היהודי גבוה מאחוז הלא־יהודים המבוטחים בה: 74.0% לעומת 44.6% לא יהודים. במחו־זות העירוניים חיפה ויפו מגיע אחוז הקשישים ל־10.0% ויותר.

חברי הפועה"מ — הקבוצה השניה בגודלה

חברי ההסתדרות מהווים 82.1% מכלל הנפשות המבוטחות בקופת־חולים, הקבוצה השניה בגודלה היא חברי הפועל המזרחי — 7.0%, ה־קבוצה השלישית היא מבוטחי סעד — (75,334 נפשות) 3.2%. עם ה־נותרים הנימנים בין השאר: הורי חברים (25,000 נפש), פועלי אגודת ישראל, משפחות צבא קבע, נוער עובד ולומד במוסדות, מקבלי פנ־סיה מחו"ל.

כ־94.0% מכלל הנפשות במחוזות הן בעלות זכויות מלאות (כולל אש־פוז ע"י קופ"ח וטיפול מקצועי מיד־הו) ורק כ־6.0% זכאיות בעיקר לעזרה מקומית ראשונית. מבחינת ההגבלות לאישפוז עקב מחלות קוד־מות ניתן לאמוד את מספר החברים בקבוצה זו ב־75,000 — כ־3.0% מכלל האוכלוסיה. אחוז נמוך זה נובע, בין היתר מהקלות וביטול ההגבלות שהונהגו בשנה האחרונה.

יש שוני בין אחוז המוגבלים ב־מחוזות השונים — ממינימום של כ־1.0% בפ"ת, הגליל ואילת — עד ל־4.0% — 5.0% במחוזות חיפה, ראשון ויפו. קשה לדעת אם הפרשים אלה נובעים מהבדל ברישום ובדי־ווח או מהקלות או החמרות במעקב ההגבלות וקצב ביטולן.

כוח אדם ותחלופת עובדים

אופיים המיוחד של שירותי הברי־אות — הדרישות על מערכת יחסים עדינה, הדוקה ואישית בין הנותן הטיפול לבין מקבליו — ובמיוחד מהות עבודתה של קופ"ח, המגישה שירותים ישירים על־ידי פרסונל ש־כולו מועסק על־ידה, מעמידים את רמת העובדים, הכשרתם, קידומם והשתלמותם בראש דאגת האגף ל־ארגון למינהל המופקד על תחום זה.

על האגף מוטלת האחריות לפע־לותיהם ולרווחתם של 23,000 עוב־דים בעשרות מקצועות שונים — רפואיים, פארה־רפואיים, מינהל ו־משק — כאשר בעיות התמחות, קליטת עובדים עולים חדשים, הה־תאמת רמתם לדרישות המוסד ול־צרכיו, בארגון מערכת התפקידים היחסים ההדדיים בין העובדים ל־סוגיהם — הן מטרות־יסוד בפעולות יחידות האגף הנוגעות לדבר.

נוסף לבעית גיוס אדם בתקופה שבה גדל הביקוש לעובדים מקצו־עיים במשק — קיימת בעיית הנשי־רה של סוגי עובדים שונים. כאידך גיסא מתעוררת שאלת משיכתם של כוחות חדשים ומאומנים לשירות ה־מוסד.

בשנת 1974 הקיפה התחלופה ה־עובדים 3,163 איש מכל המקצועות. הסיבות לעזיבת העבודה היו התפט־רות (61.7%), פיטורים (12.2%) וחופשה ללא תשלום (9.3%) מכל 100 עוזבים.

חישוב שיעורי הנשירה לפי ה־מקצוע הסיבה מעלה את הממצאים הבאים: תופעת התחלופה חזקה ב־מיוחד בקרב עובדי המינהל: על כל 100 עובדים עוזבים 20 במשך שנה, כלומר: כל עובד חמישי. ב־קרב עובדות המשק השיעור הוא 16 לאלף. שתי הקבוצות הבאות — ה־אחיות הטכנאים הרפואיים (פיסי־תרפיה, ריפוי בעיסוק ורנטגן) — הן בשיעורים כלליים דומים: 13.9% אחיות ו־14% טכנאים רפואיים.

ניתוח שיעורי ההתפטרות והפי־טורים, לפי המקצוע מעוגלים וערו־כים בסדר יורד של ההתפטרויות — לפי מקצוע על כל 100 עובדים — נראה ששיעורי ההתפטרויות גבו־הים בקרב עובדי המינהל המשק (בין הראשונים גבוהים גם שעורי הפיטורים): 12.3% מהם התפטרו במשך 1974. כ־10.0% מהטכנאים הרפואיים באותה שנה.

לגבי האחיות והטכנאים הרפו־איים יש גורם עזיבה נוסף, המביא בעקבותיו לשיעורי תחלופה גבו־הים: המדובר בחופשות ללא תשלום: אם נצרף גורם זה לסיבה הראשית, ההתפטרות, נקבל את שי־עורי הנשירה הבאים: בקרב ה־אחיות 10.8%, 12.2% בקרב הטכ־נאים הרפואיים. (התפטרות וחופשה ללא תשלום הכוללת חופשת לידה, חופשות לצורכי לימודים ובעיות אישיות).

...ם חלוצי תקוע /

מאת שאול מייזליש

...מ הר-יהודה, ב„תקוע" ...רית — עירו של הנביא ...אספו קומץ צעירים ו... ומסרה. אחת להם: ...יתד בלב המדבר, ש... ...יה יהודית מפוארת מ... בין טרשיו.

...בתקוע, במאחז החדש ...ח"ל, המאויש על-ידי ...ם חברי גרעיני שח"ם ...-עקיבא, במקום בו חי ...עמוס שהיה „בנוקדים ...", באיזור אשר בין ...מצאו מסתור יהונתן ...בני המכבים, סמוך ...בה בחר הורדוס לה... ...ת מצודתו, בתצפית ...זה את מגיני ירושלים, כאז כן היום שימשה ...בטחונית שהגנה על מפני התנכלויות שבאו ...יהודה — כאן שבים ...חיים יהודיים, של צעי... ...תיים, שבמוראל גבוה — ואני מדגיש זאת, ...רה אחרת אינה נראית — הקימו כאן מאחז ל...

...אמרנו, ולא האחות. ויש ...בר, בסמנטיקה הרגישה הה...

שאהלים שטופים במירבצי־אבק ו־התוצאה מאוד לא נעימה. במיוחד לגבי התנאים בהן חיות הבנות. משום־כך השלמת המבנים הם כורח חיוני — אבל נראה שבמשרד הבט־חון אין מרגישים. עובדה: מישהו העז לתת שם את התשובה: שאין תקציב להשלמת הכביש.

משנה פניה והתחדשה. „בתחילה לא רצינו לבוא לכאן", היא מספרה, „התכוננו נפשית להכשרה הקלאית בכפר־ידרים, והנה — כרעם ביום־בהיר — נפלה עלינו ההודעה שאנו הולכים ליישב מאחז חדש בתקוע. כשהגענו למקום בפעם הראשונה, השגנו מעט בהלם. הכל חשוף, צחיח,

ניתן למצוא את כוכב־השחר, מעלה האדומים ועוד... עיר בתוכננת, ש־קווי־תכנון כבר יש לה, אבל רב המרחק עד ליום בו תחל לקרום עור וגידים. החשיבות הבטחונית של תקוע, מחייבת מאמץ מיוחד מצד הנח"לאים הצעירים. הם יוצאים ל־שמירות לילה ויום בהר־רוה שאינה

ניכרים היטב בכפרים הערביים ו־במיוחד בבית־פג'ר.

„אבל כשעובדים כל־כך קשה, יש מן הסיפוק והעידוד למצוא את ה־בנות העמלות כל־כך להנעים את חיינו, ההידוך הזה שווה הכל. הפר־חים הרעננים שהן מתאמצות להביא יום־יום מכפר־עציון, ובמיוחד ה־ארוחות הטעימות שהן מכינות — ובראשן הספציאליסטית לנושא — ניצה, עוזרים לחפות על הקשיים", אומרים הבנים.

● פינת הירק בלב המדבר

אחת מהנושאות בעול זה היא: חגית משמאלי, מגבעתיים, האומרת: „גם אם קו המים מפוצץ, ואין מים המים, והגנרטור הוא סק־פק מונ־טוני, וגם אם חיים לפעמים על מצר סים, הרי אנחנו יודעות שהעבודה שלנו חשובה ומועילה: במטבח, ב־קשר, בהכנת שתייה חמה לבנים השומרים בלילה. למשל. השבוע ה־קמנו פינת־ירק קטנה הכוללת אב־טיחים, מילונים ועגבניות. אני בטוח זה שווה ה„תיפתח" למה שיבוא אחר כך".

שותף להקוותה, הוא יחזקאל קליין, בחור צעיר, שאינו מבוגר בהרבה מחברי תקוע, שהוא חבר כפר עציון, ומשמש כמדריך החברותי של הנקודה והמקשר בין חבריה לבין הקיבוץ הדתי וכפר־עציון שהוא המשך המא־מץ. בקיצור: אבא.

יחזקאל הוא המגיע מדי יום יום למקום, דואג לצרכים, מביא „תר־בות" כמידת היכולת (אין טלוויזיה, אין טייפ, אין מסרטה. אולי זו ההז־דמנות לקרוא לנוגעים לדבר לתי־קון המעוות בתחום זה ?), דואג ל־צרכים הבוערים, ולפתרון בעיות ה־מתעוררות — וכאלה לא חסרות.

יחזקאל גורס כמו חגית, שיש למ־קום פוטנציאל חקלאי, בעיקר בשל האדמה הראויה לעיבוד שבמקרה תוחמת את הנקודה, ובשל מקור ה־מים המצוי בקירות אצל ההרודיון המציל צילו על הנקודה. אבל, אם תאורת אי־פעם תקוע, נראה שהת־בסס על ענפי משק ותעשייה, כפי שקורה בכפר־עציון.

אגב, יחזקאל וחבריו לכפר־עציון, ראויים ל„מלה טובה" על שאין הם חוסכים מאמץ להנעים ולשפר ככל הניתן את תנאי הנח"לאים. במסגרת זאת הושג הסכם בין הרבנות הצב־אית הקיבוץ הדתי, לכך שמדי שבו־עיים יושגר לכאן רב שיעסוק בכתן שירותים רוחניים ושיעורי תורה.

„הרב מוסיף המון לאווירה. ישנם שיעורים קבועים לבנות ולבנים. וזה דבר חשוב ומתבלט על פני השיגרה האפורה" — אומר יחזקאל קליין.

גם ההווי המקומי המתפתח, מסייע לגבור על המונוטוניות המכבידה. ב־תקוע אומרים שלקראת הימים הנור־אים אין צורך בבעל־תוקע, אחת ה־בנות שנטפה ב„טרמפ" שאלו אם הנקודה נקראת על־שמו של יוסף תקוע מי שהיה שגרירנו באו"ם, ובת אחרת נשאלה אם היא מן „הנשים החכמות בתקוע", מובן בהתייחס ל־עובדה שמתקוע באה „האשה החכ־מה" ששלח דוד להשיב לבו של אב־שלום בנו.

ביניתיים ממשיכה הרוח והאבק ה־גישה בעקבותיה, להצליף בבחורים שעל ההר. דומה — שלכך הם כבר התרגלו. איך אמרו הבנות ? : „קשה המלאכה אך לאט לאט מתקיימים דברי הנביא, הרחיבי מקום אהלך ויריעות משכנותיך יטו אל תחשוכי, האריכי מיתריך ויתדותיך חזקי. כי ימין ושמאל תפרוצי וזרעך גויים יירש וערים נשמות יושיבו".

אל הערים הנשמות הללו, עלו אבותינו — שבו בני הדור הקודם לנו, בוני כפר־עציון. אנו שנשלחנו להשלים את קבוצתם, מרגישים כ־ממשיכי דרכם בבואנו לכאן... ישוב זה הוא צעד נוסף בדרך להגשמת תקוות העם בכל הדורות..."

ודברי הנביא עמוס, כאילו מהדה־דים בין האהלים: „הנה ימים באים נאום ה', וניגש חורש בקוצר ודורך ענבים במושך הזרע והטיפו ההרים עסיס וכל הגבעות התמוגגנה".

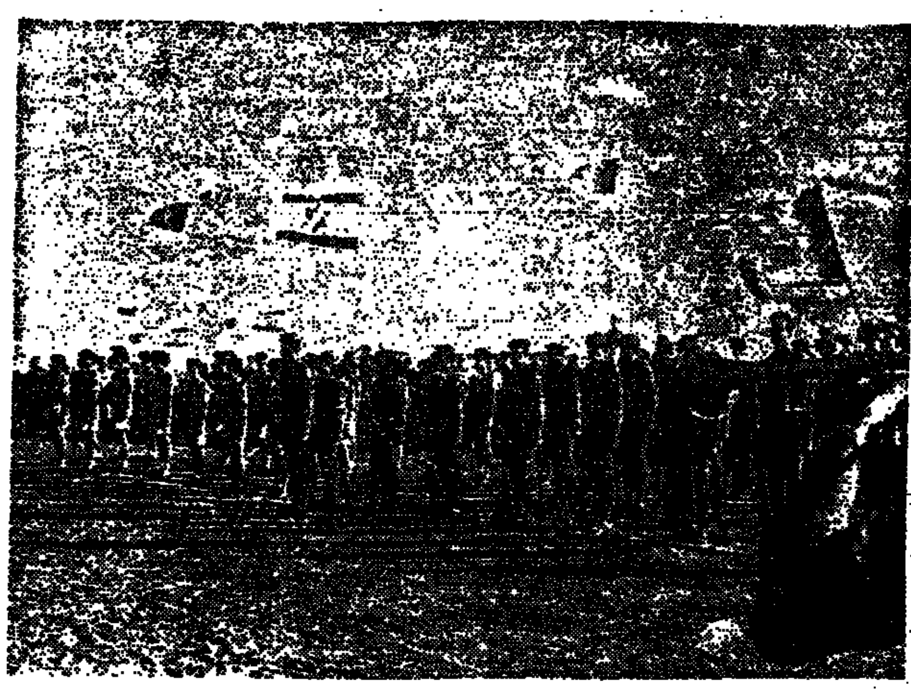

מקובלת בצה"ל, וגם מעמסת הסיו־רים היומיים ומיכסת הפעילות הבט־חונית היא גדולה מהרגיל. אבל סגן מאיר המפקד, שהוא איש קבע (נשוי + בת) שביתו נמצא לא הרחק ב־אלון־שבות שבגוש עציון, וחניכיו יודעים שיש לבצע את המשימה ויהי מה. במיוחד כשנודע לאחרונה על פעילות מוגברת מצד כנופיית מרצ־חי „פתאח" השורצת באיזור ומנסה לעשות נפשה בקרב ערביי הכפרים. כנופייה זו אלימה, ותוצאות ביקוריה

הנחלאים הדתיים ביום העליה על הקרקע

חסר תנאים אלמנטריים, מסוכן בט־חונית, ובעיקר — כל הצעירייה מוט־לת על כתפיים צעירות שזה עתה עזבו את הבית. אבל דווקא זה שהפך את החיים כאן לשותפות ביצירה חדשה, זה מה שקושר אותך לנימים החבויים של המקום. זה שגורם לי לחשוב שאם המקום יהפוך להאחזות ואחיה לישוב קבע — אקשור את עתידי בעתיד המקום".

● הקשיים שבמאחז

עובדת היות תקוע מאחז מקשה עליה גם בקבלת תקציבים שמהם נהנית כל האחזות רגילה. משום כך נפגעים סעיפי תגור, התרבות, רכב, ואחזקת המקום.

אבל בכל אלה אין לפגוע ברוחם של הצעירים ותנופת הפורץ והתרשת הראשונית, וכמו שאומר שמאי: — „אנחנו יודעים בערך את ההיסטוריה של המקום — אבל אנחנו מודעים יותר לעובדה שאנחנו עצמנו עושים היסטוריה".

ההיסטוריה המרשה ההולה מפעמת ביותר להרי חברון, שעל צלעותיה משתרעות הגפנים, בכ"א תמוז, כש־אנשי שח"ם כפר־עציון שמעו את דברי אלים רפאל שריד מפקד הנח"ל ש„התבססכם כאן תהפכו גבעה צחיחה לישוב פורח". את המימרה הבמוצאוססית מתכוננת לאמץ במלוא הרצינות יעל אדלר, הוזיפאית. יעל, פרח בלב המדבר, חשה בתמורה ה־טופוגרפית העוברת על הנקודה, ה־

● הם יוצרים קו מזרחי

יגאל מרמת־גן, צביקה הדרון מ־חיפה, רבקה המר מאשדוד, אבי פרץ, שמעון אוחיון, מאיר בן־ישי ומאיר אפללו מנתיבות — מודעים לעובדה שתקוע היא אחת מההיאחזויות בטבעת הישובים היהודיים, המתעבה סביב ירושלים, וכן יוצרת קו מזרחי מזו־רית לשדרת ההר המרכזית, והם

...המעסקת היום. את מפעל ה... ...בשטחים.

...ות המדינית הצעמה שיוב... ...שלה בהגבילה את יהודה ...

הקיבוץ הדתי נחלץ לצימצום הפער החברתי בישראל

מאת ג. ג"ד

התנועה הקיבוצית מיקדה בשנים האחרונות הרבה מחיצי הביקורת ה־חברתית במדינה. האשימו אותה ש־היא מנצלת שכירים מאזורי פיתוח כ־מעסיק קפיטליסטי, אמרו עליה שהיא מסרבת לקלוט עליה, טענו שהיא מס־תגרת כבחממה ועוצמת עין מבעיות המצוקה ומן הפער החברותי והתרבו־תי הגדל והולך ומסכן את המירקם הפנימי שלנו, הבחינו בהתנשאותה, כשסירבה להניח לילדי מושבי הער־לים ללמוד במוסדות החינוך שלה עם ילדיה. מסתבר שלפחות כמה מן ה־חיצים הגיעו לכתובת הנכונה, או שמא תרם זעזוע מלחמת יום הכיפורים את חלקו בתפנית. מכל מקום, זה כשנ־תיים מורגשת פעילות סוציאלית בב־רית התנועה הקיבוצית. אחד ממוק־דיה הבולטים הוא הקיבוץ הדתי על שלושה עשר משקיו.

בשיחה שהיתה לנו השבוע עם יצחק דוואר (דוחי) מעין־צורים, המרכז את הפעילות הארצית לצמצום הפער, מטעם הקיבוץ הדתי, גילינו עולם חדש של רגישות חברתית ונכונות להתנדבות, בקרב בני המשקים, עולם שנסתר עד כה מעיני הציבור אבל אין להטיל ספק בהישגיו ובחיוניותו.

לאמיתו של דבר — אין הפעילות ההתנדבותית של השנתיים האחרונות תופעה חדשה לגמרי. לפני חמש עשרה שנה ניסה הקיבוץ הדתי לשלוח כמה בנות לעבודה באזור שבולים, מגלים, בתחום המרצה האזורית עזתה. הבנות שהו במקום למע־לה משנתיים — והפעולה נפסקה. „כנראה שלא היתה קונצפציה רעיונית מאחורי הענין, לא היתה דחף מספיק, היו למדינה בעיות בוערות בתחומים נוספים — כך שגם תשומת הלב שלנו הופנתה לכיוונים אחרים" מסביר דוואר, „אבל בשנים האחרונות חשנו יותר ויותר שהבעיה החברתית היא מן החריפות והקשות ביותר בארץ ושיש לטפל בה. — החלטנו להקים לפני שנתיים קבו־צת עבודה נסיונית לפי עקרונות חדשים: במקום שנפזר את הבנות שלנו, במסגרת שרותן בעיירות שונות, „נתלבש" על מקום אחד ונטפל בו טיפול מרוכז ומקיף. בחרנו בשכונה אחת בעיירה נתי־בות ושלחנו אליה שש בנות משקים, בעיקר ממשקי הדרום. הקשר לנתיבות נוצר במידה מסויימת בזכות הגישה הנוחה שיש לנו למרצה המקומית וגם בזכות „משוגע לדבר" מקיבוץ סעד, משה בן־צבי, שנהג לנסוע מקיבוצו אחרי שעות העבודה, לעבור ממשפחה למשפחה בנתיבות, לשאול, לשוחח, לארגן פעולות תרבות, לערוך מפעלי צדקה לנצרכים וכדומה. הדוגמא האישית שלו — הדליקה אחרים. אמנם לא היו לנו יומרות

קייטנה למרגלות הגלבוע

לכבוש את העיירה ולפתור את כל בעיותיה — ובעיות יש שם כבשאר העיירות והערים — של חבורות רחוב, של פשיעת נוער — אבל חשבנו שאם נתרכז בשכונה אחת, נגיע להישגים. צה"ל, שבמסגרתו, נשלחות הבנות, היסס תחילה מחשש ש־שש בנות יחד, זה בזבוז של כוח אדם. שכנענו, בזכות המוטיבציה הרציונית של הבנות שהתנדבו לפעולה — ונגשנו לעבודה. הבנות עסקו במגע כולל עם כל חלקי האוכלוסיה בשכו־נה. — בשעות הבוקר, ביקרו אצל האמהות, נתנו שעורי תנ"ך ויהדות לסיום המחלקה לתרבות תורנית, למדו בשעות אחה"צ — עסקו בחינוך משלים כולל טיפול בילדי רחוב, נתנו חוגים והפעילו את מועדון הנוער. המטרה היתה לטפל במשפחה כולה, על המבוגרים והצעירים שבה, כשהמטפלים הם אותם אנשים".

העזרה להצלחת הפעולה

במשך השנה הראשונה, מתוך דיווחי הבנות, שסוף כוף לא היו אלא נערות בנות שמונה־עשרה, התברר שלשם הצלחת הפעולה הן זקוקות לסיוע גברי. במועדון שניהלו בנתיבות הופיעו גם נערים בני חמש עשרה, שבע עשרה — נוצרו בעיות משמעת, היו קשיים טכניים. „כאן עמד לנו משה בן־צבי" מספר דוואר. „דרכו התלהבו לרעיון כעשרים חברים מבוגרים מסעד", פעמיים בשבוע הם התחילו להופיע בנתיבות בערבים. חבריה אחת, למשל, ארגנה חוג תפירה לנשים. בחור מסעד נתן קורס למסגרות, חברים אחרים פנו להתארח בביתן של משפחות מסויימות — לפי הכוונת המורות־החיילות בנות המשקים. היו מקרים שחברי סעד באו לעזור לאשה לנקות את הבית לשבת, כשבעלה היה במילואים, או לסייע לבעל לטפל בילדים — כשאשתו היתה זקוקה לאישפוז, סך־הכל היתה הפעולה רצויה לשני הצדדים, וכך פנינו לארגון השנה השניה".

כאשר התברר, מעבודה בשטח, שבוגרות י"ב הן צעירות מדי וחסרות נסיון מדי, מכדי להתמודד בכל הבעיות, הוחלט לפנות אל יוצאי הצבא שיתנדבו לעבודה החברתית במסגרת שנת ה־שירות השלישית שהיא חובה על בני משקים, ולא קל למצוא מתנדבים כאלה. רוב בני המשקים פונים לתפקידי פיקוד בצה"ל ונשארים עוד זמן מה לאחר שירותם בקבע. אחרים מעדיפים לאחזר יוה חדשה או להדרכה בסניפי ב"ע — התפקידים מרובים והאנשים מועטים.

„לא הסתפקנו בנתיבות" מספר דוואר, „החל־טנו במקביל להתחיל לעבוד במקום חדש. בחרנו בכרכז תושיה, שליד כפר מימון. שוב — גייסנו שבע בנות (נוסף לשש של נתיבות), העברנו להן קורס הכנה — ושלחנו אותן לאיזור. הן מחולקות לשלושה צוותים — כל צוות במושב אחר. לעבודתן יש כבר מסגרת קבועה: בבקר עם נשות המושב, בערב — מועדון לנוער, ב־צהרים — שעורי עזר בביה"ס האזורי.

כיצד התקבלו הבנות החדשות במושבים ובנ־עיירות של „ישראל השניה" ? בשנה הראשונה, מסתבר, קצת בחשדנות, היתה הרגשה של: „הבולשה שלחה לנו אנשים". גם הבנות עצמן הגיעו לעיירה מתוך תחושה של הקרבה, כאילו באו לתרום לאחרים מרום ידיעותיהן ונסיונן.

„המגע עם הנוער" מאשר גם דוואר „היא אולי התרומה בדרך כלל שומרי מצוות. הנוער — אובד הדרך, רחוק ממסורת, הבנות מספרות כי כאשר הן מציעות להתפלל מעריב במועדון — צוחקים להן, אבל כשבן משק מגיע בביקרת למועדון בערב, וכשמגיעה השעה הוא נעמד לתפילה — זה עושה רושם.

החברה במקום רואים שגם צעיר מאלה שהם יכולים להעריך — חושב שצריך להתפלל. הצרה היא שאין מספיק בנים במשקים המתנפנים לעבו־דה כזו — וחבל. תרומתם חיונית".

במקביל לעבודה בנתיבות ובתושיה הצליח הקיבוץ הדתי לעורר גם את חברי „יבנה" לעבוד בהתנדבות בעיירה יבנה. כרגיל, צריכים „משוגע לדבר". הפעם היתה זו העובדת הסוציאלית, אשת ריס מ„כרם דיבנה", ששימשה איש־קשר, בין החברים ובין אנשי העיירה. מסביר דוואר — „מציאותו של איש קשר — הכרחית. בעין צורים לדוגמא, הצלחתי לעורר חברים לעבודה בהתנדבות בסביבה, אבל אחרי נסיגה אחת, התייאשו והפסיקו. הם לא ידעו מי זקוק להם ולמי לפנות. ביבנה, לעומת זאת, הצליחה הפעו־לה מאוד. הנה דוגמא — אחד החברים, מסגר במקצועו, יהודי בן ששים, שרצה גם כן להתנדב, אמר שהוא מוכן להסיע את הקבוצה לעיירה בארבע אחה"צ ולהכות במקום שעתיים שלוש כדי להסיעה חזרה למשק.

שאלנו: האם בע„בות המגע הראשוני נוצר אותו מיזוג חברתי שהוא הביטוי הברור ביותר לצמצום הפער ?

דוואר: „על מיזוג חברתי אי אפשר עוד לדבר. אבל יש הזמנות הדדיות לשמחות. לבן סעד העובד בנתיבות ברור שלחתונה במשק מוכ־רחים להזמין את המשפחות „שלו". וכן להפך. הבקורים ההדדיים בין סעד, יבנה והעיירות ה־סמוכות הם היום חלק מהווי החיים".

התנופה הדרושה

לאחר הנסיונות הצנועים של השנתיים הרא־שונות קיבלו אנשי הקיבוץ הדתי את התנופה הדרושה לפעולות של הקיץ. מספר דוואר: „החל־טנו השנה להחדיר את הנושא לתודעת כל החברים במשקים שלנו. סוף סוף יש לכל עם ישראל מספיק עבודה במשימה של צמצום הפער. החלטנו אם כן שכל קיבוץ יקח על עצמו משימה אחת לפחות, או — קייטנת ים לילדי הישובים בסביבה מן הבוקר עד הערב, על חשבון המשק. או — קייטנה לאמהות ברוכות ילדים. במשקים כמו סעד או יבנה, היו כבר תוצאות לעבודת השנתיים הקודמות כאשר החברים עצמם באו בדרישה לעשות משהו בשביל „המשפחות שלהם". בדרך כלל גילינו שהציבור כולו מוכן להתנדב — חסרה היתה רק מסגרת ארגונית, מישהו ש־יזוז עניינים".

התוצאה ?

שלושה עשר משקי הקיבוץ הדתי באו במשך חודשי הקיץ האחרון במגע עם נשים וילדים מעיירות הפיתוח. בעין־צורים נערכו שתי קייט־נות יום לילדים, בבירת־צבי, שדה־אליהו ושלו־חות, נערכו קייטנות לאמהות מירוחם, בית־יוסף ובית שאן. קיבוץ עין־הנצי"ב ארח את ילדי מעלות, החברה הצעירים של מעלה־הגלבוע טיפ־לו בילדי בית שאן. בלביא התארחו אמהות מ־חצור. בבארות־יצחק ראו את בני יהוד, בכפר־עציון התארחו ילדי בקעה מירושלים ובראש־צורים — ילדי בית שמש. פעמי העולמים אימצו כמובן את אנשי נתיבות, והכסף הכל נוצר מגע די פורה בין שני החלקים בקרב החלק הדתי של הציבור בארץ.

„נקווה שלא נתבדה" אומר דוואר „שהקשרים שנוצרו הקיץ יניבו יחס הדוק יותר בעתיד.

שאלנו: ומה ההמשך ?

דוואר: „על מיזוג חברתי אי אפשר עוד הבאה. קודם כל נמשיך בנתיבות ובתושיה. צוות חדש של בנות משקים עובר עכשיו סמינריון במחלקה לתרבות תורנית לקראת גיוסן בנובמ־בר, בנות אלה נשלח לבית־דגן, וצוות חדש שני מתארגן לעבודה בשלומי.

מי ומי במתנדבים ?

שאלה: מי הבנות המתנדבות ?

דוואר: יש קצת הכוונה בבתי הספר במשקים לעבודה הזאת. בעיקר פעילות בנות הצוות הרא־שון מנתיבות „העשות נפשות" בקרב חברותיהן, אחיותיהן וכל בת משק שהן פוגשות.

שאלה: האם תוכל לסכם, כללית את עבודת השנתיים הראשונות ולהצביע על הישגים או על מסקנות משמעותיות ?

דוואר: לדעתי — מוקדם עדיין להסיק מסק־נות אם נראה למשל, שהנוער הבא למועדונים שלנו בנתיבות או בית שאן. שומר על קשר איתנו ובמשך הזמן מתבגר להפקידי הדרכה בעצמו — נדע שהצלחנו. בכל זאת יש כמה סימנים מעודדים. למשל — בשנה הראשונה קשה היה למשוך חברה למועדון. הרוב עבייך יותר. היום — המועדונים מאוכלסים אם קורה פעם שהבנות לא פותחות את המועדון — באים אליהם הילדים בטענות. עוד דוגמא — בנות המשקים נוהגות בבואן הביתה לקחת עמן שניים שלושה חניכים שיראו מה זה שבת בקיבוץ. מסתבר שהילדים שומרים בקפדנות על „התור" ולא פעם מוכיחים לבנות — אני עוד לא נסעתי איתך לקיבוץ. השבוע — תורי. ההורים ? בשנה הראשונה פחדו לשלוח את הילדים מחשש ש־יתקלקלו מבחינה דתית בקיבוץ. היום אין בעיות. יש לי גם נסיון מקיבוצי. בשנה שעברה כשהביאה בת חיילת כמה מהילדים שלה לשבת — היו לנו נזקים של מאות ל"י, גניבות, הרס מיתקנים, חוטי חשמל קרועים. השנה מתנהגים אותם היל־דים בצורה אחרת. הם משתובבים ככל ילד נורמאלי — אבל אין גניבות והרס. סיפרו לי הבנות על הטיול שאירגנו ליומיים בשנה שעברה לצעירי נתיבות. קודם כל — סרבו הצעירים ללכת אפילו שלושה קילומטרים. בשביל מה ללכת ? אמרו, כדי להסתכל על אבנים ? וכשהגיע הלילה — דרשו הבנים והבנות ללון יחד — אחרת, טענו, אין טעם לטיול. התוצאה — טיול היומיים נעשה לטיול של יום אחד. המדריכות חזרו למחרת בבוקר הביתה. השנה — שוב ניסו לארגן טיול, ואפילו לשלושה ימים.

הפעם — בוצע הכל לפי ההבנות. איש לא חזר.

ההצלחות הראשונות — דוחפות כמובן, לצי־מת ותנופה. בקרוב עומדת להערך המועצה ה־שנתית של הקיבוץ הדתי. „יש אצלנו תכנית להציע שכל חבר משק יתחייב להתנדב לעבודה של כמה שעות במבצע לצמצום הפער החברתי בשעות הפנאי שלו. אין לנו משטרה, אין לנו חוקים שאפשר לאכוף, אבל אני מאמין שברגע שהתעוררה המודעות של חברינו לחריפותה של הבעיה, ברגע שנצליח להחדיר בהם את ההכרה שמדובר בעניין שהוא ממש בנפשה של המדי־נה — נוליך את כולם לעבודה — והתמודדו..."

„עלה נעלה" ביערות עוספיה

מאת חיים פיקרש

— — —„עלה נעלה, ק־דימה בני עקיבא, היזד במ־עלה !" בקעו קולות השירה הצלולים מתוך עובי היער, ולפי הקולות טיפסת בשבי־לים הצרים, ועלית אל מע־לה ההר, שם, בטבורו של חורש האורנים העבותים, נתקלת בהם, במאות הרבות של חניכי בני עקיבא, מכל הסניפים בארץ, שבאו למ־חנה הקיץ המרכזי של הת־נועה.

ובמחנה, כל האביזרים המקוב־לים של מחנה — מאות אוהלי סיי־רים סדורים בשורה ודבוקים אל עצי החורש, אהלי שמיכות ססגו־ניים, שהכניסה אליהם תחומה ב־אבנים מסויידות, ובמרכז — תורן הדגל המתנשא, הנתמך על ידי סבך של חבלים ורצועות של בד, והלאה מזה — חדר האוכל, שנקיון של ממש שולט על סביבתו, ולידו, חדר המרפאה, המפקדה, מגרש המשח־קים והמסדרים. מיתקני הספורט ו־אביזרי הצופיות המוכרים והמקוב־לים.

השוני בין המחנות

במה שונה מחנה הקיץ השנה מכל המחנות שבעבר ? — שאלנו את מנ־חם מאיר האיש אשר על ריכוז ה־מחנות ומפעלי הקיץ של תנועת בני עקיבא. הצעיר הנמרץ, הכר רמת מגשימים בן משואות־יצחק, שטיפס ועלה במעלות ההדרכה, בעקבות יכו־לת המעש, וכושר הביצוע המעולה שלו, משיב כי למעשה מונהגת גם במחנה זה אותה מסורת נאה של מ־חנות, המופעלות על ידי תנועת בני עקיבא כתנועת נוער אמונית, מזה שנים, אך בכל זאת, השנה יש מ־שום חידוש, ולא רק בעצם הנוש־אים העומדים במרכזן של המחנות, הפעילות ההדרכתית הרעיונית, כי אם ובעיקר, בתפעולן של המסגרות והתקפדה על נושאי האבטחה ו־תשומת הלב האישית אל כל חניך וחניך.

בשנים האחרונות, הסתמנה, על ריקעה של הפעילות החבלנית, נסי־גה אצל ההורים מלשלוח את ילדיהם למחנות. גם החשש, הבלתי מוצדק, כדבריו של מנחם מאיר „כאילו ה־ילד עשוי להיפגע, להיפצע או להי־חבל", אינו תופס השנה, שכן ה־אנשים אשר על ארגון המחנות, הקדישו לנושאים רגישים אלה את מלוא תשומת הלב והאמצעים הכס־פיים שהושקעו „מגיעים לסכומים אדירים".

טלו למשל את נושא התקשורת. במחנות בני עקיבא, הופעלו השנה לנסיון, אמצעי קשר מודרניים וחדי־שים, כשהמוקד הוא הפעם — ב־חדרי ההנהלה הארצית בתל־אביב ומכל המחנות, באמצעות מערכות ה־קשר „שומרים על קשר" בכל שעות היממה. יתירה מזו, כל עדה או כיתה היוצאת אל השטח, מפעילה את אותה מערכת של קשר ומדווחת כל הזמן על מקום הימצאה, או תחום פעילותה. כך קרה למשל שעם חבורה של חניכי „מחנה סיירים" ל־כיתות השמיניות, שנערך במצודת בירייה, תעו בדרך, הרי שתוך כמה שניות הם אותרו ו„מסעם של ה־סיירים הצעירים, נמשך כמתוכנן"... אך פרסום בלתי נכון באמצעי ה־תקשורת, הסב נזק חמור לתדמית ההפעל של המחנות. ולא כן הדבר.

על נושא השמירה ההיקפית, הר־שתנועת בני עקיבא, שוב, מתוך דאגה מתמדת לבטחונם של אלפי החניכים המשתתפים במחנות, הת־קשרה עם חברת שמירה, וגייסה שומרים בשכר. ובשטח זה בלבד של גיוס השומרים הושקעו למעלה מ־100 אלף לירות. אל השומרים בשכר מתלווים חבורות מתנדבים מבין חברי גרעיני הנח"ל ואף הורים שול־בו במסגרות השמירה והאבטחה.

השמירה על רמה נאותה

„אני מבקר במחנה בעוספיה, לפ־חות שלוש פעמים במשך היממה, ואני רוצה להגיד לך ולכלל הורי הילדים, שהשמירה כאן עומדת על רמה נאותה ואף למעלה מזה" — אמר לנו רב סמל יגאל שמעוני, מ־משטרת מחוז חיפה, שהפקיע בו־מי התופעה את „סידרת הקייטנות" רו סובבת בכל שעות היממה, במש־מרות רצופים בכל המחנות והקיי־טנות המקומקמה בסביבות חיפה ב־יערות הכרמל.

וכך, עם הבטחה מירבית כזו, „היה לנו מספיק זמן להתרכז בנושאים החינוכיים" — מוסיף שדר דוה־בלום מרכז המחנה, בציינו כי הרעיון המרכזי, השנה, במחנה בעוספיה, שהוא, אגב, מחנה קבע מתיים ב־נושא „משואה לתקומה".

המחנה כולו חולק ל־30 עדות, כשבכל עדה עד 50 חניכים, מבני כל העדות הסניפים, ובמיוחד אנו שמים הדגש על עירבוב חניכי סני־פים, ולא רק במגמה לטפח את ה־צד החברתי אלא גם כדי להביא ל־הסרת הפערים החברתיים.

וכך יכולים בקול „לשבור המחי־צות" — אומרים המדריכים ! ... אך בתחום זה, מכעים מנחם מאיר, יש משום חידוש במחנה בני עקי־בא. ואמנם עשנה מגמה, בת שכו־נת התקוה, חניכת סניף בני עקיבא בשכונת יד אליהו שבמזרח העיר תל־אביב יכולה לארוג מסכת של רעות עם תמר וולף חניכת סניף „כרמ־לי" בחיפה ויהודה ידידיה בסניף פתח־תקוה, המפעיל את „תבונת ה־כפיים" שלו בהרכבתה של „אלונ־קה למפצועים" עם „חברו החדש" — ירון קופרשטין, מחיפה...

„פה נחמד" — מציין גיל הליקופ־ער מפתח־תקוה, אך הבעיה הוא מוסיף, ש„רק שבוע ימים ושהה ב־מחנה". הוא וחבריו „רוצים להיות פה, בחיק הטבע, הרבה יותר זמן"...

תנופת הקידום והתפתחות

בכלל, אלפי חניכי בני עקיבא, שעברו במחנות הקיץ, מלאים חוו־יות, אשר ילוו אותם. בכל ימות ה־שנה. כל רגע פנוי נוצל על ידם לפעילות חברתית, או לפעילות ספור־טיבית ומהנאות. באורגן יצאו גם לטייל בשטחי יערות הכרמל, נופים קסומים נתגלו לפניהם. ובמאורגן יצאו גם לרחוץ בים. בסניפים עתי־דים החניכים, עוד להרבות בפעי־לות שעיקרה — „לימוד פרקי ה־מחנה" והסקת מסקנות לא רק מהת־נהגות החניכים אלא גם מההומר ההדרכתי בכללו.

*

המחנה המרכזי ביערות עוספיה, המחנות האזוריים בעתלית ובבר־גיורא שבפרוזדור ירושלים, „מחנה סיירים" במצודת בירייה בגליל, וכן הסמינריונים למדריכים ולפעילים, כל אלה מצביעים על תנופת הקי־דום וההתפתחות בארגון ב"ע.

האם האשה מופלית ע"י ההלכה?

(סוף מעמ' 3)

הגבר והבין וידע כי זו התורה התואמת בעומקה את מהותם של בני האדם מישראל.

ברור כי פורמלית, בנקודת ראות של בשר ו־דם, יש כאן עיוותים, ביניהם אותם ההבדלים בפני החוק שהוזכרו ע"י קודמי. אני רוצה ל־הזכיר בנוגע לכך את הקונטרס של הרב קוק זצ"ל שנדפס בירושלים בי"א תשרי תר"פ ב־שם: מכתב גלוי לכבוד ועד ההסתדרות המזרחי בשאלת בחירת נשים באסיפת נבחרי יהודי א"י וכך הוא כותב שם:

„מבחינת ההלכה חובת עבודת הציבור ה־קבועה מוטלת היא על הגברים ולכן יש לקבוע כי תפקידים של משרה, של משפט ושל עדות, אינם שייכים לאשה וכל כבודה היא פנימה (תהילים מ"ה י"ד ומסכת גיטין י"ב א'). וודאי שנגד הדין היא כל ההתחדשות של הנהגה ציבו־רית ומביאה בהכרח לידי התערבות של המינים בהמון בקבוצה ובמסיבה אחת ובמהלך החיים של הכלל ולפיכך יש להמנע מן החידוש ה־אירופאי שהוא צר לרוח התנ"ך. חידוש זה עלול להביא לידי הסתבכות בבחירות ובחיים ה־ציבוריים ההומים ורועשים בהמון. זאת היא הכרתי הפנימית שאני מוסר אותה לכם אחי האהובים. בתום לבבי, בצפיית ישועה קרובה ובברכת ה' מציון ומירושלים."

מה שאנו למדים מן הדברים ומכל מה שכתב הרב קוק באותו קונטרס" ממשיך הרב פרדס ר מסביר „שהאשה ביסודה ובאופייה, במהותה, ב־נטייתה הפנימית העצמית, שונה מן הגבר, בכך שהוא בהההוא שייך להמולת החיים ולחיי המע־שה ההומים והרועשים כלשונו של הרב קוק, בעוד היא נוטה אל השלווה, אל הבית, אל ה־רגשי והנפשי, הוו ההבדל המהותי בין המינים.

כל נסיון שנעשה בעבר או שודאי גם ייעשה בעתיד לעקור את האשה ממקומה הטבעי. ו־לשתול אותה בחיי המעש, לא יביא אושר ו שלמות לאשה. אלא יאמלל אותה, יסטטס אותה, יבלבל אותה ובסופו של דבר יעביר את כל סדר החיים הנורמאלי של אשה וגבר בישראל. כור־נתי לומר שמעמדה של האשה היום ומחר, ל־אחר התיקונים השונים, לאחר הוצאתה מן הבית אל חיי המעשה, לא קידם את חיי המשפחה ולא עשה אותם מאושרים יותר אלא להיפך — מעמד האשה בדרך כלל איננו מבוסס ואיתן כפי שהיה בדורות עברו. עד כאן בנוגע לגישה ה־בסיסית אל העבודה השונה של האשה".

שאלה: האם גישה זו מוצאת את ביטויה בהלכה ?

הרב פרדס:

„ברור שביסודם של הילכות אישות קבועה ה־הנחה שהאשה הנישאת לגבר קשורה בו ובנפשו בקשירה עמוקה הרבה יותר מאשר הגבר באשה. התפיסה המודרנית כי חינוך מתאים והרגלי חיים חברה מתאימים יתנו לנו אשה חדשה ושונה מן האשה שחונכה על ברכי המוסר העתיק, האשה חדשה זאת ההיה שווה לגבר בכל תכונותיה, אופיה, ומבילא גם זכויותיה — תפיסה זו היא מפולפת ביסודה. וההוכחה הטובה ביותר הינה כבר. והיא גם בעתיד, ההתפוררות החברתית, השתוללות הנוער ברחבי העולם כולו. התפרקות הכבגרות, וההפקרות בכל שטחי החיים. שהם בלי כל ספק תוצאה של תפיסה מודרנית זו ואחרות הדומות לה. לא ניתן בשום פנים לשנות את אופיו של האדם, הגבר או האשה, כפי שנוצרו ונבראו בששת ימי בראשית. יש לדעת שאמנם בדיני ממונות. כפי שהם כתובים בתורה, יש שינוי רב בין זכויות הגבר וזכויות האשה אלא שהלכה נקבעה בסגנון: הפקר בית דין הפקר (גיטין ל"ו ב) לאמור: נתנה התורה את מלוא הסמכות בידי חכמי ישראל, סנהדרין בזמן ה־בית וגדולי ישראל שבכל הדורות, לתקן תקנות לפי הבנתם לטובת הכלל והיחיד. אבל בדיני איסור אין שום סמכות בידי חכמים לשנות הל־כות שהן מן התורה. מכאן שהשאלה העיקרית על הפרק היא אם אמנם קיימת בדורנו סמכות הילכתית או ריכוז של גדולי תורה במנגנון ה־סנהדרין או, מאוחר יותר, ראשי ישיבות בבל, ועוד מאוחר יותר, חכמי ישראל באירופה ש־התכנסו מזמן לזמן או אפילו גדול בתורה ה־מוכר ע"י כל גדולי התורה שבדור — כגדול מבבלי, אשר הבריות יתקבלו על דעת כולם. נראה לי כי סמכות כזאת בימינו איננה קיימת ולכן יהיה הדבר קשה מאוד לבצע תיקונים ב־אכן שיתקבלו על דעת כל אלה שצריכים ל־קבלם.

שאלה: האם אין אפשרות למצוא תקנה בכך שבכתובת האשה יקבעו מראש התנאים בהם תהיה מותרת מנישואיה ?

הרב פרדס:

הרעיון שהועלה פעם להעמיד את כל חיי הנישואין בין גבר לאשה על תנאי מפורש ב־שעת חופה וקידושין כדי למנוע עגמת הנפש והצער הכרוכים בעגינות ובתלות בחליצה — תופס מבחינה הלכתית ובהחלט ניתן לביצוע אלא ששתי בעיות כרוכות בו. א. שוב עניין ה־סמכות. נדמה לי שאיננה קיימת בדורנו.

ב. ההחלטה עלולה לערער את מוסד הנישו־אין בישראל. במקרה שאדם יעלם ועשה תנאי בשעת הנישואין שאם לא יחזור — נישואיו פוקעים למפרע — הרי כל העלמות של הבעל תביא להחפזים לקבוע את ביטול הנישואין ל־מפרע, בעוד שלאמיתו של דבר אם ייעשה תנאי כזה, מוותנו להתיר כבלי עיגונות רק אחרי חיפושים ובירורים יסודיים אשר מטבע הדברים אורכים זמן רב.

ויש גם השאלה היסודית כיצד ירגיש כל זוג מתחת לחופה בשעה שהחתן יאמר, והוא צריך לומר לכלה כפיו: הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל ואם יוצר מצב שבו אעלם ולא אחזור לביתי ולאחר חיפושים ובירורים לא אמצא ולא אתגלה, הרי כל נישואינו בטלים למפרע סרבע זה הלא הייתי נשואה לי אפילו רגע אחד.

קשה להאר הרגשות זוג, ברגע המאושר בחייו, כשהוא צריך לפרש בקהל רב, בנוכחות עדים, שכל נישואיהם בטלים חס ושלום, למפרע. ואלנו, לפי ההצעה, לעשות כל הזוגות בישראל — שעה שבעיית העגינות והחליצה נוגעת ל־נשים בודדות בלבד!

לסיכום, איפוא, המחשבות בדבר יכולתם של חכמי ישראל לתקן תקנות בדיני ממונות והל־כות אישות להתנות תנאים בשעת נישואין — נכונים ביסודם אבל הבעיות שלא נפתרו הן — בעיית הסמכות והבעיה הציבורית הפסיכולוגית, כפי שהבהרתי קודם."

משרד החינוך והתרבות
המחלקה להשתלמות עובדי הוראה
רח' קרן־היסוד 15, ירושלים

למורים במערכת החינוך

...בא בזה לידיעת המורים, כי בהתאם להסכמי ...עבודה הקיבוציים לשנים 4—1972 ניתנת האפש־...ת לקבל מענקי השתלמות גם בשנת תשל"ו.

...קשה תוגש בחמישה עותקים על טופס מיוחד המיועד ...ך ואשר יימצא בלשכות המחוזיות ובבתי־הספר. ...אריך האחרון להגשת הבקשה יהיה 30.11.75.

...סמך הצהרתו והאישורים שימציא המבקש יינתן לו ...ענק לחמישה חודשים (ספטמבר—ינואר).

...ד 1.12.75 ימציא המורה אישור ממוסד ההשתלמות בו הוא ...מד על היקף לימודיו, וממנהל ביה"ס אישור סופי על ...קף עבודתו בשנת תשל"ו.

...סמך האישורים תקבל הבעלות הה־צה על המשך המענק ...ביטולו וניכוי הסכומים ששולמו.

...רה: בשנת תשל"ו לא יוענקו מענקים למקבלי שכר מעבר למשרה אחת.

מוסד הרב קוק

מוסד הרב קוק
ת. ד. 642 ירושלים

סדר הסליחות

מוגה ומבואר בידי
ד"ר דניאל גולדשמידט

כמנהג ליטא וקהלות הפרושים בא"י
המחיר: —.24 ל"י

כמנהג פולין וג"ב קהלות א"י
המחיר: —.24 ל"י

...ד ההפצה: תל־אביב, רח' אלנבי 87, טל. 295036

هكذا من الاصل

مكنز من الاصل

בחוג המשפחה

מאת
נעמי גוטקינד

את התמונה הזריזה של אביזרי הקישוט בוינימטה שתי הדוגמניות שבתצלום המצורף. הטבה — הנפיה היא למטן מקישוטים, אבל מקישוט הבחר חייב להיות גדול, מקורי ובדיוק המשכה לב. כיצד עושים זאת? בדוגמא מימין — שמלה כהה לקרב, בעלת מחשוף צואר מעניין זוכה להוספת אלגנטיות בזכות פרח מלאכותי (או פרחת פרה) התקוע בצורה. משמאל — שמלה צחורה ופשוטה מאד, בדוגמת טוניקה קלאסית, נעשית מקיינת וחגיגית בזכות קישוט צואר צמוד ומאפר של פס... הקישוט פשוט ולא יקר, אבל גדול ונוהג מבקרים המשמה לב ומוצאים למעשי האפנה.

האם המוצא העדתי משפיע על העבריינות בנוער?

למרות שמצבו האבסולוטי של כל העדות והשכבות בישראל השתפר לטובה מבחינת רמת החיים, הפערים הכלכליים והחברתיים הרי בכל זאת נשמרו, ואף גדלו, הפערים בין העדות השונות פרי: יוצאי ארצות האיסלם התקדמו ושינו את מצבם החברתי הכלכלי בקצב איטי יותר מאשר יוצאי ארצות אירופה-אמריקה.

לגבי הדור הצעיר, פער זה מתבטא ביותר בירבת המסגרת של נוער יוצאי עדות המזרח בין מסיימי מערכת החינוך בכל שלביה. בעיר הם מהווים את עיקר המספר האבסולוטי של עזבות הגיל הצעירה.

ילדים ונוער יוצאי עדות המזרח נמצאו המועדים יותר לגורמים להתגשמות הקשורים בתופעת ההתנהגות כולמה העבריינות בכה, ... העוני, בריחת מן הבית, ההתחברות לקבוצות שוליות והתנהגות עבריינית.

דברים אלה מובאים במחקר חדש של מנחם אמיר ודוד שיחור מהמכון לקרימינולוגיה של אוניברסיטת בר-אילן המבקרים: ביטוי העיקרי בעבריינות הנוער בארץ.

מאחר שבעיות הפער החברתי בישראל נהפכה לאחרונה בחריפות ובמסובכות ביותר — בצד הבעיה הבטחונית, חשוב להתייחס למסקנות המחקר. שאין ספק כי הוא מאיר את בעיית הפער, כן הזוית החשובה ביותר שלהן — זו של הנוער, כלומר, של עתידנו במדינה.

קובעים עוד החוקרים: „בכל חברה קיימת קבוצה או מקודת חברתי הגורם לעבריינות מעל ומעבר לחלקו המספרי באוכלוסייה. בדרך כלל חברי הקבוצה או הסקטור הזה נמצאים בתחתית הסולם הכלכלי-חברתי. כאשר מתלווה לגורם הכלכלי-חברתי גם מרכיב אתני או עדתי, ותכונה דמוגרפית מסוימת (ריבוי ילדים, בעיקר) חוזר יציג פלישי, הרי המרכב הרב-ממדי הזה מחריף את מצב הקבוצה ואת המצב החברתי הכללי: כביצאות הברית כאזת, ... גלתה גם בישראל. ובעיקר כשהיא מתלווה לשינויים כלליים-דרסטיים מהמדדים הנוסים בין-קבוצתיים, עילה המהיוה החברתית הפוליטית וגוזר הקשה לפריצת מעגל הפערים החברתיים-כלכליים.

התהליכים אלה הביאו בעיקר בקרב יוצאי ארצות תרבות האיסלם, ובעיקר בקרב הדור הצעיר, למשברים חברתיים: קהילתיים, משפחתיים ובין דורים המתבטאים, בעיקר, בהלות בשירותים ציבוריים, בנחיתות ובהרגשה נחיתה כלכלית וחברתית ובתחושת פער בין שאיפות וצפיות בקידום כלכלי וחברתי מחד, ובאפשריות הקידום הלגיטימיות — מאידך.

למרות המאמצים לקדם את השכבות הללו בעיקר בשטחי החינוך והכלכלה, הפערים בניהם ובין השכבות אחרות גדלו. זאת, עקב קידום מוגבר יותר בשכבות המבוססות של ילידי הארץ יוצאי ארצות אירופה ואמריקה.

התוצאה, מנקודת המבט הקרימינולוגית, היא שעבריינות הנוער בארץ מתרכזת בעדות המזרח, וזאת על פי דוחות של משרד הסעד על קטינים בטיפול שירות המבחן לנוער והסטטיסטיקה המשטרתית של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

סוגי עבירות

המחקר בעבריינות הנוער בקרימינולוגיה בחברות תעשייתיות מגלה, בעיקר בערים, שלא רק היקף העבריינות והפשיעה שונה בהתאם למשתנים דמוגרפיים חברתיים (גיל, מין, רקע כלכלי ומוצא אתני וכיו"ב) אלא, גם סוגי העבריינות והפשיעה שונה בהתאם למשתנים אלה. הללו קובעים, במידה מרובה, את „מבנה ההזדמנויות" ללימוד וביצוע מעשה עבירה.

כמו כן מגלים המחקרים שבאפיי העבריינות, בני דור שני של מהגרים מתקרבים לדפוסים האופייניים לילידי הארץ הקולטת. זאת בעוד שבבחינת היקף העבריינות הם אף עוברים על הקבוצה האחרונה.

כמאן שהעניין והדאגה שמגלה הציבור בעבריינות הפשיעה קשורים בשיפוט החברתי הניתן לסוגי עבירות שונות. כך, למרות שיעורם הגבוה של עבירות נגד הגוף, המספרים המופלגים, יחסי, של עבירות אלה, הרי ביחס לעבירות רכוש, הן הבעיה החברתית המוסרית להן — חמורה יותר.

כבר עמדנו על כך שבכל חברה אפשר למצוא קבוצות אתניות ו/או מעמדיות התורמות לעבריינות ופשיעה מעבר לחלקן הכמותי באוכלוסיה הכללית. כך גם הדבר לגבי אופי העבירות. מתברר, שהשכבות החברתיות העמוקות בסולם הכלכלי-חברתי קשורות בעבירות אלימות ונגד הגוף, יותר מאשר שכבות חברתיות בעלות סטטוס חברתי גבוה יותר. כך הדבר לגבי השוואת קבוצות גיל בשכבות החברתיות השונות. אולם השכבות הללו גם מעורבות יותר בעבירות רכוש של התפרצויות וגניבה, בצד עבירות כלכליות כגון הסוג של עבירות הצוארון-הלבן, אופייניות לשכבות החברתיות הגבוהות והאמידות יותר.

יש, לכן, מקום לבדוק אם כך גם הדבר לגבי החברה הישראלית, כאשר אנו מניחים מתאם בין סטטוס חברתי ומוצא עדתי וכאשר אנו מניחים מתאם בין מוצא עדתי ומעורבות בביצוע עבירות שונות.

מסה"כ המספרים המוחלטים — היהודים הקיימים ברישום הסטטיסטי הרשמי — ומן האחוזים נראה בבירור שבכל סוגי העבירות מספרם של יוצאי אסיה ואפריקה עולה בהרבה על אלה של יוצאי אירופה ואמריקה. אין ספק שמסקנה זו איננה נעימה ולא קל לקבל אותה כפי שהיא — אבל ההתעלמות ממנה מסוכנת עוד יותר. אדרבא — כאן ההוכחה הברורה, למי שזקוק לה, להעמקת הפער החברתי בישראל, ולצורך הדחוף והחיוני לעשות הרבה, הן במישור הממלכתי והן במישור ההתנדבותי-הפרטי. לצימצומו. ויפה שעה אחת קודם.

הליכות והלכה

מביאה: הרבנית אילה גילקסברג

משפחה:

* לעולם יאכל אדם וישתה, פחות ממה שיש לו. וילבש ויתכסה כמה שיש לו, ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו (חולין פ"ד).
* אשה אוכלה התורה נתגלה בה (יבמות ס"ג).
* מעשה בהלל הזקן שהיה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר, אמר: מובטח אני, שאין זה בתוך ביתי (ברכות ס').

צדקה:

* המקיים נותן לך נכסים, אם אתה עושה בהם צדקה הרי נכסיך קיימים לך (מדרש ... א').
* הלל הזקן לקח לעני בן טובים אחד, סוס לרכבה עליו, ועבד לרוץ לפניו ופעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו, ורץ לפניו שלשה מילין (כתובות ס"ז).

תבשילי פילה דגים

ארוחת צהריים קייצית — חייבת לא להכביד בממון, על האשכנה או גושם של המעדנים. אחת הדרכים המוצבת לממש זו היא תבשיל מנה מרכזית העשויה כפילה של דג. הפילה נוחה למגוון הכרשים והעלי הייצמה לפרבית — המעורת הכמה נכונה, מוא במצאים גם להיק הקיין ביותר. נציע לך המעט כמה מתכונים שיסייעו להכנת מנה מרכזית במגוון בשם בימי השבוע הקרוב, ואפילו לארוחת מחבת הקיבה.

פילה של דג ביין לבן

2 חבילות פילה, הליבות או סוג אחר; 2 בצלים קצוצים לפרוסות דקות; מלח ופלפל; 2 כפות מרגרינה; 1½ כוס יין לבן (אפשר להשתמש גם בכוס יין ורמוט לבן ו־½ כוס מים במקום יין לבן).

הכניסי לתוך קדירה שכבות של דג פילה עם תפוזרת של בצל, מלח, פלפל והתיכות מרגרינה. שפכי את היין מעל את הקדירה, הביאי לידי ... בשלי על אש קטנה מאד (יכולה את להכין זאת בתנור האפיה) עד שהדג מוכן.

בכדי להכין רוטב, שפכי את הנוזל מהדג והוסיפי על כל כוס רוטב שנוצר בשעת בישול הדג, כף קמח מעורב בכף מרגרינה. הביאי לידי רתיחה ושפכי הרוטב על הדג.

פילה של דג הליבות בגריל

2 חבילות פילה של דג הליבות; שמן כדי לסוך את הדג; מלח ופלפל לפי הטעם; 6 כפות מרגרינה; 1 כף מיץ לימון; 4 כפות שקדים קצוצים.

הפשירי את הדג. הברישי בשמן ופזרי מעט מלח ופלפל. הניחי את הדג במרחק של כ־6 ס"מ מתחת לרשת החשמל שבגריל שמכוון לחום בינוני — עד שישחים (כ־10 דקות). סובבי את הדג, הברישי גם צד זה בשמן הנשאר עד שיתחמם מעט. הגישי עם רוטב שקדים אותו תכיני ע"י טיגון השקדים במרגרינה ומיץ הלימון.

קדירת פילה של דג קריאולי

3 חבילות פילה של דג; 6 תפוחי אדמה מבושלים וחתוכים (או 3 כוסות אורז מבושל); 1 קופסת רסק ... או כוס אחת של גבעולי סלרי חתוכים; 2 בצלים חתוכים לחתיכות קטנות; 4 כפות שמן; 5 עגבניות גדולות החתוכות לקוביות; מלח ופלפל לפי הטעם, פלפל חריף אם ברצונך; ½ חבילה אבקת מרק פטריות; ¾ כוס מים חמים; 1 שן שום חתוכה לחתיכות קטנות.

התכי את דג הפילה ל־9 פרוסות. הניחי את הפרוסות בצד ובינתיים הכיני את הרוטב. טגני מעט את הבצל, הבצלים והשום בשמן. הוסיפי את העגבניות, מלח, פלפל, פלפל החריף ובשלי במשך דקות מספר. הוסיפי את אבקת המרק והמים והרתיחי עד להתאחדות חלק מהנוזלים. הערימי בקדירה תפוחי־אדמה או אורז ודג לסירוגין. שפכי את הרוטב על כל שכבה. אפי למשך כמחצית השעה. אם ברצונך תוכלי להוסיף פירורי לחם מעורבים בגבינה בעשר הדקות האחרונות של האפייה.

ראיון עם ח"כ אביעד („עדי") יפה
יו"ר הנהלת האגוד הישראלי לשחמט

מאת: שלמה קנדלשיין

ח"כ אביעד („עדי") יפה כי מסיעת „העבודה" ידוע לציבור כחבר כנסת פעיל בעיקר בתחום הכלכלי. לציבור השחמטאים בישראל „עדי" הוא עדיין בחזקת דמות חדשה יחסית, שכן רק לפני שנתיים הצליח להתפנות מעט מעיסוקיו הרבים בכדי לעמוד בראש האגוד הישראלי לשחמט.

בימים אלו התבשרנו כי ישראל נבחרה לארח בשנת את גולת הכותרת של מפעלי השחמט העולמי — האולימפיאדה. ל„עדי" יפה חלק נכבד במאמצים הרבים שנעשו עד לקבלת האישור המיוחל.

עם סיום כהונתו של הנהלת האגוד הישראלי לשחמט בחודש הבא, ועל סף המאורע החשוב בחיי השחמט בארץ הלכנו לראיינו.

„עדי" יפה, ירושלמי ממוצע קומה, ממושקף, חייכני תמיד, נעים הליכות, קבלנו בשמחה רבה ונאות ברצון רב להשיב לשאלות אקטואליות בשטח השחמט. תשובותיו מתובלות בהומור אופייני מנוסחות בבהירות ומעידות נאמנה עד כמה חשובה תרומתו של איש זה ל„משחק המלכים". פתחנו מיד בסידרת השאלות.

היכ אביעד יפה אתה מוכר כאיש ציבור כחבר כנסת פעיל בוועדת הכספים, כאיש כלכלה ובכספים, כיצד נקלעת לעולם השחמט?

עולם השחמט איננו זר לי. הייתי שחמטאי פעיל לפני הכנסי לחיי הפוליטיקה בארץ ואני מקווה לשוב לשחק שחמט עם סיום פעילותי הפוליטית. בגיל 13 נטלתי חלק בתחרות שחמט בירושלים במסגרת אליפות הארץ לנוער. בעת שהותי כדיפלומט באוטווה (קנדה) השתתפתי בתחרויות שחמט לדיפלומטים מכל העולם והשיגי היו מכובדים למדי.

במגעיך עם אישים ומסגרות ממלכתיים, צבוריים ועסקיים בנושאי שחמט, מהו יחסם של בעלי משחק, יחס של כבוד, או שמא מפריד זהו לו?

יש רש, נהניתי מאד מיחסם של ראשי משרד החינוך והתרבות, קצין חנוך בצה"ל ואחרים המתייחסים בהערכה רבה למשחק ומעוניינים מאד לסייע בפיתוחו. יחד עם זאת היו הרבה אכזבות מצד אישים ומוסדות שלא אזכיר שמותיהם שהתפלאו מאד כי יש לי זמן ביותר ...לבזבז על שחמט.

כללית ניתן לומר כי היחס לשחמט אוהד.

מהיכן יש להתחיל ללמד שחמט בגיל צעיר. האם מדיניות החינוך בארץ פועלים לקידום הדור הצעיר למשחק?

משרד החינוך והתרבות מעוניין ומשתף פעולה בקנה מידה נרחב עם האגוד הישראלי לשחמט להקניית יסודות המשחק בקרב הנוער. טרם מצאנו את הנוסחה המתאימה להחדרת משחק השחמט כמקצוע או חוג חובה בבתי הספר. יש לגבש צוות הדרכה מעולה בנוסף לקיים לפיתוח הדרכת שחמט בבתי נוער, במתנ"סים ובחוגי החינוך המשלים. גם כיום קיימת מערכת ענפה של הדרכת שחמט בכל רחבי הארץ.

כשם שה מצוי במשחק השחמט בקרב הנשים בשפל הבריאה, הן כבריאות כי הוא נוער לגברים בלבד, מה יעקר בנקודה זו?

אני כמכים לשבודה, אינני בטוח מהי הסיבה? משחק השחמט בין הנשים נפוץ בעיקר בארצות קומוניסטיות בלבד.

בשנים האחרונות בעיקר בזכות העליה מברית המועצות זכינו למספר שחקניות ברמה גבוהה ואני בטוח כי הן תמשכנה לשחק שחמט בארץ ועי"כ לקדם את „הצבריות" ללכת בעקבותיהן. אינני רואה כל הצדקה שבנות בגיל בית ספר לא תתחרנה ברמה שווה עם הבנים.

גל העליה מברית המועצות הביא עמו „הגבורים" שחמטאים ברמה עולמית כגון ... ליבריה, שמקוביץ, ... אלה ... העולם לנשים ... האחרים. כיצד נקלטו בארץ והאם עיסוקם מלבד השחמט?

אנו יכולים להיות גאים על קליטתם. לשמחתנו באו מאות, רק אחד עוסק בשחמט בלבד — רב אמן שמקוביץ, מאמן הנבחרת הלאומית. כל האחרים בעזרו ובעזרים ע"י האגוד הישראלי לשחמט או באמצעותו נקלטו היטב במקצועם במקומות עבודה שונים כמהנדסים, מורים, ועוד.

האם יכול שחמטאי בארץ להתקיים מבלעדית לקבצה בלבלית למקצוע „...", ... ויוגנות ... וכד'?

לא הייתי ממליץ על כך פרט לבודדים. אנו מדינה קטנה ועניה ומטבעי כי האפשרויות להתפרנס בלעדית במקצוע זה מוגבלות. המצטיינים לעסוק „בשחמט מקצועי" ... גם מקצוע נוסף כבורה, כדרך ביצר כללי, עתונאי וכד'.

בעידן זה של „פרשיות" ספורטיביות ... „כוכבי" ב„מטבח" ... אנמה כך כדבר?

הספגה קיימת גם בענף השחמט בכבל ספורט אחר, נדמה לי שבארץ הצלחנו להתגבר עליה. לעתים היו מאבקים לא ספורטיביים בין ... קבוצה, ליגה שהוכרעו בין כותלי בתי המשפט.

כשהשחמטאי הצטערתי על כך ביותר, אולם ... הוכיחו בגרות ורוח ספורטיבית ... אני מקוה שרוח זו תמשיך להוליך את כולם גם בעתיד.

ראיון זה יופיע בעתון „הצופה", ... בארץ ציבור שחמטאים ... „אליצור" ... שחמט בארץ ... פעיל בשבת?

לצערי עד כה אין ייצוג גדול לציבור הדתי בין שחקני השחמט. אנו מעוניינים בזהלם להגדיל את מספר הקבוצות הדתיות.

לשמחתי הרבה אני בין האורגנים לטבצעו את „שביל הזהב" המאפשר גם לציבור שומרי שבת להיות שותפים באבנים לחיי השחמט בארץ. קבוצת השחמט „אליצור"-רשבסקי תל-אביב משתתפת השנה בליגה הלאומית ... דיוחלה מתקיימים בימי חול.

נדמה לי שהשחמט איננו זוכה להשומת לב מאוהה באמצעי התקשורת הממלכתיים (רדיו, טלוויזיה, עתונות) כיצד ניתן להקן עדה זה?

האגוד הישראלי לשחמט עצמו אולי אשם בעדה זה במידה זו, אולם קיימים גם גורמים אוביקטיביים כגון: אורך המשחק — בשחמט נמשך שעות אחדות, במצב אישי וללא קהל אוהדים רעשני. בדרך כלל השחמט לא יכול להתפרסם ויאה מחובר ...„צערוריות". יחד עם זאת כלי התקשורת הרבים להבין שהשחמט מהווה מכביר העיוני רב הכיבות וגם ביטור הנאה ובדור. אני זוכר בימי הגיוס הגדול לאחר מלחמת יום הכיפורים את ההתכתבות הרבה ומכתבי ... מאות חיילים שהתלוננו כי מספר עתונים בטלו מכיבות הקביביות את מדור השחמט.

גם אנחנו וגם כלי התקשורת חייבים לחפש דרכים להציג את הנעשה בשחמט ביתר יעילות ותדירות.

בשנה האחרונה ... השחמט הישראלי ... לאירופה, ... בארופה ... איך אתה ... מעמד זה?

ברור שיהיה יותר יפה באירופה. ... צות ירדו בצורה ניכרת. יחד עם זאת רמת המשחק בישראל היא מהגבוהות באירופה.

בכל מקום זהו שינוי היובל, תודה הדרך היחידה להתקדם.

בגדולי השחמט העולמי היו גם אינטלקטואלים ואנשי ... : ... — מתמטיקאים, אינשטין — ... לעיקר ... ל„שחמט „אינטלקטואלים". ... השחמט יכול להיות „ספורט עממי" או לא?

אין ספק שהשחמט יכול לשמש ... כיוור הנאה לרבים. ... ברמה התחרותית ... בדור בין היקדים והכשבתיים.

אני כשלעצמי לעתים קרובות בבית ... לאחר יום עבודה מפרך ברגע ליד לוח השחמט במשחק פעיל על משחק טוב בהתבונן או בפתרון בעיה שחמטאית.

...

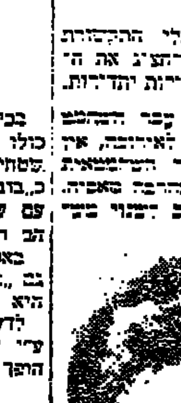

עדי יפה
פוליטיקה ושחמט

„פסיכולוגיה-היפותיה המהווה לשחקן פורקן, אבבשי היסוד... לכן גם דעתי על המשחק לא היתה מעודדת ביותר. האם השחמטאים הם עם מוזר? שאלה זו מופנית דוקא אליך ... מיקיות יתרה"

בכל מקצוע שהוא מי שמתמסר לו כולו הופך „מוזר" בהקבה בשאר שטחי החיים. אין ספק שגאון שחמט כ„בובי" פישר האוכל, ... עם שחמט הוא „מוזר", אבל כאלו הם רק יוצאי דופן.

באותה מידה ממציא בכימיה הוא גם „מוזר" אולם לא כל לומד כימיה הוא „מוזר".

לדעתי מי שאינו יודע להתבדר אם עיי שחמט או תחביב דומה שאינו הופך להיות „כבור" הוא המוזר.

זכינו שנארח בשנת 1976 בחיפה את גולת הכותרת של השחמט העולמי — האולימפיאדה לגברים, נשים וקונגרס פידי"א. כולנו היינו מודעים לקשיים הכרוכים שעברנו עד לקבלת האישור הסופי. האם תוכל לספר מעט על מה שהתרחש „מאחורי הקלעים"?

זכינו שיהלס כי אנו נארח את האולימפיאדה, זהו הישג גדול ... שהכל יעבור בשלום, שכן הכל תלוי בנו. למעשה החליטה הפידי"א לפני 4 שנים להענות בחיוב לבקשתנו לארח האולימפיאדה, אולם בשנת 1974 ועתרו על זכות הארחה לצרפת לרגל באורע הגיגי של 50 שנה ליסוד הפידי"א בפריז.

לאחר מכן היה ברור לנו כי האישור לקיום אולימפיאדת 1976 בארץ יהא אוטומטי.

הגוש הערבי-קומוניסטי הפעיל להצביע למניעת האישור עד כי בזכירות הפידי"א הוחלט בשנת 1974 ברוב זעום (5:4) למנוע קיום המפעל בישראל בנבוק „מצב מלחמה באזור".

לא התייאשנו, הפצנו חוזר לכל המדינות החברות בפידי"א והעלנו מחדש את הנושא בכינוס מיוחד של הפידי"א בחודש מרס 1975 בהולנד. בכינוס זה שנקבע לדון בדו-קרב הכתר העולמי בשחמט פישר—קרפוב הועלה לדיון גם נושא ארוח האולימפיאדה בישראל.

להזלנו הרע נערך הכינוס לאחר הרצה במלון „סבוי" בתל-אביב וגם בדינות ידידותיות פספקו בדבר קיום מפעל פולמי בשנה זו בישראל. בדליה בריה הסכמנו לא לקיים הצבעה אלא לאפשר חדש נוסף להגשת הצעות מצד מדינות אחרות המוכנות לארח את האולימפיאדה במיוחד איראן. הצלחנו גם להעביר החלטה שיערך משאל בין חברות הפידי"א באיזו מדינה יתארו לארח.

לשמחתנו לא היתה מועמדת נוספת כך שנערך רק משאל אם לקיים את האולימפיאדה בישראל. רוב חברות הפידי"א הצביעו בעד ואנו קבלנו סוף סוף את האישור המיוחל.

מן הראוי להודות בשתי זה לעשרות הפדרציות שתמכו בנו אמונם ואני מאמין שלא נאכזב.

האם אנו ערוכים לארגון מפעל עולמי כאולימפיאדה מבחינת הקצב, כוח אדם, יחסי צבור וכו'?

מספר אוהדי השחמט בארץ רב יותר ממספר חברי המועדונים הרשומים, ומספר המתנדבים גדול ביותר.

שלש עירות התמודדו על זכות אירוח האולימפיאדה ובמיוחד עירית העיר חיפה שנבחרה, אשר יחד עם גורמי התיירות המקומיים ומשרדי הממשלה יעשו כמאמץ משולב להצלחת המבצע.

העבר הוכיח כי ישראל מסוגלת ומתאימה לקיים מפעלים כאלו. התקציב הכולל הוא 3 מליון לירות שהינו גדול למדינה קטנה ועניה כישראל. אך בהתחשבנו את העולמי והערך התדירי של האולימפיאדה בנוסף לערך טיבי אין ספק שהמאמץ כדאי ההוצאה הכספית.

מקורות התקציב יהיו בעיקר גורמים ממשלתיים.

לסיום, עם סיום תקופת של הנהלה האגוד ... לאחר שנתיים הבאה, ... ההנהלה. איך הסכם את המקן ציפיתך לעתיד?

התחלתי בכהונתי כיו"ר עם יום הכיפורים חלפו חדשים עד שהורגנו לתקופה נורמלית גאה על ההתקדמות הרבה שחמטאים עולים, בהעמקת לנוער במוסדות החינוך, מספר שיא של קבוצות המיבלינה, בהשתתפות מבטיחה בציגנו בארועים בינלאומיים פלת התקציב הריאלי.

הבטרה לשנתיים הבאות באותו הקצב כדי שהאולימפיאדה רק ארוע אלא „קפלות" ... בחיי השחמט בישראל.

מבוכה ושקיעה

(סוף מעמוד 4)

בעריך את איש הבעלה הדומה לפילוסוף ולקדוש היהודי, ואילו טרלס מגלה את שבי האין סוף ואת המרחב הקנטיאני של הפילוסופיה ההכרתית. עקירת טרלס מבית הוריו מוהיד את הבית אפוף הילה, מעין שער לגן מופלא, בד בבד עם ריקנות בנפש ועצמה רגשית, המעלה את מתח הציונות לסוד כמוס ולהתבוננות אל תוך תוכן של זיקות החיים בלתי כוגדרות. נבוכותיו של החניך טרלס עוררו הזיות סתומות ולפעמים דימה בלבו שהוא שומע את שפה העצים הנעלמים.

*

בספרו זה הביא מוסיל לידי ביטוי עולם של באווים רצרים, יחסי רצות ושנאה בין החניכים אשר הוא מנסה להגדירם דרך מבחינה פילוסופית ומתמטית כדי לתת פורקן לאותם כחות אפלים השרויים בתוכו? אדם של נחיתות מוסרית ותיקון מידות. את באסיני גנב התאים רואה ביינברג כאדם שאיבד את הערך הסגולי שבזכותו בראו הטבע אדם, אך בסופו של דבר הרי הוא יחד עם רייטינג השלוה רסן מגלים יחס מהפיר כלפי קרבנם בסתירה פנימית. דרך ענישתם הופך למסע עינויים אכזרי המזכיר את החיה הנאצית.

ביינברג ניסה להסיף שבן אדם אמיתי הוא זה המסוגל לחדור אל תוך תוכו להתבוננות פניקיה המקשרת אותו עם הבריאה כולה, אך הרצון לסהר עובר אצלו דרך תהליך של שפל. לעומת זה נשאר טרלס ניצב מן הצד במבוכה בגבור משברו הפנימי, בתחושתו את הפער ללא גישור בין ההויה ובין המחשבה. הוא התהלך בסבך תמיהותיו כגן נעול של המתמטיקה ולא יכל את היסוד הפעל הרשי והורג מגבולותיו הקפדיים של השכל. הדימוי של האירציונלי לא הירפה ממנו והוא חיפש מאחוריו את הטבעי, לא מחוצה לו, אלא בתוכו.

פרשת באסיני משמשת כאן כנקודת מוקד בסימן העלומים והאושניות, אך היחס הקובע הוא בעצם עם האדם המאבד את יתומיו. ... הוביזציה אשר בוקע בסיפון משמר גם כאן כאובייקט של הפניה. הצבאיות. אין זה רק אך הפרובלימטיקה שלו מקפק את הזדהות אשר ... אנושית בסימן הכשטרים פריים. באסיני אשר היסתבך כספים ומעל באמון חבריו רק לפניו, אבל חילול הגוף והבי הקרבן ללא כל מבכות שיפט ... על התהום אליה ניתך אדם. רוברט מוסיל מסיל הקליפות החיצוניות מעל ובוראה אותם בכל אכזריותם! רומן זה נכתב בשנת 1906, אנו עדים למסע עינויים אשר כפעיל נגד רעה. צלמו? הרעם, קדשתו נפגמה ובו לאובייקט חרשי ונטול זיקה. טרלס הוא לכאורה בעל מחשב ורגיש, ונמנה עם אותם טואלים אסתיטיקניים המתאמת נפש בשבירת התוק המפור אך גם הוא לוקה בצד חברי אטימות מעוצבמת של ... כאילו שקיפת המרדה בין ... מעדנים ובין הויית החיים.

הרומן של רוברט מוסיל משוה ההשכלה של אדם תרבותו. סיפור זה מבשר עידן אהבת האדם ותחילתו של המזימות ההולקאוסט. בשורה אשר הביא בעיקבותיו ספות התבונה — את ניהולו ואם כי החניך טרלס בעיק להליך של התפכחות מטוב לרע, הרי הרומן כלו בנו במקעים של הדרך שהי דפורמציה של המציאות המ ספקנית של אירופה בבאה!

*) „נבוכותיו של החניך" מאת רוברט מוסיל. מגרמנית כרמל. בהוצאה ספרית ... תשל"ה.

מבצע ללא תקדים לראש השנה

מחיר פרסום לדגם החדש

2295 ל"י בלבד

במקום 2995 ל"י

חסכון של- 700 ל"י*

כולה עשויה מתכת! מתאימה לכל ארון

במחיר ובתפירה אין לה מתחרה!!

BROTHER

דגם Sewmaster 720 אולטרא אוטומטית

סוף סוף קבלנו מלאי של הדגם שכבש את השוק בארצות הברית ובאירופה. זו ההזדמנות לרכוש מכונת תפירה אוטומטית, בעלת ביצועים של מכונה יקרה הרבה יותר - במחיר פרסום מוזל ב- 700 ל"י לתקופת המבצע!

הווכחי בכל התכונות הבאות:

- כולה בנויה ממתכת ללא גוף פלסטי. היא תשרת אותך לאורך שנים.
- 20 דוגמאות ריקמה אוטומטית נוסף למאות דוגמאות בריקמה חופשית.
- זיג-זג עד רוחב 5 מ"מ. מכפלת עם תפר ישר והזיג-זג, תופרת לולאות, כפתורים, להטנים, רוכסנים מתוגרנים וכו', תיקון ריקה, תאורה בנויה, הסלילה פשוטה, הפעלה קלה. כולל תפר נסתר אוטומטי
- המתיר כולל מהירות נידה.
- מנוע חשמלי תוצרת חוץ.
- המאפשר תפירה בכל מהירות שתרצי.
- 13 אבזרים נכללים במכונה.
- ביצוע מקצועי — תופרת ממשי עד ברזנט.
- הדרכה חינם בבתי-הספר של BROTHER בכל רחבי הארץ.
- גודל סטנדרטי, מתאימה לכל ארון תפירה.
- נבדקה ע"י מכון התקנים הישראלי — בכל דגמי BROTHER המיובאים מהיום.

אחריות 5 שנים

* [illegible] בתוקף עד גמר המלאי בלבד

adco adv.

[illegible listings: חיפה, ירושלים, תל-אביב, נתניה, רמת-גן, ראשון לציון ...]